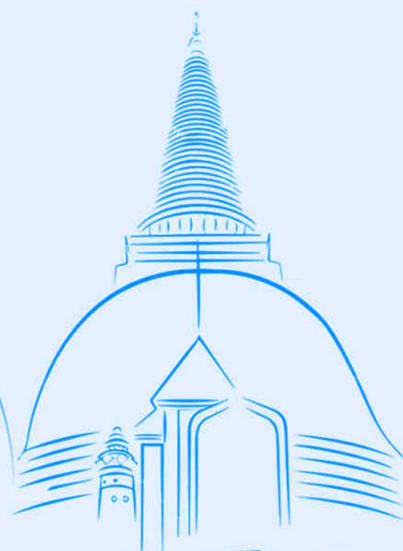

JOURNAL OF MCU BUDDHAPANYA REVIEW

VOLUME 6 NUMBER 2
MAY – AUGUST 2021

JMBR

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2
พฤษภาคม - สิงหาคม 2564

E-ISSN : 2630-0524

Approved by TCI during 2020 - 2024

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564)

Vol. 6 No. 2 (May – August 2021)

P-ISSN : 2465-5503 , E-ISSN : 2630-0524

- **วัตถุประสงค์**

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เพื่อเป็นกลไกการสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ เปิดรับผลงานวิชาการในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา การพัฒนาสังคม และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับผลงานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน), ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม), ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) โดยได้ทำการเผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์ตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อผู้ประเมิน (Double blind peer - reviewed) โดยผลงานจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในหรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา

ทั้งนี้ ผลงานที่ส่งมาเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ ผู้นิพนธ์จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอผลงานเพื่อรับการตีพิมพ์ รูปแบบของผลงาน และระบบการอ้างอิงตามรูปแบบของวารสารอย่างเคร่งครัดสำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ผลงานนั้น ๆ และไม่ถือเป็นทัศนะหรือความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

The Journal of MCU Buddhapanya Review is an academic journal published twice a year (1st issue January - April, 2nd issue May – August, 3rd issue September - December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students. The Journal focuses on Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All submitted manuscripts must be Reviewed by at least two experts via the doubleblinded review system. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Buddhapanya Review, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Buddhapanya Review including the reference style and format. Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Buddhapanya Review are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

- **เจ้าของ**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- **Owner**

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

- **Officer**

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

- **ที่ปรึกษา (Advisors)**

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

Dean, Faculty of Buddhism

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

Dean, Faculty of Social Sciences

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanayasridvaravadi
Buddhist College

- **บรรณาธิการ (Executive Editor)**

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ศ.ดร.,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)**

พระมหาประกาศิต สิริเมธ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ven. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)**

นางสาวปิยวรรณ หอมจันทร์

Miss Piyawan Homchan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **กองบรรณาธิการ (Editorial Board)**

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณวดี คัชชีมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

มหาวิทยาลัยมหิดล

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

Mahidol University International College

- **ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ (Coordination of Foreign)**

ผศ.ดร. โยตะ ชัยวรมนันกุล

- **ฝ่ายนิติกร (Legal officer)**

ผศ.ดร. ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ดร.พัชรพลย์ สุภณะ

- **ฝ่ายศิลปกรรม (Designed) และ พิสูจน์อักษร (Proofing)**

วีรพงศ์ พิชัยเสนาณรงค์

ศิรดา เก่งสาคร,

- **ฝ่ายสมาชิกและบัญชี**

ขวัญใจ มีถาวร

กมลพร คิมแพน

- **ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Review)**

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ผศ.ดร.

หลักสูตรสันติศึกษา

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ดร.

คณะพุทธศาสตร์

พระมหาสาทร ธมมาโร, ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม, ดร.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.
 พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุทโธ, ดร.
 พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จันทบุปผา, ดร.
 พระเจริญพงษ์ ทุมมทิโป, ดร.
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม
 รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ ฉิมหา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล
 ดร.กฤติยา ถ้ำทอง
 ดร.พัชราวลัย ศุภภา
 ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 คณะสังคมศาสตร์
 คณะพุทธศาสตร์
 คณะครุศาสตร์
 วิทยาเขตเชียงใหม่
 วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
 วิทยาเขตขอนแก่น
 คณะมนุษยศาสตร์
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
 วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิเชียรสร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัตดาว โฉมลักษณ์	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกาญจน์ วิชาชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณวล์ คัชชีมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บวรกุลภา	มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา รุจิโชค	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภักดิ์ ภูมิพงศ์คชศร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณกร ไท่ประยูร	สถาบันรัชต์ภาคย์
ดร.ฟ้าใส สามารถ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

- **กำหนดออกเผยแพร่**

- ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

ตามที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ได้ทำการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการรอบที่ 4 และจัดให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (tier 1) โดยรับรองคุณภาพของวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567 นั้น รับเป็นเรื่องที่น่ายินดียิ่งและแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของวารสาร

การเผยแพร่วารสารฉบับนี้ เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564) มีผลงานที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกให้ตีพิมพ์เผยแพร่จำนวน 20 เรื่อง แบ่งเป็นผลงานประเภทบทความวิจัย จำนวน 18 เรื่อง บทความวิชาการ 2 เรื่อง โดยเป็นผลงานจากหน่วยงานภายในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 8 เรื่อง และผลงานจากหน่วยงานภายนอก จำนวน 12 เรื่อง ดังนี้

1) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับเยาวชนไทยโดยใช้หลักบวร : บ้าน วัด โรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความปรองดองสมานฉันท์และเพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับเยาวชนไทย โดยใช้หลักบวร: บ้าน วัด โรงเรียน

2) การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานเป็นทีมและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS

3) การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นด้วยชุดแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นและเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

4) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรี ตามแนวคิดของโคคาย สำหรับนักเรียนชั้นร้องประสานเสียงโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรี เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ทางดนตรีและเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย นักเรียนชั้นร้องประสานเสียงโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา

5) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความรู้ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้ เพื่อศึกษาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ตามเกณฑ์ 75% และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความปลอดภัยสาธารณะเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความปลอดภัยสาธารณะและเพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างความปลอดภัยสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย โดยใช้หลักบรร : บ้าน วัด โรงเรียน

7) แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบางคล้อ จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบางคล้อ จังหวัดพิจิตร

8) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

9) การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคล เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคล และ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

10) การประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการประเมินการใช้รูปแบบจำลอง CIPP MODEL และเพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

11) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และเพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

12) คุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการของรัฐ

13) ขบวนการพัฒนากฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และ สภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ ขั้นตอน โครงสร้าง และอุปสรรคในวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย เพื่อศึกษาขบวนการเสนอกฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการเสนอกฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย

14) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยายชา เพื่อวิเคราะห์การรักษา

สุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา และเพื่อนำเสนอการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

15) การพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา เพื่อพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา และเพื่อเสนอรูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้พัฒนาแล้วต่อชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

16) การสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา เพื่อพัฒนาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา และเพื่อนำเสนอรูปแบบการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

17) พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาชาวพลอมในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาชาวพลอมในสังคมไทย เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้การบูรณาการพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาชาวพลอม และ เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาชาวพลอมตามหลักพระพุทธศาสนา

18) การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบนวลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบนวลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ

19) ผู้นำองค์กรกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทผู้นำองค์กรกับการบริหารจัดการสมัยใหม่

20) COVID-2019 : โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตนเองในการรับมือสถานการณ์ COVID-19 ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

ท้ายนี้กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดียิ่ง

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(9)
ผลงานที่เผยแพร่	
1) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับเยาวชนไทยโดยใช้หลักบรร : บ้าน วัด โรงเรียน โดย ชญาดา เข้มเพชร	1 – 10
2) การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS โดย ธนวิทย์ กวินธนเจริญ และ อธิกมาส มากจ้อย	11 – 21
3) การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นด้วยชุดแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟน เบื้องต้น ของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดย พิจักษณ์ ถาวรานุรักษ์ และ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์	22 – 30
4) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรี ตามแนวคิดของโคดาเย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา โดย จิรภัทร์ ถิ่นทะเล และ สิชฌนเศก ย่านเดิม	31 – 41
5) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้ เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus โดย วิจิตรา สามาอาพัฒน์	42 – 51
6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล บางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดย ธวัช วราสุนันท์ และ โชติ บดีรัฐ	52 – 62
7) แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดย ทาริตา แดงเส็ง และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	63 – 73
8) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดพิจิตร โดย ดนัย ผ่องแผ้ว และ ธนัสภา ไรจนตระกูล	74 – 84
9) การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดย ชญานิศร์ เป็เลียนดี และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	85 – 96

- 10) การประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง
กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ 97 – 106
โดย ญัฐวิภา ทองรุ่ง และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
- 11) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใน
เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก 107 – 119
โดย ศราวุธ คชพงศ์ และ ธนัสภา ไรจนตรระกูล
- 12) คุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา อำเภอดอนตูม
จังหวัดนครปฐม 120 – 131
โดย อภิชา พรเจริญกิจกุล
- 13) ขบวนการพัฒนากฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และ
สภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย 132 – 144
โดย มนตรี วรภัทรทรัพย์ วรุฒิ มุลตรีอุตร และบุญจิระ บุญปัญญา
- 14) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของชุมชนยายชาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 145 – 155
โดย กันตนา ภัทรโพธิวงศ์, ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา
และ พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ
- 15) การพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา
อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 156 – 166
โดย องใบฎีกาณภัทร เพ็ชร์ท้าว(พานิช), ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา
และ อุบล วุฒิพรโสภณ
- 16) การสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้
บริการตลาดในชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 167 – 181
โดย องสมุห์ธนวัฒน์ เพี้ยกเขียน (ทัตมะนิน), พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ
และ อุบล วุฒิพรโสภณ
- 17) พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาข้าวปลอมในสังคมไทย 182 – 195
โดย พระมหาสาทร บุญชูยะ,พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติป
สิทธิกร, พระมหาศุภวัฒน์ บุญทอง, พุทธชาติ แผนสมบุญ และ กฤติยา ถ้ำทอง
- 18) การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบแนวคิดของวิทยาลัยสงฆ์
พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ 196 – 205
โดย พระปลัดสมชาย ดำเนิน, ธนยรัตน์ จันทร์ทรงพล, วรธรรมพล หิรัญบุรณะ
และ ชนยรัตน์ สมถวิลผ่องใส
- 19) ผู้นำองค์กรกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ 206 – 212
โดย พระครูโกวิทบุญเขต, อำนาจ ทาปิน และ พิมพ์พร แสนคำหล้า
- 20) COVID-2019 : โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนา 213 – 221
โดย พระครูสุภัทรวชิราภรณ์ และ เยื้อง ปั่นเหง่งเพชร

การสร้างความปลอดภัยตามวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทยโดยใช้หลักบวร

: บ้าน วัด โรงเรียน

THE RECONCILIATION PROMOTING MODEL FOR THAI YOUTH BY BOWON

: HOME MONASTERY SCHOOL

นาวาอากาศเอกหญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร

Gp.Capt.Chayada Kempetch

สำนักงานแพทย์ทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

chayadakempetch@gmail.com

Received 28 April 2021; Revised 17 May 2021; Accepted 20 August 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา รูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทย 2) พัฒนารูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทย และ 3) นำเสนอรูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทย โดยใช้หลักบวร: บ้าน วัด โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม จากพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 1-4 จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 17 รูป/คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมขณะดำเนินกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1) การสร้างความปลอดภัยตามวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนไทยที่เหมาะสม คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อใหม่ และกิจกรรมการจัดค่าย

2) รูปแบบกิจกรรม ประกอบด้วย การอบรมเรื่อง “บวร” กับการสร้างความปลอดภัยตามวัฒนธรรมในสังคมไทยด้วยหลักศีลห้า, กิจกรรมธรรมะแรลลี่, กิจกรรมจิตอาสา, กิจกรรมสร้างเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น, กิจกรรมจุดเทียนแห่งปัญญา, พิธีต้อนรับชาวค่าย และพิธีอำลาชาวค่าย

3) ผลการประเมิน พบว่า เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องร้อยละ 80 และมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องร้อยละ 20 ทักษะศตภาพรวมอยู่ใน “ระดับสูง” ด้านบวกที่มีระดับดีที่สุด คือ การคืนเงินให้แก่พ่อค้าที่ทอนเงินเกินเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ด้านลบที่ไม่ควรประพฤติมากที่สุด คือ การดื่มเหล้า เบียร์ เวลามีนงานเลี้ยง พฤติกรรมความปลอดภัยตามวัฒนธรรม อยู่ใน “ระดับสูง” และพฤติกรรมจากการสังเกตอยู่ที่ “ระดับมาก” ทุกพฤติกรรม

คำสำคัญ: ปลอดภัยตามวัฒนธรรม, บวร, เยาวชน

Abstract

1) To analyze the Reconciliation Promoting Model for Thai Youth 2) To develop the Reconciliation Promoting Model for Thai Youth and 3) To present the Reconciliation Promoting Model for Thai Youth by Bowon: Home Monastery School

This study was an Action Research utilizing the mixed methods of qualitative and quantitative approach. From 30,800 population of Thai youth who were project participants, 400 were selected by Cluster Random Sampling from ISOC Region 1-4. Data were collected using questionnaire, and analyzed descriptively for frequency, percentages and mean. Qualitative data were collected using in-depth interview of 17 key informants selected by purposively from experts who were involved in the project and participants observation. The qualitative data were analyzed by using inductive content analysis.

1) The study found that Reconciliation Promoting Model for Thai youth is learning by new media and camping which provided activities for knowledge

2) Activities include “Bowon promotion of reconciliation in Thai society” base on the five precepts, Dharma Rally, Volunteer, Local wisdom, Candle of wisdom, Welcome ceremony and Farewell ceremony for camp residents.

3) The cognitive tests showed 80% of the participating youth had correct understanding, and 20% had incorrect understanding. The measure of attitudes was “high”. The best level of positive attitude was ‘returning money to merchants who gave us excess money’. The most negative attitude was behavior of drinking liquor at parties. The reconciliation behaviors were of “high” level as well as the observed behaviors.

Keywords: Reconciliation, Bowon, Thai youth

บทนำ

การสร้างความปลอดภัยสันติสุข เกิดจากการศึกษาและทำความเข้าใจเหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นำมาถอดบทเรียนและสรุปเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ (โคทม อารียา, 2558) ซึ่งประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่เกิดเหตุการณ์ที่เรียกได้ว่าเป็น “สถานการณ์ความขัดแย้ง” โดยปฏิเสธไม่ได้ว่ามีสาเหตุหลักมาจากปัญหาทางการเมือง และปัญหาความขัดแย้งอื่นๆ ที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน (สถาบันพระปกเกล้า, 2555: นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 6 สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2559) แม้ว่าหลายภาคส่วนรวมถึงภาครัฐจะมีความพยายามดำเนินการเพื่อสร้างความปลอดภัยสันติสุขให้กับสังคมไทยมาโดยตลอด ทว่ากระบวนการที่ผ่านมาถูกมองว่ามุ่งให้ความสนใจกับความขัดแย้งทางการเมือง อีกทั้งมุ่งจัดการที่คู่ขัดแย้งเป็นหลัก และอาจยังไม่ใช้การดำเนินการเพื่อสร้างความปลอดภัยที่ได้รับการร่วมมือ รวมทั้งการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ส่งผลให้การสร้างความปลอดภัยสันติสุขที่ดำเนินการมาอย่างยาวนานยังไม่เห็นผลเด่นชัดเท่าที่ควร

การสร้างความปลอดภัยตามสันติ เป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และเป็นหนึ่งในประเด็นความมั่นคงตามแนวคิดของสำนักโคเปนเฮเกน (Barry Buzan et. all, 1998) เป็นกรอบแนวคิดใหม่ด้านความมั่นคงที่เรียกว่า “ความมั่นคงแบบองค์รวม” ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในภาพรวม คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2562) ทั้งนี้ การสร้างความปลอดภัยไม่จำเป็นต้องรอให้สถานการณ์ความขัดแย้งคลี่คลายลงก่อน แต่ควรพัฒนาและสร้างความปลอดภัยในกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้ง เพื่อสร้างสังคมที่คนอาจมีความเห็นต่างแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (Peaceful Coexistence) (Abu-Nimer อ้างถึงใน วุฒิสภา ตันไชย และคณะ, 2556: จารุภัทร เรื่อง สุวรรณ, ออนไลน์) ด้วยการสร้างความร่วมมือผ่านการผสมกลมกลืนของวัฒนธรรม ศาสนา หรือการอบรมในสถานศึกษา โดยเริ่มต้นจากบ้านหรือครอบครัว แล้วจึงขยายต่อไปยังชุมชน

แนวคิดการสร้างความร่วมมือผ่านการผสมกลมกลืนของวัฒนธรรมหรือการอบรมในสถานศึกษานี้ ตรงกับพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ที่ทรงนำจุดเด่นของสถาบันหลักที่มีอยู่ในสังคมไทยนับตั้งแต่อดีต หรือ “บวร” โดย “บ” มีความหมายถึงบ้านหรือสถาบันครอบครัว “ว” หมายถึง วัดหรือสถาบันศาสนา ส่วน “ร” หมายถึง โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา (กันยารัตน์ แยมศรีแก้ว, 2558) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสถาบันการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทในการให้การศึกษาแทนวัด แต่ความสำคัญและความเข้มแข็งของ “บวร” ก็ยังเป็นส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของสังคมและวัฒนธรรมไทย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2541) ทั้งนี้ การสร้างความปลอดภัยตามสันติเป็นส่วนหนึ่งของงานในความรับผิดชอบของศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 1 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ศปป.1 กอ.รมน.) ซึ่งผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าโครงการ มีความสนใจที่จะน้อมนำหลัก “บวร” มาเป็นกระบวนการหลักในการสร้างความปลอดภัยตามสันติ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการที่คู่ขัดแย้งหรือการให้ความสำคัญกับภาคการเมือง เป็นมิติใหม่ของการสร้างความปลอดภัยตามสันติด้วยการให้ความสำคัญกับ “กลุ่มที่สาม” หรือ “ฝ่ายที่สาม” (The Third Side) ซึ่งก็คือเยาวชนไทย (William L. Ury, 2000) ด้วยเหตุผลว่าการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในการแก้ปัญหาของประเทศเป็นเรื่องจำเป็น เนื่องจากเยาวชนเป็นรากฐานของการเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต (ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป, 2558) นอกจากนี้ เยาวชนไทยเองก็ให้ความสนใจในประเด็นนี้เช่นกัน เห็นได้จากการสะท้อนจากประเด็นคำถามว่า “ประเทศไทยที่คุณอยากเห็นในอนาคตเป็นอย่างไร” คำตอบคือ การศึกษาที่มีคุณภาพร้อยละ 32 ความปลอดภัยทางสังคมและการเมืองร้อยละ 23 กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ความยุติธรรม ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และความเท่าเทียมร้อยละ 22 โดยค่าเฉลี่ยภาพรวมเยาวชนทั่วประเทศให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางสังคมและการเมืองเป็นลำดับที่สอง ในขณะที่เยาวชนในกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางสังคมและการเมืองเป็นลำดับแรก (WORLD BANK GROUP, 2019)

การศึกษาข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการดำเนินการผ่านโครงการ “บวร” ร่วมใจสร้างชุมชนคุณธรรม โดยมีความมุ่งหวังให้เยาวชนไทยเป็นแรงสำคัญในการผลักดันให้เกิด “ชุมชนคุณธรรม” เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นการก้าวเข้าสู่สังคมคุณธรรม ทำหน้าที่สำคัญขับเคลื่อนสังคมไทย นำไปสู่ความปลอดภัยตามสันติในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามสันติสำหรับเยาวชนไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามสันติสำหรับเยาวชนไทย

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามสมควรสำหรับเยาวชนไทย โดยใช้หลักบรร: บ้าน วัด โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods) ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 เทคนิค ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและรูปแบบกิจกรรม 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1.1) เพื่อประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเล็ก และ 2.2) เพื่อประเมินระดับความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ และพฤติกรรมความปลอดภัยตามสมควร 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะ และแนวทางการปรับปรุงต้นแบบกิจกรรม และ 4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อประเมินพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการทดลองใช้ต้นแบบ 2) เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ 3) แบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้ ทศนคติและพฤติกรรม และ 4) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 เพื่อให้ได้ต้นแบบการสร้างความปลอดภัยตามสมควรสำหรับเยาวชนไทย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามสมควรสำหรับเยาวชนไทย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเล็ก จากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ “บวร” ร่วมใจสร้างชุมชนคุณธรรม พื้นที่จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 19 - 20 กุมภาพันธ์ 2562 จำนวน 110 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ “บวร” ร่วมใจสร้างชุมชนคุณธรรม จำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้จัด กลุ่มผู้ประสานงาน กลุ่มวิทยากร และกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/คน

ระยะที่ 3 เพื่อยืนยันรูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามสมควรสำหรับเยาวชนไทยโดยใช้หลักบรร: บ้าน วัด โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติการด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และบันทึกในแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม (Observation Form) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จากการจัดกิจกรรม “บวร” ร่วมใจสร้างชุมชนคุณธรรม ณ พุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ระหว่างวันที่ 27 - 28 กรกฎาคม 2562 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 200 คน และ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างสุ่มเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) รวมจำนวนทั้งสิ้น 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังการจัดกิจกรรมแล้วเสร็จเพื่อเป็นการติดตามผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ในห้วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistic) วิเคราะห์ผลแบบแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Level of Significance .05)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis) และวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบการสร้างความปลอดภัยตามสมมติฐานสำหรับเยาวชนไทยที่เหมาะสม คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้สื่อใหม่และกิจกรรมการจัดค่ายที่มีการให้ความรู้รวมทั้งสารประโยชน์ที่หลากหลายแฝงไปกับความสนุกสนาน เพื่อให้เยาวชนสามารถพิจารณาผ่านกระบวนการคิดที่เหมาะสมด้วยตนเอง และการสร้างผู้นำเยาวชนเพื่อเป็นแกนนำในการขยายผล ระดับการศึกษาของผู้รับการอบรมที่เหมาะสม คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวนที่เหมาะสม ไม่เกิน 200 คน ระยะเวลาการอบรม 2 วัน 1 คืน การดำเนินงานในรูปแบบ “บวร” ประกอบด้วย “บ” คือ ส่วนราชการให้การสนับสนุนงบประมาณ วิทยากร เจ้าหน้าที่ สถานที่จัดอบรมและงบประมาณ; “ว” คือ สถาบันศาสนาให้การสนับสนุนวิทยากรให้การอบรมและจัดกระบวนการในภาพรวม และ “ร” คือ สถาบันการศึกษาให้การสนับสนุนนักเรียนในสังกัด เจ้าหน้าที่ในการดูแลนักเรียน และการประสานงาน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กิจกรรมที่เหมาะสม ประกอบด้วย การอบรมเรื่อง “บวร” กับการสร้างความปลอดภัยตามสมมติฐานในสังคมไทยด้วยหลักศีล 5, กิจกรรมธรรมะแรลลี่ ได้แก่ ฐานงดเว้น ฐานต้องธรรม ฐานโยแยกกัน ฐานท่อน้ำเลี้ยง และฐานประเทศภูมิ, กิจกรรมจิตอาสา, กิจกรรมสร้างเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมจุดเทียนแห่งปัญญา ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นด้วยกับรูปแบบ รายละเอียด และการนำหลัก “บวร” เป็นแนวคิดหลักในการดำเนินกิจกรรม เพราะ “บวร” เป็นเสาหลักคู่สังคมไทยและเป็นทุนทางสังคมที่เกื้อกูลประเทศไทยมาช้านาน การทำงานในรูปแบบ “บวร” เป็นการบูรณาการการทำงานซึ่งกันและกันแบบ Collaboration ตามกลไกประชารัฐ และควรเพิ่มกิจกรรมทางเลือกคือ พิธีต้อนรับชาวค่ายและพิธีอำลาชาวค่าย ในกรณีที่เยาวชนมาจากหลายสถาบันการศึกษา ตลอดจนควรมีการติดตามผลในเชิงพฤติกรรมภายหลังการดำเนินกิจกรรมแล้วเสร็จ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 80 และยังมีเข้าใจที่ไม่ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 20 ผลการวัดทัศนคติ พบว่า อยู่ในระดับสูงทุกข้อคำถาม ทัศนคติในด้านบวกที่มีระดับที่ดีที่สุด คือ การคืนเงินให้แก่พ่อค้าที่ทอนเงินเกินเป็นการกระทำที่ถูกต้อง รองลงมา คือ การรักษาศีล 5 สามารถสร้างความปลอดภัยตามสมมติฐาน การยอมรับกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมช่วยสร้างความปลอดภัยตามสมมติฐาน และหลักการสำคัญของการสร้างความปลอดภัยตามสมมติฐานคือ การรับฟังผู้อื่น ตามลำดับ สำหรับทัศนคติด้านลบ พบว่า ทัศนคติที่ไม่ควรประพฤติมากที่สุด คือ เราดื่มเหล้า เบียร์ เวลาว่างได้ รongลงมา คือ ถ้าเพื่อนแต่งตัวไม่เข้ากับบุคลิกแต่มาถามความเห็นเรา เราควรแสดงความชื่นชมเพื่อนจะได้มีกำลังใจ การมีเพศสัมพันธ์เป็นการรักษาเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ ดังนั้น เราต้องเลือกคู่ครองที่หน้าตาดี จะได้มีลูกหลานที่หน้าตาดีในอนาคตเราต้องเลือกคู่ครองที่เรามั่นใจและไม่นอกใจคู่ครอง การดูแลสุขภาพกายส่วนรวมมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มของตนเองเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ และการเลี้ยงปลากัดเป็นกีฬาที่ควรส่งเสริม ตามลำดับ

ระดับพฤติกรรมความปลอดภัยตามสมมติฐาน พบว่า อยู่ “ระดับสูง” ทุกพฤติกรรม โดยค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ลำดับแรก คือ การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้วยความเต็มใจ รองลงมา คือ สามารถปฏิบัติตาม กฎ กติกาต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างไม่ลำบากใจ การยอมรับฟังความคิดเห็นต่างจากผู้อื่น ความสามารถปรับตัวเพื่อให้เข้ากับ

สังคมได้อย่างมีความสุข สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และสามารถสร้างความประนีประนอมให้กับกลุ่มเมื่อเกิดความขัดแย้ง ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมที่มีค่าเจ็ลน้อยที่สุด คือ การมีผลงานหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมนวัตวิถีในท้องถิ่น

ผลการสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงพฤติกรรมในภาพรวมทุกกิจกรรมใน “ระดับมาก” ได้แก่ ความอดทนในการช่วยกลุ่มแก้ปัญหา การปฏิบัติตามกฎกติกา การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการรักษาเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับเยาวชนไทย ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้สื่อใหม่ และการจัดค่ายอบรมให้ความรู้แฝงไปกับความสนุกสนานจากกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการแก้ปัญหาของประเทศเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ยูริ (William L. Ury, 2000) ที่เสนอว่าทุกความขัดแย้งที่เกิดขึ้นครอบคลุมถึงทุกคนที่อยู่แวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุด (Inside) และผู้อยู่ห่างออกไป (Outside) แต่ฝ่ายที่สามหรือคนที่วางตัวเป็นกลางเป็นกลุ่มที่น่าจะเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือสร้างความปรองดองสมานฉันท์อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่าคู่ขัดแย้ง และสอดคล้องกับผลการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสมานฉันท์ภายใต้บริบทความขัดแย้งของสังคมไทยที่พบว่าปัญหาในการสร้างความสมานฉันท์ คือ การขาดการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนาและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของประเทศของเด็กและเยาวชน ดังนั้น การจัดกิจกรรมโดยมีเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายตามงานวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นแนวทางที่ตอบปัญหาการสร้างความสมานฉันท์ได้อย่างตรงประเด็น ในขณะที่การดำเนินกิจกรรมก็มีความสอดคล้องกับรายงานฉบับนี้ที่เสนอแนะว่าควรดำเนินการให้สัมพันธ์กับความต้องการของเด็กและเยาวชนโดยไม่รู้สึกว่าคุณบังคับ แต่เป็นไปด้วยความเต็มใจ และควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่น ๆ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2546)

ส่วนการใช้หลักศีลห้าเป็นแนวคิดการจัดกิจกรรม เป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของเยาวชน จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการอบรมว่า เหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรม คือ มีความสนใจในกิจกรรมและต้องการฝึกสติ สมาธิ ตลอดจนต้องการพัฒนาจิตใจ ทั้งนี้เป็นเพราะการรักษาศีลห้าจะทำให้คนมีคุณธรรมจริยธรรม เมตตาธรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ปัญหาสังคมลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิสิตปริญญาเอกหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ทำการศึกษาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า และพบว่าหากประชาชนมีความตระหนัก เข้าใจ และน้อมนำศีลห้าไปสู่การปฏิบัติ จะช่วยลดความขัดแย้งแตกแยกในสังคมไทย เกิดความสามัคคี ปรองดองสมานฉันท์ และการสะท้อนจากกิจกรรมธรรมะแรลลี่ที่มีการประมวลความคิดเห็นของเยาวชนผ่านการนำเสนอในฐานะประเทศภูมิ เป็นการแสดงให้เห็นแนวทางการเชื่อมคุณค่าของ ‘ประชาธิปไตย’ ‘คุณธรรม’ และ ‘ความเป็นไทย’ ให้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน และยังเป็นการแสดงถึงการแก้ปัญหาด้วยพุทธวิธี ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน (คุณหญิงสุภารัตน์ เกยุราพันธ์, 2561)

สำหรับการประเมินความรู้ความเข้าใจภายหลังการอบรม พบว่า เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี แต่มีความเข้าใจผิดว่า “ศีล” หมายถึง ข้อห้ามการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่ในข้อเท็จจริง “ศีล” เป็นเรื่องของความปกติและเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ใช่ข้อห้าม และสำหรับความเข้าใจว่าการสอนในชั้นเรียนเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับสังคมไทยนั้น เป็นเพราะมีความ

คุ้นชินกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนของสถาบันการศึกษาที่ยังให้ความสำคัญกับการเรียนในชั้นเรียนมากกว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาควรนำมาพัฒนา เพราะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีทางการศึกษามากกว่า เห็นได้จากผลการศึกษาการจัดการศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาศีรชะอ์โคกที่ผู้ปกครองนักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา มีความพึงพอใจ เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่มีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (ขวัญดิน สิงห์คำ, 2556)

ขณะเดียวกันผลจากแบบประเมินทัศนคติสะท้อนออกมาในแง่บวกของความ “เห็นด้วยมาก” เป็นส่วนใหญ่ และอยู่ใน “ระดับสูง” ทุกข้อคำถาม ทัศนคติเชิงบวกที่มีระดับที่ดีที่สุด คือ การคืนเงินให้แก่พ่อค้าที่ทอนเงินเกินให้เราเป็นการกระทำที่ถูกต้องนั้น เป็นสิ่งที่พบเห็นบ่อยในสังคมปัจจุบัน ในขณะที่ทัศนคติที่มีต่อการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในด้านลบ ที่พบว่าไม่ควรประพจน์มากที่สุด คือ การดื่มเหล้า เบียร์ เวลามีงานเลี้ยงได้ สะท้อนว่าเยาวชนมีความเข้าใจในการนำหลักศีลห้า ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และเป็นสิ่งที่น่ายินดีว่าเยาวชนมีทัศนคติที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตภายหลังการเข้ารับการอบรม ลำดับค่าคะแนนแสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีการรับรู้และเลือกพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัยของตน คือ พฤติกรรมในงานเลี้ยง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพื่อน และพฤติกรรมเรื่องการเลือกคู่ครอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ที่พบว่าการรับรู้ความสามารถในการควบคุมความขัดแย้งของประชาชนไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการควบคุมตนเองเพื่อไม่ทำสิ่งที่ยึดแย้งกับการสร้างความปรองดอง การควบคุมตนเองเพื่อรับฟังความเห็นต่างของผู้อื่น และ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับคนหลากหลายความคิด (อานวย เกาตระกูล และคณะ, 2562)

ทัศนคติที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตและสอดคล้องกับหลักศีลห้าของเยาวชน สะท้อนผ่านการแสดงออกทางพฤติกรรมความปรองดองสมานฉันท์ ใน “ระดับสูง” ทุกพฤติกรรม คือ การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้วยความเต็มใจ การปฏิบัติตาม กฎ กติกา ต่างๆ ของสังคมได้อย่างไม่ลำบากรังเกียจ การยอมรับฟังความคิดเห็นต่างจากผู้อื่น ความสามารถปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข ความสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และเมื่อเกิดความขัดแย้ง สามารถสร้างความประนีประนอมให้กับกลุ่มได้ พฤติกรรมที่พึงประสงค์เหล่านี้ อธิบายได้ด้วยทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน (Theory of Planned Behavior: TBP) ที่อธิบายว่าการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ได้รับอิทธิพลมาจากความตั้งใจแสดงพฤติกรรม และกลั่นกรองโดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรม 3 ประการ คือ ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองต่อการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ บนแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและมีการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบในการพิจารณา ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการนี้ แสดงออกถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมความปรองดองสมานฉันท์ถึง 2 ประการ คือ ทัศนคติและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีบรรทัดฐานเชิงบวก จากการแสดงความเห็นถึงเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมว่ามีความสนใจในกิจกรรม และต้องการฝึกสติ สมาธิ และพัฒนาจิตใจ ด้วยตนเองโดยไม่มีการบังคับ ตรงกับผลการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสมานฉันท์ภายใต้บริบทความขัดแย้งของสังคมไทย ที่เสนอว่ากระบวนการปลูกฝังที่สำคัญ คือ การดำเนินการให้สัมพันธ์กับความต้องการ ไม่รู้สึกว่าการบังคับแต่ไปด้วยความเต็มใจ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2546)

ขณะเดียวกัน ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า อยู่ในระดับ “มีเสมอ” ทุกกิจกรรมคือ ความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม ความอดทนในการช่วยกลุ่มแก้ปัญหา การปฏิบัติตามกฎ กติกา การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและการรักษาเวลานั้น สอดคล้องกับผลการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน (กันยารัตน์ แยมศรีแก้ว, 2558) ที่อธิบายว่า องค์ประกอบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน ได้แก่ การสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วม การจัดการสัมพันธภาพ การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้าง

คุณธรรมในองค์กร และการสร้างบรรยากาศองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบการจัดการสัมพันธภาพที่เน้นการยอมรับฟังความคิดเห็น และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องตามข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งก็คือการปฏิบัติตามกฎ กติกาตนเอง สำหรับความตั้งใจในการร่วมกิจกรรมความอดทนในการช่วยกลุ่มแก้ปัญหา และการรักษาเวลา ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้เช่นกันในแง่ของกระบวนการทำงานร่วมกัน

สรุปองค์ความรู้

ผลการวิจัยทำให้เกิดความรู้ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) ระบุเป็นองค์ประกอบของ “บวรโมเดล: BOWON Model” อธิบายได้ ดังนี้

B (Behavior to create Reconciliation) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความปรองดองสมานฉันท์

O (Organizations) หมายถึง องค์กรอันเป็นพลังสำคัญในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ประกอบด้วย “บ้าน” เป็นการรวมพลังของสถาบันครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ และภาคประชาสังคม มีบทบาทในการประสานความร่วมมือและทำงานร่วมกัน “วัด” มีบทบาทในการสนับสนุนศาสนสถาน อาคารสถานที่ และบุคลากร การเป็นศูนย์กลางของการดำเนินกิจกรรม และ “โรงเรียน” มีบทบาทในการสนับสนุนผู้ร่วมกิจกรรมและติดตามประเมินผล

W (Way of Thinking) หมายถึง วิธีคิดอันเกิดจากการอบรมบ่มเพาะความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับความปรองดองสมานฉันท์ และความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมที่พึงประสงค์

O (Outcome) หมายถึง ผลลัพธ์อันเกิดจากการนำหลักศีลห้าไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดหลักประกันชีวิต หลักประกันทรัพย์สินสังคม หลักประกันครอบครัว หลักประกันสังคม และหลักประกันสุขภาพ ส่งผลให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยในที่สุด

N (Nurture) หมายถึง การให้การอบรม บ่มเพาะ แนะนำเยาวชน ผ่านกิจกรรมการจดจำให้ความรู้ และสารประโยชน์ เพื่อให้เยาวชนใช้กระบวนการคิดพิจารณาด้วยตนเอง ทำให้เกิดการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ สามารถนำมาสังเคราะห์เป็น “รูปแบบการสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับเยาวชนไทยโดยใช้หลักบวร: บ้าน วัด โรงเรียน: BOWON Model”

ภาพที่ 1 รูปแบบการสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับเยาวชนไทย โดยใช้หลักบวร: บ้าน วัด โรงเรียน “BOWON Model”

ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างความปลอดภัยตามสมควรสำหรับเยาวชนไทยโดยใช้หลักบรร: บ้าน วัด โรงเรียน สามารถสร้างเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยตามสมควรที่เกิดขึ้นจริง เป็นการสร้างชุมชนคุณธรรมนำไปสู่สังคมปลอดภัยของฝ่ายที่สาม (The Third Side) ซึ่งไม่ใช่คู่ขัดแย้ง และเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย สร้างผู้นำเยาวชนที่มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่ดี และมีพฤติกรรมที่สร้างความปลอดภัยตามสมควร สามารถนำไปขยายผล และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความปลอดภัยตามสมควรในสังคมไทยในภาพรวมในที่สุด ตามความมุ่งหมายของงานวิจัยฉบับนี้

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการสร้างความปลอดภัยตามสมควรสำหรับเยาวชนไทย คือการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้สื่อใหม่ และการจัดค่ายอบรมที่ให้ประโยชน์หลากหลายแฝงไปกับความสนุกสนานจากกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติในวงกว้าง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในสังคม และควรจัดงบประมาณสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมสร้างความปลอดภัยตามสมควรด้วยหลัก “บวร” ในสถานศึกษา สถานที่ราชการ หรือหน่วยงานภาคเอกชนทุกระดับ การใช้หลักศีลห้าเป็นแนวทางการจัดกิจกรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกับคณะสงฆ์เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปลอดภัยตามสมควรโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของมหาเถรสมาคมที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดมีการสร้างเครือข่ายและเกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกและให้ความสำคัญกับกลไก “บวร” อันจะส่งผลให้เกิด “ชุมชนคุณธรรม” ขับเคลื่อนสังคมไทยก้าวเข้าสู่ “สังคมคุณธรรม” ในที่สุด และควรมีการสนับสนุนต่อยอดกิจกรรมตามที่เยาวชนเสนอ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการขยายผลโครงการของผู้นำเยาวชนที่เสนอผ่านการอบรม กิจกรรมอันเกิดจากความร่วมมือกับ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” และการศึกษาเชิงลึกในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ แยมศรีแก้ว. (2558). *การบริหารจัดการความร่วมมือของ บ้าน วัด โรงเรียน*. (ดุชนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ขวัญดิน สิงห์คำ. (2556). *บูรณาการ วัด บ้าน โรงเรียน ศาสน์และศิลป์แห่งการพัฒนาชุมชน*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 4(1), 21-30.
- คุณหญิงสุรารัตน์ เกยุราพันธ์. (2561). *พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน*. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 14(2), 66-78.
- โคทม อารียา. (2558). *การปลอดภัยในสังคมประชาธิปไตยไทย*. ใน *KPI YEARBOOK 2558: ดุลอำนาจในการเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2541). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่: ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 6 สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลสถาบันพระปกเกล้า. (2559). *สันติสุขเกิดขึ้นได้ ภายใต้ความแตกต่าง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), (2562, 18 เมษายน), ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 51 ก. หน้า 8.

พระธรรมกิตติวงศ์. (2546). รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรม: บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. อำนวย เกาตระกุล และคณะ. (2562). รายงานการประเมินวิเคราะห์ปัจจัยแนวโน้มของปัญหาที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง: โครงการสำรวจทัศนคติของประชาชน ภายใต้โครงการสร้างความรักความปรองดองในสังคม ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาสมรรถนะอาชีพประเทศไทย มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

Barry Buzan, Ole Waever and Jaap de Wilde. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Colorado: Lynne Rienner Pub.

William L. Ury. (2000). *The Third Side: Why We Fight and How We Can Stop*. New York: Penguin Books.

WORLD BANK GROUP. (2019). *THAILAND SYSTEMATIC COUNTRY DIAGNOSTIC: Getting Back on Track: Reviving Growth and Securing Prosperity for All*. [On line] Retrieved from <http://documents1.worldbank.org/> [3 January 2019].

การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS
THE DEVELOPMENT OF CRITICAL READING ABILITY AND TEAMWORK
OF MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS
BY ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES USING SQP2RS STRATEGY

ธนวิทย์ กวินธนเจริญ¹ และ อธิกมาส มากจ้อย²

Thanawit Kawinthanacharoen and Athikamas Makjui

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

Email: kru.bird.nokz@gmail.com

Received 28 April 2021; Revised 17 May 2021; Accepted 20 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4/6 โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ใช้แบบแผนการวิจัยพื้นฐานแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลังเรียน เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 3) แบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS อยู่ในระดับดี 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

คำสำคัญ : ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ, การทำงานเป็นทีม, กลวิธี SQP2RS

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare critical reading ability of Matthayomsuksa 4 students before and after implementation of the SQP2RS strategy, 2) to study teamwork ability of Matthayomsuksa 4 students after implementation of the SQP2RS strategy, and 3) to study opinions of Matthayomsuksa 4 students towards learning the SQP2RS Strategy. The sample consisted of 40 students from Matthayomsuksa 4/6, Protpittayapayat School, Ladkrabang, Bangkok, The Secondary Educational Service Area 2, first semester, academic year 2020, and using simple random sampling technique with a classroom unit. This research was pre - experimental with one group pre-test post-test design. The research instruments used were: 1) critical reading ability lesson plans using SQP2RS strategy, 2) critical reading ability test, 3) team work ability evaluation form, and 4) questionnaire for student's opinion towards learning the SQP2RS Strategy. The data were analyzed by mean ($\bar{X}$), standard deviation of items (S.D.) and t-test dependent.

The research findings were as follows: 1) The critical reading ability of Matthayomsuksa 4 students after using SQP2RS Strategy was significantly higher than before at the .50 level. 2) The teamwork ability of Matthayomsuksa 4 students after using SQP2RS Strategy were rated at a good level. 3) The opinions of Matthayomsuksa 4 students towards learning the SQP2RS Strategy were rated at a highest level.

Keyword: Critical reading ability, Teamwork, SQP2RS Strategy

บทนำ

ปัจจุบันการเผยแพร่ข่าวสารเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ระบบข้อมูลข่าวสารเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกวันนี้ การสอนนักเรียนที่มุ่งเน้นการอ่านเพียงเพื่อความเข้าใจนั้นอาจยังไม่เพียงพอต่อข้อมูลข่าวสารที่มีอย่างมากมายในปัจจุบัน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังต้องสามารถเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการศึกษาในโรงเรียนพรตพิทยพยัตพบว่า การสอนอ่านนั้นนักเรียนยังขาดทักษะขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่อ่านตลอดจนการประเมินค่าของสารที่ได้อ่าน นอกจากนี้นักเรียนยังไม่สามารถจับความคิดสำคัญที่ผู้เขียนส่งต่อมายังผู้อ่านและไม่สามารถบอกจุดประสงค์ของผู้เขียนได้ ซึ่งส่งผลต่อการทดสอบโครงการ Miracle of Reading กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนพรตพิทยพยัต ซึ่งเป็นการทดสอบเพื่อประเมินการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยผลการทดสอบของระดับชั้นอื่น ๆ มีแนวโน้มสูงขึ้น ยกเว้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผลการทดสอบมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยจึงศึกษาสาเหตุของปัญหาโดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า เทคนิควิธีการสอนของครูที่นำมาใช้ไม่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ไม่สามารถพัฒนานักเรียน

ในห้องเรียนที่ความสามารถได้ จึงเป็นการพัฒนานักเรียนได้เพียงบางกลุ่มเท่านั้น และครูไม่สามารถกำกับดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงด้วยอุปสรรคในด้านเวลา สถานที่ และจำนวนนักเรียน ด้านที่ 2 คือ ด้านเนื้อหา ซึ่งเนื้อหาที่ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ขาดความน่าสนใจ ไม่เหมาะสม กับช่วงวัยของนักเรียน ทำให้นักเรียนคิดว่าไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเองจึงไม่ใส่ใจในการอ่าน และด้านที่ 3 คือ ด้านผู้เรียน นักเรียนขาดจุดมุ่งหมายในการอ่าน ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจในการแสวงหาความรู้ ไม่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอ่าน ส่งผลให้มีพื้นฐานในการอ่านที่ไม่ดี

จากการวิเคราะห์ในข้างต้นพบว่าสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่ง คือ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ถูกจำกัดด้วยเวลา ทำให้สามารถพัฒนานักเรียนได้เพียงบางส่วน ดังนั้นครูจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง พัฒนาทักษะความรู้ควบคู่กับทักษะในการดำเนินชีวิต จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดการร่วมมือกัน ปรัชญา และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งการทำงานเป็นทีมจึงเป็นทักษะหนึ่งที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ดังที่วราภรณ์ ตระกูลสุข (2549) และทองทิพา วิริยะพันธุ์ (2551) ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของการทำงานเป็นทีมไว้ดังนี้ การทำงานเป็นทีมเป็นการร่วมมือร่วมใจกันของสมาชิกในทีม โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ศักยภาพในตัวเอง และสภาพแวดล้อมที่มีขอบเขตที่จำกัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายร่วมกัน จึงเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและกระบวนการการทำงานเป็นทีมนี้มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน หนึ่งในนั้นคือ กลวิธี SQP2RS ที่คิดค้นโดย Echevarria, Vogt and Short (2010) ได้ออกแบบและพัฒนากลวิธีนี้ขึ้น โดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นนักอ่านที่มีความเชี่ยวชาญและมีระบบการคิดที่มีประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์กับเรื่องที่อ่าน แล้วนำมาตั้งคำถาม หาคำตอบ ตรวจสอบและสรุปความจากความเข้าใจของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำกลวิธี SQP2RS มาใช้ในการจัดกิจกรรมการอ่านภาษาไทยเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

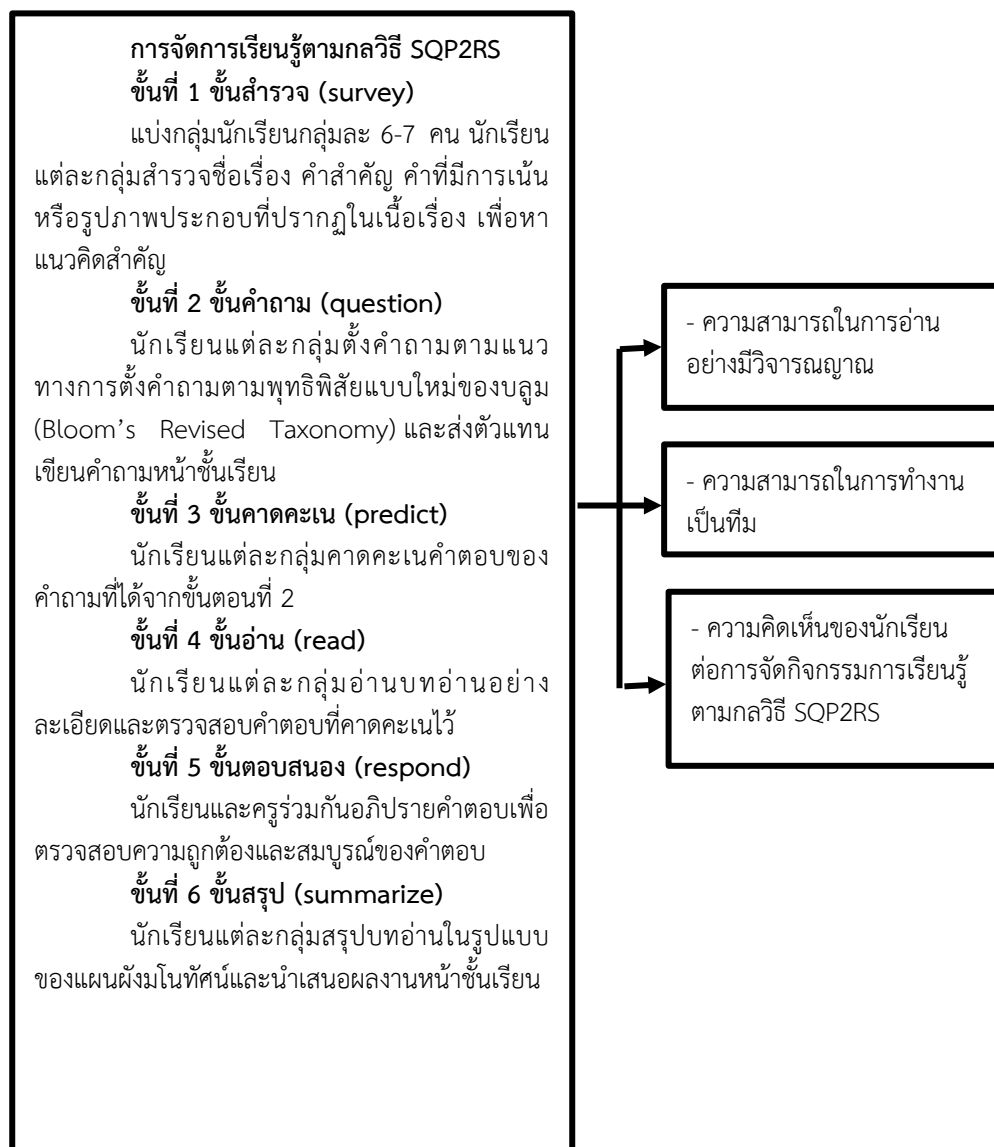
1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนพรตพิทยพยัต เพื่อนำมากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งความหมาย ความสำคัญ หลักการ การวัดและประเมินผล และประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพ อีกทั้งยังศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีม ทั้งความหมาย ความสำคัญ หลักการ

การวัดและประเมินผลและประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ กระตุ้นการทำงานของนักเรียน ส่งเสริมพฤติกรรมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (จรูญ ประทุมรุ่ง, 2545) นอกจากนี้ยังศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธี SQP2RS เป็นกลวิธีสอนการอ่าน ประกอบด้วยขั้นตอนในการอ่าน 6 ขั้นตอน ซึ่งสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของ นักเรียนให้สูงขึ้นได้ (ชนัญพร ณรงค์ทิพย์, 2556) ผู้วิจัยจึงศึกษากลวิธี SQP2RS และสังเคราะห์ ขั้นตอนการสอนขึ้น เพื่อให้พัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพและการทำงานเป็นทีมได้ ซึ่งหลังจากที่ได้ศึกษา เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและนำแนวคิดที่ได้มาใช้ออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดทางการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้แบบแผนการวิจัยพื้นฐานแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลังเรียน มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 12 ห้องเรียน รวม 529 คน เป็นห้องเรียนแบบความสามารถของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 40 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยวิธีจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังต่อไปนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 2) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลวิธี SQP2RS และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 10 คาบ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้น นำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบ โดยศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ทฤษฎี หลักการ และวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามแนวคิดตามพุทธิพิสัยแบบใหม่ของ บลูม (Bloom's Revised Taxonomy) นำแบบทดสอบเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งแบบทดสอบมีค่าดัชนี ความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เคยศึกษามาแล้ว จำนวน 40 คน นำมาวิเคราะห์ความยากง่าย อำนาจจำแนกและคัดเลือกไว้ 40 ข้อ โดยมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.58-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.31-0.74 และนำแบบทดสอบหาความเชื่อมั่น พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.91 จากนั้นนำแบบทดสอบที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยสร้างโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง กับผลของการทำงานเป็นทีม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric) ซึ่งสังเคราะห์

แนวทางการวัดและประเมินผลการทำงานเป็นทีม นำแบบสอบถามความคิดเห็นเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน คือผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ผู้วิจัยสร้างโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลัก ของ Likert (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) นำแบบสอบถามความคิดเห็นเสนอผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษาไทยจำนวน 3 ท่าน คือผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองดังนี้

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ 50 นาที แล้วตรวจให้คะแนน

2. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเองโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีการสอนแบบ SQP2RS เริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 รวม 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 12 คาบ รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. หลังทดลองผู้วิจัยประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการทำงานเป็นทีม จากนั้นทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนเรียนนำมาสลับข้อและตัวเลือก ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 50 นาที และนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ไปสอบถามนักเรียน

4. ตรวจให้คะแนนและนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการทดลอง ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนเพื่อตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำคะแนนมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent)

2. การวิเคราะห์ความสามารถในการทำงานเป็นทีม โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS

กลุ่มทดลอง	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อน	40	40	22.83	6.16	-5.92	0.00
หลัง	40	40	30.13	4.78		

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 30.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.78 สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 22.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 6.16 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. การวางแผนในการทำงาน	2.81	0.41	ดี
2. การให้ความร่วมมือในการทำงาน	2.71	0.54	ดี
รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ระดับคุณภาพ
3. การแสดงความคิดเห็น	2.48	1.33	พอใช้
4. ความสนใจในการทำงาน	2.51	1.18	ดี
5. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	2.61	1.03	ดี
6. การนำเสนอผลงาน	2.60	0.78	ดี
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	2.62	0.88	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.88 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการทำงาน เป็นทีมอยู่ในระดับดีในทุกข้อ ยกเว้นข้อ 3 อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่หนึ่งข้อ 1.การวางแผนในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.41

อยู่ในระดับดี ลำดับที่สอง ข้อ 2.การให้ความร่วมมือในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.54 อยู่ในระดับดี ลำดับที่สาม ข้อ 5.ความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.03 อยู่ในระดับดี ลำดับที่สี่ ข้อ 6.การนำเสนอผลงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.78 อยู่ในระดับดี ลำดับที่ห้า ข้อ 4.ความสนใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.18 อยู่ในระดับดี และลำดับที่หก ข้อ 3. การแสดงความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.33 อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS อยู่ในระดับดี

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS

ความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.55	0.68	มากที่สุด	(3)
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้	4.61	0.61	มากที่สุด	(1)
ด้านประโยชน์ที่ได้รับความจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS	4.56	0.70	มากที่สุด	(2)
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.57	0.66	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.66 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดในทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับแรก คือด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.61 รองลงมา คือด้านประโยชน์ที่ได้รับความจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.70 และลำดับสุดท้าย คือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.68

อภิปรายผล

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น นักเรียนแต่ละกลุ่มจะเรียนรู้ร่วมกัน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ ฝึกกระบวนการทำงานเป็นทีม และมีความรู้สึกพึงพอใจต่อการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอน การสอนของกลวิธี SQP2RS (Jana Echevarria and Mary Ellen Vogt, 2010) ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายร่วมกัน ขึ้นสอนของกลวิธี

SQP2RS ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้น ซึ่งเริ่มจากการที่นักเรียนสำรวจบทอ่านที่เป็นข้อความโฆษณา และฉลากผลิตภัณฑ์ ข้าว บทความ และเรื่องสั้นในเวลาจำกัด ทำให้การอ่านมีเป้าหมายและน่าสนใจมากขึ้น หลังจากสำรวจบทอ่านเรียบร้อยแล้ว นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกัน ตั้งคำถามจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยเป็นคำถามตามพุทธิพิสัยแบบใหม่ของบลูม (Bloom's Revised Taxonomy) จากนั้นคาดคะเนคำตอบที่ตั้งขึ้น เมื่อคาดคะเนคำตอบแล้วนักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านบทอ่านอย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการอ่านนั้นมาตรวจสอบคำตอบที่คาดคะเนไว้ รวมทั้งอภิปรายคำตอบ วิจาร์ณ แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนคำตอบกันระหว่างกลุ่ม และสุดท้ายนักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปบทอ่านและบันทึกในรูปแบบของแผนผังมโนทัศน์ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจบทอ่านมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลวิธี SQP2RS นั้นเป็นกลวิธีที่ส่งเสริมการคิดที่มีประสิทธิภาพและพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผ่านการเชื่อมโยงประสบการณ์และความรู้จากบทอ่าน ต่าง ๆ ที่ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และครูมีบทบาทกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบ สอดคล้องกับ ชนัญพร ณรงค์ทิพย์ (2557) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้กลวิธีเอสคิวพีทิวอาร์เอสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการตอบสนองต่อวรรณกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) กลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) กลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณกรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS อยู่ในระดับดี ด้วยขั้นการสอนนั้นสอดคล้องและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เป็นทีม เริ่มด้วยการจัดกลุ่มนักเรียนแบบละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) ส่งผลให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มปรับตัวเข้าหากันและปรับพฤติกรรมทางการเรียนรู้ได้ดีขึ้น สมาชิกทุกคนเรียนรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ยอมรับ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผล นักเรียนฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานและการนำเสนอ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาการทำงาน การเข้าสังคม และเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ดังคำกล่าวของ จรูญ ประทุมรุ่ง (2545) และ Johnson and Johnson (1987) ที่กล่าวประโยชน์ของการทำงานเป็นทีมไว้สอดคล้องกันว่า การทำงานเป็นทีมช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน เช่น ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามัคคี ความไว้วางใจกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พฤติกรรมกล้าแสดงออก และช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัย นักเรียนทุกคนมีโอกาสนฝึกทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกัน เช่น การแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การเสนอแนะความรู้และข้อมูล การซักถาม การชี้แจงเหตุผล การอภิปรายผล ตลอดจนเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงนักเรียนสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นที่ยอมรับได้

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS เป็นกลวิธีที่ฝึกนักเรียนให้เกิดการกระบวนการคิด และการทำงานอย่างเป็นระบบ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งเป็นเครื่องมือ ในการพิจารณาหาที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน ขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมเกิดความท้าทาย ในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Echevarria, Vogt and Short

(2010) กล่าวไว้ว่า กลวิธีนี้สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นนักอ่านที่มีความเชี่ยวชาญและมีระบบการคิดที่มีประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์กับเรื่องที่อ่าน แล้วนำมาตั้งคำถาม หาคำตอบ ตรวจสอบและสรุปความจากความเข้าใจของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสามารถ ในการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณ นอกจากนี้ Rae Balog (2015) ได้กล่าวถึงผลการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนภาษาสเปนด้วยกลวิธี SQP2RS ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ภาษา สามารถสรุปความรู้ผ่านการอ่านและสามารถเพิ่มพูน ความรู้ผ่านการอ่านอย่างอิสระ นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจในกลวิธี SQP2RS ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยใน ครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS นั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ จุดประสงค์และขั้นตอนในการจัดการกิจกรรมให้ชัดเจน รวมถึงการบริหารเวลาในการจัดการกิจกรรมให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการกิจกรรมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการทำงานเป็น ทีม ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้ควรมีการบันทึกปัญหาหรือ รายละเอียดในการจัดการกิจกรรมแต่ละครั้งเพื่อนำข้อมูลมาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนสร้างคำถามที่มีความหลากหลายครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ ต้องการประเมินตามแนวคิดตามพุทธิพิสัยแบบใหม่ของบลูม (Bloom's Revised Taxonomy) เพื่อให้นักเรียน มีความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านมากยิ่งขึ้น และทำหน้าที่แนะนำ สนับสนุน หรือให้ข้อมูลกับนักเรียนที่ไม่สามารถทำ ได้ตามจุดประสงค์ รวมถึงการเลือกเนื้อหาที่มีความหลากหลาย ท้นต่อเหตุการณ์ และเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายตัว นักเรียนเกินไปมาใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหานั้น

3. ขั้นตอนการสรุปซึ่งผู้สอนกำหนดให้ใช้รูปแบบแผนผังโน้ตซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถวัดความ เข้าใจในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ อย่างไรก็ตามผู้สอนเองสามารถปรับเป็นรูปแบบอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น การเขียนสรุปความรู้ การพูดนำเสนอ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการตอบสนองต่อวรรณกรรม ความสามารถในการอ่านเชิง วิเคราะห์

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอน เทคนิค และกลวิธีอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยของจอห์น สจ๊วต มิลล์ เทคนิคแผนผังกราฟิก

3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกหรือชุดบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้ประกอบ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้

4. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ที่วัดในรูปแบบ time series

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จรูญ ประทุมรุ่ง. (2545). *ผลของการใช้ชุดแนะแนวเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนัญพร ณรงค์ทิพย์. (2556). *ผลของการจัดกิจกรรมการอ่านภาษาไทยโดยใช้กลวิธีเอสคิวพีทอาร์เอสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการตอบสนองต่อวรรณกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองทิพา วิริยะพันธุ์. (2551). *มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ดวงกมลสมัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรารณ ตระกูลสุขดี. (2549). *การทำงานเป็นทีม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- Echevarria, J., Vogt, M. & Short, D. J. (2010). *Making content comprehensible for secondary English learners: The SIOP model*. Boston: Allyn and Bacon.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. P. (1987). *Joining together: Group theory and group skills*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ, US: Prentice-Hall, Inc.
- Rae Balog. (2015). *Fostering Academic and Language Development of ELLs and Heritage Learners through the SIOP Model*. (Master's thesis Curriculum and Instruction). Duquesne University.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเป่าแซกโซโฟนเบื้องต้นด้วยชุดแบบฝึกหัดแซกโซโฟนเบื้องต้น
ของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT IN BASIC SAXOPHONE PRACTICE
BY USING BASIC SAXOPHONE PRACTICE SKILL PACKAGE
OF SUANKULARB MILITARY BAND

พิจักษณ์ ทาวรานุรักษ์¹ และ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์²

Pijak tawaranurak¹ and Prapansak pumin²

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University

Email: pijak.tawaranurak@gs.swu.ac.th¹, prapansak@swu.ac.th²

Received 3 March 2021; Revised 6 May 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกหัดในการเป่าแซกโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซกโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ประชากร คือ นักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เครื่องมือแซกโซโฟน จำนวน 5 คน โดยมีระเบียบวิธีวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการวิจัย 2) ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3) ขั้นดำเนินการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วย 1) ชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซกโซโฟนเบื้องต้นและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซกโซโฟน 2) แบบวัดความพึงพอใจของชุดแบบฝึกหัดแซกโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียน วงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซกโซโฟนของนักเรียนนั้นดีขึ้น คะแนนทดสอบก่อนเรียนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 46.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ 65.20 ซึ่งเมื่อนำคะแนนก่อนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกันพบว่า มีค่า t เท่ากับ 7.19 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเป่าแซกโซโฟน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แบบฝึกหัดแซกโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ผลรวมของแบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ชุดแบบฝึกหัดแซกโซโฟนเบื้องต้น, นักเรียน, แบบฝึกหัด, วงโยธวาทิต, ผลสัมฤทธิ์

Abstract

The purposes of this research are as follows: (1) To study academic achievement using a basic saxophone practice skill package of the Suankularb military band; and (2) a questionnaire on student satisfaction towards a basic saxophone practice skill package of the Suankularb military band. The population of this research consisted of Students of the Military Band, Suankularb wittayalai School Tool saxophone amount 5 people. The research have method 3 Step 1) Research preparation stage 2) Construction and quality inspection of

tools 3) Research process The research instrument were 1) The basic saxophone practice skill package of Suankularb military band and The tools for data collection 1) Measurement of achievement in saxophone blowing. 2) The questionnaire of the student's satisfaction towards the basic saxophone practice skill package of Suankularb military band. The results of this research were as follows: (1) the Grade Five students who used the basic saxophone practice skill package of the Suankularb military band had a pre-test score average of 46.00 and post-test score average of 65.20. The results of the pre-test and post-test results were equal to 7.19. Therefore, student learning achievement using a basic saxophone practice skill package of the Suankularb military band, resulting in the post-test scores being higher than the pre-test scores with a statistical significance of .05; and (2) the satisfaction towards the questionnaire, based on the Suankularb military band, was at a high level ($\bar{X} = 4.75$).

Keyword: Basic saxophone practice, Student, Practice, Military band, Achievement

บทนำ

วงโยธวาทิต (Military Band) เป็นวงดนตรีที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อใช้ในกิจกรรมทางทหาร เริ่มขึ้นในสมัยกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการคิดค้นเครื่องเป่า เป็นวงดนตรีขนาดเล็กประกอบด้วยเครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องกระทบ ในยุโรปสมัยกลางฝ่ายทหารใช้ปี่ซอร์ม (Clarinet) และทรัมเป็ต (Trumpet) ร่วมกับกลองในการเดินทัพออกสมรภูมิ ต่อมาก็เกิดการแบ่งออกเป็นสองพวกคือ ทหารราบใช้ปิคโคโล่ (Piccolo) กับกลองหนัง ส่วนทหารม้าใช้ทรัมเป็ตกับกลองหนัง จนเกิดสงคราม 30 ปี ในยุโรป (ค.ศ. 1618-1648) เจ้านายเยอรมันแห่งแบริกให้จัดตั้งโยธวาทิตทหารขึ้น มีปี่ซอร์ม 3 คัน แตรทรัมเป็ต แตรฝรั่งเศส และเครื่องกระทบ กลายเป็นโยธวาทิตที่ใช้ได้ทั้งการเดินทัพ (Military Band) และนั่งบรรเลงกับที่ ต่อมาทั้งฝรั่งเศส และอังกฤษมีการใช้และดัดแปลงให้โยธวาทิตมีความครึกครื้นมากขึ้น โดยมีการแต่งเพลงขึ้นเฉพาะสำหรับการบรรเลงด้วยวงโยธวาทิต หลังศตวรรษที่ 18 มีเครื่องดนตรีเกิดใหม่ โดยเฉพาะเครื่องเป่า เช่น โอโบ คลาริเน็ต บาสซูน เข้ามามีบทบาทมากขึ้นและเพลงที่วงโยธวาทิตใช้บรรเลงเริ่มมีการนำเพลงบรรเลงของวงออร์เคสตราดัดแปลงให้วงโยธวาทิตนำมาบรรเลง โดยวงโยธวาทิตสามารถแบ่งตามลักษณะการบรรเลงได้ดังนี้ 1. วงมาร์ชชิ่งแบนด์ (Marching Band) เป็นวงที่มีลักษณะการเดินบรรเลงเป็นแถวตอนลึก อาจบรรเลงเฉพาะวงหรือนำหน้าขบวนต่าง ๆ ที่ต้องการรูปแบบที่เป็นระเบียบ เข้มแข็ง เร้าใจ ส่วนมากจะนิยมบรรเลงด้วยบทเพลงมาร์ช (March Song) 2. วงนั่งบรรเลง (Concert Band) เป็นวงที่มีลักษณะนั่งบรรเลงเป็นคอนเสิร์ต โดยนำ บทเพลงที่เรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงโยธวาทิตมาบรรเลง ลักษณะคล้ายวงออร์เคสตราหรืออาจนำเอาบทเพลงบรรเลงของวงออร์เคสตรามาเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับ วงโยธวาทิต จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “วงซิมโฟนิค แบนด์” (Symphonic Band) 3. วงแปรขบวน (Display) เป็นวงที่มีลักษณะการบรรเลงประกอบกับการแปรแถว โดยผู้บรรเลงต้องเดินแปรรูปขบวนเป็นรูปต่าง ๆ ซึ่งเพลงที่ใช้บรรเลงต้องเหมาะสมกับรูปแบบที่แปรขบวนด้วย โดยวงทั้ง 3 ประเภทนี้มีเครื่องดนตรีแซ็กโซโฟนใช้ในการบรรเลงด้วย (ไชแสง สุขะวัฒนะ, 2535)

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าลมไม้ที่นิยมใช้ในวงโยธวาทิต คือ แซ็กโซโฟน เป็นถือกำเนิดขึ้นโดยอดอล์ฟ แซ็กซ์ (Adolphe Sax) มีชื่อจริงว่า Antoine-Joseph Sax เป็นชาวเบลเยียมเกิดที่เมืองดINANท์

(Dinant) เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1814 บิดาชื่อ ชาร์ล โจเซฟ แซ็กซ์ (Charles Joseph Sax) เป็นนักดนตรีเป่าฟลูตและคลาริเน็ต มีโรงงานประดิษฐ์เครื่องดนตรีโดยเฉพาะเครื่องลมไม้และเครื่องลมทองเหลืองอยู่ที่เมืองดินานท์ ประมาณปี ค.ศ. 1815 ได้ย้ายโรงงานไปอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ ออดอล์ฟ แซ็กซ์ ได้เรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดวิชาต่าง ๆ จากบิดา ในขณะเดียวกันยังได้ศึกษาดนตรีที่สถาบันดนตรีแห่งกรุงบรัสเซลส์ โดยศึกษาการเป่าฟลูตและคลาริเน็ต ในปีค.ศ. 1830 ได้ประดิษฐ์เครื่องดนตรีเป็นครั้งแรก โดยมีฟลูตและคลาริเน็ตซึ่งทำด้วยงาช้างแสดงในงานนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ กรุงบรัสเซลส์ในปีค.ศ. 1838 และได้ลิขสิทธิ์ในการประดิษฐ์เบสคลาริเน็ตระหว่างปีค.ศ. 1840-1841 ได้ประดิษฐ์แซ็กโซโฟนและนำออกแสดงในงานนิทรรศการเครื่องดนตรีที่กรุงบรัสเซลส์ในปี ค.ศ. 1841 แต่คณะกรรมการไม่ได้มอบรางวัลให้แก่เขาโดยอ้างว่าอายุน้อย หลังจากนั้นได้ย้ายไปตั้งร้านประดิษฐ์และซ่อมเครื่องดนตรีที่กรุงปารีสในปี ค.ศ. 1842 ซึ่งได้รับความนิยมมากในยุโรป โดยเฉพาะเครื่องลมไม้และเครื่องลมทองเหลืองในสมัยนั้น ออดอล์ฟ แซ็กซ์ เสียชีวิตในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1894 ที่กรุงปารีสเมื่ออายุ 60 ปี ในระยะต้นของต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 บริษัทเฮนรี เซลเมอร์แห่งปารีสได้ซื้อร้านของออดอล์ฟ แซ็กซ์ และดำเนินการแทน และผลิตแซ็กโซโฟนยี่ห้อ เซลเมอร์ ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1920 เสียงแซ็กโซโฟนจะมีเอกลักษณ์คือ อ่อนหวาน นุ่มนวล ขวนขวายเหมาะสำหรับใช้เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงเดี่ยวในวงรูปแบบต่าง ๆ แซ็กโซโฟน มีทั้งหมด 6 ชนิดได้แก่ โซปราโน (Soprano Saxophone) โซปราโน (Soprano Saxophone) อัลโต (Alto Saxophone) เทเนอร์ (Tenor Saxophone) บาริโตน (Baritone Saxophone) และเบส (Bass Saxophone) แต่ส่วนใหญ่นิยมเล่นกันอยู่ 4 ชนิด ได้แก่ โซปราโน อัลโต เทเนอร์ บาริโตน (Woodwinds-Brass-Articles, 2562) ซึ่งมีความลงตัวในรูปแบบเสียงประสานทางดนตรี เครื่องดนตรีในตระกูลนี้จึงนิยมใช้การประสมวงดนตรีในลักษณะต่าง ๆ และมีบทบาทอย่างยิ่งในกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังเช่น ในวงโยธวาทิต

การเรียนการสอนแซ็กโซโฟนมีขั้นตอนการฝึกฝนและเรียนรู้ตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐานจนถึงระดับขั้นสูง ดังนั้น แซ็กโซโฟนจึงเป็นเครื่องดนตรีที่มีเทคนิคการเป่ามากมายและสามารถพัฒนาได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากการฟังการวิเคราะห์เพลง การหาศิลปินมาเป็นแบบอย่างศึกษาหาจุดเด่น และการฝึกฝนจากเทคนิคที่ได้ศึกษาในห้องเรียน จำเป็นต้องมีการฝึกซ้อมอย่างถูกวิธีและมีวินัย จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการบรรเลง ซึ่งเทคนิคการสอนของอาจารย์แต่ละท่านมีความแตกต่างกันเฉพาะบุคคล ในการเรียนการสอนแซ็กโซโฟนในวงโยธวาทิตนั้นยังไม่แบบฝึกหัดที่สามารถทำให้นักศึกษานั้นกลับไปทบทวนหรือฝึกซ้อมด้วยตัวเองได้ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนนั้นไม่สามารถเป่าแซ็กโซโฟนได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สนใจในการเป่าแซ็กโซโฟนถึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟนนั้นออกมาไม่ดีเท่าที่ควร

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการสร้างแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ด้วยเหตุที่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีประวัติการก่อตั้งวงโยธวาทิตเป็นกิจกรรมในโรงเรียนลำดับต้นของประเทศ และมีการพัฒนากิจกรรมวงโยธวาทิตมาโดยตลอด ซึ่งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อสร้างแบบฝึกหัดใช้ในการเรียนการสอนในปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโยธวาทิตในเครื่องมือแซ็กโซโฟน ซึ่งเน้นให้นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองได้และสามารถทบทวนด้วยตนเองได้ซึ่งการสร้างแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นี้จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนนั้นดีขึ้นตามไปด้วย และเป็นแนวทางในการพัฒนาการวิจัยทางดนตรีศึกษาในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟนของนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยสูงขึ้น
2. นักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยมีความพึงพอใจในการใช้แบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุด

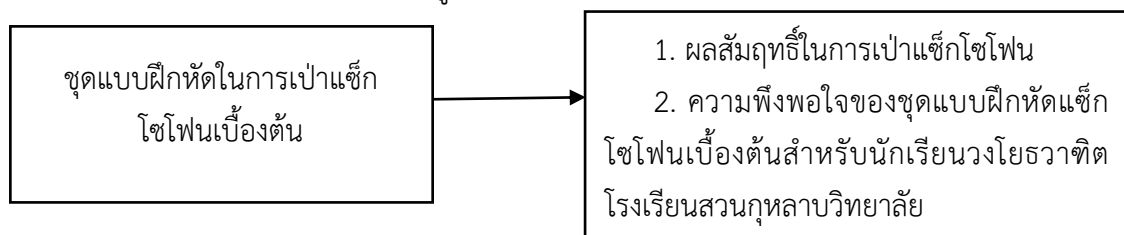
การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นด้วยชุดแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ที่ประกอบไปด้วย 1) การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้น 2) ศึกษาความพึงพอใจของการใช้แบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกหัด 2) เอกสารที่เกี่ยวข้องเครื่องมือแซ็กโซโฟน 3) ทฤษฎีการปฏิบัติเครื่องดนตรีแซ็กโซโฟน 4) เอกสารที่ใช้ในการสร้างแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีการนำแนวคิดของแบบฝึกหัดมาประยุกต์ใช้แบบฝึกหัดหลายแบบฝึกหัดมาดัดแปลงเพื่อให้เกิดแบบฝึกหัดที่ใช้ในการฝึกซ้อมพื้นฐานแซ็กโซโฟนได้ง่ายขึ้นและเป็นขั้นตอนมากขึ้น และในการอธิบายแบบฝึกแต่ละข้อนั้นใช้คำอธิบายเป็นภาษาไทยทั้งหมดเพื่อให้นักเรียนเข้าใจการเป่าแซ็กโซโฟนนั้นได้ง่ายมากขึ้น โดยแบบฝึกหัดนั้นจะเรียงลำดับความง่ายไปหายากและมีบทเพลงให้บรรเลงหลังจบการฝึกแบบฝึกหัดแล้วหลังจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นขึ้นมาเพื่อทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

จากการศึกษากาสร้างแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นนั้น ควรจะมีเนื้อหา ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีแซ็กโซโฟน 2) การวางรูปปากในการเป่าแซ็กโซโฟน 3) การจับเครื่องมือแซ็กโซโฟน 4) บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงเครื่องมือแซ็กโซโฟน 5) ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเป่าแซ็กโซโฟน ผู้วิจัยจึงนำเนื้อหาที่ศึกษามาสร้างแบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้แบบฝึกหัดในการทำวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เครื่องมือแซ็กโซโฟนจำนวน 5 คน โดยใช้การคัดเลือกจากนักเรียนที่เล่นเครื่องมือแซ็กโซโฟนเท่านั้น

ตัวแปรต้น คือ ชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้น

ตัวแปรตาม คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟน 2) ความพึงพอใจของชุดแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ศึกษาและค้นคว้าเอกสารสำหรับการเป่าแซ็กโซโฟน ได้แก่ ประวัติและประเภทของแซ็กโซโฟนวิธีการเป่าแซ็กโซโฟน คือ การวางรูปปาก การนั่งเป่า การยืนเป่า การวางนิ้วบนแซ็กโซโฟน การฝึกเป่าเสียงตัวโน้ตและสเกลในเครื่องมือแซ็กโซโฟน การบรรเลงเพลงด้วยเครื่องมือแซ็กโซโฟนนำข้อมูลได้รับการจากค้นคว้ามารสร้างเป็นชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยหลังจากการสร้างชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักศึกษานักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยเสร็จแล้ว จึงนำชุดแบบฝึกหัดนั้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและทักษะการฝึกปฏิบัติในการใช้ทดลองการวิจัยนี้หรือไม่และนำผลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขชุดแบบฝึกหัดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปชุดแบบฝึกหัดให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกรอบนำชุดแบบฝึกหัดไปทดลองกับผู้เรียน

2. การสร้างแบบทดสอบในการเป่าแซ็กโซโฟนศึกษาและค้นคว้าเอกสารสำหรับการเป่าแซ็กโซโฟน ได้แก่ ประวัติและประเภทของแซ็กโซโฟนวิธีการเป่าแซ็กโซโฟน คือ การวางรูปปาก การนั่งเป่า การยืนเป่า การวางนิ้วบนแซ็กโซโฟน การฝึกเป่าเสียงตัวโน้ตและสเกลในเครื่องมือแซ็กโซโฟน การบรรเลงเพลงด้วยเครื่องมือแซ็กโซโฟน นำเนื้อหาที่ได้นั้นมาทำแบบทดสอบการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย หลังจากการสร้างแบบทดสอบในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักศึกษานักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เสร็จแล้ว จึงนำชุดแบบฝึกหัดนั้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและทักษะการฝึกปฏิบัติในการใช้ทดลองการวิจัยนี้หรือไม่และนำผลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปชุดแบบฝึกหัดให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกรอบ นำแบบทดสอบไปเก็บข้อมูลจากนักเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักศึกษานักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มาใช้เน้นการหาประสิทธิภาพในการสอนในวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีในเครื่องมือ แซ็กโซโฟน พร้อมชี้แจงคำแนะนำในการใช้ชุดแบบฝึกหัดระยะเวลาการใช้แบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักศึกษานักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ใช้เวลาครั้ง 2 ชั่วโมง จำนวน 8 สัปดาห์ หลังจากครบกำหนดจากใช้ชุดแบบฝึกหัดแล้วให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้น เพื่อให้ทราบถึงความเข้าใจในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้น ผู้เรียนจะต้องทำคะแนนแบบทดสอบให้ได้ร้อยละ 60 ถึงจะผ่านเกณฑ์การประเมิน

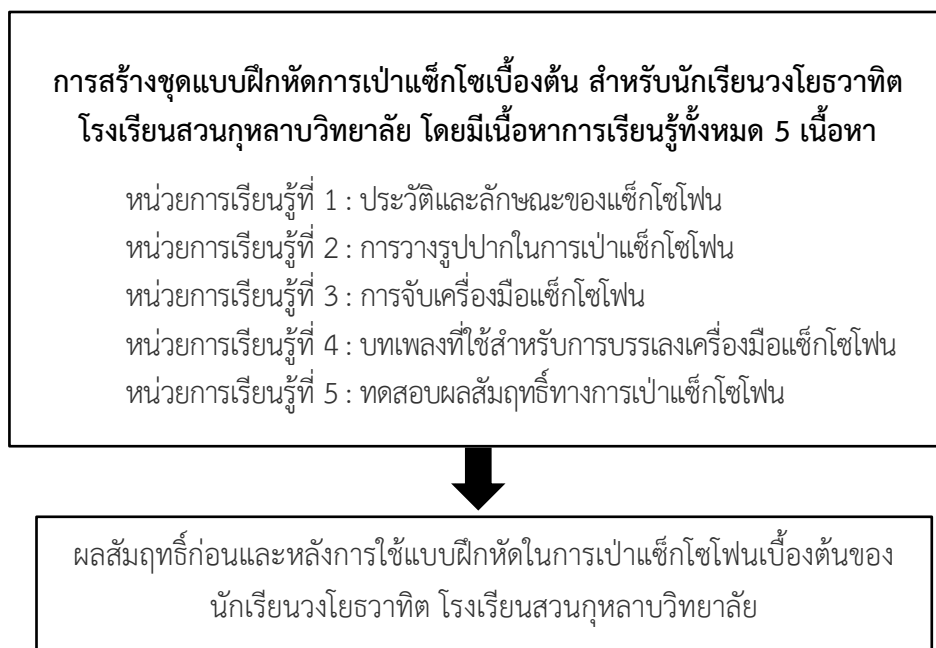
ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟนของนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยการใช้ชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟนของนักเรียนนั้นดีขึ้น พบว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 46.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ 65.20 ซึ่งเมื่อนำคะแนนก่อนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน พบว่า มีค่า t เท่ากับ 7.19 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเป่าแซ็กโซโฟน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลระดับความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เนื้อหาที่เรียนมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีค่าระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 ซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการเป่าแซ็กโซโฟน ทำให้ผู้เรียนสามารถเป่าแซ็กโซโฟนได้ดีขึ้น และ มีความหลากหลายให้ผู้เรียนมีความสนใจการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ซึ่งมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ด้านการประเมินผล มีการประเมินผลระหว่างเรียนผลการประเมินตรงกับวัตถุประสงค์ในการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลรวมของแบบประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นด้วยชุดแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิต โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ของการทำวิจัย

โดยแบบฝึกหัดที่ผู้วิจัยนั้นสร้างขึ้น ได้เรียงลำดับหน่วยการเรียนรู้จากง่ายไปหายากและมีการแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ตามลำดับดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติและลักษณะของแซ็กโซโฟน ในหน่วยการเรียนรู้นี้จะทำให้นักเรียนรู้จักถึงความเป็นมาของเครื่องดนตรีแซ็กโซโฟนว่าเกิดขึ้นอย่างไร มีการพัฒนามากจากเครื่องดนตรีอะไร และให้รู้จักประเภทของเครื่องมือแซ็กโซโฟน ซึ่งแบบฝึกหัดนั้นยกตัวอย่างมา 4 ประเภท ที่คนทั่วโลกนิยมเล่นเครื่องมือ 1) Soprano saxophone 2) Alto saxophone 3) Tenor saxophone 4) Baritone saxophone เนื้อหาหน่วยจะทำให้แก่นักเรียนนั้นได้รู้จักเครื่องมือแซ็กโซโฟนได้มากขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การวางรูปปากในการเป่าแซ็กโซโฟน ในหน่วยการเรียนรู้นี้จะบอกถึงวิธีการวางรูปปากในการเป่าแซ็กโซโฟน ในการวางรูปปากในการเป่าแซ็กโซโฟนนั้น ริมฝีปากข้างล่างจะต้องพับพับฟันและใช้ฟันบนวางบนส่วนบนของเมาท์พลีส ซึ่งการวางรูปปากนั้นจะต้องให้รูปปากนั้น มีความกระชับและไม่เกร็งจนเกินไป ในหน่วยการเรียนรู้นี้จะทำให้นักเรียนนั้นวางรูปปากในการเป่าแซ็กโซโฟนได้ถูกต้องซึ่งจะทำให้เสียงที่บรรเลงออกมานั้นดีตามไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การจับเครื่องมือแซ็กโซโฟน ในหน่วยการเรียนรู้นี้จะบอกถึงวิธีการจับเครื่องมือแซ็กโซโฟน ซึ่งทางผู้วิจัยนั้นได้ใส่รูปภาพการจับเครื่องมือแซ็กโซโฟนไว้อย่างชัดเจน โดยการจับเครื่องมือแซ็กโซโฟนนั้นจะต้องจับโดยที่มือและนิ้วทั้ง 2 ข้างจะต้องผ่อนคลายมากที่สุดเนื่องจากในการบรรเลงเพลงเร็วจะได้บรรเลงตัวโน้ตได้อย่างคล่องแคล่วและไม่มีการติดขัดโดยหน่วยการเรียนรู้นี้จะทำให้นักเรียนจับเครื่องมือแซ็กโซโฟนได้ถูกต้องและเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเลงเพลงในเครื่องมือแซ็กโซโฟน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงเครื่องมือแซ็กโซโฟน ในหน่วยการเรียนรู้นี้ นั้นจะเป็นแบบฝึกหัดเริ่มตั้งแต่การเป่าเสียงยาว การตัดลิ้น การตัดลิ้นให้สัมพันธ์กับการกดนิ้ว ซึ่งมีระดับความง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เกิดการฝึกแซ็กโซโฟนนั้นไม่เบื่อหน่ายและมีความสุขในการฝึกซ้อม ซึ่งหน่วยการเรียนรู้จะเพิ่มประสิทธิภาพของการเป่าแซ็กโซโฟนได้มาก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเป่าแซ็กโซโฟน ในหน่วยการเรียนรู้นี้นั้น จะเป็นการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยซึ่งในหน่วยการเรียนรู้นี้นั้นจะมีบทเพลงเพื่อให้นักเรียนนั้นบรรเลงเครื่องมือแซ็กโซโฟนซึ่งมีระดับความยากง่ายต่างกันและมีเทคนิคการบรรเลงที่ให้ความรู้จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 4 ในการมาบรรเลง นักเรียนนั้นจะต้องผ่านการประเมินให้ได้ร้อยละ 60 ถึงจะผ่านการประเมินการทดสอบผลสัมฤทธิ์

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สามารถนำสู่การอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นของนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยใช้ชุดแบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นั้นพบว่า นักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนั้นมีผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้ชุดแบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นนั้นมีความแตกต่างก่อนการใช้ชุดแบบฝึกหัดอยู่ที่ 46.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้ชุดแบบฝึกหัดอยู่ที่ 65.20 มีค่า t เท่ากับ 7.19 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้น หลังการใช้ชุดแบบฝึกหัดสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกหัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การใช้ชุดแบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ที่ผู้วิจัยนั้นได้สร้างขึ้น มีการนำแบบฝึกหัดที่สามารถทำให้การพัฒนาการเป่าแซ็กโซโฟนของผู้เรียนนั้นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาการเป่าแซ็กโซโฟนที่ถูกต้อง และมีความรู้ในเครื่องมือแซ็กโซโฟนนั้นมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเป่า

แซ็กโซโฟนนั้นสูงขึ้นและมีระดับความพึงพอใจในการใช้ชุดแบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นสำหรับนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.75 ซึ่งอยู่ระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการผลการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกหัดที่มีประสิทธิภาพของหลาย ๆ งานวิจัย เช่น (นายศิริพงศ์ สมบูรณ์, 2558) ที่ได้ทำการศึกษาการสร้างแบบฝึกหัดการแก้ไขการดัดลิ้นและการกดนิ้วที่ไม่สัมพันธ์กับการเล่นคลาริเน็ต กรณีศึกษาเพลง A MIDSUMMER NIGHT'S DREAM ท่อน SCHERZO โดย FELIX MENDELSSOHN โดยผลการวิจัยพบว่า การใช้แบบฝึกหัดเสริมในการซ้อมนั้นทำให้กลุ่มตัวอย่างนั้นมีการกดนิ้วและการดัดลิ้นมีความสัมพันธ์ดีขึ้นอยู่ในเกณฑ์ดี ในการบรรเลงเพลงดังกล่าวและยังสอดคล้องการผลการวิจัยของมงคล สืบวงศ์ (2556) รายงานการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการฝึกปฏิบัติอัลโตแซ็กโซโฟนโดยใช้ชุดฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการฝึกปฏิบัติอัลโตแซ็กโซโฟน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเขาชัยสน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการฝึกปฏิบัติอัลโตแซ็กโซโฟน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเขาชัยสน ผลการศึกษาพบว่า ชุดฝึกทักษะการฝึกปฏิบัติอัลโตแซ็กโซโฟน เรื่อง การฝึกปฏิบัติอัลโตแซ็กโซโฟนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภายหลังการใช้ชุดฝึกทักษะการฝึกปฏิบัติอัลโตแซ็กโซโฟนสูงกว่าก่อนได้รับการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้ชุดฝึกทักษะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในการชุดแบบฝึกหัดนั้น ครูผู้สอนควรมีความรู้ในการเป่าแซ็กโซโฟนในรูปแบบที่ถูกต้อง เพื่อให้การใช้ชุดแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ
2. จากการทดลองของผู้วิจัยพบว่า ควรจะแบ่งเวลาการสอนแซ็กโซโฟนเบื้องต้นให้ดีเพราะความสามารถของนักเรียนในการเป่าแซ็กโซโฟนนั้นพื้นฐานนั้นไม่เท่ากัน จึงทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร
3. หากการแบบฝึกหัดในการเป่าแซ็กโซโฟนเบื้องต้นนั้นควรจะทำตามลำดับขั้นตอนของหน่วยการเรียนรู้ในชุดแบบฝึกหัดเพื่อเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาการวิจัยชุดแบบฝึกหัดการฝึกแซ็กโซโฟนเบื้องต้น สำหรับการบรรเลงรวมวงเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมดนตรีในวงโยธวาทิต
2. ควรพัฒนาการวิจัยบทเรียนออนไลน์ในการศึกษาการเป่าแซ็กโซโฟน เพื่อให้ความสะดวกในการเรียนเป่าแซ็กโซโฟนได้สะดวกขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
3. ควรศึกษาวิจัยการสร้างแบบฝึกหัดแซ็กโซโฟน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้
4. ควรศึกษาวิจัยลักษณะการใช้แบบฝึกหัดการเป่าแซ็กโซโฟนในโรงเรียนสอนดนตรีเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ พวงเกษม. (2540). *เรียนรู้กับการสร้างแบบฝึกภาษาไทยในระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สัมมนาประถมศึกษา.
- กศยา แสงเดช. (2545). *แบบฝึกคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.
- ไชแสง ศุขะวิณะ, (2535). *สังคีตนิยมว่าด้วย : ดนตรีตะวันตก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยภรณ์ รุจิโมระ. (2548). *การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านออกเสียงของ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปี ที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีโปลิเทคนิคลานนา เชียงใหม่*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: วิทยาลัยเทคโนโลยีโปลิเทคนิคลานนา เชียงใหม่.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2538). *พฤติกรรมการสอนดนตรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2549). *จากประสบการณ์ครูดนตรี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐ เชียงทอง. (2555). *แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านโน้ตแรกเห็นแบบมีดนตรีประกอบสำหรับกีตาร์คลาสสิกในระดับขั้นต้น*. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (4): 115 - 136.
- เตือนใจ ตรีเนตร. (2544). *ผลการใช้แบบฝึกการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เรื่องพื้นที่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. (ปริญญานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญนา ชัยวิรัตน์. (2559). *การพัฒนาชุดการสอนคีย์บอร์ด (เปียโน) สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดนตรี วิชาโทเปียโน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชุดการสอนคีย์บอร์ด (เปียโน) สำหรับนักศึกษาวิชาโทเปียโน มหาวิทยาลัยลำปาง*. (ปริญญานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพงศ์ สมบูรณ์. (2558). *การสร้างแบบฝึกหัดการแก้ไขปัญหาการตัดลิ้นและการกดนิ้วที่ไม่สัมพันธ์กันของการเล่นคลาริเน็ต กรณีศึกษา : เพลง A MIDSUMMER NIGHT'S*. (ปริญญาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Woodwinds-Brass-Articles. (2562). *ประวัติแซ็กโซโฟน*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔ จาก <https://www.wwbw.com/>.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโสตทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม
เพื่อเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคดัลย
สำหรับนักเรียนขับร้องประสานเสียงโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา
THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT IN EAR-TRAINING BY USING ACTIVITY PACKAGE
TO ENHANCE EAR-TRAINING BASED ON THE CONCEPT OF KODALY FOR CHORAL
STUDENTS AT PREMPRACHAWATTANA SCHOOL

จิรภัทร ถิ่นทะเล¹ และ สิชฌมน์เศก ย่านเดิม²

Jirapat Thintalay¹ and Sitsake Yanderm²

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University

Email: jirapat.thintalay@g.swu.ac.th¹, sitsakey@g.swu.ac.th²

Received 23 March 2021; Revised 10 May 2021; Accepted 18 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) สร้างชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคดัลย 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโสตทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคดัลย 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคดัลย มีรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) ภายใต้กรอบแนวคิดของแนวคิดของโคดัลย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนขับร้องประสานเสียง โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 10 คน ซึ่งมาจากเกณฑ์การเลือกโดยการทำรายชื่อประชากรทั้งหมด จำนวน 20 คน และมีการให้เลขกำกับใช้วิธีจับฉลาก จากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา 1-10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) ชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี 2) แบบทดสอบโสตทักษะทางดนตรี 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างชุดกิจกรรม นักเรียนมีโสตทักษะทางดนตรีการขับร้องโดยและแยกแยะระดับเสียงตัวโน้ตได้ดียิ่งขึ้น 2) นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามที่สมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ ผลจากการศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคดัลยช่วยให้นักเรียนมีทักษะเรียนรู้ในการแยกแยะระดับเสียง รวมไปถึงการขับร้องเพลงโดยใช้การอ่านโน้ตตามระดับเสียงทดแทนการท่องจำได้ดียิ่งขึ้นและยังได้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนทางด้านโสตทักษะทางดนตรี

คำสำคัญ : การเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี, ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี, แนวคิดของโคดัลย

Abstract

The purposes of this research are as follows: (1) construct an activity package to enhance ear-training based on the concepts of Kodaly; (2) to study academic achievement levels by using activity package to enhance ear-training, based on the concepts of Kodaly; and (3) to study the satisfaction levels of the students on the activity package to enhance ear-training and based on the concepts of Kodaly for choral students at Premprachawattana School. The population and samples of this research were choral students at PremprachaWattana School 10 students, in the first semester of the 2020.

The results of this research were as follows: (1) the construction activity package to enhance ear-training had the musical audiovisual skills and differentiated the volume of notes more effectively; (2) the choral students had a pre-test average score of 1.90 and post-test average score of 8.80. The results of the pre-test and the post-test were equal to 38.44. Therefore, student learning and the activity package, resulting in the post-test scores were higher than the pre-test scores with a statistical significance of .05 (3) and enhancing musical skills based on the concepts of Kodaly the learning package was the highest level.

The findings from this study are that the results of the study of the use of a set of activities to enhance musical audiovisual skills, according to The Kodaly Concepts, provide students with learning skills to differentiate the volume, as well as singing by reading notes based on the volume of the memory better, and also providing an appropriate set of learning activities to organize audiovisual teaching.

Keywords: Enhanced ear-training, Activity package, Kodaly concepts.

บทนำ

วิชาดนตรีได้รับการบรรจุลงในหลักสูตรตั้งแต่ระดับปฐมวัย ที่ให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสุนทรียศาสตร์ เข้าใจถึงแก่นแท้ของดนตรีตั้งแต่วัยเด็ก การเริ่มต้นการเรียนรู้ดนตรีจากการฟังจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนเครื่องดนตรีของผู้เรียนในระยะยาว ดังนั้น การเรียนดนตรีจึงควรให้เด็กรู้จักกับเสียงเป็นอันดับแรก เพราะดนตรีเป็นเรื่องของเสียง การฟังเสียงดนตรีที่ตนเองร้องหรือเล่นเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อถ่ายทอดบทเพลงออกมาให้สื่ออารมณ์ ความหมายของเพลงให้ได้มากที่สุด การฝึกทักษะทางด้าน การฟัง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การฝึกโสตทักษะ” การสอนในด้านโสตทักษะ คือ การสอนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความสามารถในด้าน การฟัง การรับรู้เสียง ความละเอียดของเสียง นักการศึกษาดนตรีและนักประพันธ์เพลงชาวฮังการีที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกทางด้านดนตรี คือ โคดา (Zoltan Kodaly) โคดา มีหลักการสอนดนตรี โดยการจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมดนตรีให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก โดยมีขั้นตอนจากง่ายไปหายากเน้นการสอนร้องเพลงเป็นหลัก ซึ่งการร้องเพลงเป็นการใช้เสียงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ซึ่งเด็กคุ้นเคยอยู่แล้วฝึกควบคู่กับการอ่านโน้ต จนสามารถอ่านและเขียนโน้ตดนตรีได้ โคดา มีวิธีการใช้สัญลักษณ์มือในกิจกรรมการสอนและใช้การอ่านโน้ตด้วยระบบซอล – ฟา ซึ่งมีขั้นตอนจากง่ายไปหายาก จึงสามารถฝึกโสตประสาททางดนตรีของผู้เรียนได้ทั้งเรื่องจังหวะ ระดับเสียง ทำนองและการประสานเสียง โดยการร้องเพลงตามแบบฝึกหัดของโคดา ได้มีการแบ่งเป็นระดับขั้นต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน (ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์, 2547)

ปัญหาในการเรียนการสอนกิจกรรมขับร้องประสานเสียงที่เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมของทางโรงเรียน พบว่านักเรียนแยกระดับเสียงของตัวโน้ตใน 8 ระดับเสียงไม่ได้และไม่รู้ว่าเสียงที่ขับร้องออกไปนั้นคือเสียงตัวโน้ตใด ทำให้ไม่เข้าใจในแนวของเสียงที่เกิดขึ้น ใช้เทคนิคการท่องจำแทนการอ่านระดับเสียงของตัวโน้ตแทน ซึ่งบางบทเพลงมีความยาวของเพลงมากทำให้นักเรียนสับสนกับการขับร้องในแต่ละท่อน เมื่อถึงเวลาการฝึกซ้อมขับร้องประสานเสียงในบทเพลงต่าง ๆ การฝึกฝนทำให้เกิดความล่าช้า และนักเรียนยังขับร้องไปอย่างไม่ได้เห็นความสำคัญของตัวโน้ต

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการฝึกโสตทักษะทางดนตรีที่มีความสำคัญซึ่งสอดคล้องกับนิอร เตรตันชัย (2562) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดพัฒนาการทางดนตรีที่ดีได้นั้น ต้องมีทักษะดนตรีที่ดีทั้ง 6 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การอ่าน และการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้เรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบของดนตรี ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของดนตรีในอนาคต ความซาบซึ้งในดนตรีหรือ “ภูมิรู้ทางดนตรี” (Musicianship) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการฟัง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างทางด้านโสตทักษะตามแนวคิดของโคคาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในกิจกรรมดนตรีของนักเรียนขับร้องประสานเสียงของโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา เนื่องจากวิธีการสอนของโคคายนั้นมีลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก เน้นการร้องเพลงเป็นหลัก โดยใช้หลักการสอนในด้านการใช้สัญญาณมือควบคู่ไปกับการอ่านตัวโน้ตและขับร้อง การใช้เสียงแทนสัญลักษณ์ของจังหวะรวมไปถึงการใช้เพลงพื้นเมืองในรูปแบบซ้ำทวนและใช้แบบฝึกหัดของโคคายในระดับขั้นต่าง ๆ ที่เหมาะสม นำมาการฝึกขับร้องประสานเสียงผสมผสานเข้ากับเพลงพื้นบ้านตามแนวคิดของโคคาย แต่ได้ปรับเปลี่ยนจากเพลงพื้นบ้านสาละมาเป็นเพลงไทยเดิมที่มีรูปแบบเพลงที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ให้นักเรียนง่ายต่อการจดจำเสียง ฝึกไปพร้อมกับการอ่านโน้ตตามระดับเสียงต่าง ๆ ทั้งนี้เพลงไทยเดิมยังเป็นเพลงที่นักเรียนต้องฝึกฝนและเรียนรู้ในบทเรียนในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ทำให้สามารถพัฒนาและต่อยอดไปยังศาสตร์ด้านอื่น ๆ ได้ อีกทั้งช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางด้านดนตรีในการฟังเสียง การแยกแยะระดับเสียงในตัวโน้ตเสียงต่าง ๆ และยังให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของเพลงไทยเดิมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโสตทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย นักเรียนขับร้องประสานเสียงโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา

สมมติฐานการวิจัย

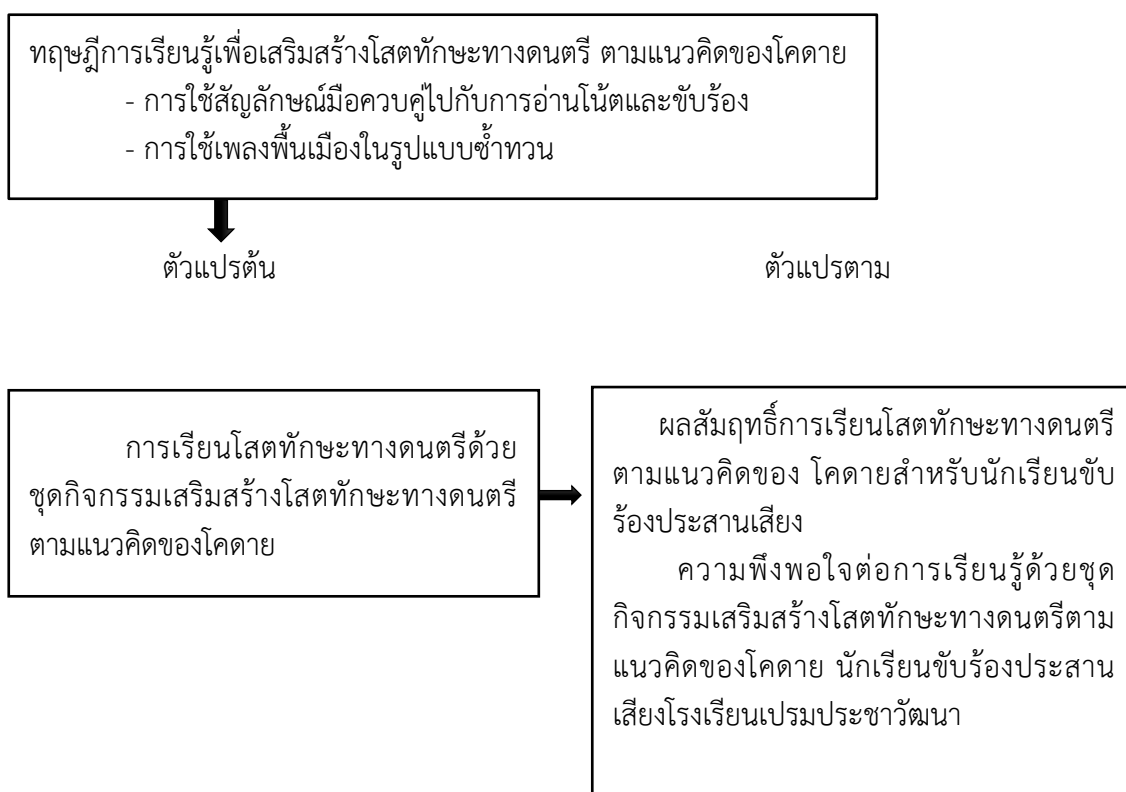
1. นักเรียนขับร้องประสานเสียง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโสตทักษะทางดนตรีหลังได้ใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคคาย สูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนขับร้องประสานเสียงมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย อยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาแนวคิดของโคดาย มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสไตล์ทักษะทางดนตรีของนักเรียนขับร้องประสานเสียง โดยใช้สัญลักษณ์มือประกอบการขับร้องและอ่านโน้ตเพลง ผู้เรียนจะเกิดพัฒนาการทางดนตรีที่ดีได้นั้น ต้องมีทักษะดนตรีที่ดีทั้ง 6 ทักษะ ได้แก่ เพราะการฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การอ่านและการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้เรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบของดนตรีซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของดนตรีในอนาคต ความซาบซึ้งในดนตรีหรือ “ภูมิรู้ทางดนตรี” (Musicianship) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการฟัง ดังคำกล่าวของ นีออร์ เตร์ตันชัย (2562) ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด ทฤษฎี และบทความที่กล่าวมาข้างต้นมาสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อประกอบกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนในงานวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของโคดาย ประกอบด้วย การใช้สัญลักษณ์มือควบคู่ไปกับการอ่านโน้ต - ขับร้อง และการใช้ลงพื้นเมืองในรูปแบบซ้ำทวน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเปรมประชาพัฒนาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเปรมประชาพัฒนาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ที่ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย Simple random sampling จำนวน 10 คน ซึ่งมาจากเกณฑ์การเลือกโดยการทำรายชื่อประชากรทั้งหมด จำนวน 20 คน และมีการให้เลขกำกับ ใช้วิธีจับฉลาก จากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา (1-10 คน)

ตัวแปรต้น การเรียนสัปดาห์ทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างสัปดาห์ทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคตยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสัปดาห์ทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคตยา 2) ความพึงพอใจต่อการเรียนสัปดาห์ทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดโคตยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ชุดกิจกรรมเสริมสร้างสัปดาห์ทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคตยา โดยกำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 4 ชุดกิจกรรม รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง และเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมในรูปแบบ Rating Scale 5 ระดับ กำหนดมาตราส่วนประมาณค่าและวิเคราะห์ข้อมูลรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ที่คำนวณได้นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของชุดกิจกรรม โดยทั้ง 4 ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.33-4.67 ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์นั้นอยู่ในเกณฑ์ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมปานกลาง – ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสัปดาห์ทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสัปดาห์ทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคตยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา โดยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยึดผลการวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบแบบทดสอบสัปดาห์ทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคตยาซึ่งเป็นลักษณะแบบทดสอบแบบปรนัยเติมคำตอบสั้น 2 ชุด ก่อนเรียน 1 ชุดและหลังเรียน 1 ชุด ชุดละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด 20 ข้อ ทดสอบการฟังเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับชุดกิจกรรม นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และการวัดผล จำนวน 3 ท่าน พิจารณา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) ความเหมาะสมของภาษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบระหว่าง 0.20-0.80 จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสัปดาห์ทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสัปดาห์ทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคตยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านชุดกิจกรรม 2. ด้านครูผู้สอน 3. ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรม และ 4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากนั้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่น ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรี ตามแนวคิดของโคคาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา โดยใช้ระยะในการทดลอง จำนวน 10 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 คาบ รวมทั้งหมด 5 สัปดาห์ ตั้งแต่เดือน สิงหาคม – ตุลาคม โดยแบ่งออกเป็นการใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรี ตามแนวคิดของโคคาย จำนวน 8 ครั้ง และทำแบบทดสอบก่อนเรียนไวยากรณ์ทางดนตรีและหลังเรียนไวยากรณ์ทางดนตรี 2 ครั้ง ซึ่งการทดสอบก่อนเรียนเป็นการทดสอบความรู้ ของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรี ตามแนวคิดของโคคาย และการทดสอบหลังเรียน เป็นการประมวลความรู้ที่ได้เรียนมาทั้งหมด พร้อมทั้งทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย จากนั้นจึงนำผลคะแนนที่ได้ทั้งหมดมาหาข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. การสร้างชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ การเรียนรู้ตามแนวคิดโคคาย โครงสร้างของชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย จำนวน 4 ชุด และบทเพลงที่ใช้ในการเรียนในชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย เพลงงามแสงเดือน พบว่า จากการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดโคคาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา พบว่า นักเรียนมีไวยากรณ์ทางดนตรีที่ดี สามารถขับร้องโดยแยกแยะระดับเสียงตัวโน้ต ท่วงทำนองในบทเพลง รวมไปถึงการขับร้องโดยเพลงโดยใช้การอ่านโน้ตแทนการท่องจำได้ดียิ่งขึ้น

2. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบก่อนเรียนอยู่ที่ 1.90 แต่หลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคายที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนอยู่ที่ 8.80 ซึ่งเมื่อนำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาทำการเปรียบเทียบ พบว่า ค่า t มีค่าเท่ากับ 38.44 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างไวยากรณ์ทางดนตรีตามแนวคิดของโคคาย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเปรมประชาพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านชุดกิจกรรม 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรม และ 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมด้านชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85) รองลงมา คือ ความพึงพอใจในภาพรวมด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ถัดไปความพึงพอใจในภาพรวมด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.75) และอันดับสุดท้ายความพึงพอใจในภาพรวมด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.74)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคดาย ของนักเรียนชั้นร้องประสานเสียงโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา หลังได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคดาย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้กำหนดการสอนอย่างมีแบบแผน กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวข้อ มีการวัดประเมินผลทุกชุดกิจกรรม เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของนักเรียน มีการนำสื่อที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554) กล่าวว่า ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม มีดังนี้ 1) กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ โดยกำหนดเป็นหมวดหมู่วิชาหรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามความเหมาะสม 2) กำหนดหน่วยการสอนโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยที่ครูสามารถถ่ายทอด ให้นักเรียนแต่ละครั้ง 3) กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนจะต้องกำหนดว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์อะไรแก่ผู้เรียนบ้าง 4) กำหนดคโมโนทัศน์และหลักการ ซึ่งจะสอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง 5) กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง 6) กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งเป็นแนวทางการเลือกและการผลิตสื่อการเรียน 7) กำหนดแบบวัดและประเมินผล โดยจะต้องประเมินผลให้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 8) เลือกและผลิตสื่อการเรียน วัสดุ อุปกรณ์ โดยในชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ใช้หลักการสอนในด้านการใช้สัญญาณมือควบคู่ไปกับการอ่านตัวโน้ตและขับร้อง

2. ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคดาย นักเรียนชั้นร้องประสานเสียงโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านชุดกิจกรรม 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรม และ 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า ชุดกิจกรรมทั้ง 4 ด้าน นักเรียนชั้นร้องประสานเสียงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของคะแนนจากมากสุดไปหาน้อยสุดได้ดังนี้

ด้านชุดกิจกรรม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้วพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของเนื้อหาในกลุ่มผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมามีความพึงพอใจต่อความน่าสนใจในเนื้อหาของชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.90) ถัดไปมีความพึงพอใจต่อการจัดลำดับขั้นตอนของแต่ละชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และมีความพึงพอใจต่อเวลาที่ใช้ในแต่ละเนื้อหาในชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.70) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับอภิญา เคนบุปผา (2546) กล่าวว่าชุดกิจกรรมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครู และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมจากชุดกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเภทของเนื้อหาต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงอายุ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียน แต่มีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาคำตอบด้วยตัวเอง ทำให้นักเรียนมีโอกาสในการฝึกทักษะปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ได้ด้วย จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และรายข้ออื่น ๆ ตามลำดับ

ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้ว พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อความชัดเจน น่าสนใจของสื่อที่ใช้ในการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมามีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของสื่อและ

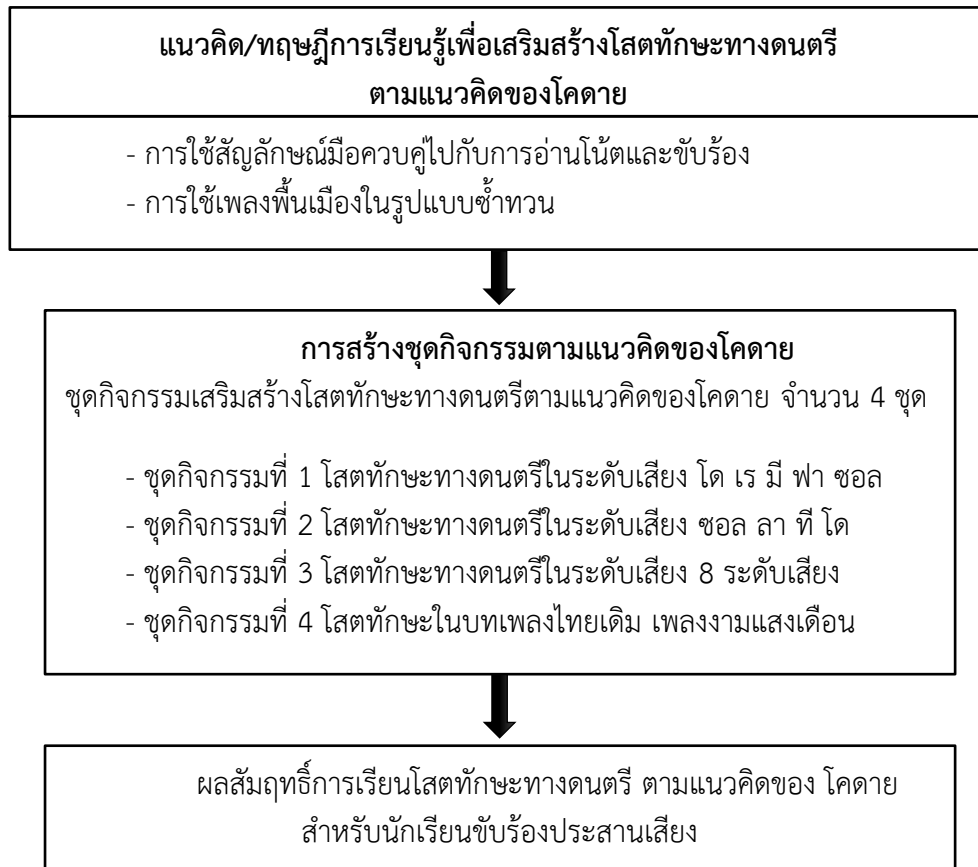
อุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิจัยต้องการให้สื่อที่ใช้ มีความน่าสนใจ จึงออกแบบมาเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน มีรูปภาพและสีสรรที่หลากหลาย ใส่เนื้อหาข้อมูลพอประมาณ เน้นให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านทางรูปภาพ โดยครูคอยอธิบายระหว่างการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับลินี อินติคำ (2551) ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรม คือ การนำสื่อการสอนหลายอย่างมาประสมกันเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาวิชา ให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ โดยให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตัวเอง หรือทั้งผู้เรียนและผู้สอนใช้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และรายชื่ออื่น ๆ ตามลำดับ

ด้านครูผู้สอน นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.74) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้ว พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อความชัดเจนในการให้คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมามีความพึงพอใจต่อความชัดเจน เข้าใจง่าย ในการให้ความรู้ของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.90) ถัดไปมีความพึงพอใจต่อการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนระหว่างการทำกิจกรรมของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) มีความพึงพอใจต่อความชัดเจนของเกณฑ์การวัดและประเมินผลผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) และมีความพึงพอใจต่อการใช้เวลาต่อการเรียนรู้ในแต่ละชุดกิจกรรมของผู้ครูสอนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในแต่ละชุดกิจกรรมที่จัดทำนั้นได้ให้คำแนะนำการใช้อย่างละเอียด อีกทั้งก่อนการเข้าสู่กิจกรรม ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซัก - ถาม รายละเอียดขั้นตอนของการใช้ชุดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ชุดกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อแล้วพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนชุดกิจกรรมไปใช้ในการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติเครื่องดนตรีอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ทักษะความรู้ในการแยกแยะระดับเสียง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) รองลงมามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างสไตล์ทักษะทางดนตรีอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.70) และมีความพึงพอใจต่อทักษะในการอ่านโน้ตทดแทนการท่องจำ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.30) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนได้จัดให้มีการปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล (เมโลเดียน) ในช่วงเรียน จึงทำให้นักเรียนได้นำทักษะการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในชั่วโมงเรียนวิชาดนตรีได้

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อ การเรียนสไตล์ทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสไตล์ทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคตยา สำหรับนักเรียนชั้นร้องประสานเสียงของโรงเรียนเปรมประชาวัฒนา และได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ของการทำวิจัย

โดยในชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ใช้หลักการสอนในด้านการใช้สัญลักษณ์มือควบคู่ไปกับการอ่านตัวโน้ตและขั้บร้อง ใช้เสียงแทนสัญลักษณ์ของจังหวะรวมไปถึงการใช้เพลงพื้นเมืองในรูปแบบซ้ำทวน ตามลำดับดังนี้

ชุดกิจกรรมที่ 1 โสตทักษะทางดนตรีในระดับเสียง โด เร มี ฟา ซอล เป็นชุดกิจกรรมแรกที่จะทำให้ นักเรียนได้รู้จักโคดาย นักวิชาการดนตรี รู้จักถึงความสำคัญของการใช้สัญลักษณ์มือในการขั้บร้องเพลง และ การใช้โสตในการฟังระดับเสียง ในชุดกิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การกำหนดกิจกรรมและการประเมินไว้อย่างชัดเจน มีการจัดทำสื่อ Microsoft Power Points การใช้สัญลักษณ์มือตามแนวคิดของโคดายประกอบการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนเห็นภาพการใช้สัญลักษณ์มือในแต่ละโน้ตได้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

ชุดกิจกรรมที่ 2 โสตทักษะทางดนตรีในระดับเสียง ซอล ลา ที โด โดยชุดกิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้จัดทำรูปภาพเปียโนที่มีระดับเสียงกำหนด มีการกดตัวโน้ตเข้าไป เพื่อให้ นักเรียนเกิดการฟัง เปรียบเทียบ ในตัวโน้ตแต่ละระดับเสียง ให้ นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 แนวเสียง เหมือนชุดกิจกรรมที่ 1 แต่จะมีระดับความยากขึ้น ในระดับเสียงโน้ตตัวที่ และตัวโด ที่ต้องใช้ทักษะการขั้บร้องเพิ่มมากขึ้น โดยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้สอนหลักการขั้บร้องในระดับเสียงสูง เพื่อให้ นักเรียนขั้บร้องได้ง่ายยิ่งขึ้น

ชุดกิจกรรมที่ 3 โสตทักษะทางดนตรีในระดับเสียง 8 เสียง ชุดกิจกรรมนี้เป็นการรวบรวมความรู้จากชุดกิจกรรมที่ 1 และ 2 ตัวโน้ต 8 ระดับเสียง ชุดกิจกรรมนี้ จะมีการเรียนรู้ในเรื่องโครงสร้างของบันไดเสียงพื้นฐาน ระยะห่างของตัวโน้ตทั้ง 8 ระดับเสียง และเรื่องของโน้ตประจุ เพื่อเชื่อมโยงในชุดกิจกรรมที่ 4 มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 แนวเสียง เหมือนชุดกิจกรรมที่ผ่านมา แต่ชุดนี้นักเรียนจะได้ฟังเสียงแนวประสานชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ชุดกิจกรรมที่ 4 โสตทักษะในบทเพลงไทยเดิม เพลงงามแสงเดือน ชุดนี้เป็นชุดกิจกรรมสุดท้ายที่ให้นักเรียนได้ลองนำความรู้ในด้านโสตทักษะทางดนตรีมาปรับใช้ขับร้องในบทเพลง งามแสงเดือน แต่เหตุผลที่นำคีย์ Eb มาใช้เนื่องจากเป็นคีย์ที่ตรงกับช่วงระดับเสียงของนักเรียนในวัยนี้ สาเหตุที่เลือกเพลงงามแสงเดือนมาใช้เนื่องจากเป็นเพลงไทยเดิมที่คล้ายคลึงกับเพลงพื้นเมืองสากลในรูปแบบของซ้ำทวน เพื่อให้นักเรียนง่ายต่อการจดจำเสียง ผีก็ไปพร้อมกับอ่านโน้ตตามระดับเสียงต่าง ๆ ทั้งนี้เพลงไทยเดิมยังเป็นเพลง ที่นักเรียนต้องฝึกฝนและเรียนรู้ในบทเรียนในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ทำให้สามารถพัฒนาและต่อยอดไปยังศาสตร์ด้านอื่น ๆ ได้ อีกทั้งช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางด้านดนตรีในการฟังเสียง การแยกแยะระดับเสียงในตัวโน้ตเสียงต่าง ๆ และยังให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของเพลงไทยเดิมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในการนำชุดกิจกรรมไปใช้ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาการกำหนดกิจกรรมและการประเมิน เพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละบุคคลได้
2. ครูผู้สอนควรขับร้องโน้ตหรือบทเพลงที่จะสอนให้ถูกต้องและไพเราะ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน
3. ครูผู้สอนควรคัดเลือกบทเพลงให้เหมาะสมกับวัยหรืออายุของนักเรียนซึ่งแต่ละช่วงวัย เสียงของผู้เรียนจะมีลักษณะโทนเสียงที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาสร้างสื่อการเรียนรู้ ที่สามารถฟังเสียงตามชุดกิจกรรมได้เลย ยกตัวอย่างเช่น การทำออกมาในรูปแบบคลิป ในแต่ละแบบฝึกหัด เพื่อให้นักเรียนได้ฟังและเรียนรู้ตามได้ อีกทั้งครูยังได้ดูแล ให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทั่วถึง
2. ควรนำชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ไปทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเผยแพร่ และปรับปรุงพัฒนาชุดกิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น
3. ควรนำชุดกิจกรรมเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรี ตามแนวคิดของโคคายที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นไปประยุกต์ใช้กับการสอนเครื่องดนตรีประเภทอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด.
- นลินี อินดีคำ. (2551). ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เรื่อง สารรอบตัว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตเรศตันชัย. (2562). การศึกษาการสอนโสตทักษะตามแนวสุตา พนมยงค์. วารสารมนุษยศาสตร์ (26): 139.

- ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2547). ความสำคัญของการฝึกโสตประสาททางดนตรี. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์*, 12(2), 47. สืบค้นจาก [http://thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi_Art/Fi_Artsv12n2\(24\).pdf](http://thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi_Art/Fi_Artsv12n2(24).pdf).
- อภิญญา เคนบุปผา. (2546). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการทดลองวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสมบัติของสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (ปริญญานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดย
ใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus

THE DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR THAI TEACHERS
OF MATHAYOMSUKSA 3 TO DEVELOP CRITICAL READING ABILITY USING ONLINE TEXTS
WITH KWLH-PLUS TECHNIQUE

วิจิตรา สามาอาพัฒน์
Wijitra Sama-arpat
มหาวิทยาลัยศิลปากร
happywijitrrr@gmail.com

Received 15 February 2021; Revised 19 February 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความรู้ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ตามเกณฑ์ 75% 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้มาจากการวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 6 ชนิด ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้ 2) แบบสังเกต 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนมีพัฒนาการความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus สูงกว่าก่อนการสร้างชุมชนการเรียนรู้
2. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus อยู่ในระดับดีมาก
3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับร้อยละ 80.85
4. ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus อยู่ในระดับมากที่สุด

การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาเป็นแนวทางในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร และแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างครูผู้สอน อันจะนำไปสู่

การพัฒนาครู และพัฒนาผู้เรียน ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าสิ่งที่อ่านเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การสร้างชุมชนการเรียนรู้; วิชาชีพครูภาษาไทย, การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ, การสอนแบบ KWLH-Plus

Abstract

This Article aimed to study the objectives of this research were 1) to study the development of teacher knowledge about the professional learning community and KWLH-Plus technique. 2) to study teacher's teaching ability about the critical reading with KWLH-Plus technique. 3) to study the student's post-learning achievement about critical reading ability using online texts with KWLH-Plus technique were passed the specified criterion is 75 percent. 4) To study the opinion of teachers toward the development of the professional learning community with KWLH-Plus technique.

The research instruments used were: 1) The teacher knowledge test about the development of teacher knowledge about the professional learning community and KWLH-Plus technique. 2) The teaching observation form 3) The knowledge sharing interview form. 4) the critical reading ability with KWLH-Plus technique lesson plans. 5) The critical reading ability test. 6) a questionnaire used to survey the teacher's opinion on the development of teacher knowledge about the professional learning community and KWLH-Plus technique. The research results were found as follows;

1.The development of teachers' knowledge about the professional learning community and KWLH-Plus technique were higher than in pre-test with the relative gain score at 100 percent and 88.67 percent at the high level.

2. The teacher's teaching ability by using the critical reading with KWLH-Plus technique were at 82.22 percent with the high level.

3. The posttest critical reading ability test with KWLH-Plus technique of students was 80.85 percent that was higher than the specified criterion is 75 percent.

4. The teachers' opinion toward the development of teacher knowledge about the professional learning community and KWLH-Plus technique were at high agreement level.

Keywords: The professional learning community for Thai teacher; the critical reading ability

บทนำ

ในปัจจุบันบทบาทของครูได้เปลี่ยนไปจากเดิม บทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “ครูฝึก” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” เพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและได้ลงมือปฏิบัติในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น การสร้างชุมชนทางวิชาชีพ Professional Learning Community (PLC) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์เป็นไปได้โดยง่าย สะดวกและรวดเร็วมาก แต่ถึงแม้ว่าสังคมออนไลน์จะทำให้การใช้ชีวิตง่ายและสะดวกขึ้นมาก แต่ก็ยังมีข้อเสียอยู่ไม่น้อย การรับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะต้องใช้ความคิด สติ และปัญญาในการพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีความน่าเชื่อถือมากเพียงใด ดังที่ พิชิต วิจิตรบุญรักษ์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่ได้รับคามนิยมอย่างมาก โดยผู้ใช้เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารที่สามารถสร้างสรรค์ ได้ตอบ นำเสนอ ตลอดจนเผยแพร่ ข้อมูล ภาพ วิดีโอ และเสียงได้อย่างอิสระ รวมทั้งสร้างสายสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน บุคคลบางกลุ่มถึงเห็นถึงประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ จึงนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น การเงิน การเมือง การศึกษา การแพทย์ และบันเทิง เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบอัตนัยที่มีเนื้อหาวิเคราะห์ตามแนว PISA ที่เป็นส่วนหนึ่งของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 30 ข้อ พบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 45 ของนักเรียนทั้งหมด และจากผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาภาษาไทย นักเรียนมีค่าเฉลี่ยในสาระการอ่าน อยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 51.20 เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาเป็นแนวทางในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร และแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างครูผู้สอน อันจะนำไปสู่การพัฒนาครู และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเกิดประสิทธิผล อีกทั้งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus โดยใช้บทอ่านจากสื่อออนไลน์ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าสิ่งที่อ่านนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้รู้เท่าทันต่อโลกในยุคปัจจุบัน

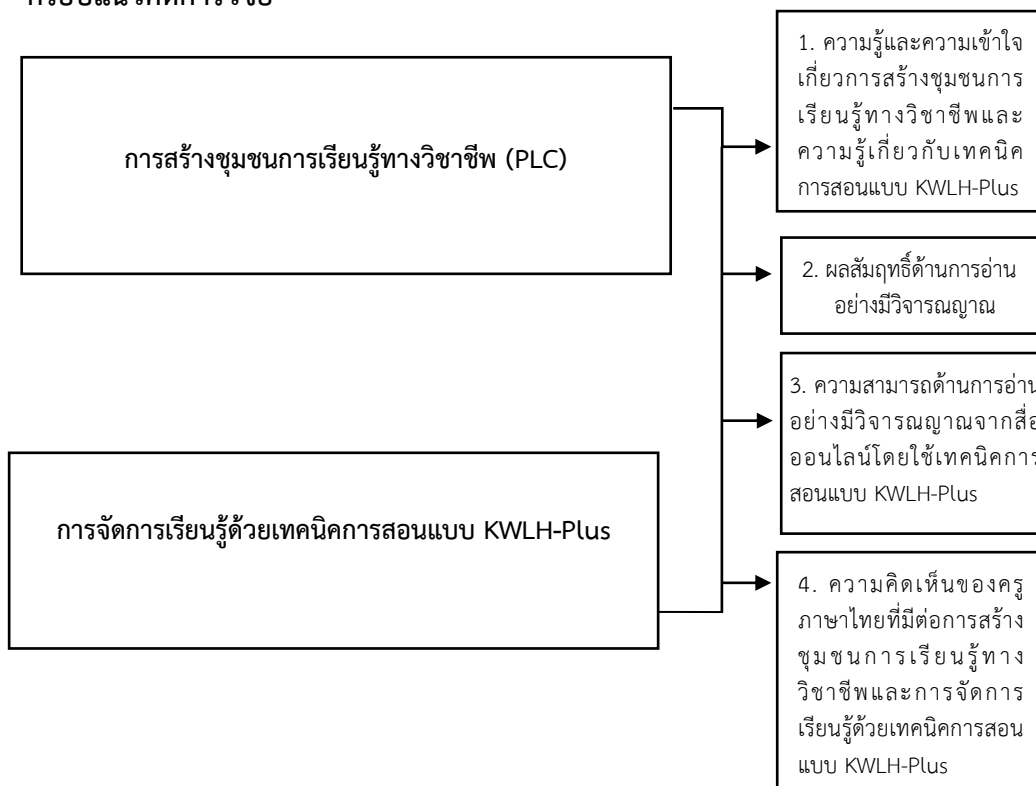
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความรู้ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์ของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ตามเกณฑ์ 75%
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus

การทบทวนวรรณกรรม

การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล กระทรวงศึกษาธิการ (2556) เพื่อนำตัวชี้วัดมากำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้ ศึกษาการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ความหมายและความสำคัญ องค์ประกอบ กระบวนการของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และประโยชน์ของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ศึกษาแนวคิดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ความหมาย ความสำคัญ ประเภท ขั้นตอน ประโยชน์ การวัดและประเมินการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH-Plus ตามแนวคิดของ Ogle (Donna Ogle) (1986) เกี่ยวกับความหมาย ขั้นตอน แผนผังความคิด (Mind Mapping) Buzan (1991) เพื่อนำเทคนิคไปใช้ในการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สูงขึ้น ศึกษาสื่อออนไลน์ ความหมาย ประเภท และประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อจะได้นำบทความมาพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล จำนวน 18 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล จำนวน 492 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล จำนวน 3 คน ใช้วิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sample) ด้วยวิธีจับสลาก 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1, 3/5 และ 3/7 จำนวน 90 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล ใช้วิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sample) ด้วยวิธีจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 6 ชนิด ได้แก่

1) แบบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus มีการทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 1 ชุด เป็นแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ แบบทดสอบวัดความรู้ครูผู้สอนที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

2) แบบสังเกตการสอนของครู จำนวน 3 ชุด โดยใช้เวลาในการประเมินเดือนละ 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 3 ครั้ง โดยมีการตรวจสอบแบบมีการปฏิบัติ และไม่มีปฏิบัติ ซึ่งแบบสังเกต การสอนของครูผู้สอนที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

3) แบบสัมภาษณ์ครูระหว่างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง วิชาเวลาสอน 8 ชั่วโมง มีการทดสอบหลังเรียน จำนวน 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 9 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

5) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทดสอบหลังเรียนจำนวน 1 ชุด เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และมีค่าความยากอยู่ระหว่าง .26 - .77 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .24 - .70 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85

6) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูภาษาไทยที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามหลักของลิเคอร์ท (Likert-type scale: 2006) ซึ่งแบบสอบถามครูผู้สอนที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีพัฒนาการความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus สูงกว่าก่อนการสร้างชุมชนการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการความรู้ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ก่อนและหลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้

คนที่	คะแนน ก่อนการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (10)	คะแนน หลังการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทาง วิชาชีพ (10)	คะแนน พัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับของ พัฒนาการ
1	5	10	100	สูงมาก
2	2.5	9	86.67	สูงมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์พัฒนาการความรู้ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus หลังการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าครูทั้ง 2 คน มีคะแนนร้อยละพัฒนาการสัมพัทธ์เท่ากับ 100 และ 88.67 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าครูมีความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus อยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus

ครู คนที่	ครั้งที่ 1 รายการที่ปฏิบัติ		ครั้งที่ 2 รายการที่ปฏิบัติ		ครั้งที่ 3 รายการที่ปฏิบัติ		รวม		ระดับ ความ สามารถ
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ	
1	11	55	17	85	20	100	16	80	ดีมาก
2	12	60	16	80	19	95	15.67	78.33	ดี
3	14	70	19	95	20	100	17.67	88.33	ดีมาก
รวม	12.33	61.67	17.33	86.67	19.67	98.33	16.45	82.22	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมความสามารถด้านการจัดการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus โดยเรียงจากน้อยไปหามาก พบว่า ครูคนที่ 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 15.67 คิดเป็นร้อยละ 78.33 ระดับความสามารถอยู่ในระดับดี ครูคนที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 16 คิดเป็นร้อยละ 80 ระดับความสามารถอยู่ในระดับดีมาก และสำหรับครูที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.67 คิดเป็นร้อยละ 88.33 ระดับความสามารถอยู่ในระดับดีมาก ภาพรวมความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิค การสอนแบบ KWLH-Plus ทั้ง 3 คนรวม 3 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 16.45 คิดเป็นร้อยละ 82.22 ระดับความสามารถอยู่ในระดับดีมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับร้อยละ 80.85

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus

ประเมินผล	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ
หลังเรียน	90	40	32.34	3.17	80.85

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล จำนวน 90 คน ด้วยแบบทดสอบหลังเรียน 1 ชุด เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 32.34 คิดเป็นร้อยละ 80.85 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75% ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus

รายการ	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	5	0.0	มากที่สุด	1
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ KWLH-Plus	4.83	0.19	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	4.92	0.10	มากที่สุด	

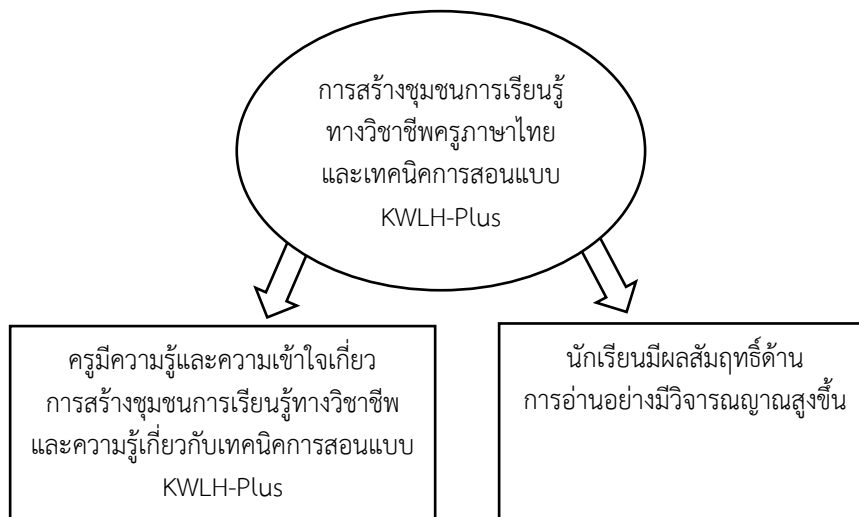
จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.1) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากที่สุดทุกด้านซึ่งเรียงลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ($\bar{X} = 5$, S.D. = 0) ลำดับรองลงมา คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ KWLH-Plus ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.19)

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus เทคนิค KWLH-Plus มีขั้นตอนการอ่านทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้น K นักเรียนรู้อะไรบ้างจากหัวเรื่อง เขียนคำตอบลงใน K 2) ขั้น W ครูถามคำถามนักเรียนที่นักเรียนอยากรู้จากหัวเรื่องดังกล่าว แล้วเขียนคำตอบลงในช่อง W 3) นักเรียนอ่านรายละเอียดของเรื่องแล้วเขียนบันทึกลงในช่อง L 4) นักเรียนหาความรู้เพิ่มเติมใน

ชั้น H แล้วจึงบันทึกลงในช่อง H 5) นักเรียนสร้างแผนผังความคิดจากเรื่องที่อ่าน เมื่อครุมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus แล้วจึงส่งผลทำให้ครุมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus อยู่ในระดับดีมาก ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และจากการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ทำให้เกิดองค์ความรู้ ดังภาพ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย
และเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus
วิจิตรา สามาอาพัฒน์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนทั้ง 2 คนมีพัฒนาการความรู้เกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus สูงกว่าก่อนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากมารวมกลุ่มเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้ครูได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม มีการอบรมให้ความรู้ครูเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูได้ตระหนักที่จะร่วมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ๆ และร่วมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เป็นแนวทางเดียวกัน จนเกิดเป็นความกล้าที่จะพัฒนาตนเองเพื่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สมุทร สมปอง (2558) ได้ให้ความเห็นว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจด้านการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพราะครูได้มีการร่วมมือกันทำงานการเรียนการสอน วางแผนรวมกัน พูดคุย สะท้อนผลการทำงานในกลุ่มย่อยทุกวันอย่างไม่เป็นทางการ และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดทั้งผลสำเร็จทุกสัปดาห์ การที่ครุมีโอกาสดำเนินการพูดคุยกันในเรื่องการสอนทำให้ได้แนวคิด และประสบการณ์ที่ประสบผลสำเร็จ เป็นการพัฒนาตนเองจากเพื่อนครูด้วยกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดอบรมเพื่อทบทวนความรู้ของครูในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทาง อีกทั้งการมีการจัดตารางการเข้านิเทศเพื่อนครู มีการพูดคุยกันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการเกี่ยวกับปัญหาที่พบหลังจากการปฏิบัติการสอน ซึ่งสอดคล้องกับชูชาติ พ่วงสมจิตร (2558) ได้กล่าวว่า PLC หรือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นวิธีการในการพัฒนาครูโดยการจัดบรรยากาศให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ครูไม่โดดเดี่ยวและมีเครือข่ายในการทำงาน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนของผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 75% หลังจากทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 32.34 คิดเป็นร้อยละ 80.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus เป็นกรอบในกิจกรรม การเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ขั้นตอนของเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ในแต่ละขั้นตอนล้วนทำให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิด สามารถใช้ทักษะ การตั้งคำถาม การคาดคะเน และการใช้ความรู้เดิมเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนให้ดีขึ้นกว่า เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ทำให้นักเรียนสามารถควบคุมการอ่านของตนเองได้มากขึ้น สอดคล้องกับกิตติกาญจน์ อินทเกตุ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH-Plus ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH-Plus นักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.92, S.D.= 0.1) และด้านที่ครูมีความเห็นมากที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเพราะ รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นรูปแบบที่ครูได้พัฒนาตนเองในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง และกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างกัลยาณมิตรระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน อีกทั้งครูสามารถนำชั่วโมงการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปใช้เป็นหลักฐานประกอบในการขอเลื่อนวิทยฐานะตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ ศธ. 0206/ว21 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560

ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ครูผู้สอนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับ 2 อาจเพราะการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิค KWLH-Plus มีขั้นตอนการพัฒนาการอ่านที่ชัดเจน เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus เป็นเทคนิคที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนในด้านการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับอรัญญา แสงวิจิตร (2556) ได้ให้ความเห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดอาจเป็นเพราะว่าการสอนด้วยเทคนิค KWLH-Plus ช่วยให้นักเรียนฝึกคิดอย่างมีระบบ เป็นขั้นตอนและเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอน ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเนื่องจากมีกรอบและแนวทางให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ที่สำคัญคือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างโรงเรียน ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับประเทศ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการนำเทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus ไปใช้กับการอ่านประเภทอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติกาญจน์ อินทเกตุ. (2557). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH-PLUS*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2558). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. ปีที่(ฉบับที่), หน้า ตัวอย่าง 8(2), 110-121.
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (ม.ป.ป.) *สื่อสังคมออนไลน์: สื่อแห่งอนาคต*. [บทความ]. สืบค้นจาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_11/pdf/aw016.pdf
- สมุทร สมปอง. (2558). *การพัฒนาแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรัญญา แสงวิจิตร. (2556). *ผลการใช้แบบจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH Plus a โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ชุดกำแพงแสนเมืองน่าอยู่เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. รายงานการวิจัย*. *ทุนการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน สาขาวิชาและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เอมอร์ เนียมน้อย. (2551). *พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธี SQ3R*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- S.M. Hord. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Inquiry and Improvement*. Austin: Southwest Educational Development Laboratory.
- Wade M Vagias, editor. (2006). *Likert-type scale response anchors*. Clemson International Institute for Tourism & Research Development. Department of Parks, Recreation and Tourism Management: Clemson University;
- Sir Francis Bacon. (1976). *Reading*. In the Home Book of Quatation Classical and Modern.
- Willerman, M.,McNeely, S.L., and Koffman, E.C. (1991). *Teacers helping teachers, peer observation and assistance*. New York: Praeger Publisher.

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก**
**THE PEOPLE'S PARTICIPATION IN MAKING LOCAL DEVELOPMENT PLANS OF
BANGRAKAMMUANGMAI SUB-DISTRICT MUNICIPALITY IN BANGRAKAM DISTRICT,
PHITSANULOK PROVINCE**

ธวัช วรานุรักษ์¹ และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Tawat Varasunant and Chot Bodeerat

Pibulsongkram Rajabhat University

¹Corresponding author, E-mail : tawat.vr@gmail.com

Received 17 March 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผล

2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ขั้นตอน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในหลากหลายช่องทาง และให้ครอบคลุมทั่วถึง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่

Abstract

The objectives of this research were to study the level of public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Sub-district Municipality, Bangrakam District, Phitsanulok Province and to compare the factors of public participation on local development plan as well as to propose the guideline for public participation on local development plan. The data were collected by using questionnaires from 400 samples and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The findings were as follows:

1. The level of public participation on public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Sub-district Municipality, overall was high and when classified by items, it was found that the highest mean was profit receiving facet and the least mean was the follow-up and evaluation.

2. The comparison on level of public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Mai Sub-district Municipality was found that the public with different education did not result in the participation differently whereas gender, age, career, income and duration of stay in the area resulted in the participation on local development plan significantly different at 0.05.

3. The guideline for public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Sub-district Municipality, Bangrakam District, Phitsanulok Province, they should open the opportunity for public to take part in planning the local development plan in every procedure and also organize such activities promoting the participation in the area continually as well as add public relations for information provision with a variety of channels throughout the area.

Keywords: Public participation, preparation of local development plans, Bangrakammuangmai Sub-district Municipality

บทนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง มีการจัดทำแผนและดำเนินงานตาม ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านแหล่งน้ำ ด้านการเมือง การบริหารและด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนการบริการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจจึงเสมือนเป็นการมอบความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องรับผิดชอบและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ และมีใช่เป็นการมอบภาระหน้าที่ที่รัฐเคยดำเนินการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแทนเท่านั้น (อนวัช พงษ์ลิ้ม, 2550)

การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นและความรู้ ความสามารถความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติและตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง คือ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดระบบการคมนาคมขนส่ง การจัดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการการส่งเสริมอาชีพและพาณิชยกรรม การจัดการวิจัยส่งเสริมกีฬาและการท่องเที่ยว การสังคมสงเคราะห์ การจัดการที่อยู่อาศัยและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การรักษาศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดระบบสาธารณสุข การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลก็จัดเป็นปัจจัยสำคัญในการนำตำบลไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน หลักของการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มีการยอมรับอย่างกว้างขวางเพราะเป็นทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ถูกต้องและเป็นวิธีการพัฒนา ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในสังคม เป็นการขยายบริการของรัฐให้ครอบคลุม เป็นวิธีการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่น พร้อมทั้งเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการศึกษาแก่ชุมชนที่จะช่วยให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการของตนเอง วางแผน แก้ไข ตลอดจนรับผิดชอบต่อโครงการพัฒนาที่ตนกำหนดขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะยืนได้ด้วยตนเองในที่สุด การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นผู้อาศัยในพื้นที่มานานอย่างต่อเนื่อง จึงน่าจะรู้เรื่องราวของปัญหาและความต้องการ ดังนั้นการที่ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบปัญหาและความต้องการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อที่จะได้สร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของ และการแก้ไขปัญหามาตรับของชุมชนได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากขึ้น

เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่ให้บริการสาธารณะตามนโยบายของผู้บริหาร และได้แปลมาเป็นแผนพัฒนาที่เป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณ และเป็นแนวทางในการพัฒนาในท้องถิ่น โดยตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องข้างต้น ได้กำหนดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในหลากหลายกระบวนการ โดยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนพัฒนา เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายให้สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงาน การสนองต่อความต้องการของประชาชน การดำเนินตามนโยบายรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ที่ผ่านมาประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ จุดอ่อนประการหนึ่งของสภาพแวดล้อมคือการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในระดับน้อย (เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่, 2562) รวมทั้งประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่มาก การแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่มิได้ผู้นำบางกลุ่ม ทำให้มีความคิดเห็นไม่หลากหลาย แผนพัฒนาที่เกิดขึ้นตลอดจนการนำไปดำเนินการ จึงไม่ครอบคลุมทั่วถึง และไม่ตอบสนองต่อประชาชนทุกส่วนเท่าที่ควร

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านแผนงานและงบประมาณของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 12,953 คน (เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่. 2562)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ จำนวน 388 คนแต่ทั้งนี้เพื่อความสะดวก และป้องกันการคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยขอใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 400 คน ที่ได้จากการแทนค่าในสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกประกอบด้วย 3 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัยและระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ **ส่วนที่ 2** เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มี 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล **ส่วนที่ 3** เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ขั้นที่ 2 จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่นำมาเปลี่ยนแปลงรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกที่ลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับเปรียบเทียบและอธิบายข้อมูลทั่วไป

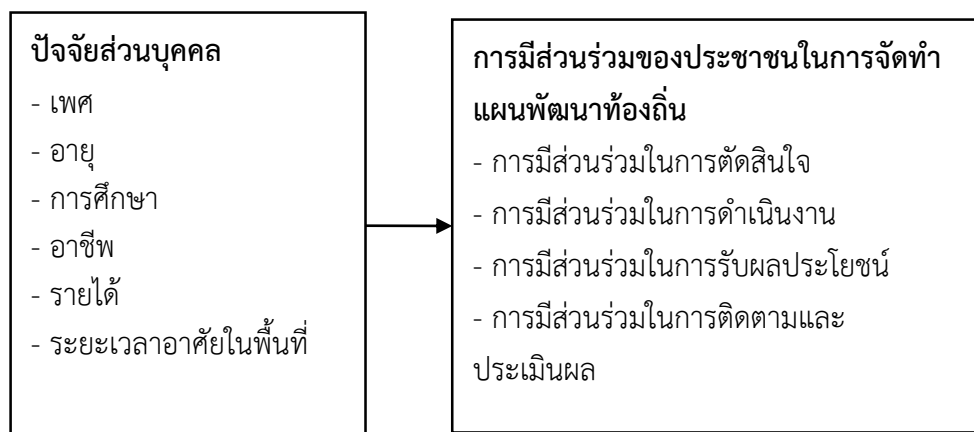
ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ t – test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ และใช้ค่าสถิติทดสอบ F – test ชนิด One-Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัยและระยะเวลาอาศัยในพื้นที่

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-end) วิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลและการจัดระบบของข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาเขียนแบบพรรณนาความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen, J. & Uphoff, 1977) มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล บางระกำ เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำ เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	3.76	0.41	มาก
การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ	3.74	0.48	มาก
การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	4.52	0.32	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	3.68	0.40	มาก
ภาพรวม	3.93	0.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำ เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.34) โดยมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์สูงที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.32) รองลงมาคือด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.76$, S.D.=0.41) ด้านการดำเนินการ ($\bar{X}=3.74$, S.D.=0.48) และด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.40) ตามลำดับ

**การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำ
เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก**

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	2.245	-	0.002	✓	-
อายุ	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	35.647	0.000	✓	-
การศึกษา	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	1.518	0.196	-	✓
อาชีพ	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	10.278	0.000	✓	-
รายได้	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	3.413	0.018	✓	-
ระยะเวลา อาศัยใน พื้นที่	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	15.830	0.000	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 3 สรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน	ความถี่ (f)
1	ควรมีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้มีช่องทางหลากหลายและทั่วถึง ครอบคลุมในทุกๆ เรื่อง	15
2	การจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือนอกเวลางาน หรือในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น	12
3	จัดลำดับโครงการที่จะตั้งงบประมาณและดำเนินการโดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และสอดคล้องกับงบประมาณ	6
4	เทศบาลควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณโดยละเอียด	4
5	ปรับปรุงการทำงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้น และไม่เกิดความล่าช้า	3

จากตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ประชาชนมีข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ควรมีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้มีช่องทางหลากหลายและทั่วถึง ครอบคลุมในทุก ๆ เรื่องการจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือนอกเวลางาน หรือในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ควรจัดลำดับโครงการที่จะตั้งงบประมาณและดำเนินการโดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และสอดคล้องกับงบประมาณ และเทศบาลควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณโดยละเอียด อีกทั้งควรปรับปรุงการทำงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้นและไม่เกิดความล่าช้า

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรับผลประโยชน์สูงสุด รองลงมาคือด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดทำบริการสาธารณะอันเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ และพยายามส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ตลอดจนสร้างการรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะว่าจากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่มีปัจจัยส่วนบุคคล

ระดับต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อันเป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ น่าจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก เป็นผู้ที่มีอายุมาก ประกอบอาชีพที่พอจะมีเวลาร่วมไปมีส่วนร่วม และอยู่อาศัยในพื้นที่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เกิดความผูกพัน และมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนา จึงส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฐิติพงศ์ โกสินธุ์ อิมรอนมะลูลิม และวิมล หอมยิ่ง (2556) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายกผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครนายกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับสูงมาก 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ร่วมกันระดับสูง 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาสุรเชษฐ์ สุรเชษฐ (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วน ประชาชนที่มี อายุ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภิเดช สิทธิพรหม และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2561) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า ควรมีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้มีช่องทางหลากหลายและทั่วถึง ครอบคลุมในทุกๆ เรื่องการจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือนอกเวลางาน หรือในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ควรจัดลำดับโครงการที่จะตั้งงบประมาณและดำเนินการโดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และสอดคล้องกับงบประมาณ และเทศบาลควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณโดยละเอียด อีกทั้งควรปรับปรุงการทำงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้นและไม่เกิดความล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสุเนตลักษณ์ ยกเทพและยุภาพร ยุภาศ (2560) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่อ อำเภอมืองหนองคาย พบว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่ออำเภอมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย มีข้อเสนอแนะดังนี้ควรได้เข้าร่วมประชุมประชุมประชาคมเพื่อสนองปัญหาความต้องการของชุมชนทุกครั้งควรให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของ

การปฏิบัติงานของเทศบาลเทศบาลควรแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาลควรให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำ แผนพัฒนาเทศบาลควรได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบ อาชีพของกลุ่มแม่บ้านเพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่นเทศบาลควรให้เงินค่าตอบแทนมอบของรางวัล ให้แก่ประชาชนที่ได้เข้าร่วมโครงการกับเทศบาลควรให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนในการจัดทำ แผนพัฒนาควรให้มีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่เทศบาลได้ดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1. เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุกๆ ขั้นตอน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
2. เทศบาลควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในหลากหลายช่องทาง และให้ครอบคลุมทั่วถึง ตลอดจนการชี้แจงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วม และสร้างการรับรู้และความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน
3. ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการเสนอโครงการหรือแสดง ความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และมีการร่วมจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่โดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และให้สอดคล้องกับงบประมาณ
4. ทั้งเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ควรนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ โดยอาจปรับปรุงขั้นตอน หรือกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อลดความซ้ำซ้อน ลำซ้ำ เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อื่น ๆ
2. ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจสาเหตุของปัญหา หรือเกิดแนวทางการพัฒนาใหม่ ๆ ที่ดียิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาการปัจจัยอื่นๆที่อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2546). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ประจำปี 2546*. กรุงเทพมหานคร: มปพ.

- ฐิติพงศ์ โกสันต์ อิมรอนมะลูลี และวิมล หอมยิ่ง. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. จังหวัดพิษณุโลก : งานแผนงานและงบประมาณ เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่.
- พระมหาสุรเชษฐ์ สุรเชษฐ์.(2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรศาสตร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนทิลักษณ์ ยกเทพ และยุภาพร ยุภาศ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่ออำเภอเมืองหนองคาย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อนวัช พงษ์ลิ้ม. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิเดช สิทธิพรหม และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cohen, J. & Uphoff, N.T. (1977). *Rural development participation: concepts and measures for project design, Implementation and Evaluation*. In Rural development monographno. 2: The Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University.

**แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร**
**GUIDELINES FOR SOCIAL WELFARE MANAGEMENT FOR THE ELDERLY IN THE AREA OF
THAP KHLO SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THAP KHLO DISTRICT,
PHICHIT PROVINCE**

ทาริตา แต่งเส่ง¹ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
Tarita Tangseng and kampanart wongwatthanaphong
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Master of Public Administration Program Pibulsongkram Rajabhat University
¹Corresponding author, e-mail : pednoi_ts@hotmail.com

Received 17 March 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 20 August 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรค และเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นการศึกษาแบบเชิงปริมาณ การจากแบบสอบถามกับผู้สูงอายุ จำนวน 332 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหา และอุปสรรคพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นไปตามแนวทางของการให้บริการทางสังคมทั่วไป มีการจัดสวัสดิการสังคมตามกำหนดหลักเกณฑ์ ค่าสิ่ง หรือข้อระเบียบกฎหมาย ซึ่งไม่ได้เกิดจากการนำเอาสภาพปัญหาความเดือดร้อนความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมาเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเท่าที่ควร ยังไม่นำความต้องการและสภาพปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุมาเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ 3) แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องทำการศึกษา ทบทวน บทบาท และภารกิจหน้าที่ในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุควรมีการวิเคราะห์แผนงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อนำแผนงานมาบูรณาการในการทำงานภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน สนับสนุนให้เกิดช่องทางการเข้าถึงบริการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนมากขึ้น เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้รับ ให้กับผู้สูงอายุได้รับรู้สิทธิได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง

คำสำคัญ : แนวทาง, การจัดสวัสดิการสังคม, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aims to study the needs of the elderly's social welfare), to study problems and obstacles, and to study guidelines for the provision of social welfare of the elderly In the area of Tambon Thap Khlo Subdistrict Administrative Organization, Thap Khlo District, Phichit Province Which is a quantitative study questionnaire The data were analyzed by 332 seniors using frequency, percentage, mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) People's opinions about the social welfare guidelines of the elderly in the Thap Khlo Subdistrict Administrative Organization area. Overall, the overall level was at a high level. 2) Problems and obstacles found that the social welfare arrangement according to the general social service guidelines. There was a social welfare in accordance with the rules, orders or regulations of the law. Which is not caused by bringing the condition of trouble the needs of the target group have become the criteria for providing social welfare for the elderly as it should be. The needs and problems of the elderly group have not yet been used to determine the direction or guideline for the development of social welfare for the elderly. Roles and duties in welfare arrangements for the elderly should be analyzed for the elderly social welfare programs. To bring plans to integrate work under the same objective Encourage access to services of government agencies. And the private sector Enhance knowledge and understanding about rights that should be given to the elderly to know their rights correctly and thoroughly.

Keywords: Guidelines, Social Welfare Management, Elderly

บทนำ

สภาพครอบครัวไทยในปัจจุบัน เป็นรูปแบบของครอบครัวที่เปลี่ยนจากการมีครอบครัวที่เป็นครอบครัวใหญ่ขยายมาสู่การเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทั้งขนาดของครอบครัวมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนสมาชิกในครอบครัวลง ซึ่งในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้บุคคลในครอบครัวที่ประกอบไปด้วยคนในหลาย ๆ ลำดับชั้น ต้องได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง อย่างที่เห็นภาพได้ชัดเจนคือ ผลกระทบที่ผู้สูงอายุในครอบครัวได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในชนบท ซึ่งจะต้องมีวิถีของครอบครัวที่ต้องพึ่งพารายได้จากหัวหน้าครอบครัว และคนในวัยกำลังแรงงานในการหารายได้หลัก เพื่อตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว ทำให้เวลาในการเอาใจใส่ดูแลบุคคลในครอบครัวที่ลดลง สถานการณ์ที่ทำให้เห็นภาพชัดเจน คือ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้ต้องรับภาระในการดูแลลูกหลานในครอบครัว ภายใต้ข้อกำหนดต่าง ๆ แต่ความเสื่อมถอยของผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตและคุณภาพชีวิตเกิดสภาวะที่เรียกว่าง่าย ๆ ว่า ตัวผู้สูงอายุเองอายุมากและไม่แข็งแรง แต่ยังต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกหลาน เพราะบิดามารดาของหลานๆต่างต้องทำงานหาเงินมาจุนเจือครอบครัวทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม สวัสดิการและการบริการทางสังคมที่ผู้สูงอายุได้รับ ก็เป็นเพียงการได้รับในระดับของการบริการทางสังคมทั่วไป ซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุได้เท่าที่ควร (แสงดาว อารีย์เกิดเพียร, 2559) โดยเฉพาะในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร ที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุถึง 1,949 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ, 2563) ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับตำบลใกล้เคียงถือว่าผู้สูงอายุมีมากกว่าตำบลอื่นๆ การดูแลการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญอย่างมากสำหรับในพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากนี้

ส่วนราชการและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามร่วมกันกำหนดมาตรการและแนวทางแก้ไขเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว โดยได้ดำเนินการทั้งการตรากฎหมายในเชิงสังคมที่สำคัญ เช่น

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 และมาตรการที่สำคัญต่าง ๆ อีกมากมาย รวมทั้งการกำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดแนวทางและมาตรการในการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ รวมทั้งการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 14 พ.ศ. 2558 กำหนดให้มีการแบ่งส่วนราชการในระดับกรมเพื่อรับผิดชอบและตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และกรมที่ตอบโจทย์งานด้านผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) ดังกล่าวก็คือ กรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งมีภารกิจหลักในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ แต่สภาพการดังกล่าวยังไม่สามารถบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับสวัสดิการที่เพียงพอของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมโดยรวมได้ ปัจจัยซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้สูงอายุ คือ จำนวนผู้สูงอายุซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้แบ่งระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไว้ 3 ระดับ (แสงดาว อารีย์เกิดเพียร, 2559) คือ

1) สังคมที่มีประชากร ผู้สูงอายุของประเทศมากกว่า 10 % ถือว่ากำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2) มีประชากรผู้สูงอายุของประเทศมากกว่า 14 % ถือว่าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

3) มีประชากรผู้สูงอายุของประเทศ มากกว่า 20 % ถือว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ ดังนั้นประเทศไทยก็ถือว่าก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบแล้ว หากจะนำเอาสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุและปัญหาของสภาพครอบครัวไทย ซึ่งมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุต้องประสบกับปัญหาการได้รับบริการทางสังคมและบทบาท ทิศทาง มาตรการ การกำหนดมาตรการ การให้บริการทางสังคม และจัดสวัสดิการสังคมจากภาครัฐ จะเห็นได้ว่าขาดความสอดคล้องทั้งในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสม การให้บริการทางสังคมภายใต้ปัญหาความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่มีความรับผิดชอบหลักในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ ตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร มีพื้นที่โดยประมาณ 83.58 ตารางกิโลเมตร ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ ครอบคลุมพื้นที่ 11 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 3,620 ครัวเรือนในปี 2563 มีจำนวนประชากร 9,489 คน ในปี 2563 เป็นประชากรผู้สูงอายุ 1,949 คน เป็นชาย 834 คน หญิง 1,115 คน คิดเป็นร้อยละ 20.54 ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดเทียบสัดส่วนของอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ทั้งในพื้นที่และการออกไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น ซึ่งอาชีพหลักของประชากรมีรายได้ที่ไม่มั่นคงแน่นอน ต้องฝากความหวังไว้กับสภาพอากาศ หากปีไหนเกิดปัญหาร้ายแรง ก็จะส่งผลให้ประชากรในพื้นที่ต้องขาดสภาพคล่องและมีปัญหาเรื่องรายได้และค่าครองชีพ ทำให้เกิดสภาพของการอพยพ แรงงาน การเข้ามาหางานทำในเขตเมือง ปล่อยให้เด็กและผู้สูงอายุพักอาศัยอยู่ในครัวเรือนตามลำพัง

ผลจากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้เกิดสภาพของการพึ่งพิงบุคคลอื่น และการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ มีขนาดของการรองรับสภาพปัญหาในพื้นที่ไม่ครบถ้วน เกิดสภาพปัญหาครอบครัวแยกกันอยู่ ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้สูงอายุได้รับบริการสวัสดิการที่ไม่ตอบสนองต่อคุณภาพชีวิต ทั้งทางด้านความมั่นคงในการดำรงชีวิต การขาดรายได้จากการเกื้อหนุนของคนในครอบครัว รวมทั้ง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดการรองรับจากระบบประกันสังคม จะมีเพียงการได้รับเบี้ยยังชีพจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งสภาพของการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ตำบลทับคล้อที่มีวัตถุประสงค์ต่อเจตนารมณ์ของกองทุนต่าง ๆ ขาดการรวมตัวกันที่เป็นรูปธรรม ขอบเขตของการรวมตัวมักไม่มุ่งต่อการก่อให้เกิดรายได้ หากแต่มีวัตถุประสงค์เพียงสร้างหลักประกันในเชิงการฅาปนกิจ ซึ่งไม่ตอบ

โจทย์ในการทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพื่อการยังชีพ และการยังชีพในสภาพความเป็นจริงปัจจุบัน (เสมอ จัดพล, 2556) นอกจากนี้การบริการของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ ก็ยังกระจายการบริการตามภารกิจของภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งบางครั้ง เกิดความซ้ำซ้อน และเป็นการให้บริการที่ไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสัดส่วน และขนาดของการบริการก็ยังขาดฐานการวิเคราะห์ถึงการตอบโต้ของสภาพปัญหาที่แท้จริง ประกอบกับการขาดแคลนงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุน เช่น การกำหนดความช่วยเหลือเบี้ยยังชีพ ไม่ตรงตามสภาพปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งปริมาณและลักษณะของการจ่ายเป็นรายเดือน รวมทั้งการนำเอารายได้จากการได้รับเบี้ยยังชีพไปใช้จ่ายในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นการยังชีพ ในส่วนของปัญหาด้านการบริการของสังคมอื่น ๆ กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ยังขาดการรับรู้ข่าวสาร ช่องทางการเข้าถึงบริการมีเพียงการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ หอกระจายข่าว และวิทยุ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการติดตามสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ที่หน่วยงาน ภาคส่วนต่าง ๆ จัดให้ ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย หรือการจัดระบบการส่งเสริมและ บริการด้านสุขภาพ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บริการ อีกทั้งการเข้าถึงกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ในลักษณะของการให้การดูแลกลุ่มผู้สูงอายุชนิดพิเศษ การใช้บทบาทของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตอบสนองต่องานด้านผู้สูงอายุ เช่น องค์กร, อาสาสมัครต่าง ๆ การให้บริการภายใต้แนวคิด อารยสถาปัตย์ (Universal Design) คือการออกแบบสภาพสิ่งแวดล้อม อาทิ อาคาร สถานที่ ทางลาด ขึ้น-ลง สำหรับรถเข็น บล็อกทางเดินสำหรับคนตาบอด รวมทั้งสิ่งของทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบๆตัวเรา ให้สามารถรองรับการใช้งานของมวลสมาชิกในสังคม โดยเน้นประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับคนใน ชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้การดำรงชีวิตและการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุเกิดความ สะดวกสบายและยั่งยืน (สุดารัตน์ สุตสมบูรณ์, 2557)

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการออกประชาคมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละปีพบว่า ในเขตพื้นที่ตำบลทับคล้อยังขาดสภาพการรวมตัวของชุมชนภายใต้ฐานคิด ของการใช้ชุมชนช่วยเหลือชุมชน ด้วยกันเอง ทำให้ผู้สูงอายุขาดโอกาสและขาดการมีส่วนร่วมในการ ใช้บทบาทของการรวมตัวกันดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวกันภายใต้เจตนาของกองทุน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งจะเป็เครื่องมือในการตอบสนองต่อการจัดสวัสดิการและการให้บริการ ทางสังคมแก่ผู้สูงอายุได้ จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ได้มีหน่วยงานและองค์กรด้านสวัสดิการสังคม เข้ามาให้บริการ และจัดสวัสดิการสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร และบุคลากรอาสาสมัครต่าง ๆ มาประสาน ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่นำเอางานตามภารกิจของตนเองเข้ามาให้บริการ

อย่างไรก็ตามสภาพการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ยังไม่สามารถตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ได้ โดยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุยังคงมีอยู่และหากสามารถที่จะดำเนินการศึกษาและกำหนดรูปแบบการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ ภายใต้ประเด็นการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ภายใต้วิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคีเครือข่าย ทั้งการทำงานใน ระยะสั้น และระยะยาว การกำหนดรูปแบบการให้สวัสดิการที่มีความเหมาะสม เพียงพอกับทั้งสภาพ ทางกายภาพ ภูมิศาสตร์และบริการของพื้นที่ตำบลทับคล้อแล้ว ก็จะสามารถให้สวัสดิการสังคมที่ตอบสนองต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลทับคล้อได้ จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การจัดบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลทับคล้ออำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร จึงน่าสนใจศึกษาโดยเฉพาะในประเด็นคำถามที่ว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลทับคล้อเป็นอย่างไร ความร่วมมือของแต่ละภาคส่วนที่เข้าที่เข้ามาให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุมีความเหมาะสม เพียงพอต่อการแก้ไขสภาพปัญหาที่เป็นอยู่หรือไม่ รวมทั้งการกำหนดแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดบริการสวัสดิการสังคม ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลทับคล้อควรเป็นอย่างไร

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการสวัสดิการ สังคมที่จะส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร จำนวน 1,949 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร จำนวน 332 คน ที่ได้จากการแทนค่าในสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพของท่าน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการประกันสังคม 2) ด้านการช่วยเหลือสาธารณะ 3) ด้านการบริการสังคม และ 4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลภาคประชาชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

ขั้นที่ 2 จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตรตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

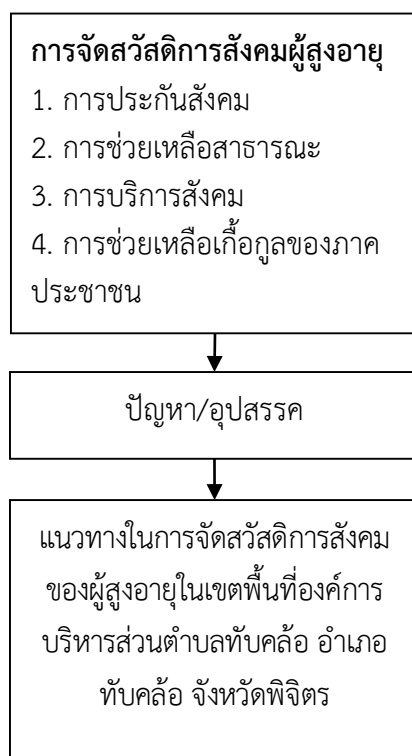
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกรหัสลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพของท่าน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการประกันสังคม 2) ด้านการช่วยเหลือสาธารณะ 3) ด้านการบริการสังคม และ 4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลภาคประชาชน โดยผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

(n = 322)

การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการประกันสังคม	3.73	0.307	มาก
ด้านการช่วยเหลือสาธารณะ	3.92	0.198	มาก
ด้านการบริการสังคม	3.58	0.152	มาก
ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน	3.07	0.333	ปานกลาง
ภาพรวม	3.58	0.133	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$

3.58, S.D.=0.133) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการประกันสังคมด้านการช่วยเหลือสาธารณะ และด้านการบริการสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ

ปัญหา และอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

การจัดสวัสดิการสังคมศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยพบปัญหา และอุปสรรค ดังนี้

1. จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร มีการจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นไปตามแนวทางของการให้บริการทางสังคมทั่วไป การจัดสวัสดิการสังคมดำเนินการตามหลักเกณฑ์ คำสั่ง หรือข้อระเบียบกฎหมาย มิได้เกิดจากการนำเอาสภาพปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมาเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเท่าที่ควรยังไม่นำความต้องการ และสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายมาเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

2. องค์กรดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภายใต้ภารกิจพันธกิจ ของหน่วยงาน ซึ่งต้องตอบค่าเป้าหมายและตัวชี้วัดหน่วยงานต้นสังกัดของตนเองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และผ่านระดับมาตรฐานการประเมินเบื้องต้นขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สัดส่วน หรืออัตราความเพียงพอของการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

3. แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะถูกกำหนดโดยองค์กร หรือที่เรียกว่าเจ้าของงบประมาณ ซึ่งเป็นผู้กำหนดให้เกิดโครงการ การดำเนินงานต่าง ๆ ภายใต้วิธีบริหารจัดการตามแผนงาน และแผนงบประมาณขององค์กร เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย และงบประมาณที่กำหนดไว้

4. ในการจัดกิจกรรม การดำเนินงาน ดำเนินโครงการต่าง ๆ ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการกิจกรรม บางท่านไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของตนเองเท่าที่ควรภายใต้การจัดสวัสดิการสังคมทั้ง 4 รูปแบบ ที่ได้ทำการศึกษาตามแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้

5. ช่องทางในการสื่อสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าถึงช่องทางในการเข้ารับการจัดสวัสดิการสังคมของกลุ่มเป้าหมาย คือผู้สูงอายุ ยังไม่เปิดกว้าง ยังไม่ถูกขยายข้อมูลการรับรู้ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ยังเป็นการรับรู้ในกลุ่มย่อย จากประชาชนที่ได้มาพบปะพูดคุยกันในวันโอกาสต่าง ๆ ประกอบกับกลุ่มเป้าหมายเองก็ไม่ได้สนใจที่จะสอบถามถึงสิทธิพื้นฐานของตนเองที่พึงได้รับตามภารกิจงานดังกล่าว

6. ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายยังหวังพึ่งพิงรายได้จากรัฐ สิทธิที่รัฐบาลกำหนดไว้ เพื่อมอบให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านหลักเกณฑ์ จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่คาดหวังเงินเยียวยาจากรัฐ ในทุก ๆ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ประชาชนขาดความกระตือรือร้นที่จะหารายได้ด้วยตนเอง หวังพึ่งรัฐจากการแจกจ่ายสิ่งของสาธารณูปโภค รวมไปถึงเงินชดเชยต่าง ๆ

แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร พบว่า คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องทำการศึกษาทบทวน บทบาท และภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในพื้นที่ว่า แต่ละหน่วยงานมีภารกิจทางตรงและทางอ้อมอย่างไร มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร สามารถคิด วิเคราะห์

กระบวนการทำงานของตนเอง เพื่อส่งเสริมแนวทางการทำงานได้ ควรมีการวิเคราะห์แผนงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อนำแผนงานมาบูรณาการในการทำงานภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกันในพื้นที่ สนับสนุนให้เกิดช่องทางการเข้าถึงบริการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนมากขึ้น เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้รับ ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงการรับรู้สิทธิได้อย่างถูกต้อง และทั่วถึง รวมไปถึงมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมมากขึ้น

อภิปรายผล

การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านการประกันสังคมด้านการช่วยเหลือสาธารณะ และด้านการบริการสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิราพร ศิริพิทยากร (2558) กล่าวว่า แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งไหม อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ มีเพียงด้านรายได้ซึ่งมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่มีการจัดบริการอย่างครบถ้วน ในด้านสุขภาพ ความมั่นคงในชีวิตและด้านนันทนาการ ยังมีการจัดสวัสดิการที่ไม่ครอบคลุมทั่วถึง ปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่พบคือ ตัวผู้สูงอายุเอง รองลงมาคือ เรื่องของการให้บริการ ซึ่งแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งไหม ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุนั้น ควรมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านสุขภาพ นันทนาการ และการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง รวมทั้งการให้มีการจัดอบรมฝึกอาชีพที่ เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ลดการพึ่งพาบุคคลอื่น

ปัญหา และอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

การจัดสวัสดิการสังคมศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยพบปัญหา และอุปสรรคพบว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตรมีการจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นไปตามแนวทางของการให้บริการทางสังคมทั่วไป มีการจัดสวัสดิการสังคมตามกำหนดหลักเกณฑ์ คำสั่ง หรือข้อระเบียบกฎหมาย ซึ่งไม่ได้เกิดจากการนำเอาสภาพปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมาเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเท่าที่ควร ยังไม่นำความต้องการและสภาพปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุมาเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา คงบรรทัด (2556) กล่าวว่า ความต้องการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้สูงอายุร้อยละ 100 มีความต้องการและพึงพอใจที่จะได้รับการจัดสวัสดิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบคลุม 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) เงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ 2) การดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบ้านแฮด 3) การออกเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ 4) การมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) และ 5) การออกหน่วยตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ ในด้านความสอดคล้องของสวัสดิการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้ ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบ้านแฮด ผู้สูงอายุมีความประสงค์

ได้รับการจัดสวัสดิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีความ ต้องการได้รับการสนับสนุนการจัดสวัสดิการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรให้เป็นอย่างมาก ในส่วนของแนวทางในการจัดสวัสดิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบายการจัด สวัสดิการผู้สูงอายุในการแก้ไขปัญหาได้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ

แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร

แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร พบว่า คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องทำการศึกษาค้นคว้า ทบทวน บทบาท และภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในพื้นที่ว่า แต่ละหน่วยงานมีภารกิจทางตรงและทางอ้อมอย่างไร มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร สามารถคิด วิเคราะห์ กระบวนการทำงานของตนเอง เพื่อส่งเสริมแนวทางการทำงานได้ ควรมีการวิเคราะห์แผนงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อนำแผนงานมาบูรณาการในการทำงานภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกันในพื้นที่ สนับสนุนให้เกิดช่องทางการเข้าถึงบริการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนมากขึ้นเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิต่างๆที่ควรได้รับ ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงการรับรู้สิทธิได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง รวมไปถึงมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเสมอ ขัตพล (2559) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุด้านสุขภาพและการรักษาในระดับสูงสุด รองลงมาคือด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว และด้านที่มีการจัดสวัสดิการสังคมในระดับต่ำสุด คือ ด้านที่พักอาศัย คุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือการจัดสวัสดิการด้านนันทนาการกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุดคือสวัสดิการด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล กับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ซึ่งในแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล ให้มีการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ผู้สูงอายุและกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดบริการครอบครัวอุปการะ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การจัดบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร ควรมีการจัดให้เป็นไปในแนวทางที่ตรงกับความต้องการ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ตามปัญหาและอุปสรรคที่พบ เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและตรงจุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่ประสิทธิผลที่มีคุณภาพต่อผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ มีการจัดสวัสดิการสังคมได้น้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย จึงควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคม หรือเพิ่มภารกิจหน้าที่ที่ต้องทำในท้องถิ่นให้ชัดเจน มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ครบถ้วน เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างเต็มที่ เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงาน การดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ สามารถส่งเสริมในด้านการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นยิ่งกว่าเดิม โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะและความรู้ด้านสวัสดิการสังคม ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่าง

ต่อเนื่อง รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและเครือข่ายที่ปฏิบัติงานในด้านนี้สม่ำเสมอ ซึ่งในการที่จะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการขับเคลื่อนของทั้งบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมภายในองค์กร รวมทั้งประชาชนและหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่อยู่ภายในพื้นที่ ที่ทำให้การปฏิบัติงาน ด้านการจัดสวัสดิการสังคม บรรลุวัตถุประสงค์และตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานในองค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการสังคมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). *สรุปรายงานการประชุมสมัชชาโลก ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 แผนปฏิบัติการนานาชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุแมดริดี 2002 (ฉบับย่อ)* (Madrid International Plan of Action on Ageing 2002-MIPAA) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA).
- ชนิษฐา นนทบุตรและคณะ . (2550). *กรณีศึกษานวัตกรรมการดูแลสุขภาพชุมชน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน*. สถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน.
- รุจิราพร ศรีพิทยากร. (2554). *แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งใหม่ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. (การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). *สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. (การศึกษาวิจัยปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เสมอ จัดพล. (2556). *การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี*. (การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- แสงดาว อารีย์เกิดเพียร, (2559). *การจัดบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. (การค้นคว้าอิสระทางรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ. (2563). *แผนพัฒนาท้องถิ่น. องค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร*. (เอกสารอัดสำเนา)

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดพิจิตร

FACTORS AFFECTING THE QUALITY OF LIFE WORK OF GARBAGE COLLECTORS IN LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION: A CASE STUDY OF MUNICIPALITIES
IN PHICHIT PROVINCE

ดนัย ผ่องแผ้ว¹ และ ธนัสสา โรจนตระกูล

Danai Pongpaow and Tanastha Rojanatrakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

¹Corresponding author, E-mail : danaipongpaow@hotmail.com

Received 20 November 2021; Revised 24 April 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ กลุ่มของพนักงานเก็บขยะที่ทำหน้าที่จัดเก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ ตลาดสด รวมทั้งพนักงานที่ทำหน้าที่ในการกวาดขยะและพนักงานขับรถขยะในสังกัดเทศบาล จำนวน 208 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และค่า F-test ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดพิจิตรทำงาน โดยภาพอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พนักงานเก็บขยะที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการทำงาน แต่อยากให้มีการตรวจสอบสภาพตามปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ เช่น การตรวจสอบสมรรถภาพการมองเห็น การได้ยิน และสมรรถภาพการทำงานของปอด เนื่องจากไม่เคยได้มีการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้กับพนักงานเก็บขยะ เพราะเป็นลูกจ้างรายวันส่วนใหญ่ จึงไม่ได้รับการตรวจคัดกรอง จึงอยากให้เพิ่มเรื่องของสวัสดิการด้านสุขภาพมากที่สุด

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต, การทำงานของพนักงานเก็บขยะ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objective of this research is to study the quality of working life level of garbage collector. To compare personal factors with the quality of life in the work of the garbage collector. And to study problems and obstacles in the work of municipal waste collector workers in Phichit Province It is a quantitative research. Population is a group of garbage collectors who collect solid waste in houses The research instrument was a statistical questionnaire used to find frequency, percentage, mean and deviation. Testing standards, t-test and F-test, one-way variance, one-way ANOVA. The results showed that 1) the overall quality of working life of the garbage collector in the local government organization. Case studies of municipalities in Phichit Province working The picture was at a high level. 2) The results of comparing the factors showed that the waste collector with different working experience age. The opinions on the quality of life in the garbage collection work under the municipality in Phichit Province were significantly different at the level 0.05, while the other aspects were not different. With work But I would like to have health examinations based on important risk factors such as vision, hearing and lung function tests. Since there has never been an annual health check for the garbage collector. Because they are mostly daily employees Therefore not being screened Therefore wanting to increase the issue of health welfare as much as possible

Keywords: Factors affecting quality of life, Quality of life, work of the garbage collector

บทนำ

เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ให้คนทำงานในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ในขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานปัจจุบัน เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ จึงควรมีสถานะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกรับรู้ทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสังคม จากสภาพแวดล้อมและสังคมในยุคแห่งกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ดังนั้น การมีคุณภาพชีวิตที่ดีล้วนแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีที่สุขสบาย การมีชีวิตที่มีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต (Quality of Life) หมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์องค์ประกอบอย่างหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของการบริหารงานในปัจจุบัน เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและ เป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญ ปัจจุบันมนุษย์ส่วนใหญ่เข้าสู่ระบบการทำงานเพื่อให้ได้เงินมาตอบสนองความต้องการและความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต (กองสวัสดิการแรงงาน, 2547)

คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานเพราะเราถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงานที่ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่

ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐานเมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานจะเห็นได้ว่าครึ่งหนึ่งของเวลาในแต่ละวันของคนเราจะอยู่ในที่ทำงานดังนั้นสถานที่ทำงานจึงควรมีสภาวะที่เหมาะสมทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจมีความรู้สึกมั่นคงที่จะทำงานความรู้สึกดังกล่าวควรจะเป็นสิ่งที่คนทำงานประสบจากที่ทำงานไม่น้อยกว่าเมื่อบุคคลเหล่านั้นอยู่ที่บ้านและเมื่อเป็นเช่นนั้นคนทำงานจะมีสติและสมาธิอยู่กับการทำงานทำให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้นนอกจากนี้ยังหมายถึงคนทำงานหรือพนักงานควรจะได้รับรายได้ที่เหมาะสมได้รับสวัสดิการรักษายาบาลเมื่อมีการเจ็บป่วยได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ในงานที่ทำได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามความต้องการของตน คุณภาพชีวิตการทำงานเป็นการสร้างสรรค์บรรยากาศที่จะทำให้ผู้ใช้แรงงานได้รับความพึงพอใจในการทำงานสูงขึ้นโดยผ่านการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาสำคัญขององค์กรซึ่งจะมีผลกระทบต่อชีวิตการทำงานของพวกเขา รวมถึงการปรับปรุงการบริหารเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์โดยทำให้มีประชาธิปไตยในสถานที่ทำงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับได้นำเอาสติปัญญา ความเชี่ยวชาญทักษะและความสามารถอื่น ๆ มาใช้ในการทำงานย่อมทำให้พนักงานหรือกำลังแรงงานได้รับความพึงพอใจสูงขึ้นซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและพฤติกรรมภายในกลุ่มและองค์กรขึ้น เช่นลดการขาดงานคุณภาพของผลิตภัณฑ์ดีขึ้นการกวดขันเกี่ยวกับวินัยผ่อนคลายลงความคับข้องใจลดลง เป็นต้น (อัสनिया สุวรรณศิริกุล, 2547)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบของการปกครองที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจหรือให้อำนาจอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง เพื่อบำบัดแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่ใกล้ชิดประชาชน สามารถรู้ปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้กว้างขวาง เป็นหน่วยงานบริการสาธารณะของรัฐในการบริการประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีการกิจหลายด้าน ดังนั้นการบริหารงานอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้นั้น จึงต้องให้ความสำคัญต่อทรัพยากรบุคคล ให้บุคลากรมีความรู้ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดี ก่อให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูง เพื่อให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ดังนั้นจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างไรให้บุคลากรในหน่วยงานมีความสุขกับการปฏิบัติงาน มีระบบการทำงานให้บุคลากรในสังกัดหน่วยงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้นนั่นเอง (ณปภัช ตะสิงห์, 2552)

พนักงานเก็บขยะถือเป็นบุคลากรของหน่วยงานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการจ้างงานเพื่อทำหน้าที่เก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือน ตลาด สถานประกอบการและสถานที่ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ของตนเองได้รับมอบหมายและขนถ่ายขยะมูลฝอยมายังสถานที่รองรับขยะเพื่อรอการกำจัดต่อไป ซึ่งกลุ่มพนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานเก็บขยะ เฉลี่ย 1-10 ปี มีการย้ายงานหรือลาออกหรือกลับมาทำซ้ำอยู่เสมอ โดยกลุ่มของพนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่จะเป็นการจ้างงานในลักษณะของลูกจ้างชั่วคราวหรือลูกจ้างรายวัน และมีค่าตอบแทนการจ้างงานและชั่วโมงการทำงานที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละแห่ง พื้นที่จังหวัดพิจิตร ประกอบไปด้วย 12 อำเภอ มีเทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนคร รวมทั้งสิ้น 27 แห่ง ดังจะเห็นได้ว่าในปีงบประมาณที่ผ่านมาเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่ง ยังมีการประกาศรับสมัครพนักงานหรือลูกจ้างในตำแหน่งพนักงานเก็บขยะเป็นประจำทุกปี เพื่อมาทดแทนในตำแหน่งที่ว่างลงส่งผลให้การปฏิบัติงานในการเก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือน ตลาดสดต่าง ๆ มีความล่าช้า เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอและบางครั้งมีผู้ปฏิบัติงานจำนวนน้อย ทำให้เพิ่มภาระงานและระยะเวลาในการจัดเก็บขยะมากขึ้น จากเดิมปฏิบัติงานเก็บขยะโดยเฉลี่ย 4-8 ชั่วโมงต่อวัน เพิ่มขึ้นเป็น 6-10 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์ให้เห็นถึง

คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคล และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้องค์กรให้ตระหนักถึงการดูแลทรัพยากรบุคคลในหน่วยงาน เพื่อให้มีความสุขกับการปฏิบัติงานและมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีขึ้นต่อไปวัน (ศิริศักดิ์ สุนทรไชยและวรรณวิ พูลพอกสิน, 2548)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดพิจิตร กรณีศึกษาเขตเทศบาลของจังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไข ปรับปรุงให้พนักงานเก็บขยะในเขตเทศบาลแต่ละแห่งของจังหวัดพิจิตร มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีขึ้นจะส่งผลให้การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ คือ กลุ่มของพนักงานเก็บขยะที่ทำหน้าที่จัดเก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ ตลาดสด รวมทั้งพนักงานที่ทำหน้าที่ในการกวาดขยะและพนักงานขับรถขยะในสังกัดของเทศบาลในจังหวัดพิจิตร จำนวน 430 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มของพนักงานเก็บขยะที่ทำหน้าที่จัดเก็บขยะมูลฝอยตามอาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ ตลาดสด รวมทั้งพนักงานที่ทำหน้าที่ในการกวาดขยะและพนักงานขับรถขยะในสังกัดของเทศบาลในจังหวัดพิจิตร จำนวน 208 คน ที่ได้จากการแทนค่าในสูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ แบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด ประเภทการจ้างงาน ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน เงินเดือน สถานภาพสมรสพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ส่วนที่ 2 คำถามความคิดเห็นของพนักงานเก็บขยะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน 4 ด้าน จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการทำงาน ด้านสังคมและครอบครัว ด้านสุขภาพและความเครียด ด้านเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะอื่นๆของพนักงานเก็บขยะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลในพนักงานเก็บขยะเทศบาลในจังหวัดพิจิตร
- 2) ประสานนายกเทศมนตรีของเทศบาลแต่ละแห่งในแต่ละอำเภอของจังหวัดพิจิตร ในการเพื่อขออนุญาตศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูล
- 3) ดำเนินการชี้แจงการวิจัยและขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสำรวจ จำนวน 208 ชุด
- 4) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

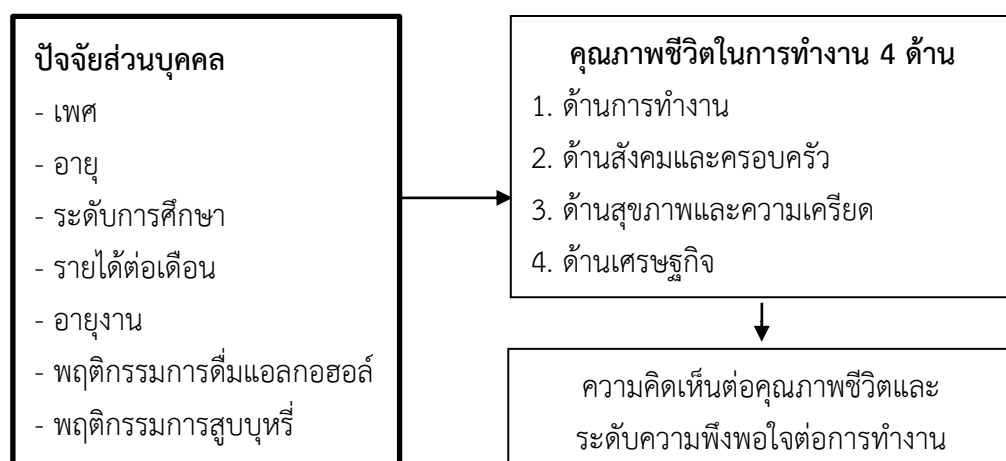
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกรหัสลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงาน เพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน เงินเดือน สถานภาพสมรส พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 คำถามความคิดเห็นของพนักงานเก็บขยะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน 4 ด้าน จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการทำงาน ด้านสังคมและครอบครัว ด้านสุขภาพและความเครียด ด้านเศรษฐกิจ โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติการทดสอบค่า t-test แบบ Two-Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F - test โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการทดสอบรายคู่ (Least Significant Difference : LSD)

ตอนที่ 4 ข้อมูลคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพชีวิตในการทำงานแต่ละด้านของพนักงานเก็บขยะ โดยภาพรวม

(n=208)

คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะ สังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านการทำงาน	4.17	0.407	มาก
ด้านสังคมและครอบครัว	4.01	0.411	มาก
ด้านสุขภาพและความเครียด	3.55	0.532	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	3.43	0.543	ปานกลาง
รวม	3.79	0.255	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในเขตจังหวัดพิจิตรทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D = 0.255) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงาน ด้านสังคมและครอบครัว ด้านสุขภาพและความเครียด อยู่ในระดับมากทุกด้านมีเพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ที่อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

(n=246)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-1.605		0.110	-	✓
อายุ	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-	2.671	0.049*	✓	-
การศึกษา	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-	1.608	0.189	-	✓
รายได้ต่อเดือน	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-	0.042	0.839	-	✓
ประสบการณ์ทำงาน	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-	4.470	0.013*	✓	-
พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-	1.206	0.309	-	✓
พฤติกรรมการสูบบุหรี่	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	-	0.202	0.817	-	✓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พนักงานเก็บขยะที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพนักงานเก็บขยะที่มี เพศ การศึกษา รายได้ต่อเดือน พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

ปัญหา อุปสรรค ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเขตเทศบาลของจังหวัดพิจิตร คือ การขาดโอกาสในการอบรมเรื่องความรู้โรคและภัยสุขภาพ เนื่องจากภาระงานในการเก็บขยะตั้งแต่เช้าตรู่ หรือบางแห่งทำงานในช่วงเวลากลางวัน ทำให้ไม่ได้รับโอกาสในการอบรมความรู้ด้านสุขภาพ การปฏิบัติตนเองที่ถูกต้องในการจัดเก็บขยะ และวิธีการทำงานที่ปลอดภัย ขาดสวัสดิการในการตรวจสุขภาพประจำปี ทำให้ไม่ทราบสถานะสุขภาพของตนเอง ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านสุขภาพและความปลอดภัยให้กับบุคลากรในสังกัดทุกคน ส่งเสริมการใช้อุปกรณ์

ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลและการให้สวัสดิการตรวจสุขภาพประจำปี เช่นการตรวจระดับไขมันในเลือด การตรวจสมรรถภาพปอด X-ray ปอด การตรวจสารโลหะหนักในปัสสาวะ เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเขตเทศบาลของจังหวัดพิจิตร

ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการทำงาน ด้านสังคม และครอบครัว ด้านสุขภาพและความเครียด อยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ที่อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับดังนี้

1) ด้านการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การทำหน้าที่ในการเก็บขยะทุกวัน/กวาดขยะทุกวัน ทั้งนี้เพราะว่า การทำหน้าที่การเก็บขยะนั้น เป็นหน้าที่ประจำของทุกคน เป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายงาน จึงทำให้พนักงานเก็บขยะทุกคน ทุ่มเทและเสียสละที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการเก็บขยะและสิ่งสกปรกต่างๆ จากในชุมชน เพื่อความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน โดยยึดถือเป็นหน้าที่หลักในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของปรมาพร สิงหวิชัย (2551) ที่พบว่า พนักงานเมืองพัทยา มีคุณภาพชีวิตการทำงานเฉลี่ยทุกด้านในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานใกล้ชิดกับประชาชนและดูแลโครงสร้างพื้นฐานของประชาชน เช่น ถนน ไฟฟ้าสาธารณะ ประปาสาธารณะและจัดเก็บขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เป็นต้น

2) ด้านสังคมและครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้เนื่องจาก พนักงานเก็บขยะนั้น ต้องทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยกันยก แบก หาม ถังขยะจากสถานที่ต่าง ๆ นำมาทิ้งที่รถขนขยะ หากยกหรือแบกแต่เพียงลำพัง ก็จะทำให้ได้รับบาดเจ็บ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และทำให้ทำงานได้ช้าลง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการปฏิบัติงาน นอกจากความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานแล้วความสัมพันธ์ที่ดีทุกระดับ ความผูกพันกับองค์กร การสื่อสารที่ดีภายในองค์กรและความห่วงใยในครอบครัว ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานได้รับการพัฒนามากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตนิพิฐ สุจิระกุลและคณะ (2558) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของครู มีความพึงพอใจด้านความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กรและบุคคลอื่นในสังคมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ ที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการด้านสังคม มีความรู้สึกต้องการที่จะผูกพันและได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ครอบครัว คนใกล้ชิด เพื่อนฝูงและสังคม ต้องการให้สังคมยอมรับและพอใจในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นต้น

3) ด้านสุขภาพและความเครียด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีภาวะเครียด ทั้งนี้เนื่องจากประเด็นข้อคำถามเชิงลบ จึงหมายความว่าพนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานมีความเครียดน้อย จึงมีคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านสุขภาพและความเครียดอยู่ในระดับดีเนื่องจากลักษณะงานเป็นการใช้แรง กวาด เก็บ แบก หาม ยกสิ่งของเป็นส่วนใหญ่ รับผิดชอบงานนอกอาคารและปฏิบัติงานภายใต้หัวหน้างาน การปฏิบัติงานจึงปราศจากความเครียด

กังวล ต่างจากข้าราชการและลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเป็นหลัก มีลักษณะงานโดยใช้คุณวุฒิความสามารถเฉพาะตำแหน่ง มีการกำกับดูแลจากผู้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความเครียดและความกังวลได้ สำหรับปัญหาสุขภาพ/เจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัวนั้นพนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาโรคประจำตัว หรือเจ็บป่วยจากการทำงาน จะเป็นการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามสภาพอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโสมศิริ เดชรัตน์ (2559) ที่ทำการศึกษารื่อง คุณภาพชีวิตของพนักงานเก็บขยะ กรณีศึกษาภาคใต้ ที่ศึกษาประเด็นด้านสุขภาพและความเครียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเฉลี่ยด้านสุขภาพมากที่สุดคือ ประสพกับการเจ็บป่วยบ่อยครั้ง และมีภาวะเครียดในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อคำถามเชิงลบ ดังนั้น แสดงถึงว่าโดยภาพรวมผลการศึกษา พนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียดอยู่ในระดับมาก

4) ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยสูงสุด คือพอใจกับรายได้จากการประกอบอาชีพนี้ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่ ไม่มีการกำหนดคุณลักษณะความสามารถเฉพาะตำแหน่งมากนัก ทำให้คนส่วนใหญ่มีโอกาสในการทำงานได้เท่าเทียมกัน ถ้ามีความสนใจ เสียสละและมีความรับผิดชอบ อีกทั้งเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง มีรายได้ที่แน่นอนและเป็นอาชีพที่สุจริต แม้ว่าสภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ทำให้สินค้ามีราคาแพง ทำให้คนว่างงานจำนวนมาก การประกอบอาชีพและมีรายได้ในขณะนี้ถือเป็นสิ่งที่น่าพึงพอใจสอดคล้องกับการศึกษาของวาริ ณีโพธิราช (2558) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ลูกจ้างในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด ในเรื่องค่าตอบแทนที่มีความเหมาะสมและยุติธรรมและสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของอัลเดอร์เฟอร์ ความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในองค์การเป็นส่วนช่วยจูงใจให้มนุษย์เกิดแรงกระตุ้นในการทำงาน เช่น ค่าจ้าง ความมั่นคง สวัสดิภาพความปลอดภัยและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความต้องการของมนุษย์ ซึ่งช่วยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในองค์กรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร

พนักงานเก็บขยะที่มี อายุ ประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพนักงานเก็บขยะที่มี เพศ การศึกษา รายได้ต่อเดือน พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงานเก็บขยะสังกัดเขตเทศบาลในจังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของเพทาย สารชาติ (2551) ที่ทำการศึกษารื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า อายุของข้าราชการที่แตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเขตเทศบาลของจังหวัดพิจิตร

ปัญหา อุปสรรค ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเก็บขยะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเขตเทศบาลของจังหวัดพิจิตร คือ การขาดโอกาสในการอบรมเรื่องความรู้โรคและภัยสุขภาพ เนื่องจากการะงานในการเก็บขยะตั้งแต่เช้าตรู่ หรือบางแห่งทำงานในช่วงเวลากลางคืน ทำให้ไม่ได้รับโอกาสในการอบรมความรู้ด้านสุขภาพ การปฏิบัติตนเองที่ถูกต้องในการจัดเก็บขยะ และวิธีการทำงานที่ปลอดภัย ขาด

สวัสดิการในการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ทำให้ไม่ทราบสถานะสุขภาพของตนเอง ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านสุขภาพและความปลอดภัยให้กับบุคลากรในสังกัดทุกคน ส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลและการให้สวัสดิการตรวจสอบสุขภาพประจำปี เช่นการตรวจระดับไขมันในเลือด การตรวจสมรรถภาพปอด X-ray ปอด การตรวจสารโลหะหนักในปัสสาวะ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายหรือการให้โอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล ให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีการเลื่อนขั้นการจ้างงาน ให้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ทําทายความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน สามารถที่จะพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงในอาชีพได้มากขึ้น

2) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด ของพนักงานเก็บขยะ ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ ผลกระทบด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้จากการทำงาน เช่น การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน

3) ควรมีการตรวจสอบสุขภาพตามความเสี่ยงให้กับพนักงานเก็บขยะทุกคน ได้แก่ การตรวจสมรรถภาพปอด การตรวจสมรรถภาพการได้ยินและการตรวจสมรรถภาพการมองเห็นการตรวจสารโลหะหนักในปัสสาวะ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังความผิดปกติของสุขภาพที่อาจเกี่ยวเนื่องจากการทำงานและช่วยให้พนักงานเก็บขยะได้สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยให้ผู้สังเกตได้ทำกิจกรรมร่วมกันหรือเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษาหรือทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานเก็บขยะอย่างแท้จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) ควรทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในการทำหน้าที่ของบุคลากร ให้มีการเลื่อนระดับสายงาน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ใช้ความรู้ความสามารถ พัฒนาตนเองให้มีโอกาสในการทำงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

กองสวัสดิการแรงงาน. (2547). คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life). *อนุสารแรงงาน*. 11(4), 17 – 22.

เจตนิพิฐ สุจิระกุล. (2557). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*. 11(20), 98-109.

ณปภัช ตะสิงห์. (2552). *คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดสระบุรี*. (ปัญหาพิเศษบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ). คณะบริหารธุรกิจ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์.

ทิพวรรณ ศิริคุณ. (2542). *คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์) คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ปรมาพร สิงหสุวิช. (2551). *คุณภาพชีวิตในการทำงานตามความคิดเห็นของพนักงานเมืองพัทยา*. (งานนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพทาย สารชาติ. (2551). *การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วาริณี โพธิราช. (2558). *คุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). คณะสังคมสงเคราะห์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีศักดิ์ สุนทรไชย และวรรณวดี พูลพอกสิน. (2548). การส่งเสริมสุขภาพอนามัยและสภาวะแวดล้อมของแรงงาน ค้ายขยะและแรงงานที่เกี่ยวข้อง. *รายงานการวิจัย*. งานวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร.
- โสมศิริ เดชารัตน์. (2559). สุขภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงานของคนงานในร้านรับซื้อของเก่า จังหวัดนครศรีธรรมราช , *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*. 10(35), 10-20.
- อัสनिया สุวรรณศิริกุล. (2549). *คุณภาพชีวิตในการทำงานที่แท้จริงสู่ความภาคภูมิใจที่ยั่งยืน*. *วารสารการบริหารคน*, 27(4), 81-83.

การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF SCHOOLS UNDER THE PHITSANULOK PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชญาณิศก์ เปลียนดี และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Chayanit Pliandee and kampanart wongwatthanaphong

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding author, E-mail : Chayanit.sci@gmail.com

Received 17 March 2021; Revised 24 April 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนใน จำนวน 62 โรงเรียน ประชากรทั้งหมด 294 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และค่า F-test ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบ พบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานบุคคล พบว่า การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งยังไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะเกิดจากระเบียบข้อบังคับที่กำหนดอัตราเด็กต่อจำนวนครูที่ต้องสอดคล้องกัน จึงทำให้ครูผู้สอนมีจำนวนน้อยกว่ารายวิชาที่ต้องรับผิดชอบ และครูบางท่านต้องรับผิดชอบในรายวิชาที่ไม่ตรงกับความชำนาญ แนวทางในการบริหารงานบุคคลพบว่า ควรให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากรเพื่อเข้ารับราชการในสถานศึกษา จัดสรรอัตราครูให้เหมาะสมกับภาระงานที่สอนตรงกับวิชาเอก มีการคัดเลือกบุคลากรจากท้องถิ่นให้กับสถานศึกษา และควรจัดโครงการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในความเป็นข้าราชการของครู

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, โรงเรียนขนาดเล็ก, ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the opinion of the personnel to the personnel administration of the small schools 2) to compare the opinion of the personnel to the personnel administration of the small schools, and 3) to study problems, barriers, and guidelines for the opinion of the personnel to the personnel administration of the small schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1. This research applied the Mixed Methods Research consisting of the Quantitative Research and the Qualitative Research. The sample of the administrators and teachers from 294 people, and 7 key informants. The research instrument was the questionnaire and the interview. The statistics used frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test with One Way ANOVA. Results of the Research 1) Overall, the level of the opinion of the personnel to the personnel administration of the small schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1 was at the high level. 2) The comparison found that the personnel having the different genders, ages, educational degree, positions, working period and academic standing had no different opinion to the personnel administration of the small schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1. 3) The problem and barrier of the personnel administration were that the manpower planning, and the recruitment and appointment were unsuitable to the small schools because the regulation specified the rate of students. The teachers had less than the subjects, and some teachers had to teach the subjects unsuitable to their abilities. The guidelines for the personnel administration were that the schools should participate in the recruitment, allocate the teachers suitable to the workload and the subject, select the personnel in the local to work in the school, and provide the projects and activities for strengthening the consciousness of the government teachers.

Keywords: Personnel management, Small school, Phitsanulok primary Educational Area 1

บทนำ

การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เยาวชนของประเทศไทยมีความพร้อม มีความเจริญงอกงามพร้อมที่จะเป็นกำลังหลักของประเทศได้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าต่อไป องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยคนที่มีคุณภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559) ที่มุ่งหวังจะพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกวัยให้มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีจิตสำนึก มีวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าของความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเชื่อมโยงกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือมุ่งให้คน

ไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

ทรัพยากรบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตหรือการดำเนินกิจการของหน่วยงาน การที่จะได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการและการวางแผนที่ดี ทั้งนี้เพราะการวางแผนบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญทำให้องค์กรพยายามพัฒนาทักษะของทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมกับงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดให้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้ทั้งองค์กรและบุคลากรมีการปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยได้รับผลประโยชน์สูงสุดในระยะยาว (สุนันทา เลาพันธ์, 2542)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบการบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องดำเนินการในภารกิจหลัก คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการ แต่งงานบริหารบุคคลเป็นงานที่ยุ่ยากและซับซ้อนมีปัญหาเกิดขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานของอำเภอเมืองพิษณุโลก และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 114 โรงเรียน ในจำนวนโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน) จำนวน 62 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 54.38 มีนักเรียน 4,133 คน มีครู 234 คน ซึ่งอัตราเฉลี่ย ครู 1 คน ต่อนักเรียน 18 คน ส่วนมากไม่สามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ครูไม่ครบชั้น งบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ ทำให้ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2562)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 294 คน โดยเก็บจากประชากรทั้งหมด (ข้อมูลสถานศึกษา ครู และนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2562)

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 7 คน โดยแยกเป็นผู้บริหาร 3 คน และครูผู้ปฏิบัติงาน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เป็น 3 ตอน คือ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และวิทยฐานะ **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และ 4) การรักษาวินัยและการออกจากราชการ **ตอนที่ 3** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 62 โรงเรียน ประชากรทั้งหมด 294 คน ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรม

3.2 แบบสัมภาษณ์

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบาย

ระดับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า t-test ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่า F-test (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Least Significant Difference : LSD.)

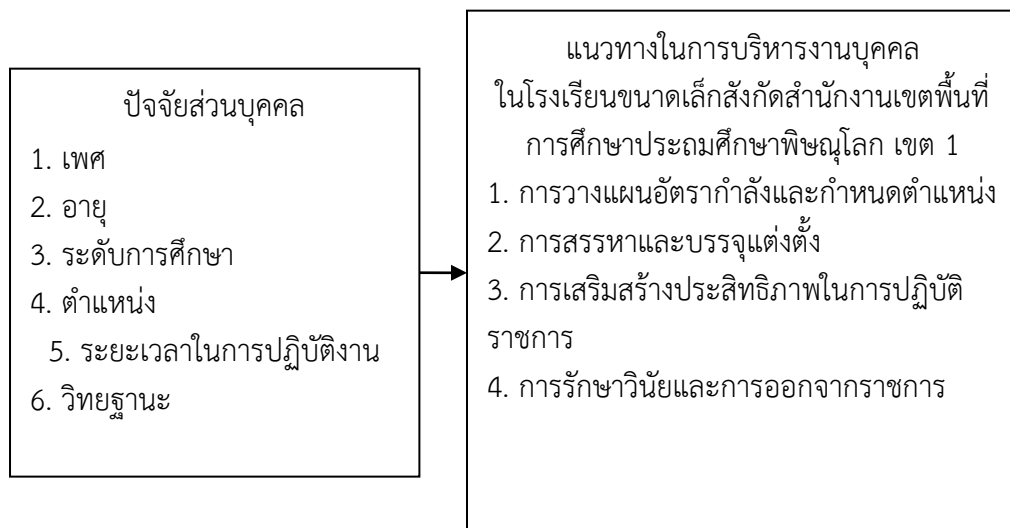
การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

4.2 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล เพื่อที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนาแบบความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวม

(N=294)

ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง	3.90	0.910	มาก
การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	3.88	0.609	มาก
การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.00	0.660	มาก
การรักษาวินัยและการออกจากราชการ	4.04	0.736	มาก
ภาพรวม	3.95	0.480	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.480) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การรักษาวินัยและการออกจากราชการ การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การบริหารงานบุคคล	0.237	-	0.813	-	✓
อายุ	การบริหารงานบุคคล	-	1.122	0.341	-	✓
การศึกษา	การบริหารงานบุคคล	-.0281	-	0.779	-	✓

ตำแหน่ง หน้าที่	การบริหารงานบุคคล	0.528	-	0.598	-	✓
ระยะเวลาใน การปฏิบัติงาน	การบริหารงานบุคคล	-	0.162	0.922	-	✓
วิทยฐานะ	การบริหารงานบุคคล	-	0.090	0.965	-	✓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ปัญหา อุปสรรค	แนวทางในการบริหารงานบุคคล	ความถี่
ในการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา บรรจุ แต่งตั้งยังมีความไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะเกิดจากระเบียบข้อบังคับที่กำหนดอัตราเด็กต่อจำนวนครูที่ต้องสอดคล้องกันจึงทำให้ครูผู้สอนมีจำนวนน้อยกว่ารายวิชาที่ต้องรับผิดชอบ และครูบางท่านต้องรับผิดชอบในรายวิชาที่ไม่ตรงกับความรู้ชำนาญ	- ควรให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากรเพื่อเข้ารับราชการ ในสถานศึกษา มีการกำหนดขั้นตอน ระยะเวลาในการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งให้เกิดความรวดเร็วมากขึ้น - ควรจัดสรรอัตราครูให้เหมาะสมกับภาระงานที่สอนตรงกับวิชาเอก - ควรมีการพิจารณาการโอน ย้าย เปลี่ยนอัตรากำลัง ของข้าราชการครูให้เป็นไปตามสภาพจริง	80
ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยมากบางโรงเรียนมีแค่ 1 - 2 คน ดังนั้นหากมีโครงการที่จะพัฒนาบุคลากรนั้น จะเกิดปัญหาต่อการเรียนการสอนเพราะถ้าครูไปอบรมเด็กนักเรียนก็จะไม่มีครูสอน ดังนั้นจึงทำให้ครูที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กไม่ไปอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและการสอนก็ไม่เต็มที่เพราะต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่	- ควรจัดสรรอัตรากำลังสนับสนุนการสอนอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ครูอัตราจ้าง เจ้าหน้าที่ธุรการ การเงิน พัสดุ เพราะครูจะได้ทำหน้าที่สอนอย่างเต็มที่ - ควรมีการคัดเลือกบุคลากรจากท้องถิ่นให้กับสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาการขอย้ายที่ทำงานบ่อย	60
ผู้บริหารและครูผู้สอนบางท่านไม่ค่อยรักหาวิธีในการสอน ไม่ค่อยสนใจนักเรียน เมื่อเกิดปัญหาครูผู้สอนไม่มีความยุติธรรมจนเป็นเหตุให้เกิดเรื่องบานปลาย	- ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างเข้มงวดในกฎระเบียบข้อบังคับอย่างจริงจัง - ควรจัดโครงการ กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในความเป็นข้าราชการของครู	40

จากตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานบุคคล พบว่า ในการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา บรรจุแต่งตั้งยังมีความไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กเพราะเกิดจากระเบียบข้อบังคับที่กำหนดอัตราเด็กต่อจำนวนครูที่ต้องสอดคล้องกัน จึงทำให้ครูผู้สอนมีจำนวนน้อยกว่ารายวิชาที่ต้องรับผิดชอบ และครูบางท่านต้องรับผิดชอบในรายวิชาที่ไม่ตรงกับความชำนาญ อีกทั้งครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยมากบางโรงเรียนมีแค่ 1-2 คน ดังนั้นหากมีโครงการที่จะพัฒนาบุคลากรนั้นจะเกิดปัญหาต่อการเรียนการสอนเพราะถ้าครูไปอบรมเด็กนักเรียนก็จะมีครูสอน ดังนั้น จึงทำให้ครูที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กไม่ไปอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและการสอนก็ไม่เต็มที่เพราะต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ ผู้บริหารและครูผู้สอนบางท่านไม่ค่อยรักษาวินัยในการสอน ไม่ค่อยสนใจนักเรียน เมื่อเกิดปัญหาครูผู้สอนไม่มีความยุติธรรมจนเป็นเหตุให้เกิดเรื่องบานปลาย แนวทางในการบริหารงานบุคคล พบว่า ควรให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากรเพื่อเข้ารับราชการในสถานศึกษา มีการกำหนดขั้นตอน ระยะเวลาในการสรรหา และบรรจุแต่งตั้งให้เกิดความรวดเร็วมากขึ้น ควรจัดสรรอัตราครูให้เหมาะสมกับภาระงานที่สอนตรงกับวิชาเอก ควรมีการพิจารณาการโอน ย้าย เกลี่ยอัตรากำลังของข้าราชการครูให้เป็นไปตามสภาพจริง ควรจัดสรรอัตรากำลังสนับสนุนการสอนอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ครูอัตราจ้าง เจ้าหน้าที่ธุรการ การเงิน พัสดุ เพราะครูจะได้ทำหน้าที่สอนอย่างเต็มที่ ควรมีการคัดเลือกบุคลากรจากท้องถิ่นให้กับสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาการขอย้ายที่ทำงานบ่อย ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างเข้มงวดในกฎระเบียบข้อบังคับอย่างจริงจัง และควรจัดโครงการ กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในความเป็นข้าราชการของครู

ตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key IN formant) จำนวน 7 คน ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้ดังนี้ การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนจะเป็นการบริหารงานที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่ได้กำหนดภารกิจของการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ชัดเจน ใน 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และ 4) การรักษาวินัยและการออกจากราชการ ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้กำหนดระเบียบข้อบังคับในการบริหารงานด้านบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษาปฏิบัติตาม

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการบริหารงานบุคคลนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้กำหนดภารกิจของการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่รับนโยบายตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 สอดคล้องกับงานวิจัยทั้ง 4 ด้าน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

1) การวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการบุคลากรเพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการวางแผนอัตรากำลังและการดำรงตำแหน่ง มีการวางแผนและกำหนดตำแหน่งบุคลากรให้สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนบริหารงานบุคคลของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรณกฤต รินทชัย (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าการบริหารงานบุคคลและครูที่รับผิดชอบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการอยู่ในระดับปานกลาง

2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจ้างครูอัตราจ้างเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการของทางราชการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งต้องการกำหนดขั้นตอนในการสรรหาบุคคลเพื่อบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การโอนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตรงตามความต้องการของผู้แสดงความประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทวิ วาจาสัย (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และที่ผ่านมามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามสภาพศักยภาพ ความสามารถ บุคลิกภาพแนวความคิด และความถนัดส่วนตัวของผู้อำนวยการโรงเรียนและครู ซึ่งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติเป็นระบบอย่างชัดเจน ผลสำเร็จการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสูงขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กสูงขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขผลการประเมินระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จและความสมบูรณ์ของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด

3) การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา เป็นไปอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาครอบคลุมสมรรถนะภาพทุกด้านเช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและวัฒนธรรมไทยในการปฏิบัติงานของทางราชการและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีการปฐมนิเทศข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนเข้าปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สติภาและคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ 1.ด้านวินัยและการรักษาวินัย 2.ด้านการวางแผนบุคลากร 3.ด้านการประเมินของบุคลากร 4.ด้านการพัฒนาบุคลากร 5.ด้านการให้ผลตอบแทน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการคัดเลือกบุคลากรการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา

4) **การรักษาวินัยและการออกจากราชการ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยหรือแนวปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยการรักษาวินัยการอุทธรณ์ร้องทุกข์และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรฉัตร เงินทอง และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์อุปกรณ์สื่อวัสดุ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ ด้านวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทพรัตน์ ดาวเรือง (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตามตัวแปรเพศขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานและประสบการณ์การทำงานพบว่าผู้สอนในอำเภอยะหาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ที่มีเพศขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานและประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่ามีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานบุคคล พบว่า ในการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา บรรจุแต่งตั้งยังมีความไม่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กเพราะเกิดจากระเบียบข้อบังคับที่กำหนดอัตราเด็กต่อจำนวนครูที่ต้องสอดคล้องกันจึงทำให้ครูผู้สอนมีจำนวนน้อยกว่ารายวิชาที่ต้องรับผิดชอบ และครูบางท่านต้องรับผิดชอบในรายวิชาที่ไม่ตรงกับความชำนาญ อีกทั้งครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยมากบางโรงเรียนมีแค่ 1-2 คน ดังนั้นหากมีโครงการที่จะพัฒนาบุคลากรนั้นจะเกิดปัญหาต่อการเรียนการสอนเพราะถ้าครูไปอบรมเด็กนักเรียนก็จะไม่มีครูสอน ดังนั้นจึงทำให้ครูที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กไม่ไปอบรมเพื่อพัฒนาตนเองและการสอนก็ไม่เต็มที่เพราะต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ ผู้บริหารและครูผู้สอนบางท่านไม่ค่อยรักษาวินัยในการสอน ไม่ค่อยสนใจนักเรียน บางคนใช้ความรุนแรงกับนักเรียน เมื่อเกิดปัญหาครูผู้สอนไม่มีความยุติธรรมจนเป็นให้บานปลาย แนวทางในการบริหารงานบุคคล พบว่า ควรให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากรเพื่อเข้ารับราชการในสถานศึกษา มีการกำหนดขั้นตอน ระยะเวลาในการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งให้เกิดความรวดเร็วมากขึ้น ควรจัดสรรอัตราครูให้เหมาะสมกับภาระงานที่สอนตรงกับวิชาเอก ควรมีการพิจารณาการโอน ย้าย เกณฑ์

อัตรากำลังของข้าราชการครูให้เป็นไปตามสภาพจริง ควรจัดสรรอัตรากำลังสนับสนุนการสอนอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ครูอัตราจ้าง เจ้าหน้าที่ธุรการ การเงิน พัสดุ เพราะครูจะได้ทำหน้าที่สอนอย่างเต็มที่ ควรมีการคัดเลือกบุคลากรจากท้องถิ่นให้กับสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาการขอย้ายที่ทำงานบ่อย ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างเข้มงวดในกฎระเบียบข้อบังคับอย่างจริงจัง และควรจัดโครงการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในความเป็นข้าราชการของครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งข้าราชการนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเชิญผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้สอนในโรงเรียนนั้นมาเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อจะได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนและจะได้แก้ปัญหาตรงจุดอีกด้วย
2. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรอัตรากำลังสนับสนุนการสอนให้โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทำหน้าที่ได้เต็มที่
3. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรลดภาระหน้าที่ของครูผู้สอนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้ครูมีเวลามากขึ้นในการเตรียมการสอน
4. หน่วยงานราชการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรคำนึงถึงหลักความถูกต้องในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาฝากไว้กับทางโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนได้อบรมสั่งสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการเรียนการสอนแบบพึ่งพาระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก
2. ควรศึกษาการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้การเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่
4. ควรศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารงานระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ทวี วาจาสิทธิ์. (2561). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์*, 5(2), 394 – 410.
- เทพรัตน์ ดาวเรือง. (2560). *การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ปาริชาติ สติภา. (2558). *การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- มยุรฉัตร เงินทอง. (2558). *การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3*. (การประชุมสัมมนาวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 16 และการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 3 งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์.
- รณกฤต รินหทัย. (2552). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 26*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (2562). *ข้อมูลสถานศึกษา ครู และนักเรียนสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *การบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุนันทา เลาหมื่นหน้. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

**การประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง
กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**
**THE PROJECT EVALUATION OF THE LONG-TERM CARE SERVICE FOR THE DEPENDENT
ELDERLY CASE STUDIES OF LOM KAO DISTRICT PHETCHABUN PROVINCE**

ณัฐวิภา ทองรุ่ง¹ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
NatthawipaThongrung and kampanart wongwatthanaphong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
¹E-mail. natthawipanapat@gmail.com

Received 18 March 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกรณีศึกษาอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการประเมินการใช้รูปแบบจำลอง CIPP MODEL และเพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกรณีศึกษาอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถาม กับประชากรจำนวน 237 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในเขตพื้นที่อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ คือ ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องของกองทุนเป็นเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของการจัดบริการสาธารณสุขเป็นเรื่องของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทำให้เกิดความล่าช้าในการดูแลกลุ่มเป้าหมายซึ่งส่งผลเสียต่อระบบสุขภาพจึงสนับสนุนให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานของหน่วยงานระดับพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ที่การดำเนินงานในระดับดีเด่นพื้นที่ที่มีปัญหาเพื่อการปรับวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การบริการดูแลระยะยาว, ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

Abstract

The objectives of this research were to study the effectiveness of the long-term care service program for elderly people with dependent conditions by assessing the use of the CIPP MODEL and to study the problem. And obstacles to implementing a long-term care service project for the dependent elderly, a case study in Lom Kao District Phetchabun Province Which is a quantitative research from distribution of questionnaires Descriptive statistics were used for 237 people, ie frequency, percentage, mean and standard deviation. The results of the research were as follows: Opinion of personnel involved in the implementation of the long-

term care service project. For elderly people with dependent conditions In the area of Lom Kao District Phetchabun Province Overall, it is at a high level. And opinions about problems, obstacles and suggestions are that misunderstandings of funds are local. The subject of the organization of public health services is the subject of the Tambon Health Promoting Hospital. This causes delays in the care of target groups which adversely affect the health system, thus encouraging the establishment of a forum to share knowledge about the performance of the regional agencies to exchange knowledge about the performance between the areas operating in outstanding level, problem areas for adjustment of effective operation methods.

Keywords: Project Evaluation, Long-Term Care Service, Elderly people with dependent conditions

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขได้ขับเคลื่อนนโยบายระบบการดูแลระยะยาวลงสู่ระดับพื้นที่กำหนดตัวชี้วัดในปีพ.ศ. 2563 มีเป้าหมายให้ครอบคลุมตำบลร้อยละ 80 มีการออกแบบคู่มือระบบการดูแลระยะยาวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการผู้สูงอายุให้ใช้เป็นแนวปฏิบัติในทางเดียวกันทั้งประเทศ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า แนวทางในการจัดการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนจะต้องเชื่อมโยงกับศักยภาพของชุมชนทั้งในระดับบุคคล ระดับหน่วยงานและระดับเครือข่ายซึ่งจะแตกต่างกันตามวัฒนธรรมชุมชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

สำหรับประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (ageing society) อย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกและมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่สำคัญกล่าวคือ ประเทศไทยมีอัตราการเกิดลดลงแต่มีแนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 13.2 ในปี พ.ศ. 2553 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.0 ในปี 2558 และร้อยละ 32.1 ในปี พ.ศ. 2583 ส่วนในปี พ.ศ. 2560 สัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 80 ปีหรือผู้สูงอายุวัยปลายจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 1 ใน 5 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมดหรือร้อยละ 20 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุวัยปลายนี้จะสะท้อนให้เห็นการมีอายุยืนยาวขึ้นของประชากรวัยผู้สูงอายุ และอายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดภาวะถดถอยทางด้านสุขภาพตามมาเนื่องจากการทำงานของอวัยวะต่างๆในร่างกายที่เสื่อมลงตามอายุร่วมกับโรคเรื้อรังเช่นโรคหลอดเลือดสมองภาวะสมองเสื่อมเป็นต้นทำให้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2558 กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุจำนวน 6,394,022 คนพบว่ามีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดบ้านติดเตียงที่จำเป็นต้องสนับสนุนบริการด้านสุขภาพและสังคมประมาณ 1.3 ล้านคนหรือร้อยละ 21 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด รัฐบาลให้ความสำคัญกับการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีนโยบายด้านการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุทุกกลุ่มมาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติโดยผู้สูงอายุทุกราย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 10 ล้านคนทั่วประเทศ คาดว่าจะเป็นผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง 1 ล้านคน มีสิทธิได้รับการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ตามชุดสิทธิประโยชน์ซึ่งเป็นบริการที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ศักยภาพของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุถดถอยลง จากขนาดครอบครัวที่เล็กลง การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมือง (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

การบริการดูแลระยะยาว (Long Term Care: LTC) เป็นการบริการที่จัดโดยบุคคลอื่นโดยมุ่งให้ผู้ที่มีสูญเสียหรือเสี่ยงที่จะสูญเสียสมรรถนะต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญให้สามารถดำรงไว้ซึ่งสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเกียรติและศักดิ์ศรีของตน กลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับบริการ Long Term Care จึงไม่จำกัดเฉพาะผู้สูญเสียสมรรถนะในการดูแลตนเองแต่ครอบคลุมถึงผู้ที่เสี่ยงต่อ

การสูญเสียสมรรถนะในการดูแลตนเองด้วยและก็ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้สูงอายุเช่นกันเป้าประสงค์การดูแลระยะยาวคือการฟื้นฟูความสามารถของสมรรถนะ(Functional Ability) มากกว่าเพียงแค่การช่วยเหลือพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเดียวบริการต้องหลากหลายจัดโดยภาคส่วนต่างๆโดยการบูรณาการของบริการด้านสังคมและด้านสุขภาพทั้งในแนวราบและแนวดิ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการ Long Term Care กลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบ Long Term Care ในชุมชนคือศูนย์พัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุโดยมีคณะกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (กองทุนตำบล) เป็นกลไกในการบริหารจัดการโดยมีแนวคิดหลักว่าท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการและระดมทรัพยากรและคาดว่าจะทำให้เกิดการบูรณาการการจัดบริการได้อย่างเหมาะสมภายใต้การสนับสนุนของระบบสุขภาพระดับอำเภอ (DHS) โดยส่วนกลางสนับสนุนการพัฒนากำลังคนจัดอบรมผู้จัดการการดูแล (CM) และผู้ช่วยเหลือดูแล (CG) สนับสนุนงบประมาณกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีค่าคะแนน Barthel ADL index เท่ากับหรือน้อยกว่า 11 กำหนดชุดสิทธิประโยชน์และค่าใช้จ่ายตามระดับการมีภาวะพึ่งพิงและภาวะสับสนทางสมอง ขณะเดียวกันมีการจัดประชุมชี้แจงและแก้ไขประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อให้ท้องถิ่นและกองทุนสามารถใช้เงินได้ตามเจตนารมณ์ของนโยบายโดยปีแรกมีพื้นที่เป้าหมายคือตำบลที่กองทุนอยู่ในเกณฑ์ที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วม 1,000 แห่งและมีเป้าหมายผู้สูงอายุที่ต้องดูแล 100,000 คน (สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์, ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล, วิรัช เกษมทรัพย์, วิชัย เอกพลากร, บวร ศมสิระพันธ์, 2561)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนนั้นๆ ดังนั้นเพื่อให้สามารถวิเคราะห์การดำเนินงานตามนโยบายการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้อย่างต่อเนื่องและครอบคลุมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำแนวคิดและวิธีการวิจัยประเมินผลเพื่อศึกษาศึกษาวิจัยประเมินผลโครงการบริการดูแลระยะยาวและเป็นสารสนเทศนำเข้าในกระบวนการพัฒนาการดำเนินงานโครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการประยุกต์รูปแบบการประเมินชิปปี้โมเดล (CIPP Model) (Stufflebeam, 1971) ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินโครงการ 4 ด้านได้แก่สภาพแวดล้อมปัจจัยนำเข้ากระบวนการดำเนินงานและผลผลิตเนื่องจากคุณลักษณะของโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้หลักประกันสุขภาพแห่งชาตินั้นเป็นโครงการที่จำเป็นต้องพัฒนาทั่วทั้งพื้นที่ของชุมชนอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องผลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในกระบวนการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนอย่างต่อเนื่องในวงจรคุณภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการอันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีแบบองค์รวมเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงบั้นปลายของชีวิตและสามารถลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิผลโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการประเมินการใช้รูปแบบจำลอง CIPP MODEL กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluative research design) โดยใช้แบบจำลองซิปป์ (CIPP Model) ในการประเมินผลประสิทธิผลของการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอำเภอหล่มเก่าจังหวัดเพชรบูรณ์ใน 4 ปีวิจัยคือปัจจัยสภาพแวดล้อมปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลผลิต โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย 3 กลุ่มหลักด้วยกัน โดยมีความสัมพันธ์กับการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในพื้นที่อำเภอหล่มเก่าจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ 1) บุคลากรด้านสุขภาพเลือกแบบเจาะจงทุกหน่วยของประชากร จำนวน 75 คน 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกแบบเจาะจงทุกหน่วยของประชากร จำนวน 63 คน 3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเลือกแบบเจาะจงผู้ที่เป็นทีมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 99 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 237 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินผลการดำเนินงานโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็น/การปฏิบัติงานที่มีต่อปัจจัย 4 ด้านสำหรับทีมบุคลากรด้านสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในการดำเนินงานโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยด้านบริบทประเด็นคำถามเกี่ยวกับความสอดคล้องของโครงการนโยบายในแต่ละระดับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและเพียงพอของทรัพยากรศักยภาพของทีมงานแผนงานแบบองค์รวมภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์และการสร้างทีมงานและความร่วมมือ 3) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานในส่วนด้านการวางแผนการจัดองค์กรการจัดบุคลากรการสั่งการ/การมอบหมายงาน และการควบคุมติดตามประเมินผล 4) ด้านผลผลิต (Product) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการดูแลผู้สูงอายุ

2.2 แบบสอบถามความคิดเห็น/การปฏิบัติงานที่มีต่อปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) สำหรับผู้นำชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของทรัพยากรต่างๆ ความรู้และศักยภาพของบุคลากรการดำเนินงานในส่วนด้านการวางแผนการจัดองค์กรการจัดบุคลากรการควบคุมติดตามประเมินผลและระดับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยด้านผลผลิต (Product) สำหรับผู้สูงอายุประเด็นคำถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินงานโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง อนึ่งแบบสอบถามการปฏิบัติงาน/ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงการฯ

2.4 แบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฯ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนจากกรอบแนวคิดทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 วิเคราะห์นโยบายแผนงานและยุทธศาสตร์ของโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการเพื่อเป็นแนวในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ศึกษาลักษณะเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคอร์ทและศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับประเมินโครงการตามรูปแบบของ (CIPP Model)

3.3 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ออกหนังสือถึงประธานอาสาสมัครประจำหมู่บ้านทั้งหมด 99 คน สำนักงานสาธารณสุข อำเภอหล่มเก่า และ องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมด 9 ตำบล ในเขตอำเภอหล่มเก่า

3.4 จัดทำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม กลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 237 คน มาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการทั้งหมด

3.5 ดำเนินการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูล ด้วยตนเอง

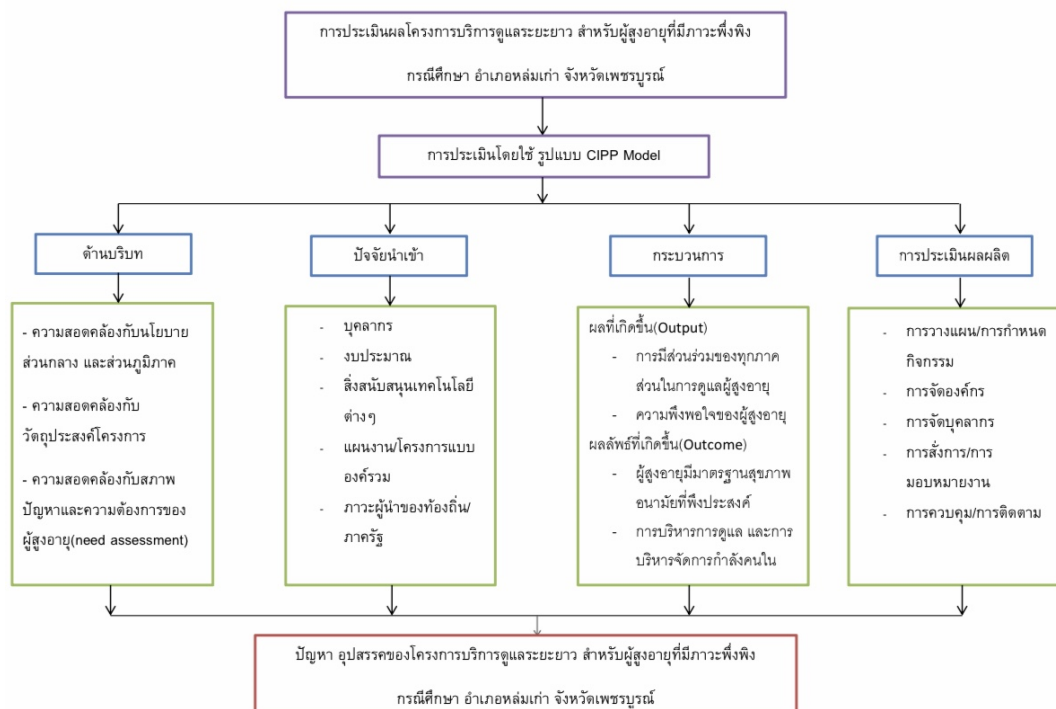
3.6 นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการที่ได้มาตรฐาน เพื่อทำการประเมินผลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยใช้สถิติพรรณนา เป็นการบรรยายข้อมูลของประชากรที่ศึกษาโดยร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D: Standard Deviation) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไป

4.2 การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยประยุกต์การประเมินโดยใช้รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ จากแบบสอบถามผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1970) โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประเมินประสิทธิภาพโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการประเมินการใช้รูปแบบจำลอง CIPP MODEL กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษาอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองซิปโมเดล (CIPP MODEL) โดยภาพรวม

(N=237)

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการประเมินโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การประเมินด้านบริบทหรือสิ่งแวดล้อม (Context Evaluation)	3.83	0.362	มาก
การประเมินด้านปัจจัยการนำเข้า (Input Evaluation)	3.73	0.351	มาก
การประเมินด้านปัจจัยกระบวนการ (Process Evaluation)	4.75	0.432	มากที่สุด
การประเมินปัจจัยด้านผลผลิต (Product Evaluation)	3.77	0.436	มาก
ภาพรวม	4.02	0.323	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินการปฏิบัติงานโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกรณีศึกษาอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.020$, S.D.=0.323) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านบริบทหรือสิ่งแวดล้อมด้านปัจจัยการนำเข้า และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านปัจจัยกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด

ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
- คณะอนุกรรมการ LTC บางพื้นที่ยังขาดความมั่นใจในระเบียบการเบิก/จ่ายงบประมาณของกองทุน LTC	- ทบทวนกลไกการพิจารณา Care plan เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านศักยภาพ
- ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องของกองทุนเป็นเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของการจัดบริการสาธารณสุขเป็นเรื่องของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทำให้เกิดความล่าช้าในการดูแลผู้สูงอายุซึ่งส่งผลเสียต่อระบบสุขภาพ	- สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานของหน่วยงานระดับพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ที่การดำเนินงานในระดับดีเด่น / พื้นที่ที่มีปัญหาเพื่อการปรับวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ
- ขาดความศรัทธา และทัศนคติที่ดีของเจ้าหน้าที่ทุกระดับเกี่ยวกับการร่วมทำงานโครงการ LTC	- ควรมีการสร้างทัศนคติให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับเกี่ยวกับการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ยอมรับฟังเข้าใจ เข้าถึงปัญหาและร่วมกันแก้ไข พัฒนาจาก

	ฐานข้อมูลจริง เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนและภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการระบบสุขภาพงาน - LTC ทบทวนรูปแบบการทำงานให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เจ้าหน้าที่และภาคีมีความสุข จะทำให้งานนี้เป็นงานที่เต็มใจและขับเคลื่อนอย่างมีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ
- กลุ่มเป้าหมายของนโยบายไม่ครอบคลุมผู้มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมดไม่จำกัดอยู่เฉพาะผู้สูงอายุเนื่องจากยังมีผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ไม่ใช่กลุ่มผู้สูงอายุ	- ขยายกลุ่มเป้าหมายให้รับบริการโครงการฯ ครอบคลุมทุกกลุ่มตามสิทธิประโยชน์ของผู้มีภาวะคะแนนประเมินในกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง
- Work Over Load (ภาระงานล้นมือ) ของ CM จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรม CM มี รพ.สต.ละ 1 คน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งรับผิดชอบงานบริการด้านสาธารณสุขทุกมิติและการดูแลส่งเสริมสุขภาพ การรักษา การฟื้นฟูประชาชนทุกคนในระดับพื้นที่และ CG ที่ผ่านการอบรมไม่อยู่ในพื้นที่ไปประกอบอาชีพต่างจังหวัดหรือผ่านการอบรมแล้วไม่ปฏิบัติงานตามเงื่อนไข	- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหรือสาธารณสุขจัดสรรงบประมาณการผลิต CM / CG ให้ครบทุกพื้นที่การจัดสรรโควตา จัดสรรงบประมาณ และจัดอบรม CM และ CG และควรจัดให้มีกลไกการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายพันธมิตรการทำงานให้มากขึ้น
- ขาดการ Feed back ข้อมูลสถานการณ์จริงภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุ ขาดเทคโนโลยีการดูแลผู้สูงอายุ ขาดโอกาสการเข้าถึงการบริการที่ทันสมัย	- พัฒนาระบบการเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพอย่างต่อเนื่องโดยใช้การสื่อสารส่งต่อด้วยเทคโนโลยีระบบ IT เช่นการส่งต่อฉุกเฉินหรือการเจ็บป่วย จะเกิดผลลัพธ์ที่รวดเร็ว สะดวกต่อการประเมินและขอรับคำปรึกษาจากแพทย์รวมถึงสรุปการดูแลรักษาตามระบบการส่งต่อและวิธีการอย่างถูกต้อง สนับสนุนจุดรวมอุปกรณ์การแพทย์การจัดบริการให้เยี่ยมอุปกรณ์ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น อุปกรณ์ช่วยพยุงเดิน ที่นอนลม เครื่องผลิตออกซิเจน เตียงฟาวเลอร์ชนิดมือหมุน
- การขาดรายได้ของครอบครัวเนื่องจากการต้องหยุดหรือออกจากงานประจำโดยสิ้นเชิงเพื่อมาดูแลกลุ่มเป้าหมาย ทำให้รายรับน้อยกว่ารายใช้จ่าย ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นค่าอุปกรณ์ทำแผลกดทับ ค่าผ้าออมผู้ใหญ่(กางเกงซึมซับ) อาหารปันให้ทางสายยาง ฯลฯ	- การสนับสนุนการพัฒนาด้านอาชีพรายได้ โดยบูรณาการกับการบริการด้านสวัสดิการสังคม ประสานความร่วมมือหน่วยงานภาคีเครือข่าย ให้กับ ผู้สูงอายุ/ผู้ดูแลในครอบครัว

อภิปรายผล

การประเมินประสิทธิผลโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการประเมินการใช้รูปแบบจำลอง CIPP MODEL กรณีศึกษา อำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า การประเมินการปฏิบัติงานโครงการบริการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษาอำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.020, S.D.=0.323$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านบริบทหรือสิ่งแวดล้อมด้านปัจจัยการนำเข้าและด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านปัจจัยกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยศ วัชรคุปต์, วรณภา คุณากรวงศ์, พลิสฐ์ พัทนา, สาวินี สุริยันต์ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของบริการการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมในด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านการดูแลด้านสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีสุขภาพที่ถดถอยลงสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้จัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ 2559 จำนวน 600 ล้านบาท สำหรับโครงการ “ระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง” (Long-term care: LTC) ในพื้นที่นำร่อง การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการให้บริการการดูแลระยะยาวภายใต้โครงการดังกล่าวในจังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลผู้สูงอายุ จำนวน 405 คน จำแนกเป็นผู้สูงอายุที่ได้รับบริการแบบปกติ (กลุ่มควบคุม) จำนวน 261 คน และภายใต้โครงการ LTC (กลุ่มทดลอง) จำนวน 144 คน ซึ่งได้รับการบริการการดูแลระยะยาวภายใต้แผนการดูแล (care plan) เช่น การตรวจวัด vital sign การดูแลกิจวัตรประจำวัน การทำกายภาพบำบัด ทั้งนี้ การวิเคราะห์ประสิทธิผลของโครงการ LTC วัดจากคะแนนเฉลี่ยดัชนีบาร์เธลความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน (Barthel activities of daily living : Barthel ADL) ของผู้เข้าร่วมโครงการหลังจากที่ได้รับบริการการดูแลระยะยาวเป็นเวลาประมาณ 4 เดือน การศึกษาพบว่า การให้บริการการดูแลระยะยาวทั้งในรูปแบบปกติและภายใต้โครงการ LTC ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานด้วยตนเองได้มากขึ้น โดยกลุ่มทดลองที่ได้รับบริการภายใต้โครงการ LTC มีคะแนน Barthel ADL เฉลี่ย ดีขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ประมาณ 1 คะแนน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการ LTC มีประสิทธิผล ช่วยให้ ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น และสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดูแลระยะยาวลงได้ถึง 5.7 ล้านบาทด้วยต้นทุนการให้บริการ 7.2 แสนบาท ภาครัฐจึงควรสนับสนุนให้มีระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่บ้าน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลระยะยาวของภาคส่วนต่างๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษา อำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการ บริการดูแลระยะยาว พบว่า ในบางครั้งคณะกรรมการ LTC บางพื้นที่ไม่เข้าใจในระเบียบการเบิก/จ่าย งบประมาณของกองทุน LTC ทำให้มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องของกองทุนเป็นเรื่องของท้องถิ่น รวมทั้ง กลุ่มเป้าหมายของนโยบายไม่ครอบคลุมผู้มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมด อีกทั้งเจ้าหน้าที่เกิดภาระงานล้นมือของ CM เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรม CM ทำงานอยู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพียงคนเดียว ขาดการ Feed back ข้อมูลสถานการณ์จริงภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการบริการดูแล ระยะยาว พบว่า ควรมีการสร้างทัศนคติให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับเกี่ยวกับการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ยอมรับฟัง เข้าใจ เข้าถึงปัญหาและร่วมกันแก้ไข พัฒนาจากฐานข้อมูลจริง เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการจัดการระบบสุขภาพ งาน LTC ทบทวนรูปแบบการทำงานให้เกิด ประโยชน์อย่างแท้จริง เจ้าหน้าที่และภาคีมีความสุข จะทำให้งานนี้เป็นงานที่เต็มใจและขับเคลื่อนอย่างมี

ความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ ทบทวนกลไกการพิจารณา Care plan เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านศักยภาพ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหรือสาธารณสุขควรจัดสรรงบประมาณการผลิต CM / CG ให้ครบทุกพื้นที่การจัดสรรโควตา จัดสรรงบประมาณ และจัดอบรม CM และ CG และควรจัดให้มีกลไกการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายพันธมิตรการทำงานให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรวิวรรณ ศิริสมบุญ,ณภัทรกฤต จันทวงศ์ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินผลโครงการระบบการดูแลและเยี่ยม สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลบ้านลำ อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสระบุรี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยในการปรับปรุงโครงการระบบการดูแลและเยี่ยมสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ให้มีสุขภาพชีวิตที่ดีขึ้น และไม่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง การวิจัยใช้รูปแบบการประเมินผลของ สเต็ก (Stake's Evaluation Model) ร่วมกับรูปแบบการประเมินผลแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบี (Stufflebeam) ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคมถึง มิถุนายน 2558 ใช้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่ม แบบเจาะจง 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้บริหารและคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง และ (2) กลุ่มนักบริหารที่ปฏิบัติงานให้การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง รวบรวมข้อมูลด้วย แบบสอบถาม การสัมภาษณ์กลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีความเห็นว่า ภาพรวมทั้ง 4 ด้านของโครงการ ได้แก่ (1) บริบท (2) ปัจจัยเบื้องต้น (3) กระบวนการดำเนินงาน และ (4) ผลผลิตของโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมาก มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถสนับสนุนการดำเนินงานให้ได้รับผลผลิตตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตรงตามความคาดหวังของผู้บริหารและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ได้แก่ (1) โครงการควรได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (2) ผู้จัดการระบบ ควรมีจำนวนเพียงพอกับภาระงาน (3) ควรเพิ่มศักยภาพที่สนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ (4) ควรมีเวทีเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน (5) นักบริหารควรได้รับการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจจริง และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงด้านกระบวนการ ได้แก่ (1) ควรมีค่าตอบแทนให้แก่ นักบริหารอย่างต่อเนื่อง เพียงพอ และเหมาะสมกับภาระงาน (2) ควรมีช่องทางการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการเพื่อการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างราบรื่น (3) ควรมีงบประมาณเพื่อจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (4) ควรปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอน โดยยกตัวอย่างจากปัญหาของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนของผู้เข้ารับอบรม และเน้นการฝึกภาคปฏิบัติ โดยมีคู่มือการปฏิบัติงานให้ชัดเจน และ (5) ควรควบคุมเวลาที่ใช้ในการอบรมโดยไม่ควรรู้เวลาเต็มวัน เพื่อความสะดวกในการแบ่งเวลากับการกิจประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสร้างทัศนคติให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับเกี่ยวกับการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ยอมรับฟัง เข้าใจ เข้าถึงปัญหาและร่วมกันแก้ไข พัฒนาจากฐานข้อมูลจริง เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการระบบสุขภาพงาน
2. ควรให้การสนับสนุนการพัฒนาด้านอาชีพรายได้โดยบูรณาการกับการบริการด้านสวัสดิการสังคม ประสานความร่วมมือหน่วยงานภาคีเครือข่าย ให้กับ ผู้สูงอายุ/ผู้ดูแลในครอบครัว
3. ควรพัฒนาระบบการเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพอย่างต่อเนื่องโดยใช้การสื่อสารส่งต่อด้วยเทคโนโลยีระบบ IT เช่นการส่งต่อฉุกเฉินหรือการเจ็บป่วย จะเกิดผลลัพธ์ที่รวดเร็ว สะดวกต่อการประเมินและขอรับคำปรึกษาจากแพทย์รวมถึงสรุปการดูแลรักษาตามระบบการส่งต่อและวิธีการอย่างถูกต้อง สนับสนุนจตุรรม

อุปกรณ์การแพทย์ การจัดบริการให้ยืมอุปกรณ์ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น อุปกรณ์ช่วยพยุงเดิน ที่นอนลม เครื่องผลิตออกซิเจน เตียงฟาวเลอร์ชนิดมือหมุน

4. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหรือสาธารณสุขควรจัดสรรงบประมาณการผลิต CM / CG ให้ครบทุกพื้นที่การจัดสรรโควตา จัดสรรงบประมาณ และจัดอบรม CM และ CG และควรจัดให้มีกลไกการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายพันธมิตรการทำงานให้มากขึ้น

5. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหรือสาธารณสุขควรสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานของหน่วยงานระดับพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ที่การดำเนินงานในระดับดีเด่น /พื้นที่ที่มีปัญหาเพื่อการปรับวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการบริหารจัดการระบบการบริการและดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระยะยาวเพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการต่อไป
2. ควรศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงต่อการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง
3. ควรศึกษาแนวทางการบริการและดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่มีภาวะพึ่งพิงในจังหวัดอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *เอกสารประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องบูรณาการระบบสุขภาพเขตเมือง*. 30 มีนาคม 2559. (อัดสำเนา)
- ยศ วัชรคุปต์, วรณภา คุณากรวงศ์, พลธิษฐ์ พัจนา,สาวิณี สุริยันรติก. (2561). ประสิทธิภาพของบริการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*. 12(4), 608-624.
- รวิวรรณ ศิริสมบุญ,และณภัทรกฤตจันทวงศ์. (2558). การวิจัยประเมินผลโครงการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลบ้านลำ อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 24(6), 1075-1085
- สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์, ไพบูลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล,วิรัช เกษมทรัพย์, วิชัย เอกพลากร และบรรคม ลีระพันธ์. (2561). *รายงานการวิจัย. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Longterm care) สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). *คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- Best, J.W. (1970). *Research In Education*. (2 nd ed). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
PERFORMANCE ACCORDING TO THE ROLE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN
BANGKRATHUM DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

ศรายุทธ คชพงศ์¹และ ธนัสถา โรจนตระกูล
Sarayut Kotchapong and Tanastha Rojanatrakul
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
¹E-mail. sarayut.ko@psru.ac.th

Received 19 March 2021; Revised 24 April 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 241 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบง่ายในสูตรของ Taro Yamane และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน ที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test (One Way ANOVA) ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ (LSD) ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มี เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ อาชีพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการรับคัดเลือกเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอ บางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) ส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก 2) สร้างระบบความร่วมมือ 3) พัฒนารูปแบบของประชาชน และ 4) สร้างมาตรการทางสังคม

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, บทบาทหน้าที่, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

Abstract

The objectives of this study were: to study the level of performance according to the role of village health volunteers to compare the personal factors to the performance according to the role of village health volunteers and to study the guidelines for the performance according to the role of village health volunteers in Bangkrathum District, Phitsanulok Province. This research applied the Mixed Methods Research consisting of the Qualitative Research and the Quantitative Research. The sample of the research was 241 village health volunteers in Bangkrathum District, Phitsanulok Province by substituting values in Taro Yamane's and 9 key informants obtained from specific interviews. The research instruments were the questionnaire and the interview. The statistics used frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test with One Way ANOVA and the Least Significant Difference (LSD). Results of the Research 1. Overall, the level of performance according to the role of village health volunteers in Bangkrathum District, Phitsanulok Province was at the high level. 2. The comparison of the personal found that the village health volunteers having the different gender, age, degree of education, status, income, occupation, period of working, and the selection for being the village health volunteer had no the different performance according to the role of village health volunteers in Bangkrathum District, Phitsanulok Province. 3. The guidelines for the performance according to the role of village health volunteers in Bangkrathum District, Phitsanulok Province were: 1) the proactive health promotion, 2) building the cooperative systems, 3) developing the role of people and, 4) building the social measures.

Keywords: Performance, Role, Village Health Volunteers

บทนำ

ประเทศไทยได้ลงนามในกฎบัตรขององค์การอนามัยโลก (WHO) เพื่อการพัฒนาสุขภาพ เมื่อปี พ.ศ. 2523ว่าจะสนับสนุนการสาธารณสุขมูลฐาน (primary health care) เพื่อให้ประชาชนไทยมีสุขภาพดีถ้วนหน้า ในปี 2543 กระทรวงสาธารณสุขจึงเริ่มดำเนินการสาธารณสุขมูลฐาน ตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมา แต่ยังเป็นลักษณะกระจายเป็นโครงการเท่านั้น งานสาธารณสุขมูลฐานได้เริ่มอย่างจริงจังในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) โดยประกาศเป็นนโยบายในแผนพัฒนาสาธารณสุขของประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยอาศัยกลไกที่สำคัญในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน คือ ระบบอาสาสมัครเป็นหลัก โดยการให้ ความรู้ และ ฝึกอบรมให้ประชาชนเข้าร่วมดำเนินการในรูปของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยเน้นงานป้องกันผสมผสานกับงานบำบัดรักษา (นัฏฐภัต มธูรส, 2549)

ในอดีตที่ผ่านมาการดำเนินงานสาธารณสุขในประเทศไทย แม้ว่าจะสามารถลดอัตราการป่วยและการตายของประชากรให้ต่ำกว่าที่เคยเป็นมาแต่การบริการสาธารณสุขยังไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่ถึงร้อยละ 80 ของประเทศ ซึ่งการดำเนินชีวิตของประชาชนในชนบทโดยทั่วไป มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีฐานะยากจน ประกอบกับความรู้ความเข้าใจ และการใส่ใจในด้านสุขภาพของตนเองยังไม่เพียงพอทำให้เกิดพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง เช่น การไม่ออกกำลังกายการรับประทาน

อาหารสุก ๆ ดิบ ๆ การรับประทานอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ โดยรับประทานอาหารรสหวานจัด รสเค็มจัด อาหารที่มีไขมันสูงอาหารที่มีสารก่อมะเร็ง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นที่มาของโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น ทำให้กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายที่จะให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และพัฒนาสาธารณสุข จึงได้นำสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลวิธีหลักในการพัฒนา (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานสุขภาพภาคประชาชนของประเทศไทย อยู่ใกล้ชิดประชาชน เป็นอาสาสมัครที่ทำงานด้วยความมีจิตอาสาในการดูแลสุขภาพประชาชนสำนึกนโยบาย และยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

ประเทศไทยจึงได้นำสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลวิธีหลักในการพัฒนาสุขภาพอนามัยในระบบสุขภาพ โดยมีทิศทางการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงบทบาทในการดูแลสุขภาพของตนเองครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม และสังคมโดยรวมได้อย่างยั่งยืนด้วยความตั้งใจ เต็มใจ มีจิตสำนึกที่ดีและมีศรัทธาในการพัฒนา แต่ปรับรูปลักษณะการทำงานใหม่จากวิธีการบริการสู่วิถีการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนลุกขึ้นมาทำด้วยตนเองหรือการทำงานสาธารณสุขมูลฐานเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2552) ปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ค่าครองชีพสูงขึ้นขณะเดียวกันก็พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องดูแลครอบครัวและมีภาระทางครอบครัวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งอสม. บางส่วนได้ปฏิบัติหน้าที่มาเป็นระยะเวลานาน ทำให้มีสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติงาน บางคนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ซึ่งทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจในงานนั้น ๆ จากปัญหาต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาจากการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ไม่มีกระบวนการทำงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อที่จะสามารถดูแลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน นักวิชาการผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร่วมกันพัฒนาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวบ้านด้านสุขภาพให้ดีขึ้นและยั่งยืน อีกทั้งยังมีโครงการและกิจกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่มีจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่เข้าร่วมลดน้อยลงอีกด้วย

ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลกก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่องโดยมีจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ จำนวน 608 คน ดำเนินการให้บริการสาธารณสุขพื้นฐานแก่ประชาชนในหมู่บ้านตามองค์ประกอบงานสาธารณสุขมูลฐาน 14 กิจกรรมหลักรวมถึงการค้นหาวางแผนและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในชุมชนร่วมกันแต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าประชาชนในบางพื้นที่ของอำเภอบางกระทุ่ม ไม่ค่อยรับรู้ถึงบทบาทในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเท่าที่ควรเนื่องจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านบางคนยังขาดการปฏิสัมพันธ์กับประชาชน อีกทั้งการให้บริการสาธารณสุขมูลฐานต่าง ๆ จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ด้านสาธารณสุขอย่างเต็มที่รวมถึงสภาพความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและชุมชนที่ขยายเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพต่าง ๆ มากมายเกิดการเคลื่อนย้ายโรคเนื่องจากคนชนบทย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองหรือแม้กระทั่งการเกิดโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๆ รวมถึงโรคไม่ติดต่อที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ก็กลายเป็นปัญหาสุขภาพเรื้อรังที่จะต้องได้รับการดูแลเหล่านี้ได้ส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและเครือข่ายต้นสังกัดต้องเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาดังกล่าวมากขึ้นและอย่างทันทั่วทั้งที่พร้อมกันนั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำงานของอาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้านใหม่เพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงมุ่งสู่เป้าหมายการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าและสนองต่อแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่ว่า “ระบบสุขภาพไทยเข้มแข็ง เป็นเอกภาพเพื่อคนไทยสุขภาพดีสร้างประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ในด้านการรักษาพยาบาล ด้านการป้องกันโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการฟื้นฟูสภาพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลกให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 608 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 241 คน ที่ได้จากการแทนค่าในสูตรของ Taro Yamane

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน แบบเจาะจงกับผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง อสม. และพื้นที่ที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รับผิดชอบ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดังนี้ 1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ 2. ด้านการป้องกันและควบคุมโรค 3. ด้านการรักษาพยาบาล 4. ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แสดงความคิดเห็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

2.2 แบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อสาธารณสุขอำเภอเมืองบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสำรวจกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 241 คน ซึ่งแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

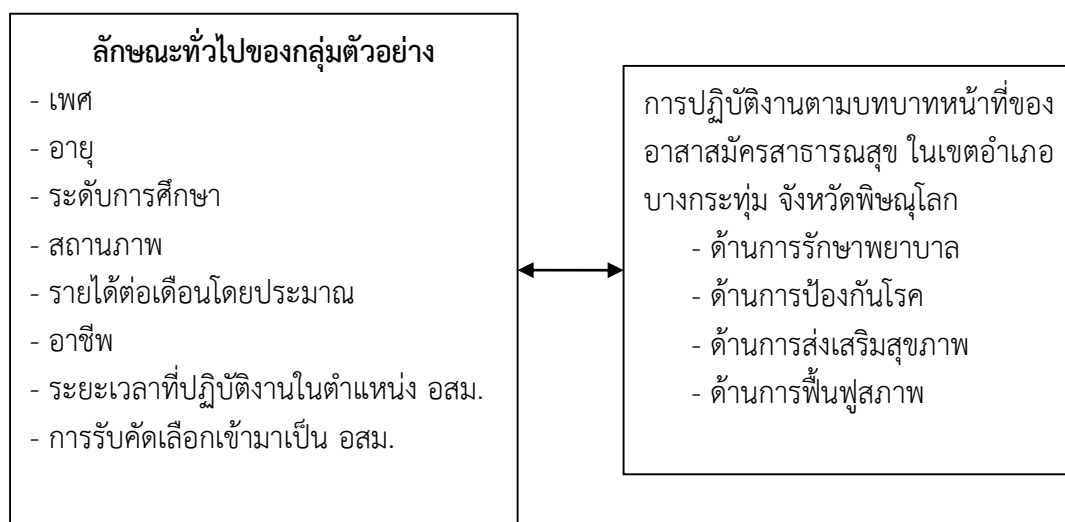
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระท่อม จังหวัดปทุมธานี สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้องและนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

(n=241)

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.71	0.504	มาก
ด้านการป้องกันโรค	3.67	0.493	มาก
ด้านการรักษา	3.72	0.521	มาก
ด้านการฟื้นฟู	3.59	0.624	มาก
ภาพรวม	3.67	0.354	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.= 0.354) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรักษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรคและด้านการฟื้นฟูอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

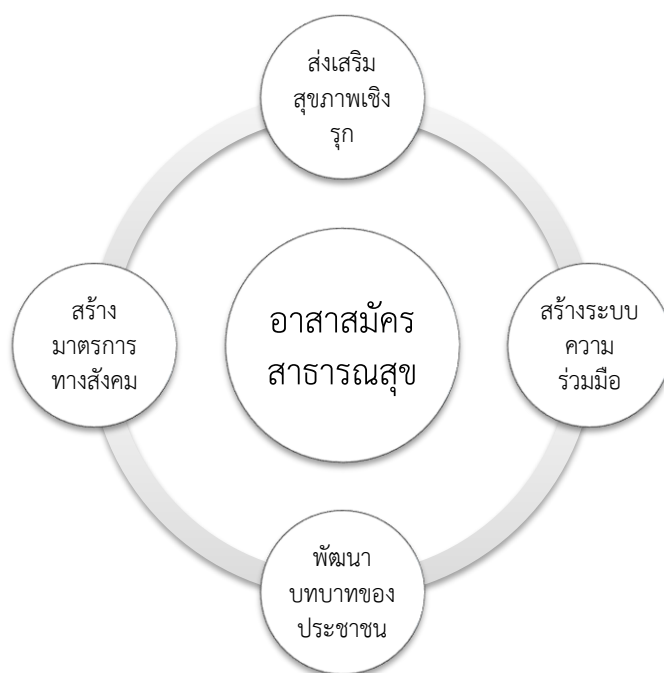
ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่	-0.180	-	0.857	-	✓
อายุ	การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่	-	0.129	0.943	-	✓
การศึกษา	การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่	-	0.780	0.539	-	✓
สถานภาพ	การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่	-	1.237	0.292	-	✓
รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ	การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่	-	0.299	0.826	-	✓

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
อาชีพ	การปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่	-	1.086	0.356	-	✓
ระยะเวลาในการ ปฏิบัติงาน	การปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่	-	0.938	0.393	-	✓
การรับคัดเลือกเข้ามา เป็น อสม.	การปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่	-	2.048	0.131	-	✓

จากตารางที่ 2 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขที่มี เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือน โดยประมาณ อาชีพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการรับคัดเลือกเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 คน ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานและเป็นการลดปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งได้นำบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขยุคใหม่ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและให้สอดคล้องกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข

จากแผนภาพ ผู้วิจัยขออธิบายแนวทางในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ซึ่งควรนำแนวทางไปเป็นหลักในการปฏิบัติเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก เป็นส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขได้การปฏิบัติงานแบบเชิงรุกเพื่อสร้างสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน โดยเน้นการดูแลไปที่กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนพิการ และกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง
2. สร้างระบบความร่วมมือ เป็นการทำงานกันเป็นทีมร่วมกับภาคีเครือข่ายสุขภาพในชุมชนโดยใช้แผนสุขภาพในการแก้ไขปัญหา ทั้งผ่านเวทีชุมชนหรือทำข้อตกลงในการจัดการสุขภาพชุมชนร่วมกัน
3. พัฒนาบทบาทของประชาชน โดยมีอาสาสมัครแกนนำในการทำงานโดยดึงประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งรวมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินงาน เพื่อร่วมกันทำแผนสุขภาพตำบลและเข้าร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง
4. สร้างมาตรการทางสังคม เป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นในชุมชน

อภิปรายผล

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการชั่งน้ำหนักเด็ก 0-5 ปีบันทึกเปรียบเทียบภาวะการขาดสารอาหาร ($\bar{X}=3.90$, S.D.= 0.878) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาสาสมัครสาธารณสุขมีความเอาใจใส่ต่อประชาชน อีกทั้งยังมีการตัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในโอกาสที่เหมาะสม ชวนเพื่อนบ้านให้ช่วยกันดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร เกษจ้อย (2560) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมทั้งหมดอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านป้องกันโรคอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (4.00) ด้านการฟื้นฟูสภาพ มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3.86) ด้านการรักษาพยาบาล มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3.84) และด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3.77) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ด้านการป้องกันโรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดหาสื่อ เอกสารโปสเตอร์ จัดนิทรรศการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์ในสัปดาห์ป้องกันโรคต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้มีประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน และให้ความรู้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ คือ เรื่องเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ระวังวัดไข้และเก็บข้อมูลการเดินทางเข้า ออก ภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธนา แยกคาย (2561) กล่าวว่า ความรู้ เจตคติ การรับรู้บทบาท

แรงสนับสนุนทางสังคม แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เรียงลำดับตามความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติงานจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน การรับรู้บทบาทมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน และแรงสนับสนุนทางสังคมมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การรับรู้บทบาท และแรงสนับสนุนทางสังคมจากผลการศึกษางานวิจัยที่ใกล้เคียงกับหัวข้อในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดังกล่าวมาแล้วนั้น ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขได้ดีเพียงใดไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่จะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยประกอบกัน อาทิเช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการเป็น อสม. การคัดเลือกเข้าเป็น อสม. การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขการมีส่วนร่วม เป็นต้น

ด้านการรักษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาลตามอาการในเรื่องการเช็ดตัวลดไข้ การทำน้ำเกลือแร่ให้ดื่มในโรคอุจจาระร่วง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้ดำเนินการให้การช่วยเหลือรักษาพยาบาลตามอาการ ส่งผู้ป่วยไปรักษาต่อ แนะนำให้ไปรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร เกษจ้อย (2560) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผลการวิจัยพบว่าบทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมทั้งหมดอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านป้องกันโรคอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (4.00) ด้านการฟื้นฟูสภาพ มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3.86) ด้านการรักษาพยาบาล มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3.84) และด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (3.77) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ด้านการฟื้นฟู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความช่วยเหลือหรือแนะนำแก่ผู้สูงวัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการช่วยเหลือแก่ผู้สูงวัย ติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งต่อจากสถานบริการด้านสาธารณสุข ให้ความช่วยเหลือหรือแนะนำแก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น วัณโรค โรคเรื้อน หอบหืดและลมชัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลินทร์ ป้อมคำ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการสุขภาพของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการสุขภาพของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.37$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ($\mu = 3.75$) ด้านการสุขภาพและการจัดหาผ้าสะอาด ($\mu = 3.42$) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ($\mu = 3.40$) ด้านการอนามัยแม่และเด็ก และการวางแผนครอบครัว ($\mu = 3.34$) ด้านการฟื้นฟูสภาพ ($\mu = 3.33$) ด้านการให้สุขศึกษาแก่ชาวการะบาดของโรค ($\mu = 3.27$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการป้องกันโรค ($\mu = 3.10$)

การทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบความคิดของอาสาสมัครสาธารณสุขต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขที่มี เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ อาชีพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการรับคัดเลือกเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีจิตอาสาที่จะดูแลประชาชนในหมู่บ้านของตนเองอยู่แล้วจึงไม่มีความแตกต่างกับผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลินทร์ ป้อมคำ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการสุขภาพของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า เพศและอาชีพของอาสาสมัครสาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการจัดการสุขภาพของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วน อายุ การศึกษา และรายได้ของอาสาสมัครสาธารณสุข ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการจัดการสุขภาพของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

การสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

แนวทางในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ว่า เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานและเป็นการลดปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งได้นำบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขยุคใหม่ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและให้สอดคล้องกับปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น มีแนวทาง ดังนี้ 1. ส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก เป็นส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขได้ปฏิบัติงานแบบเชิงรุกเพื่อสร้างสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน โดยเน้นการดูแลไปที่กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนพิการ และกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง 2. สร้างระบบความร่วมมือ เป็นการทำงานกันเป็นทีมร่วมกับภาคีเครือข่ายสุขภาพในชุมชนโดยใช้แผนสุขภาพในการแก้ไขปัญหา ทั้งผ่านเวทีชุมชนหรือทำข้อตกลงในการจัดการสุขภาพชุมชนร่วมกัน 3. พัฒนารูปแบบของประชาชน โดยมีอาสาสมัครแกนนำในการทำงานโดยดึงประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งรวมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินงาน เพื่อร่วมกันทำแผนสุขภาพตำบลและเข้าร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง 4. สร้างมาตรการทางสังคม เป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร เกษจ้อย (2560) กล่าวว่า 1. จัดสวัสดิการให้กับครอบครัวอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการรักษาพยาบาลหรือบริการพิเศษจากกระทรวงสาธารณสุขเพื่อเป็นค่าตอบแทนความเสียสละ 2. สร้างความพึงพอใจโดยการยกย่องให้เกียรติให้รางวัลตอบแทนในความเสียสละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงกัน เพราะจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานเกิดขึ้น 3. ส่งเสริมสนับสนุนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดทักษะความชำนาญและได้รับการยอมรับตลอดจนเชื่อถือจากชุมชน 4. ให้มีการสนับสนุนงบประมาณให้กับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนด้านครุภัณฑ์การแพทย์วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และยาให้เพียงพอในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขควรเน้นในด้านการส่งเสริมสุขภาพให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้ประชาชน มีความเข้าใจดูแลและป้องกันสุขภาพตนเองเป็นอย่างมากควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายสุขภาพภาคประชาชน
2. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขให้นำกระบวนการ จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นการในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐานชุมชน
3. ควรมีการพัฒนาเสริมทักษะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพให้กับอาสาสมัครสาธารณสุข และควรสนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขมีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วางแผน และแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพร่วมกัน
4. อาสาสมัครสาธารณสุขต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ การวางแผนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนางานด้านสาธารณสุขของหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานส่งเสริมสุขภาพประชาชนในชุมชน โดยนำเอาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานส่งเสริมสุขภาพของชุมชนต่อไป
2. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานส่งเสริมสุขภาพของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้ปัญหาเชิงลึกมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสุขมูลฐานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เนื่องจากการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลถึงประสิทธิภาพและคุณภาพงานที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2552). *ลิตี หน้าที่พลเมือง ระบบสุขภาพภาคประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน.
- นัฏภัส มธุรส. (2549). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่าย นวมินทร์ราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นโยบาย สาธารณะ). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุทธนา แยกคาย. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. *วารสารการพยาบาล*. การสาธารณสุขและการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา. 19(3), 145-155.

- สิทธิพร เกษจ้อย. (2560). บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*. 4(1), 163-171.
- อัญชลินทร์ ป้อมคำ. (2559). บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการสุขภาพของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา อ.ดอนตูม จ.นครปฐม
PEOPLE'S QUALITY OF LIFE WHOM POSSESS STATE WELFARE CARD CASE STUDY, DON
TUM DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE.

อภิชา พรเจริญกิจกุล
Apicha Porncharoenkitkul
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
apicha2519@hotmail.com

Received 17 March 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยการพัฒนาคูณภาพชีวิตประชาชน ด้วยมาตรการความช่วยเหลือทางการเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดการวิจัยเชิงนโยบายในการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ โดยใช้พื้นที่ในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ในการวิจัย มีกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายคือผู้แทนพาณิชย์จังหวัด ตัวแทนจากสำนักปลัดจากเทศบาลและอบต.ทั้ง 7 แห่งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม และการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ที่ได้รับสิทธิบัตรสวัสดิการของรัฐ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่ามี 4 ปัจจัยหลักคือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (2) ปัจจัยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ (3) ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ และ(4) ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จากความช่วยเหลือทางการเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แล้ว จำเป็นต้องปรับกรอบนโยบาย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถประสานความร่วมมือเกิดความร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศข้อมูลผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างถูกต้องสามารถใช้ติดตามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการฝึกอบรมตามหลักสูตรในการพัฒนาและสร้างวิชาชีพเพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งงานอย่างทั่วถึง มีรายได้ที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดแนวทางโดยคนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ว่าด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนอย่างทั่วถึง เป็นธรรม เสมอภาคบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียม

คำสำคัญ : นโยบายภาครัฐ, คุณภาพชีวิตของประชาชน, บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

Abstract

The operation on development toward people's quality of life to aid through the state welfare card, supported by using policy research concepts to implement policies using the area in Don Tum District Nakhon Pathom Province is a research area. There is a target group of key informants. The person involved in the policy is the provincial commerce representative.

Representatives from the Office of the Permanent Secretary from the municipalities and the 7 Subdistrict Administrative Organizations in Don Tum District Nakhon Pathom Province and organizing small group meetings with people who have received state welfare patents By analyzing the content and writing a descriptive description.

However, the 4 influential factors were found that, (1) the implementing policy, (2) coordination of organizational government, (3) information technology, and, (4) human resource development. A guideline for improving the people's quality of life with financial aid through the state welfare card, it is need to adjust the policy framework for the relevant departments to cooperation and flexibility in their implementation. As well as developing the most accurate and up-to-date information system. It can be used to monitor human resource development on training program. In order to provide fair access has stable income and better quality of life. There are concerned with the strategy of the 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021) on people at the center of development and the 20-year National Strategy (2018-2580) on the development and empowerment all of people receive justice, equality and equality.

Keywords: Government policy, People's Quality of Life, State Welfare Card.

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) รวมทั้งการจัดสวัสดิการสังคม การแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสนองตอบต่อความต้องการของปวงชนชาวไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้หน่วยงานภาครัฐต้องบริหารจัดการให้มีการบริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ดังมาตรา 79 “รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะและการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ” นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ต่างชี้แนะแนวทางการบริหารให้รัฐบาลบริหารรัฐกิจ (public administration) ด้วยหลักธรรมาภิบาล (good governance) เพื่อสร้างเสถียรภาพด้านการเมืองการปกครอง ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเพื่อขยายฐานคนชั้นกลางให้มากขึ้น สำหรับสร้างสังคมคุณภาพ ให้ประชาชนมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิตของประชาชน

ประชาชนคนไทย ตามข้อมูลทะเบียนราษฎรมีจำนวนประมาณ 66 ล้านคน ปรากฏผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่า ในปี 2560 ครั้วเรือนมีฐานะยากจนประมาณ 24 ล้านครั้วเรือน กำหนดความยากจน จากเกณฑ์ความจำเป็นหรือความต้องการขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตด้วยความเป็นอยู่อย่างปกติ ข้อมูลดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนคนไทย เกิดช่องว่าง (gap)

อันเนื่องมาจากความยากจนรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และไร้ซึ่งโอกาสในการดำรงชีวิตในยุคทุนนิยม ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา ประเด็นดังกล่าว จึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลหลายยุคหลายสมัย ต่างต้องเผชิญกับความท้าทายของปัญหาความยากจนของประชาชน รัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรีได้ประกาศ ใช้โครงการพระราชรัฐ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี รูปแบบโครงการมีลักษณะเป็น National e-Payment โดยใช้ฐานข้อมูลผู้ลงทะเบียนในฐานผู้มีรายได้น้อย สำหรับจัดสรรสวัสดิการสังคม ด้วยการโอนเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เริ่มใช้ได้ตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2560 หลังจากมอบความช่วยเหลือแล้ว รัฐบาลได้เร่งการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชน ซึ่งทุกภาคส่วนประสานความร่วมมือกันมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์สร้างโอกาสให้กับประชาชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นมาตรการใช้จ่ายงบประมาณสำหรับกิจกรรมบริการสาธารณะเชิงนโยบายทางเลือก ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์ของประชาชน อย่างเท่าเทียม เสมอภาค กระจายอย่างทั่วถึง และก่อให้เกิดความเป็นธรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเพิ่มขึ้นให้ครอบคลุมมากกว่า การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้ดำเนินการด้วยนโยบายหลายด้าน เช่น การประกันราคาสินค้าบางประเภท การปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำของแรงงาน รวมถึงการจัดสรรที่ดินทำกิน และมาตรการยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีโดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สินพิจารณาการจัดเก็บภาษีกำไรส่วนเกินทุน ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะมาตรการยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีในกลุ่มบางอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรตลอดจนปรับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการและเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำควบคู่กับเป้าหมายทางเศรษฐกิจ รวมถึงกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจในสังคมไทยสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีความสมดุลมากขึ้น

การจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมบริการสาธารณะเชิงนโยบายทางเลือกเป็นอีกมาตรการหนึ่งของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สร้างประโยชน์ต่อประชาชนใน โครงการพระราชรัฐ ด้วยการใช้จ่ายมาตรการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย โดยให้มาตรการเป็นไปตามแนวทางแบบอภิบาลผู้มีรายได้น้อยให้มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตามฐานานุรูป โดยมีกระทรวงการคลัง และธนาคารกรุงไทย รับผิดชอบด้านการเงิน และกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของพาณิชย์จังหวัดจัดหาสินค้าราคาถูกสำหรับจำหน่ายในร้านธงฟ้าที่ตั้งขึ้นทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยเข้าถึงหรือได้รับสวัสดิการแห่งรัฐ อย่างเป็นธรรม ดังนั้นบทความนี้ จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์ในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นตัวแทนของผลการจัดทำโครงการตามนโยบายดังกล่าว เพื่อนำเสนอผลวิจัยและการสะท้อนกลับ (Feedback) จากการดำเนินมาตรการโครงการ ภายใต้มาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมาตรการของรัฐในการช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและลดขนาดความยากจนในสังคมไทยให้เล็กลงตามสภาพการณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
3. เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการของรัฐต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการบริหารภาครัฐแนวใหม่ โดยใช้รูปแบบโครงการและกระบวนการเพื่อดำเนินกิจกรรมของรัฐที่ตอบสนองต่อสาธารณะ ภายใต้บริบทการบริหารการปรับกระบวนการทัศน์จาก “การปกครอง” มาเป็นแนวทาง “การบริหารจัดการ” ที่มีวัตถุประสงค์มุ่งอำนวยประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนที่ฐานรากของประเทศด้วยส่งมอบบริการสาธารณะ ดังนั้น ทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัยนี้จึงประยุกต์แนวคิดทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของสภาพแวดล้อม และแนวคิดการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ (New Public Management: NPM) โดยมุ่งศึกษาประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการดำเนินในรูปแบบโครงการประชารัฐ ที่รัฐบาลจัดให้เป็นวาระสำคัญ (Agenda) เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อสาธารณะ กล่าวคือ เป็นลักษณะที่รัฐมอบคุณค่าโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อสังคมส่วนรวม (David Easton, 1953) ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมของประเทศ (อมร รักษาสมัย, 2548) โดยผูกพันกับการจัดสรรงบประมาณการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน (Mark Considine, 2005) ซึ่งส่วนหนึ่งของค่านับสัญญาที่รัฐบาลแถลงไว้ จึงต้องปฏิบัติตามเพื่อตอบสนองประชาชน (บุญทัน ดอกไธสง, 2553)

สมบัติ อารังธวิวงศ์ (2551) จำแนกลักษณะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะว่าเป็นกิจกรรมที่รัฐเลือกกระทำ โดยใช้อำนาจรัฐในการจัดกิจกรรมตามค่านิยมของสังคม กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกกระทำมักมีแบบแผน และกระบวนการที่ชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมายในขณะที่ สุรัชย์ เจนประโคน (2552) กล่าวถึงประเด็นองค์ประกอบนโยบายสาธารณะเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบตามความสำคัญของนโยบายจำแนกได้ดังนี้ 1.นโยบายเป็นหลัก แนวทางปฏิบัติการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2.นโยบายเป็นจุดหมายสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงแก่ประเทศ 3.นโยบายเป็นสิ่งที่แสดงความแน่นอน ขจัดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานระหว่างองค์กรและบุคคล 4.นโยบายเป็นเครื่องมือการบริหารงานอย่างมีเอกภาพของรัฐบาล 5.นโยบายเป็นกลไกทำให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่อง และ 6.นโยบายเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างมีเหตุและผล

เมื่อรัฐบาลตัดสินใจดำเนินนโยบายในรูปแบบโครงการประชารัฐ เป็นการปรับรูปแบบการปกครองมาเป็นการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นระบบสังคมขนาดใหญ่ โดยมุ่งสนใจกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในลักษณะการอภิบาลจากสวัสดิการรัฐ ด้วยความช่วยเหลือ ลดความเดือดร้อนในการดำรงชีพ และสร้างสรรค์โอกาสใหม่ ๆ เพื่อความมั่นคง มีคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมุ่งหวังให้ทุกคนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตนอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาค ภายใต้เงื่อนไขความสำเร็จคือ ต้องข้ามผ่านวัฒนธรรมที่ว่า รัฐโดยผู้ปกครองหรือรัฐเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด มาเป็นการสนับสนุนและส่งเสริม (Empowering Communities) แทนการควบคุมและออกคำสั่ง (Command and Control) (Osborne & Gaebler, 1992)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสังคมขนาดใหญ่ของประเทศชาติที่มีความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเป้าหมายปลายทางคือ การสร้างโอกาสใหม่ ๆ สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแบบการอภิบาลโดยรัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดการสร้างสัมพันธ์กับวิถีประชาธิปไตย ตามรูปแบบประชาธิปไตยมีส่วนร่วม (Participatory democracy) กล่าวคือ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การอภิบาลโดยรัฐหรือหลักสวัสดิการสังคม (social welfare) ยังคงเป็นนโยบายสาธารณะหรือกรอบสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนกลุ่มเป้าหมายคือผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มประชาชนที่อยู่เกณฑ์ต่ำกว่าเส้นความยากจนอันเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนั้นเป้าประสงค์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จึงมีสาระสำคัญ 3 เป้าหมายคือ 1.รัฐประสงค์อภิบาลผู้ด้อยโอกาส ด้วยระบบสวัสดิการ (welfare) เพื่อช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มคนยากจนหรือผู้มีรายได้น้อย มุ่งลด

ความเหลื่อมล้ำ เป็นการสร้างระบบความคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงและมีความเป็นธรรม 2.รัฐประสงคิให้สวัสดิการสังคมสู่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ให้การสิทธิด้านการศึกษา ตัวอย่างเช่น กรณีรัฐใช้งบประมาณรายจ่ายเพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อหัวเท่ากัน ผลประโยชน์ย่อมเกิดกับคนยากจน เมื่อคิดเทียบกับรายได้และรายได้แล้วย่อมมากกว่าคนรวย 3.รัฐประสงคิให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจ คือ มีรายได้เป็นของตนเองจากการประกอบอาชีพ ภายใต้บริบทแรงงานมีฝีมือ อีกทั้งมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น มาตรการด้านเศรษฐกิจและสังคม ระบบการคุ้มครองทางสังคมที่ช่วยจัดการความเสี่ยงที่เกิดกับคนยากจน และทำให้คนยากจนมีโอกาสทางการศึกษา เข้าถึงแหล่งงาน แหล่งเงินทุน เพื่อพัฒนาตนสู่การหลุดพ้นความยากจนได้ แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองทางสังคมด้วยการมอบสวัสดิการแบบอนุบาลโดยรัฐมิได้เป็นสูตรสำเร็จเพียงลดจำนวนและช่องว่างระหว่างคนยากจนเท่านั้น แต่ยังคาดหวังให้เกิดการขยายฐานคนชั้นกลางให้เพิ่มจำนวนมากขึ้น รวมทั้งการลดช่องว่างระหว่างคนชั้นกลางกับคนมีรายได้สูงอีกด้วย

แนวคิดบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นมาตรการหนึ่งในโครงการประชารัฐ ประกาศใช้เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมต้นเหตุความยากจนของประชาชนชาวไทย โดยแนวคิดนี้ มีที่มาจากแนวทางการพัฒนาจากหลายรัฐบาล ได้ใช้งบประมาณในการปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ อาทิ การให้สวัสดิการประชาชน เช่น สวัสดิการเด็ก สวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการไม่ตรงเป้าหมายที่แท้จริง เนื่องจากขาดระบบสารสนเทศที่เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน คณะรัฐมนตรีจึงเห็นชอบอนุมัติมาตรการเพิ่มรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อย ที่มาลงทะเบียนขอรับสวัสดิการแห่งรัฐ จึงมีสิทธิรับความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐโดยดำเนินการครอบคลุมผู้มีรายได้น้อย ทั้งประชาชนภาคเกษตรกรรม และนอกภาคเกษตรกรรม มีการมอบบัตรสวัสดิการ และเริ่มใช้เงินได้ตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2560 (วิชาญ ทราญอ่อน, 2560)

แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการวิจัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลหรือผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) ไปเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบทีมงาน มีการปรับการบริหารและเทคนิคการจัดการที่ประยุกต์ใช้ได้ทั้งการบริหารรัฐกิจ (Administration) และการบริหารธุรกิจ (Management) ในขณะเดียวกันผลงานวิจัย และข้อมูลขั้นทุติยภูมิและปฐมภูมิ รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อค้นหาสาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย (Evaluation) สำหรับใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับสู่การปรับปรุงโครงการมาตรการความช่วยเหลือ ด้วยการวางแผนที่มีข้อมูลเชิงสาเหตุ (ปัญหา) ทุกอย่างล่วงหน้า (Anticipatory) ผู้บริหารภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อการป้องกัน (Preventive) ดีกว่าการแก้ไข ทั้งนี้เพื่อมุ่งตอบวัตถุประสงค์วิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ

- 1) กระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
- 2) แนวทางการเพิ่มโอกาสให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ
- 3) รัฐบาลสามารถจัดสรรสวัสดิการสังคมได้อย่างถูกต้องทั่วถึง และ
- 4) ผู้มีรายได้น้อยสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อแสวงหาความรู้โดยรวบรวมข้อมูลทั้งทุติยภูมิ (secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) สำหรับพิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมเหล่านั้น ซึ่งวิธีนี้เป็นให้ความสำคัญต่อข้อมูลความคิดเห็น ค่านิยม อุดมการณ์ของบุคคล การรวบรวมข้อมูลจึงใช้ทั้งข้อมูลขั้นทุติยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการ ตำราที่แต่งขึ้น หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐซึ่งเป็นข้อมูลที่มีบุคคลนำมาวิเคราะห์ปรับปรุงข้อมูลเสนอตามความเห็น

ของตน และรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key performants) ในฐานะเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบายดังกล่าว ประกอบด้วย ตัวแทนจากฝ่ายบริหาร ตัวแทนพาณิชย์จังหวัดนครปฐม ตัวแทนจากสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอดอนตูมทั้ง 7 แห่งเครื่องมือที่ใช้คือคำถามนำการสัมภาษณ์เจาะลึก 1 ฉบับ รวมทั้งการเก็บข้อมูลด้วยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ได้รับสิทธิหรือเป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในเขตปกครองของอบต.ดอนตูม จำนวน 10 คน โดยจัดทำเครื่องมือการวิจัย และตั้งประเด็นคำถามสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย 1 ฉบับ สำหรับจัดเก็บข้อมูล กำหนดวิเคราะห์ผลข้อมูลด้วยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (deductive) นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการบรรยายความ (descriptive)

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการดำเนินโครงการ National e-Payment เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยมุ่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า ยังขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่สามารถลดปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำได้อย่างเห็นผล สะท้อนให้เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติตามมาตรการความช่วยเหลือทางการเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นการใช้งบประมาณเป็นปัจจัยนำเข้า (input) โดยการจัดสรรเงินงบประมาณ จ่ายไปยังผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้โดยตรง ส่งผลให้ผู้ได้รับเงินผ่านบัตรสวัสดิการของรัฐตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการตามความต้องการอย่างได้ผล สามารถช่วยลดปัญหาความยากจนได้ในเวลาหนึ่ง แต่ในแง่ผลลัพธ์ (output) ยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโครงการในการลดความเหลื่อมล้ำได้เท่าที่ควร มีผลกระทบเกี่ยวเนื่องถึงการอภิบาลของรัฐใน 4 โอกาส คือ 1. ความแน่ชัดในโอกาสการมีงานทำ 2. โอกาสทางการศึกษา ต่อหรือฝึกอาชีพเฉพาะด้าน 3. การเข้าถึงสถาบันการเงินซึ่งเป็นแหล่งเงินทุน และ 4. การเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามเกณฑ์คุณภาพชีวิต

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบ 4 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ รัฐบาลได้มอบหมายนโยบายสาธารณะมาใช้บริหารจัดการระบบสังคมทั้งประเทศ ในลักษณะโครงการประชารัฐ ด้วยรูปแบบการอภิบาลโดยรัฐซึ่งใช้มาตรการความช่วยเหลือทางการเงินผ่านสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการนำมาตรการมาปฏิบัติในแง่การจ่ายเงินได้ผลดีพอสมควร ประชาชนนำไปใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคขั้นพื้นฐานมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพียงแต่ยังเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการรัฐ เช่น การได้รับสิทธิใช้บริการคมนาคมทางรถไฟ รถโดยสารสาธารณะ บขส. รถไฟฟ้า ที่มีเฉพาะในเขตเมืองหลวงเท่านั้น และพบว่าผลลัพธ์จากมาตรการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไม่ได้สะท้อนความมั่นคงทางรายได้มากนัก (2) ปัจจัยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ รัฐบาลมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจาก 6 กระทรวง ร่วมมือกับธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร่วมด้วยอีก 4 องค์กรเอกชน ซึ่งการประสานความร่วมมือเป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีการบูรณาการเชิงปฏิบัติการได้เป็นที่น่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานมีลักษณะเชิงรับมากเกินไป (3) ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำข้อมูลกลุ่มเป้าหมายยังคงมีคำวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ส่งผลให้เกิดช่องว่างคือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนยากจนจริงข้อมูลยังตกหล่นไม่ได้รับสิทธิ ส่วนหนึ่งมาจากการจัดทำระบบฐานข้อมูลหรือ Big data ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การสำรวจข้อมูลจำนวนคนยากจนที่ไม่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นคนยากจนที่แท้จริงไม่ได้สิทธิประโยชน์จากนโยบาย โครงการ และมาตรการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้ ส่งผลให้ประชาชนที่มีฐานะยากจนจึงไม่ได้รับความช่วยเหลือตามเป้าหมาย และ (4) ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มาตรการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนสร้างโอกาสการพัฒนาตนเอง ด้วยการเข้าร่วมพัฒนาอาชีพและรายได้ที่มั่นคง จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การอย่างมีนัยสำคัญ 1.ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ที่เน้นการพัฒนาคนให้เกิดความยั่งยืน 2.ยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกมิติ มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 3.ยุทธศาสตร์ชาติการสร้างโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางสังคม มุ่งพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเอง โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และ 4. ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบัตรสวัสดิการของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แก้ปัญหาความยากจน มุ่งหวังให้ทุกคนมีความเท่าเทียมลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนเป็นสำคัญ

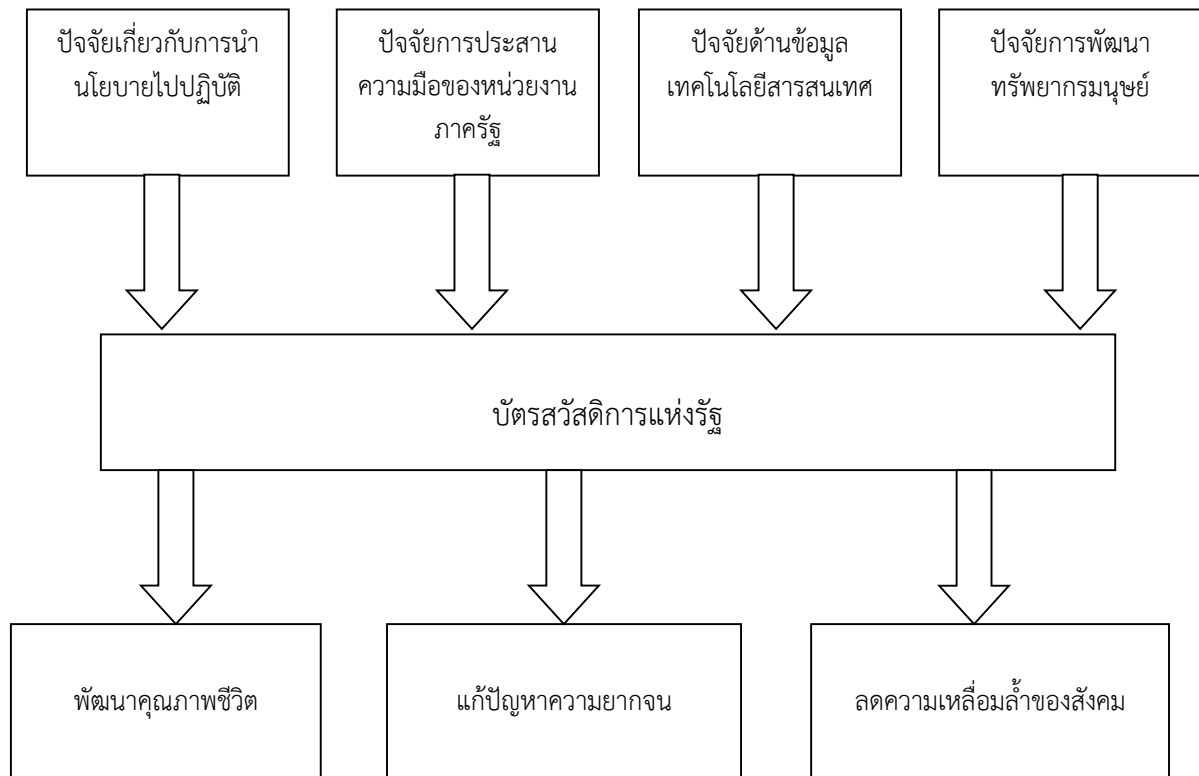
3. เมื่อพิจารณามาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพ ในกรณีการจัดจำหน่ายสินค้าราคา เหมือนเป็นการแทรกแซงกลไกตลาดของรัฐบาล เพื่อให้สินค้ามีราคาถูกลง แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจไทยเป็นแบบเสรีนิยมโดยภาครัฐกิจเอกชนที่มีเครือข่ายขนาดใหญ่จะมีบทบาทในตลาด มาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการจึงเป็นแค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มิใช่การแก้ปัญหาที่ฐานราก รวมถึงการบริหารจัดการบัตรสวัสดิการภาครัฐที่ยังไม่ได้มุ่งกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการคุ้มครองสวัสดิการของประชาชนด้านการยกระดับรายได้ ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ฯลฯ ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลจากการใช้นโยบายดังกล่าวไม่มากนัก การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และขจัดความยากจน ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป แนวทางข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

3.1 หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของนโยบาย โดยปรับปรุงกรอบแนวคิดการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถนำไปดำเนินงานสะดวก มีเอกภาพยิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการตามสถานการณ์ได้อย่างคล่องตัว

3.2 ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการลงทะเบียนคนจน เพื่อคัดกรองผู้มีสิทธิรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จัดทำฐานข้อมูลเชิงบูรณาการหลัก (Big data) พร้อมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับการใช้งาน ประมวลผลข้อมูลแบบเห็นผลทันที (Real time) สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างเข้มงวด ป้องกันข้อมูลซ้ำซ้อน

3.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน ผ่านบัตรสวัสดิการผู้มีรายได้น้อยเป็นเพียงแผนระยะสั้น แต่ควรมีแผนพัฒนาในเชิงการพัฒนาในระยะยาว ควรสร้างฐานรากและส่งเสริมให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการพัฒนาวิชาชีพ โดยรัฐควรประสานความร่วมมือกับกระทรวงแรงงาน เน้นในเรื่องการจัดหางาน การพัฒนาฝีมือแรงงานด้วยการฝึกอาชีพ การอบรม ทั้งนี้เพื่อรองรับอนาคตการเข้าสู่แรงงานตามความต้องการตลาดแรงงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ควรเพิ่มหน่วยงานเพื่อประสานความร่วมมือ เช่น สถาบันอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สร้างความร่วมมือกับวิทยาลัยสารช่าง วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาในแต่ท้องถิ่น ร่วมจัดทำหลักสูตรอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ความรู้ในประกอบอาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาต่อ และการต่อยอดสู่ตลาดแรงงานทั้งในประเทศและกลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อพัฒนา ให้ประชาชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างความมั่นคงในวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่เหมาะสมหรือดีขึ้นต่อไป

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

จากการวิจัยทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบองค์ประกอบ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ
2. ปัจจัยการประสานความมือของหน่วยงานภาครัฐ
3. ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนสร้างโอกาสการพัฒนาตนเอง โดยมีแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ที่เน้นการพัฒนาคนให้เกิดความยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติการสร้างโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางสังคมให้สามารถพึ่งตนเอง และ ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบัตรสวัสดิการของรัฐ
2. แก้ปัญหาความยากจน
3. ลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในสังคม

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบการทำวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ว่า ข้อมูลด้านสภาพการณ์การดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย โดยใช้มาตรการความช่วยเหลือด้านการเงิน ด้วยการใช้บัตรเติมเงินสวัสดิการแห่งรัฐ

สภาพการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประชารัฐ ที่ให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย โดยรัฐบาลตัดสินใจเลือกแนวนโยบายสาธารณะ ว่าด้วยหลักสวัสดิการสังคม (Social welfare) ให้แก่ประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากการจัดสวัสดิการสังคม เป็นการดูแลประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือตกอยู่ในเกณฑ์คนยากจน การนำหลักสวัสดิการสังคมรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการอภิบาลโดยรัฐ เป็นแนวคิดที่เปลี่ยนจากการมุ่งปกครองมาเป็นการบริหารจัดการ การดูแลประชาชนด้วยระบบสังคมขนาดใหญ่ เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้คนไทยทุกคนมีความเท่าเทียม นโยบายสาธารณะในลักษณะสวัสดิการสังคมนี้มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 257 (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกัน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายสาธารณะที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ สามารถจำแนกได้ 5 ประการ คือ 1) แก้ไขปัญหาความยากจน 2) ลดความเหลื่อมล้ำ 3) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) สร้างความมั่นคง ยั่งยืน และ 5) พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยได้กำหนดขอบเขตความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแบ่งเป็น 2 ด้านคือ ลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน และการลดค่าใช้จ่ายการเดินทาง สภาพการณ์การดำเนินนโยบายสาธารณะจึงมุ่งเน้นปฏิบัติต่อกลุ่มคนยากจน แม้ว่าผลการวิจัยนี้ พบว่า สามารถการลดความรุนแรงของปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัญหาการออกแบบนโยบาย ดังที่ประสงค์ชัย เศรษฐสุวิทย์ (2558) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย: วิเคราะห์ตัวแบบพหุกระแส (Multiple Streams Model) เป็นที่นิยมและแพร่หลายในต่างประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดพอสมควร คือ การใช้ข้อมูลการวิเคราะห์ในกระบวนการกำหนดนโยบายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่การนำตัวแบบพหุกระแสไปใช้ ต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสำคัญต่อการเข้าสู่วาระนโยบาย รวมถึงการวิเคราะห์ว่า ใครเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อวาระนโยบาย อีกทั้งการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นตัวแบบพหุกระแสที่เกิดขึ้น ได้แก่ กระแสการเมืองการปกครอง กระแสนโยบาย กระแสเศรษฐกิจ กระแสสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ของ Hood, Christopher (1991) และทฤษฎีการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) เสนอโดย Denhardt, R.B. and Denhardt, V.J. (2007) กล่าวถึงแนวคิดการบริหารงานภาครัฐผ่านการบริหารสาธารณะ ที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากคุณภาพบริการสาธารณะ อย่างทั่วถึง ทัดเทียม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ของประชาชนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบองค์ประกอบ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ 2. ปัจจัยการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ 3. ปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินนโยบาย ทั้งข้อดี และปัญหาอุปสรรค ทั้งนี้เนื่องจากประเด็นปัญหาความช่วยเหลือประชาชน จากฐานข้อมูลสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ยังมีปัญหาเรื่องความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล ส่งผลให้เกิดการกำหนดนโยบายสาธารณะและมาตรการการช่วยเหลือจากรัฐในการออกมาตรการยังไม่ตรงวัตถุประสงค์เท่าที่ควร กล่าวคือทำให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐบางส่วน ไม่เป็นผู้มีรายได้น้อยหรือคนยากจนที่สมควรได้รับสิทธิ ส่งผลให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณเกิดความไม่คุ้มค่า การนำนวัตกรรม

มาใช้พัฒนาฐานข้อมูลให้ เพื่อติดตามนโยบายที่ได้ให้ความช่วยเหลือแบบรายบุคคลไป ให้เกิดความถูกต้องแล้ว ใช้เป็นฐานข้อมูลใหญ่ (Big data) ทำให้การช่วยเหลือรายบุคคลได้อย่างเหมาะสม แต่การดำเนินนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ถือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ยังขาดการบูรณาการตามแนวคิด 4 มิติ ได้แก่ มิติ การมีงานทำ มิติการฝึกอบรมอาชีพและการศึกษา มิติการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และมิติการเข้าถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐาน ใกล้เคียงกับการศึกษาของ ธฤทธิ์ ดอกโธสง (2555) การประเมินประสิทธิผลของนโยบาย ประชานิยมในการพัฒนาระดับท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนให้การ ยอมรับนโยบายประชานิยมของทุกรัฐบาล ความต้องการพิเศษ คือ การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ และ ต้องการให้ช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยโอกาส ส่วนแนวทางการป้องกัน การจัดทำข้อมูลจำนวนคนยากจนที่ แท้จริง แต่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้ อีกทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกระทรวงแรงงาน หน่วยงานในสังกัดทั้งสถาบันและสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานทุกแห่ง ที่ร่วมจัดกลุ่มหลักสูตร กลุ่มเป้าหมาย การฝึกอบรม สถาบันฝึกอบรม และผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งการดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพผู้มีรายได้น้อยที่ ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ และความมั่นคงในชีวิต มีกระทรวงแรงงาน ทำหน้าที่เพียงรับทราบแนวทางการดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพผู้มีรายได้น้อยเท่านั้น จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจึงควรมีการเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ นำผลการวิจัยมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในการนำนโยบายสาธารณะมาสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาความยากจน และลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจที่ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ บทความนี้จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต จึงเกิดมาตรการความช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แต่ยังพบความสมบูรณ์ในหลายจุด จึงขอ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การนำนโยบายมาปฏิบัติ ยังดำเนินการแบบดั้งเดิม รัฐบาลและหน่วยงาน ภาครัฐ ควรนำตัวแบบแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration) ให้มีลักษณะ ธุรกิจเชิงสังคม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ควรกำหนดกลยุทธ์ที่ทันต่อยุคสมัย สามารถปฏิบัติให้เห็นผลได้รวดเร็ว มีการตรวจสอบแผน มาตรการก่อนนำมาปฏิบัติ และติดตามประเมินผลระหว่างนำนโยบายมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ (Ultimate Outcome) จึงขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการดังนี้

2.1 ให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของนโยบาย โดยปรับปรุงกรอบแนวคิดการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ หน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถนำไปดำเนินงานสะดวก มีเอกภาพยิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการตาม สถานการณ์ได้อย่างคล่องตัว

2.2 ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อบัณฑิตด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมด้าน นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการลงทะเบียนคนจน เพื่อคัดกรองผู้มีสิทธิรับ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จัดทำฐานข้อมูลเชิงบูรณาการหลัก (Big data) พร้อมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศให้

สอดคล้องกับการใช้งาน ประมวลข้อมูลแบบเห็นผลทันที (Real time) สามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างเข้มงวด ป้องกันข้อมูลซ้ำซ้อน

2.3 เพื่อให้ตอบสนองเป้าประสงค์หลัก คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน ผ่านบัตรสวัสดิการผู้มีรายได้น้อย ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระทรวงแรงงาน เน้นในเรื่องการจัดหางาน การพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งนี้เพื่อรองรับอนาคตการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วย นอกจากนี้ควรเพิ่มหน่วยงานเพื่อประสานความร่วมมือ เช่น สถาบันอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สร้างความร่วมมือกับวิทยาลัยสารช่าง วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาในแต่ท้องถิ่น ร่วมจัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ความรู้ในประกอบอาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาตน ให้สามารถสร้างความมั่นคง สู่ความมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมหรือดีขึ้นต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ขอเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งหน่วยวิจัยและพัฒนา (R&D) ให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อนำมาปรับปรุง หรือแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น และพัฒนาปรับปรุงการนำนโยบายมาปฏิบัติให้เกิดความสะดว รวดเร็ว ตรงจุดตรง ประเด็น รวมไปถึงเป็นการทบทวนประเมินผลการเพื่อทราบสิทธิประโยชน์สวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละระยะ มีความเหมาะสมตามความจำเป็น ความต้องการของประชาชนหรือไม่เพียงใด เพื่อกำหนดแผนงานหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมในแต่ละสภาพการณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพลิตตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). *ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ประสงค์ชัย เศรษฐสุวิชัย. (2558). การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย: วิเคราะห์ตัวแบบพหุกระแสและการนำไปใช้. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 7(3), 301-331.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560 ก). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 หน้า 21 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560.(เอกสารอัดสำเนา)
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 หน้า 21 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560.(เอกสารอัดสำเนา)
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2561.(เอกสารอัดสำเนา)
- วิชาญ ทราโย่น. (2560). *โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2562. จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi-2560-014.pdf>
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2551). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560) *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สุรัชย์ เจนประโคน. (2552). *นโยบายสาธารณะและการวางแผน*. เอกสารประกอบการสอน. สมุทรสาคร: วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร.
- อมร รักษาสัตย์. (2548). *การพัฒนานโยบาย*. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำพล จินดาวัฒนะ. (2557). *การอภิบาลร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- Denhardt, R.B. and Denhardt, V.J. (2007). *The New Public Service: Serving, Not Steering*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Easton, D. (1953). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Alfred A. Knopf.
- Hood, Christopher. (1991). *A Public Management for All Seasons?*. Public Administration. 69.
- Mark, Considine. (2005). *Making public policy: Institutions, actors, strategies*. Cambridge, MA: Policy Press.
- Osborne, David and Ted Gaebler. (1992). *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is transforming the Public Sector*. New York: NY.

**ขบวนการพัฒนากฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และ
สภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย**
LEGAL DEVELOPMENT MOVEMENT IN PROFESSIONAL SAFETY HEALTH AND
ENVIRONMENT AT WORK OF THAILAND

มนตรี วรภัทรทรัพย์, วรวุฒิ มุลตรีอุตร, บุญจิระ บุญปัญญา และสมชาย ชูเมือง
Montree Worapattharasap, Worawuth Multri-utr, Boonchira Boonpanya
and Somchai Choomuang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

¹papamontree@gmail.com

Received 3 March 2021; Revised 17 May 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับขบวนการทางสังคม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิชาชีพ กฎหมายพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2554 กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย การเข้าชื่อเสนอกฎหมายของไทย กรณีตัวอย่างการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิสาขากฎหมาย รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน นายก/ประธาน ของสมาคม/ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ในจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี จำนวน 18 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย 2) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

การรวมตัวของเครือข่ายเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน สมาคมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนด้านอาชีวอนามัยฯ ดำเนินการจัดทำร่างกฎหมาย ให้มีการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพโดยเสนอเป็นกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพตามกฎหมาย ในการปรับปรุงพัฒนากฎหมายนี้ ให้มีการออกเป็นกฎหมายวิชาชีพ “ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.....” เพื่อรองรับการปฏิบัติงานให้เป็นองค์กรวิชาชีพในรูปแบบของ “สภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน” โดยมีหน่วยงาน “กระทรวงแรงงาน” ร่วมกันดำเนินการในการผลักดันการออกกฎหมายร่วมกับเครือข่ายวิชาชีพความปลอดภัย หน่วยงานราชการ และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การพัฒนากฎหมายวิชาชีพ, ความปลอดภัย, อาชีวอนามัย, สภาพแวดล้อมในการทำงาน

Abstract

This research is qualitative research. Theoretical concepts about social movements, theoretical concepts about development. Theoretical concepts about the profession Safety, Occupational Health and Work Environment Act B.E. 2554 (2011) Related Ministerial Regulations Thai Law Examples of establishment of professional organizations and related research are research frameworks. Research areas are Samut Sakhon, Nakhon Pathom and Ratchaburi. The main contributors to this research included qualified persons in law, political science or public administration. Government officials in charge of security President/President of the Association/Club of Occupational Safety officers and Professional Safety Officers in Samut Sakhon, Nakhon Pathom and Ratchaburi provinces, 18 people used a specific selection method. There are two types of research tools: 1) research interviews, 2) research-specific discussions. Analyze data using content analysis and write a description. This research was found: Integration of professional safety officer networks Work Safety Officers Club, The Association of Occupational Safety Officers and educational institutions that teach occupational health jointly implemented the establishment as a professional organization. Drafting legislation, establishing it as a professional organization, proposing legislation to be established as a professional organization. There are government agencies involved in establishing as legal professional organizations.

Recommendations on guidelines for improving the development of professional legislation to be "Draft Professional Safety Health and Environment at Work Act.....", to support the implementation of professional organizations in the form of the "Federation of Professional Safety Health and Environment at Work ". Government agencies and other related professions.

Keywords: The Development of Professional law, safety, health, environment at work.

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 187 ว่าด้วยกรอบเชิงส่งเสริมการดำเนินงานความปลอดภัยและอาชีวอนามัย พ.ศ.2549 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 24 มีนาคม 2560 นับจากวันที่ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2559 ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ประเทศไทยได้แสดงถึงความมุ่งมั่นด้านความปลอดภัยของแรงงานไทย โดยประกาศใช้แผนแม่บทความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 -2564) และ ประกาศระเบียบวาระแห่งชาติ “แรงงานปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี” ระยะที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2569) และสิ่งสำคัญคือ รัฐบาลกำหนดนโยบาย “Safety Thailand” เพื่อให้กระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องบูรณาการงานความปลอดภัยและอาชีวอนามัยร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดงานวันความปลอดภัยและอาชีวอนามัยสากลภายใต้กรอบแนวคิด “เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บและการใช้ข้อมูลด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย: สร้างความเข้มแข็งของรากฐานวัฒนธรรมการป้องกัน” ซึ่งการสร้างฐานข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลที่ถูกต้องจะเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนางานด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของประเทศไทยในอนาคตได้เป็นอย่างดี โดยในระยะสั้นนั้นเริ่มจากภาครัฐและถ่ายทอดไปสู่ภาคเอกชนในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0

ของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยในประเทศไทยยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยเท่าที่ควร ซึ่งทำให้เกิดการสูญเสียอยู่บ่อยครั้ง ทุกฝ่ายจึงต้องช่วยกันรณรงค์และสร้างความตระหนักรู้เรื่องความปลอดภัยให้เป็นวัฒนธรรมเพื่อลดการประสบอันตรายทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นการจัดงานเช่นเดียวกับประเทศสมาชิกองค์การแรงงานระหว่างประเทศทั่วโลก เพื่อแสดงออกถึงความมุ่งมั่นและความพร้อมที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานในการยกระดับมาตรฐานงานด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของประเทศไทยสู่ระดับสากล

ประเด็นความปลอดภัยในการทำงาน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเน้นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการแสดงศักยภาพของประเทศในประชาคมโลก กระทรวงแรงงานได้ดำเนินการปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการและอำนาจหน้าที่ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานใหม่ โดยรวมภารกิจของกองตรวจความปลอดภัยและสถาบันความปลอดภัยในการทำงาน จัดตั้งเป็นสำนักความปลอดภัยแรงงาน เพื่อให้การบริหารจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพิ่มความคล่องตัวในการให้บริการโดยกระจายภารกิจลงสู่ศูนย์ความปลอดภัยแรงงานพื้นที่ ลดความซับซ้อนในการทำงาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และเพื่อรองรับการเป็นเจ้าภาพหลักขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ “แรงงานปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี” ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ โดยการจัดตั้งสำนักความปลอดภัยแรงงานนี้ได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม 2552 และเปลี่ยนเป็นกองความปลอดภัยแรงงาน วันที่ 12 กรกฎาคม 2559

ความปลอดภัย และสุขภาพอนามัยดีเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของกรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานในการตอบสนองนโยบายของรัฐที่มุ่งลดอุบัติเหตุและส่งเสริมคนทำงานให้มีสุขภาพอนามัยดี ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานในสถานประกอบกิจการจะมีกฎหมายคือพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 กำหนดบทบาท และหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เป็นไปตามกฎหมายความปลอดภัยที่มีการกำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวทางของระเบียบวาระแห่งชาติ “แรงงานปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี” ในข้อ 3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยอาศัยแนวทางประชารัฐ ซึ่งมีบุคลากรด้านความปลอดภัยที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และระดับอื่นๆ เป็นเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยอาศัยแนวทางประชารัฐ ตลอดจนให้เป็นไปตามแผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) โดยสอดคล้องกับพันธกิจ ข้อ 3. เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายในทุกภาคส่วน และความร่วมมือระหว่างเครือข่ายด้านความปลอดภัย และอาชีวอนามัย และข้อ 4. พัฒนากลไกการบริหารจัดการและการดำเนินงานด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย โดยมียุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความร่วมมือและพัฒนาภาคีเครือข่ายด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนากลไกการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย โดยในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานเป็นเครือข่ายที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กร สมาคม ชมรม ทุกจังหวัด ทุกภูมิภาค ทั่วประเทศ ตามที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้มีประกาศรายชื่อชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับภาค/จังหวัด ลงวันที่ 30 กันยายน 2557 ไว้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (พ.ศ.2555-2559)

ในปัจจุบันบทบาทของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน มีกฎหมายพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2554 ซึ่งมีกฎกระทรวงว่าด้วยการบริหารจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2559 ซึ่งออกตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง

แรงงาน พ.ศ.2541 กำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานไว้ในสถานประกอบกิจการในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น แต่มีการกิจอย่างอื่นทั้งตามกฎหมายพิเศษหรือตามการร้องขอของหน่วยงานราชการอื่น ซึ่งบทบาทที่มีมากขึ้นย่อมส่งผลต่อความเสี่ยงในการทำงานด้วย ไม่ว่าจะเป็นการถูกรังเรียน การถูกฟ้องดำเนินคดีแพ่งเรียกค่าเสียหาย หรือดำเนินคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ค่าตอบแทนของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานที่ได้รับกลับมีจำนวนเท่ากับค่าตอบแทนของพนักงานทั่วไปของหน่วยงานเอกชนเท่านั้น ซึ่งไม่มีความเหมาะสมกับภารกิจและความเสี่ยงที่เจ้าหน้าที่เพราะเมื่อบุคลากรที่ได้รับการอบรมความปลอดภัยในการทำงานต้องเผชิญกับการปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของบุคลากรเหล่านี้ไปยังหน่วยงานอื่นที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายของบุคลากรความปลอดภัยในการทำงานย่อมส่งผลให้การลงทุนฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรนั้นสูญเปล่า เพราะเมื่อบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมจนมีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์แล้วย่อมต้องเลือกสายวิชาชีพอื่นที่มีการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจและความเสี่ยงจากการทำงานมากกว่า

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานมีปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เครือข่ายความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่มีองค์กรที่เป็น สภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานขึ้นเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและควบคุมการประกอบวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ที่จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในการส่งเสริมและควบคุมการประกอบวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานแล้วยังเกิดประโยชน์แก่สังคม โดยมีสภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนควบคุมมิให้ผู้ที่ขาดความรู้ความสามารถเข้ามาประกอบอาชีพในสาขาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งหากไม่มีการควบคุมบุคคลเหล่านั้น อาจทำให้เกิดความผิดพลาดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนและสังคมโดยรวมได้

แต่อย่างไรก็ตามในการควบคุมวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานนั้นก็ไม่ได้ทำให้ขาดอิสรภาพทางด้านวิชาการในการทำงานแต่อย่างใด และการที่ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานมารวมตัวกันเป็นสภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานนั้น จะได้ร่วมกันกำหนดทิศทางในการพัฒนาด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของประเทศ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งเพื่อที่จะผลักดันให้เกิดพัฒนาการทางด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของประเทศในแบบก้าวกระโดดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบ ขั้นตอน โครงสร้าง และอุปสรรคในวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย
2. เพื่อศึกษาขบวนการเสนอกฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการเสนอกฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ขบวนการทางสังคม หมายถึง การกระทำการร่วมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีผลเปลี่ยนแปลงสังคม ในทางสร้างสรรค์โดยประเด็นสำคัญอยู่ที่ผู้ร่วมขบวนการขบวนการทางสังคม โดยเป็นกระทำการรวมหมู่ โดยการที่ผู้คนจำนวนมากร่วมมือกระทำการด้วยกัน ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สำคัญของสังคม

การจัดทำกฎหมายในบริบทของประชาธิปไตยประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงรับรู้ข้อมูลเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องมีบทบาทเข้าไปมี เป็นประชาชนที่มีความพร้อม มีช่องทาง มีบทบาทเข้าไปร่วมตัดสินใจในนโยบายและข้อกฎหมายที่มีผลกระทบทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวม ประชาชนจึงเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในรูปแบบการปรึกษาหารือสาธารณะในฐานะของหุ้นส่วนหรือผู้มีส่วนได้เสียในนโยบายหรือกฎหมายที่นำมาพิจารณานั้น เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินนโยบายสาธารณะหรือออกกฎหมายที่เหมาะสม ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่คุ้มค่า และนำไปสู่การสร้างความสะดวกในสังคมได้อย่างแท้จริง

วิชาชีพต่าง ๆ ในสังคมเกิดขึ้นจากการแบ่งงานของสมาชิกในสังคมออกเป็นกลุ่มอาชีพหรือวิชาชีพ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของวิชาชีพของตน ประกอบกับเมื่อผู้บัญญัติกฎหมายเห็นความสำคัญของกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ จึงออกกฎหมายควบคุมวิชาชีพขึ้น เช่น วิชาชีพกฎหมาย วิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม วิชาชีพผู้สอบบัญชี และวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข การปล่อยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งอ้างตนว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพ

โครงสร้างของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ มักจะมีองค์ประกอบดังนี้

(1) สภาวิชาชีพ เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่หลักในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ เช่น แพทยสภา สภาวิศวกร สภาทนายความ หรือสภาวิชาชีพบัญชี

(2) สมาชิก ซึ่งมีสิทธิหน้าที่ตามที่กฎหมายวิชาชีพแต่ละฉบับกำหนดไว้

(3) คณะกรรมการวิชาชีพ มีอำนาจหน้าที่ออกกฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบต่าง ๆ ใช้บังคับเป็นการทั่วไป กำหนดหลักเกณฑ์ของการประพฤติตน และการปฏิบัติวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เรียกว่า จรรยาบรรณ หรือมรรยาทแห่งวิชาชีพ

(4) การควบคุมการประกอบวิชาชีพ โดยองค์กรวิชาชีพจะมีการจดทะเบียนหรือการขึ้นทะเบียนผู้เป็นสมาชิก หรือผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ที่ไม่ประกอบวิชาชีพ เพื่อใช้แสดงตนในการประกอบวิชาชีพและเป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่มีใช้สมาชิกหรือผู้ได้รับใบอนุญาตไปประกอบวิชาชีพที่ควบคุมเหล่านี้

การเข้าชื่อเสนอกฎหมายของไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเจตนารมณ์หลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการร่วมติดตามตรวจสอบและมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการนิติบัญญัติ ดังเช่นมาตรา 133 (3) กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน ริเริ่มเข้าชื่อและนำเสนอร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับ หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 133 กำหนดไว้ ดังนี้

“มาตรา 133 ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน และจะเสนอได้ก็แต่โดย

(1) คณะรัฐมนตรี

(2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน

(3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10.000 คน เข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย”

แผนแม่บทความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564 เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของกระทรวงแรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2554 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หมายความว่า ลูกจ้างซึ่งนายจ้างแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานตามพระราชบัญญัตินี้ มีกฎหมายลูกที่เป็นกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549 ซึ่งได้ออกตามกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ใช้บังคับกำหนดหลักเกณฑ์ด้านการบริหารความปลอดภัยไว้ โดยแบ่งระดับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานไว้เป็น เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับหัวหน้างาน ระดับบริหาร ระดับเทคนิค ระดับเทคนิคขั้นสูง และระดับวิชาชีพ มีหน้าที่และขอบเขตงานตามที่กำหนดไว้ แต่ยังไม่มีการกำหนดเป็นวิชาชีพที่กฎหมายรองรับ และมีองค์กรที่เป็นองค์กรวิชาชีพเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น เช่น วิศวกร ทัศนศาสตร์ เป็นต้น เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับวิชาชีพอื่นที่เป็นองค์กรวิชาชีพที่มีกฎหมายรองรับไว้ เช่น สถาปนิก ทัศนศาสตร์ สถาปนิกวิชาชีพ สถาปนิกวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น จึงศึกษาวิจัยในการพัฒนากฎหมายวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทยขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิสภาจากกฎหมาย รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ในการพัฒนากฎหมาย จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม ในการทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร, นครปฐม และราชบุรี แห่งละ 1 คนนายก/ประธาน ของสมาคม/ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในจังหวัด สมุทรสาคร นครปฐม และราชบุรี แห่งละ 1 คน เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ จังหวัด สมุทรสาคร นครปฐม และราชบุรี แห่งละ 2 คน รวมทั้งหมด 18 คน 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสนทนากลุ่มเป็นการประชุมระดมสมองด้วยกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) เชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มขนาดกลาง จำนวน 12 คน อภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่อง กรณีตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลหลั่งไหล (Flow) ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่าง ในกลุ่มด้วยกันเองและระหว่างกลุ่มสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Selection) ซึ่งในการเก็บข้อมูลแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นั้นจะแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มจะประกอบด้วย ประเด็นสำคัญดังนี้ (ไชย โพธิ์สิตา, 2550) 1) มโนทัศน์/ประเด็นศึกษา (Concepts) 2) คำถาม/ ประเด็นสนทนา (Questions) 3) รายการเพื่อชักถามต่อ (Probes) โดยครอบคลุมในประเด็นหลักของการวิจัย ผู้วิจัยได้มีการคัดเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัย ได้แบ่งกลุ่มประชากรเชิงคุณภาพออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มประชากรสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มประชากรสนทนากลุ่ม โดยมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วย ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในการทำงานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในสถานประกอบกิจการ โดยมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ควบคู่ไปด้วย เพื่อนำข้อมูลใช้ในการกำหนดขอบข่ายการเสนอกฎหมายวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานใน และ

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในการทำงานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ ตัวแทนจากสมาคม ชมรม เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ทั้งก่อนและหลังการสนทนากลุ่ม เฉพาะ เพื่อนำข้อมูลใช้ในการกำหนดและติดตามขอบข่ายการเสนอกฎหมายวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 รูปแบบ ขั้นตอน โครงสร้าง และอุปสรรคในวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทยมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในแต่ละระดับที่ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยในการทำงานตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ควรให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับเป็นระยะเวลานาน และปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ ขาดการควบคุมดูแลในวิชาชีพนั้น และการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ ในการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรวิชาชีพด้านความปลอดภัยจึงมีอุปสรรคที่เกิดจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการที่รับผิดชอบยังไม่มีผลผลักดันให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพมีการยกระดับสู่การเป็นวิชาชีพที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรสภาวิชาชีพที่กฎหมายรับรอง

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาขอบข่ายการเสนอกฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทยด้านการรวมตัวของเครือข่าย พบว่านอกจากสมาชิกของชมรม/สมาคมที่เป็นเครือข่ายเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานแล้วยังมีสมาคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพมีการรวมตัวกันการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ พบว่ามีความจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบจากการรวมตัวกันของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และระดับอื่น ๆ การจัดทำร่างกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ พบว่าคณะทำงานจัดทำร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยการนำเอาเนื้อหาของพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2554 มาเป็นหลักในการร่างกฎหมายวิชาชีพความปลอดภัยฯ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่สังกัดกระทรวงแรงงานขั้นตอนการเสนอกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ พบว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 133 ระบุผู้มีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติมี ดังนี้ 1) คณะรัฐมนตรี 2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน 3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน เข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิเสรีภาพ ของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่ ของรัฐ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพตามกฎหมาย พบว่ากรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการและส่งเสริมให้มีความปลอดภัยและอาชีวอนามัย

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหาและแนวทางการเสนอกฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย ด้านการรวมตัวของเครือข่าย พบว่าผู้ประกอบการวิชาชีพที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และรูปแบบองค์กรที่เป็นชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน สมาคมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย การจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ ที่มีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิชาชีพฯ มีความจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบจากการรวมตัวกันของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และระดับอื่น ๆ ที่ปัจจุบันอยู่ในรูปแบบของชมรม สมาคม ให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานขึ้นให้เป็นไปตามกฎหมายวิชาชีพที่ออกเป็นพระราชบัญญัติ กำหนดให้มีสถานะตามกฎหมายในรูปแบบของสภาวิชาชีพ ซึ่งการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพที่เรียกว่า “สภาวิชาชีพ” ด้านการจัดทำร่างกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ การจัดทำร่างกฎหมาย- ตั้งคณะทำงานร่างกฎหมายวิชาชีพฯ - ร่าง พ.ร.บ.วิชาชีพความปลอดภัยฯ- ขั้นตอนการเสนอกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ การเสนอกฎหมายโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10,000 รายชื่อ เสนอต่อประธานรัฐสภา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพตามกฎหมาย โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุม กำกับ ดูแลงาน ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สรุปองค์ความรู้

แนวทางในการพัฒนากฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทยที่ได้นำมาสู่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) ด้านการรวมตัวของเครือข่าย จากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพความปลอดภัยฯ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ชมรม/สมาคมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนสาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ร่วมกันในการผลักดันให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ

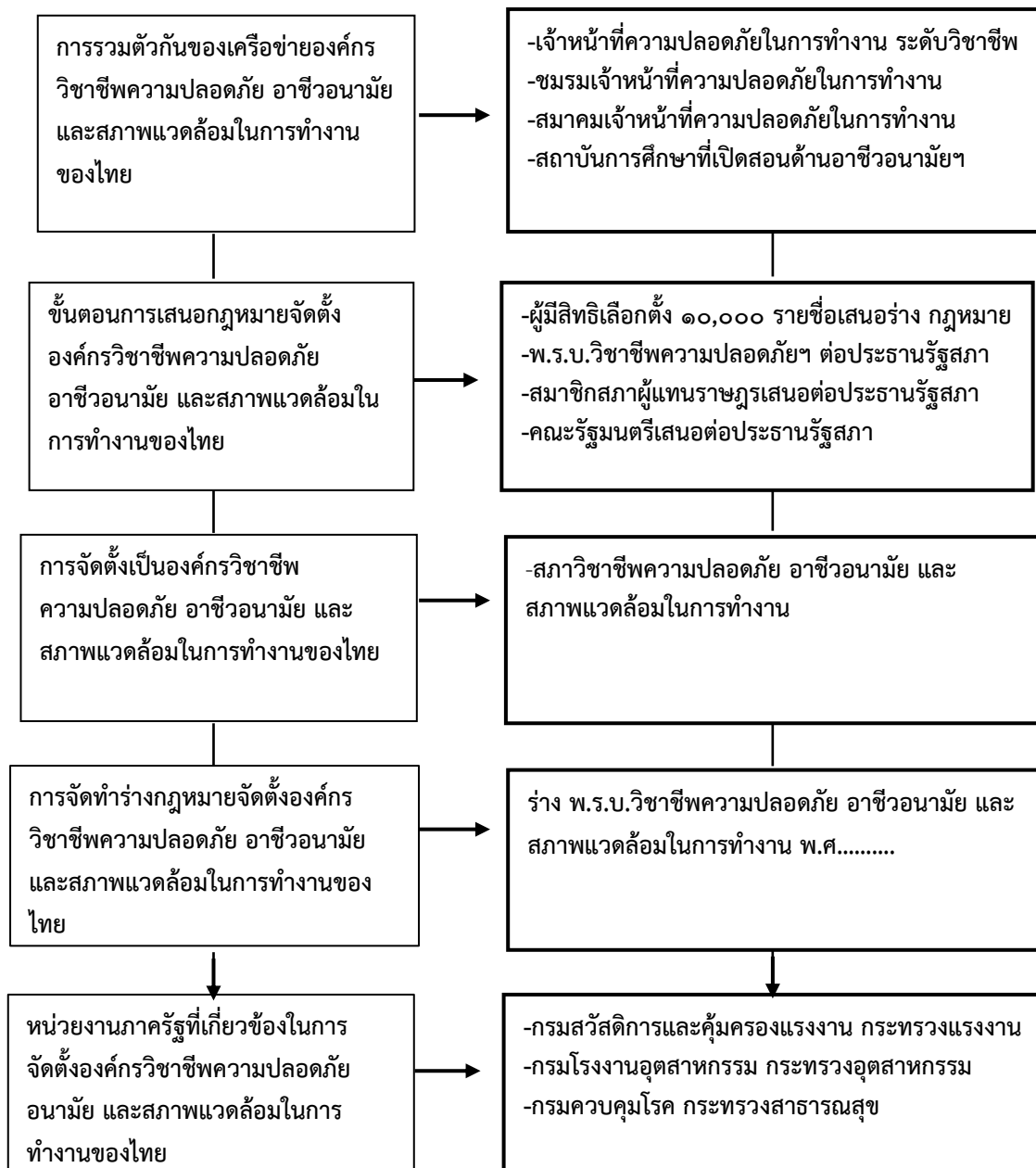
2) ด้านการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ มีการจัดตั้งเป็นองค์กรในรูปแบบของ “สภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน” ตามกฎหมายในรูปพระราชบัญญัติวิชาชีพ

3) ด้านการจัดทำร่างกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ ตั้งคณะทำงานจัดทำร่างและรับฟังความคิดเห็นกฎหมายวิชาชีพอย่างมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องจนเป็น “ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.....”

4) ด้านขั้นตอนการเสนอกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ การเสนอกฎหมายโดยใช้ช่องทางประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเสนอกฎหมาย “ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.....” ต่อประธานรัฐสภา ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ.2556 ยื่นร่างกฎหมายต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี

5) ด้านหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ มีหน่วยงานภาครัฐ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักในการร่วมจัดตั้ง และมีกระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็น “ขบวนการพัฒนากฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทย” สรุปได้ตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ได้จัดหมวดหมู่ของปัญหาของขบวนการพัฒนากฎหมายวิชาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม การทำงานของไทยได้ดังต่อไปนี้

1) การรวมตัวของเครือข่าย

ผู้ประกอบการวิชาชีพที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และรูปแบบองค์กรที่เป็นชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน สมาคมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรที่กองความปลอดภัยแรงงานได้รายงานไว้ และ

สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย อันประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ และนักศึกษาที่กำลังศึกษาที่จะออกไปประกอบอาชีพในภายหน้าต้องมีความร่วมมือในการที่จะมาร่วมดำเนินการให้มีการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพให้ได้รับการยอมรับตามกฎหมายที่เรียกว่า “สภาวิชาชีพ” โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากการเปรียบเทียบการก่อตั้งขององค์กรวิชาชีพอื่นจะมีการรวมตัวกันของสมาชิกวิชาชีพในรูปแบบของสมาคมวิชาชีพที่เป็นหนึ่งเดียวของวิชาชีพเช่น สมาคมทนายความ ก่อนจะมีการออกกฎหมายวิชาชีพเป็น สภาทนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความขึ้น โดยในการผลักดันให้เกิดองค์กรวิชาชีพตามกฎหมายจะต้องมีการรวมตัวกันดำเนินการให้เป็นรูปธรรมตามที่รัฐธรรมนูญฉบับ ปี 2560 ที่รับรองสิทธิเสรีภาพไว้ตามหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้สอดคล้องกับที่กลุ่มงานประธานรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้กำหนดไว้

2) การจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ

การดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิชาชีพฯ มีความจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบจากการรวมตัวกันของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ และระดับอื่น ๆ ที่ปัจจุบันอยู่ในรูปแบบของชมรมสมาคม ให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานขึ้นให้เป็นไปตามกฎหมายวิชาชีพที่ออกเป็นพระราชบัญญัติ กำหนดให้มีสถานะตามกฎหมายในรูปแบบของสภาวิชาชีพ ซึ่งการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพที่เรียกว่า “สภาวิชาชีพ” มาใช้ในการบริหารการดำเนินงาน การจัดองค์กร เพื่อสามารถทัดเทียมกับวิชาชีพที่มีการจัดตั้งในรูปแบบสภาวิชาชีพ จะทำให้มีมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ มีกฎหมายรองรับในการคุ้มครองอาชีพ มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยการขึ้นทะเบียนผู้ประกอบวิชาชีพ สอดคล้องกับที่สภาวิชาชีพสภาสังคมสงเคราะห์ ที่ได้กำหนดไว้

3) การจัดทำร่างกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ

การจัดทำร่างกฎหมายสอดคล้องกับหยุด แสงอุทัย ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการร่างกฎหมายเป็นไปไม่ได้ที่กฎหมายฉบับหนึ่งจะบัญญัติทุกสิ่งทุกอย่าง จึงมีการตั้งคณะทำงานร่างกฎหมายวิชาชีพของเครือข่ายที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ชมรม/สมาคมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนสาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย สอดคล้องกับพระมหาสุหิตย์ อาภากร (อบอุ่น) ได้กล่าวถึงว่ากระบวนการทำงานของเครือข่ายมีการทำงานร่วมกันตามนัยแห่งการประสานความร่วมมือของเครือข่าย โดยร่าง พ.ร.บ.วิชาชีพความปลอดภัยฯ ได้มีการใช้กฎหมายความปลอดภัยฯ ของกระทรวงแรงงานเป็นหลักที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามกฎหมายความปลอดภัยฯ ซึ่งยังไม่มีกำหนดองค์กรวิชาชีพความปลอดภัยไว้จึงเป็นการดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว ซึ่งกฎหมายองค์กรวิชาชีพที่ร่างนี้จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับ หมวด 1 สภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมวด 2 สมาชิกสภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมวด 3 คณะกรรมการสภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมวด 4 คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมวด 5 การควบคุมการประกอบวิชาชีพผู้ชำนาญการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมวด 6 การควบคุมการประกอบวิชาชีพเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมวด 7 จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน การกำกับดูแล หมวด 8 บทกำหนดโทษ และบทเฉพาะกาล เมื่อร่างแล้วเสร็จก็มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปรับ แก้ไข จนเป็นฉบับ “ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และ

สภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.....” ที่สมบูรณ์พร้อมที่จะนำเสนอตามขั้นตอนตามรัฐธรรมนูญต่อไป สอดคล้องกับ สติธ ธานิโชติ ที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบการออกกฎหมายซึ่งมีกฎหมายกำหนดระเบียบไว้

4) การเสนอกฎหมายจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพ

ในการออกกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรวิชาชีพความปลอดภัยฯ มีช่องทางในการยื่นเสนอกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้ 3 ช่องทาง คือการเสนอกฎหมายโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10,000 รายชื่อ เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรสอดคล้องกับที่สำนักงานสภาผู้แทนราษฎรได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยมีการปฏิบัติตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2556 สอดคล้องกับหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติที่ได้กำหนดไว้ เข้าสู่การพิจารณาการออกกฎหมายของรัฐสภา และการเสนอร่างกฎหมายวิชาชีพต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 20 รายชื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และการเสนอร่างกฎหมายวิชาชีพต่อคณะรัฐมนตรีเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ตามลำดับไป

5) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพตามกฎหมาย

โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน สอดคล้องกับรายงานที่กองความปลอดภัยแรงงานได้รายงานไว้เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุม กำกับ ดูแลงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้พบองค์ความรู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางใช้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกระทรวงแรงงานควรมีการปรับปรุงกฎหมายด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ ผู้ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่ระบุไว้ในกฎหมายด้านความปลอดภัยฯ ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานให้ มีองค์กรวิชาชีพมารับรองในรูปแบบของ “สภาวิชาชีพ” โดยมีกระทรวงแรงงานดำเนินการในการผลักดันในการออกกฎหมายดังกล่าวร่วมกับเครือข่ายวิชาชีพความปลอดภัย และหน่วยงานราชการตลอดจนวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน จะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายในการร่วมกับกระทรวงแรงงานในการผลักดันร่วมกัน ในขอบเขตของแต่ละวิชาชีพ ในกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ 1) เครือข่ายเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ชมรม/สมาคม และสถาบันการศึกษาฯ ควรหารือร่วมกันที่ให้มีองค์กรวิชาชีพมารับรองในรูปแบบของ “สภาวิชาชีพ” โดยทำหนังสือแจ้งไปกระทรวงแรงงานเพื่อดำเนินการในการผลักดันในการออกกฎหมายวิชาชีพร่วมกัน 2) ในการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ระดับวิชาชีพ ชมรม/สมาคม และสถาบันการศึกษาฯ ร่วมกับกระทรวงแรงงานในการร่วมกันกำหนดขอบเขตของแต่ละวิชาชีพให้ชัดเจนไม่ให้เกิดการทับซ้อนกันระหว่างกระทรวงที่สังกัดหรือแต่ละวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเป็นการวิจัยในเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการนำแนวทางการดำเนินการตามแนวทางของการวิจัยในครั้งนี้ ไปดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงขององค์กรวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของไทยจนเกิดเป็น “สภาวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน” โดย

ให้เป็นไปตาม “ร่าง พระราชบัญญัติวิชาชีพความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.” ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานประธานรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *ความแตกต่างของรัฐธรรมนูญ ปี 2550 ร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้น และร่างรัฐธรรมนูญฉบับลงประชามติ (ปี 59)*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- กองความปลอดภัยแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2560). *ระเบียบวาระแห่งชาติ “แรงงานปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี” ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2569) และ แผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เรียงสาม กราฟฟิค ดีไซน์ จำกัด.
- เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์และคณะ. (2548). การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างระบบการบริหารจัดการองค์การการบังคับใช้กฎหมายและระบบข้อมูลความปลอดภัยในการทำงานและอาชีวอนามัย. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร.
- เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์ และคณะ. (2522). *อาชีวอนามัยและความปลอดภัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร.
- ชลิดา ลีนิจ และคณะ. (2562). *ความรู้และทักษะวิชาชีพของนักบัญชีสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่). (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. และคณะ. (2548). *วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ส.ส.ท.สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วิทยา อยู่สุข. (2549). *สาระการเรียนรู้วิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ.2556*. เล่ม 130 ตอน 119 ก. วันที่ 17 ธันวาคม 2556.
- สตีธร ธนานิธิโชติ. (2562). *การปรึกษาหารือสาธารณะ (Public Consultation): แนวคิด ประสพการณ์และข้อเสนอรูปแบบสำหรับการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักความปลอดภัยแรงงาน. (2561). *สถานการณ์การดำเนินงานด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของประเทศไทย*. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- หยุด แสงอุทัย. (2559). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน. (2556). *คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดอกเบี้ย จำกัด.
- เสาวลักษณ์ จันทรประสิทธิ์. (2559). *ความคาดหวังและความพร้อมของนักบัญชีในทัศนะของผู้ประกอบการเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Alan Walter Steiss. (2003). *Strategic Management for Public and Nonprofit Organization*. New York: Marcel Dekker, Inc.

- Bedian, A. G. & Zammuto, R.F. (1991). *Organizations: Theory and design*. Chicago: Dryden Press.
- Chaney, L., & Lyden, J. (2000). *Making U.S. teams work. Supervision*.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participation place in rural development: Seeking clarity through specificity*. World Development.
- Cronbach, Lee J. (1971). *Aptitudes and Instructional Methods*. A Handbook for Research on Interactions. Wiley & Sons New York.
- Cramer, S.F. (1998). *Collaboration: A success strategy for special educators*. Boston: Allyn and Bacon.
- Denison, D.R. (1990). *Corporate culture and organizational effectiveness*. New York: John Willy & Son.
- Hodge, B.J., & Anthony, W.P. (1990). *Organization theory* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- House, R.J., Filley, A.C., & Kerr, S. (1976). *Managerial process and organizational behavior*. Scott, IL: Foresman.
- Likert, R. (1971). *New patterns of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Luthans, F. (1998). *Organizational behavior*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill. Management Decision.
- O.E. Hughes. (1994). *Public Management and Administration: An Introduction*. New York: ST Martin's Press. Inc.

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของชุมชนยายชาอำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม
HEALTH CARE TOURISM PROMOTION THROUGH THE LOCAL WISDOM OF YAI CHA
COMMUNITY SAMPRAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

¹นางสาวกัณตนา ภัทรโพธิวงศ์, ²ผศ.ดร.ภุริวัฒน์ ปุณยวุฒิปริดา และ³พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

¹Miss Kantana Pattarapothiwong, ²Asst.Prof., Phuriwat Punyawutpreeda,
and³ Phrapalad Prapoj Supabhato, Prof.Dr.,

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹kantana.p@gmail.com

Received 7 March 2021; Revised 18 February 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายอธิบายพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยายชา มีทั้งธรรมชาติเป็นศูนย์การเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้วิถีเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เชื่อมโยงภูมิปัญญา ใช้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพโดยการนำเอาสมุนไพรไทยมาทำเครื่องดื่ม ส่งเสริมภูมิปัญญาการนวดแผนไทย การประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ร่วมกับภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในการรักษาสุขภาพและป้องกันโรค

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา โดยมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่เชิงรักษาสุขภาพ มีการเปิดเส้นทางปั่นจักรยานท่องเที่ยวแบบวิถีอินทรีย์เพื่อสุขภาพ นำภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์วิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมาดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายเป็นการสร้างและกระจายรายได้ในชุมชน ใช้จุดเด่นในด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมไทยสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ การทำเกษตรอินทรีย์นำมาใช้ในการให้บริการอาหารไทยชนม เครื่องดื่มอเนกนิ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรมีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม มีการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งโดยใช้ปัจจัยที่เป็นจุดแข็งและใช้โอกาสที่มีอยู่มาวางแผนกลยุทธ์และบริหารจัดการให้เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

This research is a qualitative research. Have studied the concept of tourism Health tourism Local wisdom to use as a research framework Data were collected using interviews with 15 key informants and 10 participants in a specific group discussion. The data were analyzed using a three-dimensional technique. And present the information in an expository description

The research results were found that

A tourist attraction in the Yai Cha community, there is a field that is a learning center. There is a self-reliant agricultural learning center. Is an agricultural tourism attraction that connects wisdom Use the wisdom about maintaining health by bringing Thai herbs to make drinks. Promote the wisdom of Thai massage. Application of existing natural resources with the wisdom passed down from ancestors for the treatment of health and prevention of disease.

Promotion of health tourism through local wisdom of Yai Cha community with agricultural tourism management in conjunction with health preservation an organic cycling route was opened for health. Bring local wisdom Identity, way of life And tourist attractions in the community to attract tourists to the community to generate spending is to create and distribute income in the community. Using the strengths of natural tourist attractions and Thai culture in line with the sufficiency economy philosophy Organic farming is used to serve Thai food, desserts. Organic drink

Suggestions from research there should be concrete support for the formation of groups or networks. There are network links of the business community. Emphasize the participation of people in management. There should be ongoing publicity. Develop a strong community by using strengths and opportunities to plan strategies and manage them in a systematic manner. And effective

Keywords: tourism promotion, medical tourism, local wisdom

บทนำ

ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความโดดเด่นสวยงามและอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นอย่างหลากหลาย รวมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและความงาม เช่น น้ำพุร้อน น้ำแร่ โคลนทราย รวมทั้งพืชสมุนไพร ชนิดต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ กระแสนิยมเรื่องสุขภาพ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกแสวงหาความพึงพอใจเพื่อการมีสุขภาพดี (Healthy) ปัจจุบันพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) มีความต้องการที่จะมีสุขภาพดี จึงลงทุนเดินทางเพื่อแสวงหาการมีสุขภาพที่ดี การไหลเวียนของนักท่องเที่ยวจึงมีการเคลื่อนไหวจากประเทศที่พัฒนาแล้วไปยังกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา (Smith, M. and Puczko, L. Health, 2009) แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับโลกจะประกอบไปด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสปาในโรงแรม การใช้ชาวน้ำและการนวด การผ่าตัดเสริมความงาม กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง กีฬา และการเข้า Fitness รวมถึงการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ ในขณะที่แนวโน้มของการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ในระดับ

ท้องถิ่นจะใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น การรักษาสุขภาพโดยใช้ประเพณีหรือ ส่วนผสมในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการรักษา สุขภาพในเอเชียจะเน้นเรื่องความสมดุลของ ร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

ประเทศไทย ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยกำหนดให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2565 มุ่งสู่การเป็นหนึ่งในผู้นำการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับภูมิภาคของเอเชีย ด้วยการสร้างและเผยแพร่ ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว สร้างสภาพแวดล้อม และพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว สร้างกระแส การรับรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ถูกกำหนดเป็นนโยบายหลักในแผนการพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทย ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวย โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิด สร้างสรรค์ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การ พัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน การเปิด เสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 จะเกื้อหนุนการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอาเซียน ซึ่งส่งผลดีต่อประเทศไทย รวมทั้งยังเป็น โอกาสในการขยายการลงทุนในธุรกิจบริการด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, [ออนไลน์]). ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิง ประจักษ์ที่จะ นำมาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยที่ ชัดเจน สามารถที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวสู่การเป็น ผู้นำและเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใน เอเชีย

จุดกำเนิดแรกของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคือ สปา (Spa) ซึ่งเริ่มต้นในสมัยอาณาจักรโรมัน (Roman Empire) กิจกรรมของสปา ในสมัยนั้นมีชื่อเสียงในฐานะเป็น แหล่งบำบัดโรคโดยใช้น้ำ มีคนเจ็บป่วยจำนวนมาก จะเดินทางไปรักษาตัวโดยการอาบน้ำแร่ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงตลอดสมัยกลาง (Middle Age) ก็ยังมีความนิยม อาบน้ำแร่กันอย่างสม่ำเสมอในเชิงของการรักษาพยาบาล ต่อมาในราวศตวรรษที่ 16 แนวความคิดในเรื่องส ปาเปลี่ยนแปลงไป คือ นักเดินทางทั้งหลาย เริ่มมีความคิดว่าสปาน่าจะเป็นแหล่งพักผ่อนได้ ประกอบกับการ พัฒนาการขนส่งในสมัยนั้น ที่สามารถประดิษฐ์คิดค้น Stage Coach ได้จึงทำให้สปาที่เคยให้บริการในลักษณะ การรักษาโรคกลายเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ (Relaxation) ปรากฏว่าในระยะแรกที่สปาก็จะเริ่มเปลี่ยนไปเป็น แหล่งพักผ่อนหย่อนใจนั้น คนที่มาใช้บริการมักจะเป็นคนที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีเท่านั้น แต่เมื่อตลาดที่เป็น ลูกค้านี้ระดับสูงแคบลง รายได้จึงจำกัดเฉพาะสำหรับลูกค้าฐานะดีเหล่านี้นั้น ถ้าเป็นไปในทำนองนี้ตลอดไป ธุรกิจก็จะอยู่ไม่ได้ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงแหล่งอาบน้ำให้เป็นที่พักอาศัยแบบรีสอร์ทควบคู่กันไป แต่ต่อมาเมื่อ ธุรกิจที่พัก (Accommodation) เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจึงได้มีการสร้างที่พักตามชายทะเล (Seaside Resort) เป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวนิยมไปพักแรมตามสถานที่พักประเภทนี้ ธุรกิจสปาจึงเริ่มเข้าสู่ภาวะถดถอยลง อย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยเฉพาะความถดถอยดังกล่าวเกิดกับแหล่งอาบน้ำแร่ สปา ที่อยู่ภาคพื้นดิน (Inland Spa) มากกว่าตามชายหาด

จากความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น พบว่าการเดินทางจากบ้านไปยังสถานที่ใด สถานที่หนึ่งที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะดำรงรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิตของบุคคลนั้น ๆ และเป็นส่วน หนึ่งของการพักผ่อน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ Medical Tourism และ Wellness Tourism ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ที่สนใจการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ยายชา จังหวัดนครปฐม เพราะได้มองเห็นศักยภาพของชุมชนในด้านภูมิปัญญาและแหล่งธรรมชาติของการจัดการของชุมชนยายชา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อวิเคราะห์การรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การท่องเที่ยวพักผ่อนไปท่ามกลางธรรมชาติ เรียนรู้วิถีการใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดและเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรง จิตใจสดชื่นแจ่มใสควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเห็นวัฒนธรรมท้องถิ่น และนำสิ่งที่ได้รับมาปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปพักผ่อนยังต่างจังหวัด ซึ่งปัจจุบันนิยมกันมากในรูปแบบของศูนย์สุขภาพ (วรรณ วทวณิช, 2556) มีการแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ/หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ โดยทั่วไปการเที่ยวสุขภาพจึงมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถี พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษาและ สร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่องใส เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังใจให้ สมบูรณ์แข็งแรงปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และสามารถ นำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (อารัญ บุญชัย และจินดา ต้นศราวิพุธ, 2546)

รูปแบบกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพต่างๆที่มีหลากหลาย ในโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในปัจจุบันมีความน่าสนใจที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีอยู่ 2 ประเภท คือ 1. การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นลักษณะเดินทางเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่ตัวเองชอบ แล้วจึงจัดสรรเวลาส่วนหนึ่งเพื่อมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ และมีมาตรฐาน เช่น การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การบริการสวดมนต์บำบัด (Aroma Therapy) และวารีบำบัด (Water Therapy) การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมให้ร่างกายของนักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย ส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังใจให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับความสมดุลให้กับร่างกาย 2. การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยว โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งในช่วงเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพการรักษายาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถาน พยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐาน เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ การทำฟัน และการรักษาสุขภาพฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม การผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพจึงมุ่งประโยชน์ต่อการรักษาฟื้นฟู สุขภาพนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ หรืออาจจะเป็นการพักผ่อนหลังจากต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลนาน ๆ การที่ผู้ป่วย ได้ทำกายภาพบำบัดหรือพักผ่อนในสถานที่ที่ไม่ใช่โรงพยาบาลแต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวท่ามกลางธรรมชาติที่มีอากาศที่ บริสุทธิ์ ย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพและสภาพจิตใจของผู้ป่วยอย่างเต็มที่

ปัจจุบันมีสถานที่ให้บริการการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่หลายแห่ง เนื่องจากมีความต้องการของผู้ใช้บริการมาก แต่ละแห่งได้มีการปรับกลยุทธ์ให้ทันสมัย พัฒนา และใช้เทคโนโลยีที่มี ประสิทธิภาพทั้งในเรื่องของความปลอดภัยหรือแม้กระทั่งเพื่อความสะดวกสบายของการใช้บริการ ผลพลอยได้ที่ดีตามมาคือการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เห็นได้จากบางกิจกรรมของ

การท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมปลูกป่าปล่อยปลา หรือแม้กระทั่งกิจกรรมธรรมชาติบำบัด ซึ่งถือว่าเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวหรือสามารถเชื่อมโยงไปยัง Eco-tourism ได้อีกด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Local wisdom หรือ popular wisdom) คือพื้นฐานของความรู้ของชาวบ้านหรือคือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือที่เป็นความรู้สะสมสืบทอดกันมา ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมิได้มีนัยเป็นแต่เพียงนามธรรม หากแต่มีความหมายครอบคลุมไปถึงรูปธรรมของการดำรงชีวิต เช่น แบบแผนของการใช้ทรัพยากร ซึ่งแบบแผนดังกล่าวจะต้องกำกับด้วยกฎเกณฑ์คุณธรรม หรืออาจเรียกว่า สติ คือ การรู้จักยั้งคิดว่าการใช้ทรัพยากรในระดับใดจึงจะเป็นการสมควร พร้อมกันนั้นก็ใช้ปัญญาที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแบบแผน หรือวิธีการใช้ทรัพยากรหรือ ธรรมชาติอย่างรอบคอบ เหมาะสมกับเงื่อนไขทางธรรมชาติและสังคม เพื่อความมั่นคงและยืนยาวในอนาคต จึงอาจแยกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ หรือ 2 ประเภทกล่าวคือ ระดับหนึ่ง คือ สิ่งที่จับต้องได้ สัมผัสได้ไม่ยากนัก เช่น การเกษตรพื้นเมือง ส่วนอีกระดับหนึ่ง คือ ด้านที่ดูเหมือนกับเป็นนามธรรม นั่นคืออุดมการณ์หรือหลักยึดในการดำรงชีวิตนั่นเอง

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การที่ชนชาติและเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ อยู่รอดมาได้ถึงทุกวันนี้ เพราะคุณค่าอันเป็นพื้นฐานแห่งการดำเนินชีวิต สามารถรักษา สมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกับผู้คนในสังคมเดียวกัน และกับสังคมอื่น ๆ ความสมดุลดังกล่าว ยังคงอยู่ และถ่ายทอดสืบสานกันมา บางส่วนนั้นอาจหายไป แต่มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นแทน การถ่ายทอดสืบสานมีลักษณะ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น ปฐม นิคมานนท์ ได้สรุปไว้ดังนี้ (ปฐม นิคมานนท์, 2538) 1. การสืบทอดความรู้ภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้านที่แทบทุกคนรู้ร่วมกัน อาจเป็นอาชีพรองจาก การทำไร่ทำนา เช่น เครื่องปั้นดินเผา จักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลี กันเคยมาตั้งแต่เด็กภายใต้ สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน 2. การสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญที่มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการรักษาโรค งานช่างศิลป์ ช่างฝีมือ ความรู้ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ความรู้เหล่านี้จะถ่ายทอดภายในครอบครัวและเครือญาติ บางอย่างมีการหวงแหน และเป็นความลับในสายตระกูล 3. การฝึกจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่าง เป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการ ผู้รู้อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติ หรืออาจอยู่นอกชุมชนก็ได้ เช่น ช่างโบสถ์ ช่างลายไทย หมอตำแย เป็นต้น 4. การฝึกฝนและค้นคว้าด้วยตนเอง อาชีพและความชำนาญหลายอย่างเกิดขึ้นด้วยคิดค้น ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นมา ด้วยตนเอง แล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน เช่น การแกะสลักหิน เป็นต้น 5. ความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากความบังเอิญหรือสิ่งลึกลับ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นโดยตนเองไม่ได้สนใจหรือไม่ได้คาดคิดมาก่อน มีวิญญาณหรืออำนาจลึกลับเข้าสิงมาบอก ทำให้มีความสามารถในการรักษาโรคได้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนยายชาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ชาวบ้านในชุมชนยายชาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended From) โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากทฤษฎี และแนวคิดในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว และการรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยเท่ากับ 1.0

แนวทางการสนทนากลุ่ม ในประเด็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนขยายผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนขยาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รวบรวมข้อมูลโดย

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาสังคม วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งให้ทราบเรื่องการขอสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน/ประชาชนที่มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนขยาย และกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

2. ทำการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่กำหนด โดยการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกข้อมูลโดยการถ่ายภาพ จดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเสียงและจดบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ข้อมูลแล้วทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์กับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนขยาย

4. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ไปสนทนาในพื้นที่เพื่อพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนขยาย ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนขยาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

1) แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนขยาย ได้แก่ หุ่จรรยาและปฐมออร์แกนิกฟาร์มเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อน และศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ และวิถีชีวิตชุมชน ตลาดริมเขื่อนแม่น้ำท่าจีน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยมีสินค้าของคนในชุมชนจำหน่ายในราคาถูกเยา ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตและสนุกสนานกับการทำกิจกรรม วัดเดชาสุธรรม และวัดสระเพชฌ เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพสักการะของคนในชุมชน ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน

2) แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนขยายมีลักษณะที่น่าสนใจแตกต่างกันไป คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ เงียบสงบ อากาศอันบริสุทธิ์ มีแหล่งเรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์แบบพึ่งพาตัวเอง มีกิจกรรมด้านการเกษตรให้ได้ทดลองปฏิบัติและจะได้เห็นการทำเกษตรแบบบวรที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของคนในชุมชน มีสวนเกษตรอินทรีย์ของชาวบ้านในชุมชนให้ได้เที่ยวชมและมีผลไม้ตามฤดูกาลที่ปลอดสารพิษให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีเอกลักษณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตลอดจนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีสินค้าของชุมชน ได้แก่ พืชผักสมุนไพร ผลไม้ ดอกไม้ ศิลปหัตถกรรม การแปรรูปจากสินค้าเกษตร ให้นักท่องเที่ยวได้จับจ่ายใช้สอย

3) แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและน่าศึกษา ได้แก่ หุ่จรรยาเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร ซึ่งภายในศูนย์จะมีการกิจกรรมแบ่งออกเป็นโซนต่าง ๆ ได้แก่โซนการทำเกษตร โซนฟาร์มโซนกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งแต่ละโซนจะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ รวมทั้งการให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มสุขภาพจากผลิตผลของศูนย์ปฐมออร์แกนิกฟาร์มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถเรียนรู้ถึงวิถีการใช้ชีวิตแบบพอเพียงครอบคลุมต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำมีสวนสมุนไพรออร์แกนิก การทำลูกประคบสมุนไพร การย้อมผ้าสีสมุนไพร และชาสมุนไพร

2. การรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

1) ชุมชนมีแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงรักษาสุขภาพ โดยเน้นการใช้พลังงานจากธรรมชาติเพื่อบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยาน ในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ได้แก่ การนวดแผนโบราณการอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร สวดมนต์บั้งและวาริบบั้ง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงานและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น

2) ชุมชนได้มีนโยบายการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างและกระจายรายได้สู่ชุมชน การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การเปิดเป็นเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ด้านการเกษตร การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้จักรยานเพื่อสุขภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชน การสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเช่น ลูกประคบสมุนไพร เครื่องบำรุงผิวสมุนไพร น้ำพริกสมุนไพร อาหารสมุนไพร

3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นจะใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีจุดเด่น โดยพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและสังคม เทศกาลงานประเพณีมีลักษณะวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรมมากมายท่ามกลางบรรยากาศที่เงียบสงบ ร่มรื่น และอากาศบริสุทธิ์ พัฒนาชุมชนเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่ปลอดภัยจากสารพิษ ห่วงใยต่อสุขภาพ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังนั้นควรจะนำมาประยุกต์กับภูมิปัญญาด้านอาหารเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค พัฒนาความสะดวกในการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนได้เดินชมธรรมชาติ เพื่อการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจ หรือจะผ่อนคลายความเมื่อยล้าด้วยส่งเสริมการนวดแผนไทย การสปาจากผู้ที่มีความสามารถหลายรูปแบบในบรรยากาศธรรมชาติ และแสนสงบ คลายความตึงเครียดทั้งจิตใจและร่างกาย

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

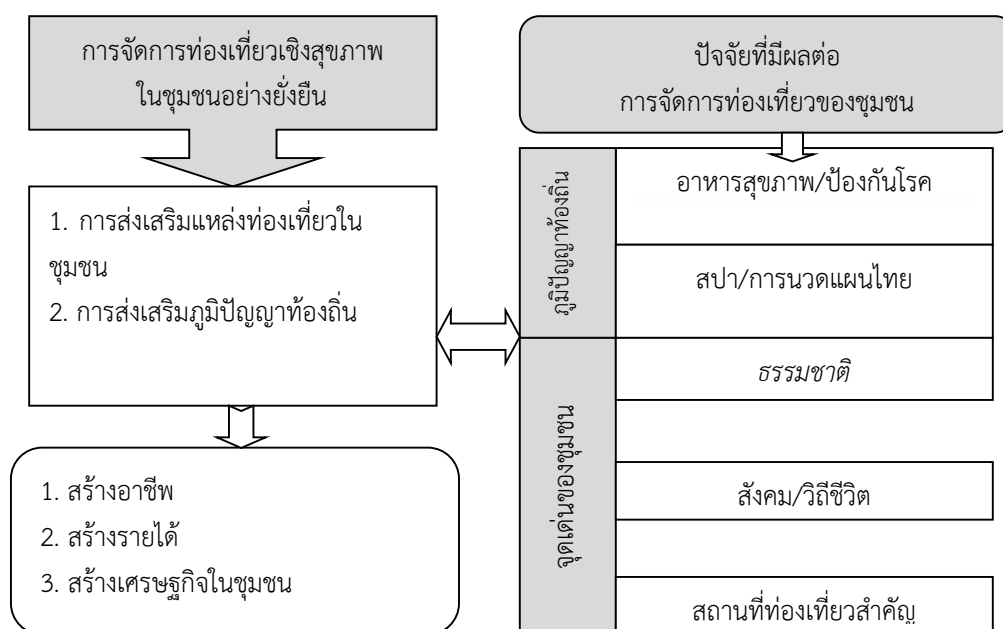
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงรักษาสุขภาพ โดยเน้นการใช้พลังงานจากธรรมชาติเพื่อบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยาน ในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ได้แก่ การนวดแผนโบราณการอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร สวดมนต์บั้งและวาริบบั้ง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงานและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น

ด้านการรักษาสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การนำเอาพืชหรือสมุนไพรไทย มาทำอาหาร เครื่องดื่ม รวมถึงนำเอามาใช้ทั้งในรูปแบบยา การนวดแผนไทย เพื่อดูแลสุขภาพและรักษาโรค โดยการกดจุด จับเส้น ยืด และดัดเพื่อช่วยกระตุ้นอวัยวะภายในร่างกายบรรเทาการเจ็บป่วย รวมถึงรักษาอาการปวดเมื่อย

การนวดเพื่อสุขภาพเป็นการนวดเพื่อให้มีผลดีต่อสุขภาพ กระตุ้นระบบประสาท ระบบไหลเวียนโลหิต ทางเดินหายใจ ลดอาการปวด และผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจ นำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาใช้ในการรักษาสุขภาพและป้องกันโรคเบื้องต้น นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างเป็นอุปกรณ์ออกกำลังกายเพื่อใช้ในดูแลและส่งเสริมสุขภาพ

สรุปองค์ความรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นจุดเด่นซึ่งมีอยู่หลายด้านมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพเพื่อเสริมสร้างอาชีพ รายได้ และเศรษฐกิจในชุมชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติศิลปวัฒนธรรมเทศกาลงานประเพณี และสังคมมีลักษณะวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำจุดเด่นของชุมชนในการเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่ปลอดภัยจากสารพิษ ห่วงใยต่อสุขภาพ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มาประยุกต์กับภูมิปัญญาด้านอาหารเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เช่น วัด ศาลเจ้า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาสักการะกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมการนวดแผนไทยและสปาหลากหลายรูปแบบในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติและความสะดวก เพื่อผ่อนคลายความเครียดทั้งจิตใจและร่างกาย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ชุมชนมีแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพ ใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษาและสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลาย ที่นี้นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับธรรมชาติ และวิถีชีวิตการทำเกษตรกรรมยังสามารถเพิ่มพูนผลกำไรให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุลมีการเปิดเส้นทางปั่นจักรยาน เป็นการเที่ยวแบบวิถีอินทรีย์ เที่ยวเพื่อสุขภาพ และเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปั่นจักรยานตามวิถีอินทรีย์ยั่งยืน

สอดคล้องกับการศึกษาของ ประพนธ์ เล็กสุมา และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคตะวันตก ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม มีแนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว ทางน้ำ เป็นการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ และ เชื่อมโยงไปยังตลาดน้ำในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ตลาด น้ำวัดพญา หรือแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงใกล้เคียง เช่น วุดแลนด์เมืองไม้ และการเพิ่มกิจกรรมเชิง สร้างสรรค์ เชิงสุขภาพ เป็นการประยุกต์ใช้กิจกรรมนวดแผนไทย เพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อคลายความเครียด ร่วมกับการท่องเที่ยว และจัดแพ็คเกจท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ การพัฒนาการกิจกรรมโดย การมีส่วนร่วม ร่วมของนักท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มเติมรูปแบบเดิมจากการรับประทานอาหารเชิงสุขภาพ เป็นการให้ นักท่องเที่ยว ได้มีส่วนร่วมในการประกอบอาหารเชิงสุขภาพ ตั้งแต่การเก็บวัตถุดิบจากสวน การปรุงอาหาร และการ รับประทานอาหาร เช่น เมี่ยงใบบัว ชาเกสรจากบัว น้ำพริกข้าวเป็นต้น

การใช้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของชุมชน โดยการนำเอาพืชหรือสมุนไพรไทย มาทำ เครื่องดื่ม เช่น น้ำขิง มีสรรพคุณแก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ น้ำตะไคร้หอม น้ำใบบัวบก น้ำมะตูม การนวดแผน ไทยก็เป็นอีกภูมิปัญญาหนึ่ง ที่มีการการสร้างเสริมและเป็นสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการทำลูก ประคบสมุนไพร การทำชา อาหาร เครื่องดื่มสมุนไพร ประดิษฐ์อุปกรณ์ หรือเครื่องมือทางการแพทย์จาก ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดและสืบทอดกันมา การทำน้ำมันหอมระเหย ยาลูกกลอน ยาหม้อ ยาต้ม ยาพอก น้ำมันยาการ ทำลูกประคบจากสมุนไพรเพื่อใช้บรรเทาอาการปวดเมื่อย การทำสครับขัดผิวจากผงข้าวชนิดต่าง ๆ เพื่อดูแล บำรุงผิวพรรณ การทำน้ำสัสมายชูกล้วยออกแกนิก เป็นพืชสมุนไพรไทยที่มีสรรพคุณในการบำรุงรักษาร่างกาย ได้อย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัฒน์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พืชสมุนไพร ประจำถิ่นและภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้สำหรับการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ภูมิปัญญา แพทย์พื้นบ้านเรื่องการใช้พืชสมุนไพรของประชาชนในท้องถิ่นในการศึกษานี้มีความรู้มากที่สุด เกี่ยวข้องกับการ บำบัดรักษาอาการป่วยพื้นฐานที่ประสบอยู่เป็นประจำ คือ กลุ่มอาการหรือโรคทางเดินอาหาร กลุ่มอาการหรือ โรคทางเดินหายใจ เช่น ท้องผูก ท้องเสีย แผลในกระเพาะ ไส้ เจ็บคอ ขับเสมหะ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าอาการ และโรคต่าง ๆ นั้น เป็นอาการที่ไม่รุนแรงนัก โดยจะเลือกใช้พืชสมุนไพรในครัวเรือนหรือมีอยู่รอบรั้วบ้านที่ พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้อง กับวิถีชีวิตประชาชนตามท้องถิ่นชนบทที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และวัฒนธรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชา อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม แยกเป็นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดย 1. การส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวเชิง เกษตรและเชิงรักษาสุขภาพ โดยเน้นการใช้พลังงานจากธรรมชาติเพื่อบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 2. การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยาน ในลักษณะเส้นทางการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ 3. การส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ได้แก่ การนวดแผนโบราณการอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร สูดควันบำบัดและวารีบำบัด 4. การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงานและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่น และด้านการรักษาสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1.การนำเอาพืชหรือสมุนไพรไทย มาทำอาหาร เครื่องดื่ม รวมถึงนำเอามาใช้ทั้งในรูปแบบยา 2.การนวดแผนไทย เพื่อดูแลสุขภาพและรักษาโรค โดยการกดจุด จับเส้น ยืด และดัดเพื่อช่วยกระตุ้นอวัยวะภายในร่างกายบรรเทาอาการเจ็บป่วย รวมถึงรักษา อาการปวดเมื่อย 3.การนวดเพื่อสุขภาพเป็นการนวดเพื่อให้มีผลดีต่อสุขภาพ กระตุ้นระบบประสาท ระบบ ไหลเวียนโลหิต ทางเดินหายใจ ลดอาการปวด และผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจ 4.นำพืชสมุนไพรท้องถิ่น มาแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาใช้ในการรักษาสุขภาพและป้องกันโรคเบื้องต้น

5. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างเป็นอุปกรณ์ออกกำลังกายเพื่อใช้ในดูแลและส่งเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ มโน เลาหวนิช และคณะ (2557) นำเสนอ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจ สุขภาพ องค์กรรวมของไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มประชาคมอาเซียน” ซึ่งเป็นการ บูรณาการผลจากโครงการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่อง “ความพึงพอใจและความภักดีต่อตราของ นักท่องเที่ยว ต่างชาติที่มีต่อธุรกิจสุขภาพองค์กรรวมของไทยเพื่อการพัฒนากลยุทธ์สู่การเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวเชิง สุขภาพในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” และโครงการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง “ ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ ให้บริการด้านสุขภาพของไทยเพื่อการพัฒนาศูนย์สุขภาพองค์กรรวมต้นแบบสู่ ตลาดอาเซียน” การท่องเที่ยวเพื่อ ส่งเสริมสุขภาพะ ถือเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สุขภาพะ คือการมีสุขภาพดี มีความรู้สึกเป็นสุข ความสมดุล ความเป็นองค์กรรวมของ 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม ปัญญา หรือจิตวิญญาณที่บูรณาการอยู่ในการ พัฒนามนุษย์และสังคม เพื่อสร้าง “ความอยู่เย็น เป็นสุข” ผลจากการวิจัยเชิงบูรณาการพบว่า การพัฒนาธุรกิจ สุขภาพองค์กรรวมของไทย ควรมีการพัฒนาอยู่ภายใต้แนวคิด “ไทยสปปายะทั้ง 7” ซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์วิสุทธิ มรรค ประกอบด้วย 1. อาวาส คือ ที่อยู่อาศัยที่สบาย ให้ความผ่อนคลาย 2. โจร คือ อาหารเป็นที่ สบาย (คุณภาพ รสชาติที่ดีต่อร่างกาย) 3. ที่อยู่อาศัย เป็นที่สบาย (มั่นคง ปลอดภัย สะดวก) 4. ผัสสะ คือ การพูดคุย ของคนรอบข้างที่ให้ความสบาย 5. อิริยาบถ (นั่ง นอน ยืน เดิน) ที่ให้ความสบาย 6. ปัจจัย 4 เป็นที่สบาย (มีแหล่งอาหาร/น้ำที่สะดวกสบาย ไม่ไกลจนเกินไป) และ 7. การเสนา เป็นที่สบาย (กระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- 1) ควรจัดการท่องเที่ยวสุขภาพชุมชน โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจชุมชน เน้นการทำงาน ร่วมกันของทุกภาคส่วน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ
- 2) พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยใช้ปัจจัยที่ เป็นจุดแข็งและใช้โอกาสที่มีอยู่ของชุมชนมาวางแผนกลยุทธ์ และบริหารจัดการให้เป็นระบบ และมี ประสิทธิภาพ
- 3) ควรมีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชนอย่าง เป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

- 1) สร้างการรับรู้การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการในชุมชนและรับผลประโยชน์ เพื่อให้คนใน ชุมชนได้เข้าใจ
- 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผ่านสื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ ที่สามารถ นำพาข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชนไปยังคนหมู่มากได้ เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลยายชา อำเภอสาม พราน จังหวัดนครปฐม
- 2) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 3) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของ ตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

4) ควรศึกษาวิจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลยายชา อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม

5) ควรศึกษาวิจัยปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลยายชา อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ที่สำคัญ คือ ประชาชนเห็นความสำคัญในการท่องเที่ยว เกิดความตระหนักในการรักษาสุขภาพและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ หน่วยงานภาครัฐ องค์กร หรือชุมชน โดยควรให้ความสำคัญกับ การท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. *สถิตินักท่องเที่ยวในประเทศ (รายจังหวัด)*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.marketingdatabase.tat.or.th>.
- ปฐม นิคมานนท์. (2538). *การค้นคว้าความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ประพนธ์ เล็กสุมา และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคตะวันตก. *วารสารวิจัยและพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 14(49), 20-30.
- มน เมตตานันโท เลหาวิช. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจสุขภาพองค์รวมของไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *โครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ (193 โครงการ)*. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรรณ วังษ์วานิช. (2546). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัฒน์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2556). พิษสมุนไพรประจำถิ่นและภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้สำหรับการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. Vol 5. No 4.
- อารัญ บุญชัย และ จินดา ตันศราวิฑู. (2546). ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) จุดขายของการท่องเที่ยว. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 40(4), 22-23.
- Smith. M. and Puczko. L. Health. (2009). *Tourism and Hospitality: Spas. Wellness and Medical Travel*. Burlington. MA: Elsevier.

การพัฒนาแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
DEVELOPMENT OF PRODUCT PACKAGING TO CREATE VALUE OF YAI CHA COMMUNITY
PRODUCT, SAMPRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

¹องใบฎีกาณภัทร เพ็ญท้าว (พานิช),
²ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา และอุบล วุฒิพรโสภณ
¹ Qngbaidika Naphat Phurachun (Panich)
Phuriwat Punyawutpreeda and Ubol Wuthiphornsopon
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
¹naphattm@gmail.com

Received 12 March 2021; Revised 15 May 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ชุมชนผลิตภัณฑ์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นกรอบการวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคแบบสามเส้า นำเสนอเนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ในชุมชนยายชา ปัจจุบันชุมชนมีการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ผักอินทรีย์ ไข่เค็มอินทรีย์ ข้าวอินทรีย์ “กลุ่มส้มมาชีพ” ตราผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่มีอยู่ไม่เหมาะสมกับการบรรจุผลิตภัณฑ์และไม่สะท้อนอัตลักษณ์ของตนเอง
2. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการออกแบบคำนึงถึงการใช้งานที่แข็งแรงทนทาน และจูงใจต่อผู้บริโภคให้เกิดการต่อยอดทางเศรษฐกิจในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น ด้วยการพัฒนา 1) ด้านความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ 2) ด้านคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ 3) ด้านการบรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์เพื่อความแข็งแรง ยืดอายุผลิตภัณฑ์ และความสะดวกในการขนส่ง
3. รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน ควรใช้สัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ชุมชน คือ รูปคนยายใส่หมวกโบราณแต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องราคาของบรรจุภัณฑ์ที่จะส่งผลให้ผลผลิตต้องปรับราคาสินค้าให้สูงขึ้น อีกทั้งกลุ่มผู้จำหน่ายยังขาดเงินทุน ควรมีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณในการลงทุนจัดทำ รวมถึงมีการติดตามผล ต่อยอด ออกแบบหีบห่อบรรจุภัณฑ์ ให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การพัฒนาแบบ, บรรจุภัณฑ์, การสร้างมูลค่าเพิ่ม

Abstract

This research was a qualitative research. Studied the concept of community identity, product and packaging design used for conceptual framework. Data collected to In-depth Interview 15 key informants and focus group discussion 8 persons, and data analysis using a triangle technique and narrative description.

Research results found that:

1) Product packaging style model in Yai Cha community now has a career promotion for the villagers In product processing of organic vegetables, organic salted eggs, organic rice, “livelihood groups”, brand, and packaging in present neither suitable for package nor impact self identity.

2. Development of packaging suitable for the Yai Cha community product. The design thinking of strong, durable and motivate customer to expansion more economic community by developing 1) Development of uniqueness of products 2) Development of quality of packaging 3) Product packaging for durable, Extend product life, convenience of transportation

3. A package style that was suitable for community products. Should use symbols that indicate community identity was a picture of a grandmother wearing an ancient hat but there were still limitations on the price of the packaging that affect to the product prices have to be adjusted higher. Therefore the supplier group was still lacking funds. Public and private should be participation, support budget for investment. Evaluation expand about product design continuous improvement.

Keywords: Development of product packaging, Create Value Product

บทนำ

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันนั้น ได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสาขาการผลิต และในขณะเดียวกันทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งในการยกระดับประเทศด้วยการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้มีการขยายตลาดด้วยการสร้างความเข้มแข็งด้านตราสินค้า และช่องทางการตลาดที่เป็นของตนเองมากขึ้น ในแต่ละจังหวัด ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ ของแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในทิศทางที่ดีขึ้น อาจจะมีผู้ประกอบการบางรายที่ยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้เท่าที่ควร ดังนั้นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้สามารถคุ้มครอง ป้องกันไม่ให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เสียหาย และเพิ่มคุณค่าต่อผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพสามารถช่วย ส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปจนถึงชุมชนด้วย (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ซึ่งปัญหาหนึ่งในเกือบทุกชุมชน พบว่ายังมีปัญหาทางด้านของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค การออกแบบผลิตภัณฑ์จึงเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งกล่าวได้ว่า การสร้างผลิตภัณฑ์ ชุมชนควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หรือกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้น โดยใช้วัตถุดิบจากชุมชนอย่างคุ้มค่า ความงามเอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่า ทางจิตใจแก่ผู้บริโภคได้ ผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นตัวสร้างแรงกระตุ้นให้กับผู้ซื้อสินค้าได้เป็นอย่างดี ผู้บริโภคจะเลือก สินค้าที่มีความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร ผู้บริโภคจะมีความคิด การรับรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงผลิตภัณฑ์กันคนละแบบ แต่ถ้ามองในรายบุคคลก็ยังคงมี มุมมองที่แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ผู้บริโภคส่วนมากจะมองหาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ ที่ตรงตัวกับผู้ซื้อและองค์ประกอบบนผลิตภัณฑ์ ล้วนมีอิทธิพลกับการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค และเป็นตัวเลือกอันดับต้นของผู้บริโภค รูปแบบ ผลิตภัณฑ์สามารถดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้อย่างง่ายดาย (จิตพนธ์ ชุมเกต, 2560)

ชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชน เพื่อผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ไข่เค็ม ข้าวเกษตรอินทรีย์ ผักผลไม้เกษตรอินทรีย์ เกาลัด จุลินทรีย์EM และสินค้าผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งผู้ประกอบการในชุมชนควรให้ความสำคัญ เพราะการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับตัวผลิตภัณฑ์ เป็นที่สนใจเป็นหนึ่ง ใน ปัจจัยสำคัญในการทำธุรกิจเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างแท้จริง สร้างความน่าสนใจในตัวสินค้าและสามารถสร้างผลสำเร็จได้ในอนาคตเพื่อก้าวไปสู่ตลาด ผลิตภัณฑ์นับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความแตกต่างของสินค้าด้วยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเป็นกลยุทธ์ตลาดอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและจูงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้ จากการที่กล่าวมาข้างต้นนี้

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของชุมชน เพื่อสามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถต่อยอดไปถึงการสร้างรายได้รูปแบบอื่นภายในชุมชน นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์แล้ว ยังถือเป็นการยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งหวังให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมกันในการสร้างให้เกิดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตนเองให้เป็นที่ยอมรับเพื่อก่อให้เกิดการสร้างกระแสนิยมการซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
2. การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ทำได้อย่างไร
3. นำเสนอรูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าที่ได้พัฒนาแล้วต่อชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ได้มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงไว้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับ วัฒนธรรม เพราะ วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางคั่นระหว่างธรรมชาติของมนุษย์และการหล่อหลอม บุคลิกภาพ (Personality) ของคนคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอิทธิพลทางวัฒนธรรม ในเรื่องของ ความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ ดังนั้น วัฒนธรรมมีส่วนหล่อหลอมอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลอย่างมาก มากมายทั้งในระดับบุคคลและอัตลักษณ์ของกลุ่ม วัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ นอกจากนี้ยังกล่าวสรุปว่า แท้จริงแล้ว อัตลักษณ์ คือเรื่องของภาพลักษณ์ของตัวตนของมนุษย์เรา (Images of oneself) ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social interaction) และเป็นความเข้าใจ ทั้งในระดับที่เรามีต่อตนเองและในลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมตลอดชั่วชีวิตของเรา (จุฑาพรรธ ผดุงชีวิต, 2551)

แนวคิดเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (สมพงษ์ เฟื่องอารมย์, 2550) สรุปได้ว่าความต้องการใช้บรรจุภัณฑ์ในสมัยก่อน คือ ความสามารถในการเก็บรักษาสินค้าให้คงสภาพ (Protection) ในระยะเวลาหนึ่งหรือจนกว่าจะนำไปใช้ ต่อมาตลาดของสินค้ากระจายกว้างมากขึ้นจึงเกิดความต้องการบรรจุภัณฑ์เพื่อความสะดวกในการส่งมอบต่อลูกค้า เพื่อความปลอดภัยในการขนส่งและเมื่อมีการแข่งขันมากขึ้นบรรจุภัณฑ์จึงมีบทบาทในการส่งเสริมการตลาด (Promotion) การเลือกบรรจุภัณฑ์เริ่มเน้นเรื่องความสวยงาม สะดุดตา เรียกร้องความสนใจได้ดีกว่า ตลอดจนพิจารณาถึงความสะดวกในการนำไปใช้ ซึ่งหน้าที่หลักของบรรจุภัณฑ์ 1) การรองรับสินค้า (Contain) บรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่รองรับสินค้าให้รวมกันเป็นกลุ่มและหมวดหมู่หรือตามรูปร่างของภาชนะทำให้สะดวกในการเก็บรักษา ขนส่ง ลำเลียง และการบริโภค 2) การปกป้องผลิตภัณฑ์ (Protection) บรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่รักษาสภาพสินค้าให้คงอยู่ใน สภาพที่ดี และป้องกันคุ้มครองสินค้าที่อยู่ภายในจากความเสียหายด้วยเหตุต่าง ๆ ทั้งจากสภาพแวดล้อม มนุษย์ สัตว์ การขนส่งโยกย้าย เพื่อให้สินค้าคงสภาพเดิมเหมือนเมื่อออกจากแหล่งผลิตหรือโรงงานได้มากที่สุด มิให้เกิดการขีดข่วน บูดสลาย แตกหัก เสียรูป ร้าวซึม ระเหย หรือแม้แต่มดกัดกิน 3) เคลื่อนย้ายได้ (Handing) บรรจุภัณฑ์ต้องเคลื่อนย้ายได้สะดวก เช่น ถ้าใส่ในกล่องต้องเป็นกล่องที่มีหูหิ้วหรือช่องสำหรับสอดมือเมื่อจับหรือยกได้สะดวก น้ำหนักของบรรจุภัณฑ์ไม่หนักมากเกินไปจนทำให้ยกหรือขนย้ายไม่สะดวก (สุมาลี ทองรุ่งโรจน์, 2555) 4) การรักษา (Preserve) บรรจุภัณฑ์ช่วยรักษาคุณภาพของสินค้าให้คงเดิม ตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย รวมทั้งในระหว่างการใช้งานของผู้บริโภคด้วย เช่น สินค้าประเภทอาหาร บรรจุภัณฑ์จะต้องทำหน้าที่ถนอมและช่วยรักษาคุณภาพรสชาติ คุณค่าทางอาหารมิให้เน่าเสีย เหม็น หืน ขึ้นรา หรือเสียความสดใหม่ ในขณะที่ผู้บริโภคยังใช้สินค้าไม่หมด บรรจุภัณฑ์ต้องมีคุณสมบัติในการรักษาสินค้าที่เก็บไว้ในอุณหภูมิห้องปกติหรืออาจมีการใช้ระบบควบคุมอุณหภูมิเข้ามาช่วย 5) การขนส่ง (Transportation) บรรจุภัณฑ์ช่วยทำให้การขนส่งสินค้าไปยังแหล่งตลาดเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ปลอดภัย ใช้ต้นทุนที่เหมาะสม เช่น การใช้ตู้บรรจุทุกสำเร็จรูป (Container) ในการขนส่งสินค้าจำนวนมากไปยังระยะทางไกลรวมทั้งการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่ง (Shipping Packaging) แบบต่าง ๆ เช่น กล่อง ลัง กระบะ (Pallet) ในปัจจุบันนิยมการขนส่งด้วยระบบตู้บรรจุทุกสำเร็จรูป ดังนั้นบรรจุภัณฑ์ของสินค้าจะต้องออกแบบให้พอดีกับขนาดของตู้ ตู้บรรจุทุกสินค้าต้องให้ความปลอดภัยแก่สินค้าในระหว่างขนส่ง ป้องกันการถูกโจรกรรม แต่ขณะเดียวกันต้องป้องกันการจัดเรียงภายในตู้ให้ถูกต้อง เช่น ไม่ให้มีช่องว่างเมื่อเกิดการกระเทือนหรือเอียงจะต้องไม่ให้เกิดความเสียหายแก่สินค้าภายใน รวมทั้งการเป็นการประหยัดต้นทุนค่าขนส่งด้วย 6) เอกลักษณ์ของตัวเอง (Identification) บรรจุภัณฑ์ต้องมีเอกลักษณ์ของความเป็นตัวตนในตัวเอง เพื่อให้ผู้บริโภคแยกแยะได้ว่าผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดไม่เหมือนกัน เช่น บรรจุภัณฑ์ของ ผลิตภัณฑ์อาบน้ำแต่ละยี่ห้อจะมีเอกลักษณ์ของตัวเอง ทำให้ผู้บริโภคแยกแยะได้ว่า ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีความแตกต่างกันอย่างไร (รัชนิ เจริญ และคณะ, 2559) 7) สร้างความสะดวก (Convenience) การบริโภคอุปโภคสินค้าต่าง ๆ ของผู้บริโภค ล้วนแต่ต้องการความสะดวกในการบริโภค การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เปิดปิดง่าย

เช่น ขวดฝาเกลียวของน้ำอัดลม ฝาขวดน้ำโซดา หรือฝาแบบ Flip Top ขวดน้ำยาล้างจานที่เจาะรูให้ทะลุได้ สะดวก ครอบงำน้ำอัดลมที่มี หุสำหรับดื่มเปิดได้บรรจุภัณฑ์ที่ติดนอกจากเอื้ออำนวยความสะดวกในการใช้ของผู้บริโภคแล้ว ยังสามารถให้ความสะดวกในการนำไปจำหน่ายของร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีก เนื่องจากสามารถนำไปตั้งแสดงเพื่อดึงดูด ความสนใจของผู้ซื้อ อีกทั้งบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ ยังสามารถส่งมอบต่อลูกค้าได้สะดวก แยกหน่วยขายได้ง่าย หรือเพิ่มยอดขายได้ด้วยหีบห่อรวม (Multi-Packs) 8) ดึงดูดความสนใจ (Attractiveness) หน้าที่หลักที่สำคัญอย่างยิ่งของบรรจุภัณฑ์ที่ห่อหุ้ม ผลิตภัณฑ์ที่วางขายในร้านค้าซึ่งไม่มีพนักงานขาย บรรจุภัณฑ์ต้องทำหน้าที่แทนพนักงานขาย กล่าวคือ ในร้านค้ารูปแบบเดิมพนักงานขายจะทำหน้าที่ชักจูงผู้บริโภคให้สนใจผลิตภัณฑ์โดยการอธิบายสรรพคุณของผลิตภัณฑ์นั้น แต่ในร้านค้ารูปแบบใหม่บรรจุภัณฑ์ต้องทำหน้าที่ในการเรียกร้องความ สนใจจากผู้ซื้อให้เดินเข้ามาหาผลิตภัณฑ์นั้น จึงกล่าวได้ว่าบรรจุภัณฑ์ต้องทำหน้าที่เหมือนพนักงานขายที่พูดไม่ได้ (Silent Salesman) 9) ช่วยสื่อสารการตลาด (Communication) บรรจุภัณฑ์ที่นำมาใช้บรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ย่อมจะมีพื้นที่บนบรรจุภัณฑ์ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสื่อข้อมูลต่าง ๆ กับผู้ซื้อได้ ด้วยตราสินค้า (Brand) เพื่อจะสื่อให้ทราบว่าผลิตภัณฑ์นั้นมาจากที่ใดและมีคุณภาพระดับใด สามารถอธิบายคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์นั้นได้ บอกวิธีการใช้ บอกส่วนประกอบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ได้ บอกปริมาณบรรจุ อายุการใช้งาน ค่าเตือน รวมทั้งสร้างรูปภาพเพื่ออธิบายถึงตัวผลิตภัณฑ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า ฉลาก (Label) การขายสินค้าในปัจจุบัน นิยมใช้ระบบบริการตนเอง (Self-Service) มากขึ้น ดังนั้น ผู้ซื้อจะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อจากรายละเอียดที่ปรากฏบนฉลาก หรือบนหีบห่อเหล่านั้น 10) ช่วยส่งเสริมการตลาด (Promotion) ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เมื่อนำมาใส่ในภาชนะบรรจุที่ออกแบบแตกต่างกันในด้านคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน เสื้อผ้าที่กองวางขาย เสื้อผ้าที่ใส่ของ เสื้อผ้าที่ใส่กล่อง ให้ความรู้สึกแก่ผู้ซื้อแตกต่างกันในคุณค่าของสินค้านั้น การใส่ขวด ตลับ หลอด หรือซอง สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็นของเหลวหรือครีม ให้คุณค่าที่แตกต่างกันเช่นกัน หรือระหว่างขวดแก้วกับขวดพลาสติก อาหารที่ใส่จานกระเบื้อง จานพลาสติกหรือจานสังกะสี ย่อมให้ความรู้สึกถึง คุณค่าของอาหารจานนั้นแตกต่างกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบรรจุภัณฑ์ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์เหล่านั้นได้ 11) ต้นทุนเหมาะสม (Suitable Cost) ต้นทุนในการผลิตบรรจุภัณฑ์ ต้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ ถ้าเป็นบรรจุภัณฑ์ของสินค้าอุตสาหกรรม เช่น ถุงใส่ ปูนซีเมนต์ ไม่จำเป็นต้องออกแบบสวยงามแต่ต้องปกป้อง ปูนซีเมนต์ได้ แต่ในขณะเดียวกัน ขวดใส่น้ำหอมที่ขายให้สุภาพสตรีจำเป็นต้องเลือกวัสดุที่ดี เช่น แก้วเจียรไน ผนวกกับการออกแบบให้ ดูหรูหราซึ่งอาจทำให้ต้นทุนในการผลิตบรรจุภัณฑ์สูงขึ้น

ภาพพจน์ของบรรจุภัณฑ์ที่สร้างขึ้น จำต้องทำให้กลุ่มเป้าหมายจดจำได้ง่าย (Recognition) การออกแบบตราสินค้าจึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของตราสินค้าเข้ามาช่วย นอกเหนือจากสัญลักษณ์ทางการค้า (Logo) ยังมีชื่อและรูปภาพด้วย ในกรณีของผงชักฟอก “เปา” ดังกล่าวแล้วคือ รูปของท่านเปาบุ๋นจิ้น และชื่อเปา ซึ่งตอนแรกใช้ชื่อเต็มว่า “เปาบุ๋นจิ้น” และต่อมาได้ย่อสั้นลงมาเหลือแต่คำว่า “เปา” นอกจากรูปของท่านเปาบุ๋นจิ้นก็ไม่ได้ใส่ เนื่องจากผงชักฟอก “เปา” นี้ติดตลาดเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้ว ตราสินค้า (Brand) และสัญลักษณ์ทางการค้า (Logo) จากที่กล่าวมาแล้วจะพบว่าตราสินค้า เป็นการรวมสิ่งที่มีคุณค่า (Set of Values) ของตัวบรรจุภัณฑ์ไว้ในความทรงจำของกลุ่มเป้าหมาย ตราสินค้าที่ดีจะสื่อให้ทราบถึงกลุ่มบริโภคสินค้าช่องทางการจัดจำหน่ายของสินค้าและความรู้สึกที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ สืบเนื่องจากตราสินค้ามีหน้าที่ทำให้ผู้ซื้อ/กลุ่มเป้าหมายจำสินค้าได้ (Recognition) โดยมีสัญลักษณ์ทางการค้า และการออกแบบกราฟิก ผนวกอยู่บนบรรจุภัณฑ์ เราจึงกล่าวได้ว่าสัญลักษณ์ทางการค้าเป็นส่วนหนึ่งของตราสินค้าจริง (สันติวงษ์, 2540)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนยายชาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน/ประชาชนในชุมชนยายชาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended From) โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและปัจจัยต่าง ๆ ของชุมชนยายชาอำเภอสามพราน จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารให้เห็นแนวคิดหลักการ ความเป็นมา และสรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นแนวคิด หลักการ และการพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

แนวทางการสนทนากลุ่ม ในประเด็นการพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รวบรวมข้อมูลโดย

1. ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาสังคม วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งให้ทราบเรื่องการขอสัมภาษณ์บุคลากรในวัดหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน/ประชาชนที่มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา และกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

2. ทำการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่กำหนด โดยการสนทนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกข้อมูลโดยการถ่ายภาพ จดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเสียงและจดบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ข้อมูลแล้วทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์กับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบถึงการพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา

4. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ไปสนทนาในพื้นที่เพื่อการพัฒนาแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2563 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

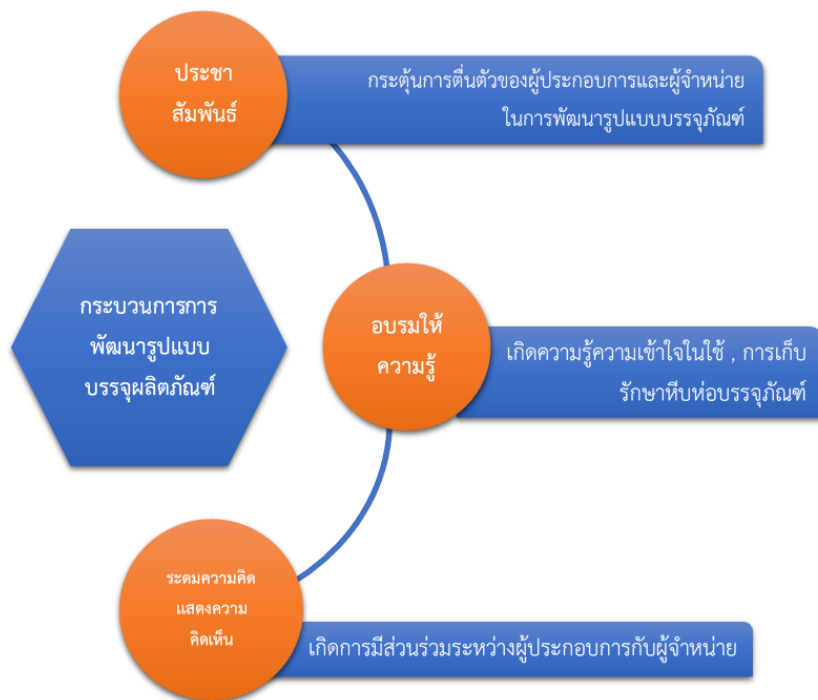
จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อศึกษารูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกจากกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย ผู้บริโภค และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รวมจำนวน 15 คน เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความตามขั้นตอนวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ในชุมชนยายชา โดยผู้วิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลรูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชน ให้ทราบถึงปัญหาของบรรจุภัณฑ์สินค้า เห็นว่าบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชน ยังไม่เป็นที่โดดเด่น สะดุดตา ไม่สามารถสร้างการจดจำ ตลอดจนความสามารถในการปกป้องผลิตภัณฑ์ต่ำ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดการเอาใจใส่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจการใช้เครื่องมือ องค์ความรู้ในการออกแบบพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ ให้ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนมีความโดดเด่นไม่น่าสนใจ ไม่สื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชน ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ไม่

ชัดเจน ไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค คุณภาพของวัสดุบรรจุผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนไม่ได้คุณภาพ บางผลิตภัณฑ์ก็เลือกใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร ไม่มีวิธีการถนอมอาหาร ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน บรรจุภัณฑ์เลือกใช้วัสดุไม่แข็งแรง ทนทาน มิดชิด เกิดความชื้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการเน่าเสียได้เร็ว บุป แตก ในการขนส่งผลิตภัณฑ์ หากบรรจุภัณฑ์ไม่เหมาะสมกับสินค้าที่บรรจุ การยกเคลื่อนย้าย จัดวาง ก็ทำให้สินค้าเสียหายได้ง่ายในระหว่างการขนส่งสินค้า นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพที่ไม่สม่ำเสมอควบคุมไม่ได้ กลุ่มผู้ผลิตเมื่อความต้องการของตลาดมีจำนวนมาก กลุ่มผู้ผลิตชุมชนก็ไม่สามารถรับภาระสั่งซื้อคราวละจำนวนมาก ๆ ได้ เพราะปัญหาในด้านการขนส่ง และมาตรฐานแต่ละครั้งมีคุณภาพไม่เหมือนกัน ไม่สม่ำเสมอ กรรมวิธีการผลิตไม่ทันสมัยไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ โดยจำเป็นต้องยกระดับความรู้ความสามารถในการเรื่องของผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีให้สูงขึ้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของคนในชุมชนและประสิทธิภาพของการส่งเสริมอบรมพัฒนาความรู้ ปัญหาด้านแหล่งเงินทุน ด้วยกลุ่มผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าในชุมชนมีขนาดเล็ก ไม่สามารถหาแหล่งเงินทุน ต้นทุนต่ำเพื่อการลงทุนด้วยตนเองได้ จึงต้องการอาศัยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน แต่การขอการสนับสนุนจากภาครัฐบางครั้งค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน หลายขั้นตอน ทั้งยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนที่จริงจัง และให้ข้อมูลที่ทันสมัยแก่ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตในชุมชน

2. พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนขยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนขยายชา กรรมวิธีการผลิตไม่ทันสมัยไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ โดยจำเป็นต้องยกระดับความรู้ความสามารถในการเรื่องของบรรจุภัณฑ์ และเทคโนโลยีให้สูงขึ้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของคนในชุมชนและประสิทธิภาพของการส่งเสริมอบรมพัฒนาความรู้ ปัญหาด้านแหล่งเงินทุน ด้วยกลุ่มผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าในชุมชนมีขนาดเล็ก ไม่สามารถหาแหล่งเงินทุน ต้นทุนต่ำเพื่อการลงทุนด้วยตนเองได้ จึงต้องการอาศัยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน แต่การขอการสนับสนุนจากภาครัฐบางครั้งค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน หลายขั้นตอน ทั้งยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนที่จริงจัง และให้ข้อมูลที่ทันสมัยแก่ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตในชุมชน ยังขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อนำรายได้เข้าสู่ชุมชน สิ่งที่ชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย จะต้องไม่ ตัวบรรจุภัณฑ์แต่ละชนิด ต้องมีมูลค่าในตัวเอง มีความโดดเด่นน่าจดจำมีเอกลักษณ์ มีคุณภาพที่ได้มาตรฐาน และสะดวกแก่การขนส่งจัดส่งสินค้า

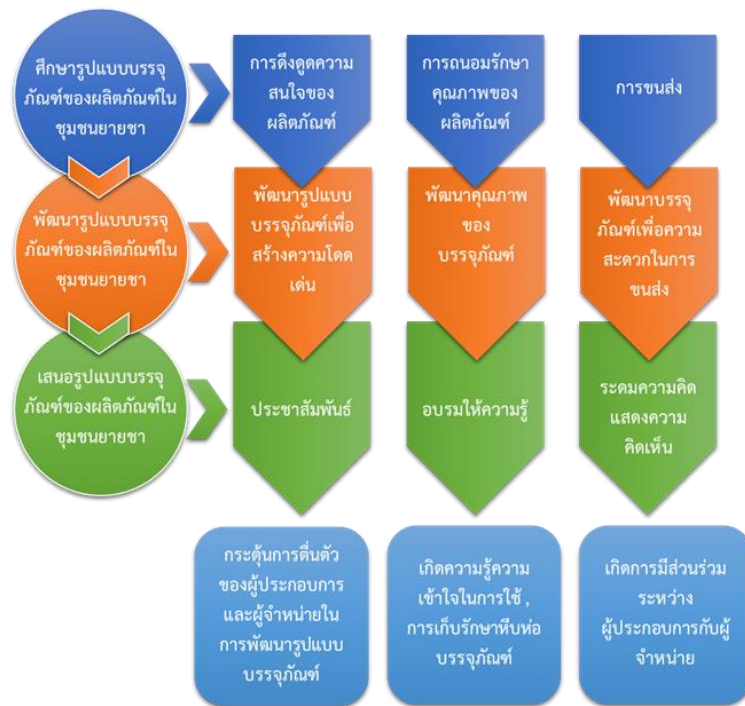
3. นำเสนอรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนขยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ชุมชนขยายชา การพัฒนาและส่งเสริมรูปแบบหีบห่อบรรจุภัณฑ์ของสินค้าชุมชนขยายชา ชาวบ้านในชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นส่วนของภาครัฐ องค์กรชุมชนขาดการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง ทำเพียงแค่สร้างภาพลักษณ์ให้ดูดีแต่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนของชาวบ้านในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการตกลง หรือตัดสินใจ การวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ ประเมินผลอย่างจริงจัง ร่วมกันในชุมชน จึงมักจะเกิดความขัดแย้งกันในกลุ่มชุมชน ซึ่งเกิดจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขัดแย้งกันในการจัดสรรผลประโยชน์ ยึดติดกับค่านิยมเดิม ๆ มีอคติต่อกัน ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาส่งเสริมจากภาครัฐ เอกชน และผู้ที่ร่วมรับผิดชอบในบทบาทต่าง ๆ

ภาพที่ 1 สรุปผลการวิจัย

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่ม โดยเริ่มต้นจากการศึกษารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชนยายชา ดังนี้ 1) การดึงดูดความสนใจของผลิตภัณฑ์ 2) การถนอมรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 3) การขนส่ง พัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับสินค้าชุมชน ดังนี้ 1) การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ 2) การพัฒนาคุณภาพของหีบห่อ บรรจุภัณฑ์ 3) การพัฒนาหีบห่อ บรรจุภัณฑ์เพื่อความสะดวกในการขนส่ง โดยให้ผู้ประกอบการ ผู้จำหน่ายและผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม และนำเสนอรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนยายชา เพื่อได้ที่จะได้รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมให้มีความโดดเด่นได้มาตรฐาน ทั้งยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้งานวิจัย

จากแผนภูมิภาพแสดงให้เห็นถึงการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าชุมชนขยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการศึกษาแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชนขยายชา จากการลงพื้นที่ชุมชนขยายชา ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย จึงได้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ในชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมคุณภาพ และมีบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่สะอาดตาเป็นที่นิยมและยังไม่ได้แสดงถึงอัตลักษณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีปัญหาหลัก ๆ อยู่ 3 ด้าน คือ การดึงดูดความสนใจของผลิตภัณฑ์, การถนอมรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์, ด้านการขนส่ง จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้หาแนวทางการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการหาแนวทาง ความต้องการในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชนขยายชา ซึ่งจัดให้มีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พบประเด็นดังนี้ ด้านการพัฒนาความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันมุ่งเน้นรูปลักษณ์ที่สวยงาม แข็งแรง มีข้อมูลสินค้าที่ชัดเจนได้สัดส่วนที่ถูกต้องสร้างภาพพจน์ที่ดี จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ด้านการพัฒนาคุณภาพของหีบห่อบรรจุภัณฑ์ เพื่อไม่ให้เกิดการเสียหายจากการปนเปื้อนจากฝุ่นละออง แมลง คน ความชื้นความร้อน แสงแดด และการปลอมปนอื่น ๆ เลือกใช้ภาชนะบรรจุใช้วัสดุที่มีคุณภาพซึ่งสามารถป้องกันความชื้น ด้านการพัฒนาการหีบห่อบรรจุภัณฑ์เพื่อความสะดวกในการขนส่ง โดยหีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่ดีมีคุณภาพ จะต้องสะดวกต่อการขนส่ง เคลื่อนย้ายจัดวาง ช่วยป้องกันสินค้าในบรรจุภัณฑ์ไม่ให้เกิดความเสียหาย ในระหว่างการขนส่ง ซึ่งบรรจุภัณฑ์ต้องใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทานต่อการกดทับและกระแทกกระทบกระเทือนในระหว่างการขนส่ง ช่วยลดปัญหาสินค้าเสียหายได้รวมทั้งฉลาก และเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ลดปัญหาจากขยะบรรจุภัณฑ์การสิ้นเปลืองทรัพยากร ซึ่งใช้การวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ ประเมินผล แล้วจึงนำเสนอการดำเนินการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์แก่ชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย ผู้บริโภค ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบ เข้าใจในการพัฒนา และประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของชุมชนขยายชา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้การสนับสนุนการให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตกลงตัดสินใจ หาแนวทางแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ ในชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนให้เข้มแข็งกับทุกหน่วยงาน
2. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้การสนับสนุนงบประมาณเงินทุนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดอบรม และสร้างช่องทางการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ให้กับประชาชน เพื่อได้มีความรู้ความสามารถและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรร่วมกันกำหนดนโยบายการดำเนินการไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เกิด “การพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”
4. ในการจัดการส่งเสริมและสนับสนุน “การพัฒนารูปแบบบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” หน่วยงานที่ดำเนินการควรติดตามผลและพัฒนาต่อยอดอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างจริงจังเพื่อส่งเสริมการพัฒนาแบบบรรจุผลิตภัณฑ์ในสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีอาชีพและสามารถสร้างรายได้ ให้เกิดขึ้นในชุมชน
2. ควรมีการอบรม เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดแนวคิดการแปรรูปพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าอื่นๆ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
3. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพประชาชนในชุมชนยายชาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ลงมือปฏิบัติการอย่างจริงจัง โดยมีผู้เชี่ยวชาญควบคุมดูแล

มีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการวิจัยการศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้มีอัตลักษณ์เฉพาะเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. ควรมีการศึกษา การเรียนรู้กระบวนการผลิต รูปแบบบรรจุภัณฑ์และวัสดุบรรจุภัณฑ์เพื่อลดต้นทุนในการผลิตในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ถ้าเลือกบรรจุภัณฑ์ที่ต้นทุนต่ำ อาจทำให้บรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- จิตพนธ์ ชุมเกต. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการวิจัย. คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑาพรรธน์ ผดุงชีวิต. (2551). วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิศ ดาราวงษ์. (2558). การจัดการผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ธนาพร.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ ลิขิต. (2547). การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรมอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- รัชณี เจริญ และคณะ. (2559). การเพิ่มมูลค่าและเอกลักษณ์ของ ผลิตภัณฑ์ล้านนาด้วยการออกแบบโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา. รายงานการวิจัย. คณะวิจิตรศิลป์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุกฤตา หิรัญยขวลิต. (2552). *กว่าจะเป็นบรรจุภัณฑ์ Background of Package*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิชยาดา จุลธีระ (2555). *การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของขนมบดิน ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมบดิน แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ปวีณา ผาแสง และคณะ. (2560). *การศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอพื้นเมืองน่าน กรณีศึกษา : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเฮี้ย ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. รายงานวิจัย. น่าน: วิทยาลัยชุมชนน่าน.*
- สมพงษ์ เฟื่องอารมย์. (2550). *บรรจุภัณฑ์กับการส่งออก*. กรุงเทพมหานคร: จามจุรี โปรดักท์.
- สุมาลี ทองรุ่งโรจน์. (2555). *ออกแบบบรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร: วาดศิลป์.

การสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดใน
ชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

MOTIVATION OF CONSUMER GROUPS BY MEANS OF COMMUNICATING MARKETING
IMAGES: A CASE STUDY OF YAI CHA COMMUNITY MARKET NAKHON PATHOM PROVINCE

¹องสมุห์ธรวัดน์ เพี้ยกเย็น (ทตมะนิ)

²พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ และ³อุบล วุฒิพรโสภณ

¹Ongsamuh Thanawat Pheikyeian (Tatmanin)

²Phrapalad Prapoj Yusamran and³Ubol Wuthiphornsophon

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ mahabig999@gmail.com

Received 16 March 2021; Revised 16 May 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า โดยใช้การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็น ทำการวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ทางการตลาดของชุมชนประกอบด้วย 1) ด้านสินค้าหรือบริการที่จำหน่าย มีคุณภาพดี น่าเชื่อถือ มีความทันสมัย มีเอกลักษณ์โดดเด่น 2) ด้านราคาสินค้ามีความเหมาะสมและยุติธรรม 3) ด้านสถานที่จำหน่ายและระยะเวลาที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด กิจกรรมการสื่อสารการตลาด และการจัดวางสินค้า 5) ด้านการบริการ 6) ด้านการบริหารจัดการ

2. การพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ประกอบด้วย 1) การโฆษณาที่สื่อถึงคุณภาพ ความสวยงาม และจุดเด่นของสินค้า 2) การประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการเสนอข้อเท็จจริงเชิงบวก 3) การสื่อสารผ่านผู้ขาย พนักงานบริการทั้งหมดในตลาด และสื่อบุคคลอื่น 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายพิเศษ 5) การสื่อสารผ่านอัตลักษณ์ของชุมชน ด้วยการออกแบบลักษณะของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ อาคารสถานที่ การตกแต่ง บรรยากาศ ป้ายสัญลักษณ์ รวมถึงเครื่องแบบผู้ขาย ที่สื่อความหมายและสร้างความประทับใจ

3. รูปแบบการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดต้องจัดทำเป็นระบบ ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ด้วยการกำหนด 1) กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายและพฤติกรรมผู้บริโภค 2) วัตถุประสงค์ของการสร้างภาพลักษณ์ 3) กลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือสื่อสารการตลาด ตามกลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ พนักงานขาย เป็นต้น 4) กลยุทธ์การใช้สื่อ

กิจกรรมและช่วงเวลาการใช้สื่อ 5) กลยุทธ์การนำเสนอสาร 6) วิธีการตรวจสอบ ประเมินผลภาพลักษณ์ตามเป้าหมายและการปรับปรุงแก้ไขในการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด

คำสำคัญ: สื่อสารภาพลักษณ์, การตลาด, พัฒนาภาพลักษณ์

Abstract

This research is Using participatory action research Collect information from in-depth interviews and individual group discussions. From the 15 key informants and analyzed the data using the triangular technique Using interviews Studying related documents Opinion poll Analyze and summarize the results according to the set objectives.

The findings founded that.

1. The desired marketing image of the community consists of. 1) Products or services that are offered such as having a good quality, trustworthiness, modern, and uniqueness. 2) Pricing of products or services having an appropriate and fair price. 3) Location for distribution and time period that consumers can access conveniently. 4) Promoting marketing, marketing communication activities, sales promotional equipment, and product placement. 5) servicing. 6) management.

2. Development of marketing image to create motivation for consumers consists of. 1) Advertising with digital technology showing quality, beauty, and distinction of the product. 2) public relations by presenting positive facts. 3) communicating through retailers, all service staff in the market, and other personal media. 4) organizing activities promoting special sales. 5) communication through the community's identity. By designing the identity of the product and packaging to be appropriate; the identity of buildings, location, decoration, atmosphere, signs, as well as seller uniforms reflect meaning and create a good impression that goes well together.

3. The form of conveying the marketing image; creating motivation for consumer groups that use services offered by markets needs to have a system where all concerned parties are able to carry on and reach the goal together by setting. 1) consumer groups, goals and consumption behavior. 2) reason for creating an image.

3) Communication strategies or marketing communication tools. Following target groups and objectives that were set such as advertisement, public relations, sales employees, etc. 4) Media-using strategies, activities and time frame using media. 5) Message presentation strategies. 6) Methods of assessment and evaluation of the image according to the goal and improvement in conveying the marketing image.

Keywords: Communicate image, Marketing, Develop brand image

บทนำ

ในปัจจุบัน “การสื่อสารทางการตลาด”ของผู้ประกอบการสินค้าหรือบริการได้เข้ามามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันจนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ “การสื่อสารทางการตลาด” นั้นเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ประกอบการในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตัวสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการถึงผู้บริโภค โดยผ่านการโฆษณา ทั้งสื่อเฉพาะกิจเช่น ป้ายโฆษณา, ใบปลิว, แผ่นพับ, การส่งเสริมการขาย แม้การขายตรง เป็นต้น การนำสินค้ามาเผยแพร่ผ่านแนวทางการสื่อสารทางการตลาดถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายแต่มีสินค้าบางประเภทที่ยังมีกฎหมายควบคุมการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อมวลชน ทำให้ผู้ประกอบการสินค้าหรือบริการไม่สามารถที่จะโฆษณาสินค้าของตนได้อย่างเสรี ซึ่งสินค้าที่เป็นที่ถูกจำกัดและถูกควบคุมการโฆษณาผ่านสื่อมวลชน ได้แก่สินค้าประเภทอาหารเครื่องดื่มรวมถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนและเครื่องอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ทำให้ต้องใช้ช่องทางใหม่ในการสื่อสารที่สามารถจะเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคในทันที ที่ถูกควบคุมการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนได้นั้นคือสื่อออนไลน์ ด้วยปัจจัยนี้ผู้ประกอบการสินค้าประเภทต่าง ๆ จึงนำสินค้าและบริการของตนเข้าสู่กระบวนการสื่อสารทางการตลาดผ่านสื่อออนไลน์จำนวนมาก การสื่อสารการตลาด ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริโภคในสังคมรวมทั้งมีบทบาทต่อการดำรงชีวิต การบ่มเพาะความเชื่อก้าวหน้า ความคิด ค่านิยม การประเมินคุณค่าต่อเรื่องราวต่าง ๆ และการปฏิบัติตนในด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้จากสื่อสารการตลาดเป็นร่างแหที่ครอบคลุมทุกคนในสังคมไทย นั่นคือประสบการณ์ที่ผ่านสื่อโฆษณาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของผู้บริโภคในสังคม แต่เมื่อพิจารณาจากบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ย่อมมีผลต่อสังคมและวัฒนธรรมอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่าสังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อและเทคโนโลยีมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายจากทั่วทุกมุมโลก แต่สังคมยังขาดภูมิคุ้มกันจากการบริโภคผ่านสื่อ แม้ประเทศไทยจะมีสื่อหลากหลายรูปแบบและมีเป็นจำนวนมาก แต่ผู้บริโภคยังใช้สื่อโฆษณาและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความบันเทิงมากกว่าที่จะใช้เป็นแหล่งเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา ดังนั้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของคนในสังคมที่ได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ “การรับรู้สื่อสารการตลาด” จึงเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับผู้บริโภค ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ที่มีต่อสื่อซึ่งจะนำมาสู่การวางรากฐานในเรื่องของการรับรู้และเรียนรู้สื่อได้อย่างทั่วถึงต่อไป ความสำคัญของการสื่อสารการตลาด คือ การแจ้งบอกข่าวสาร และจงใจให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามข่าวสารนั้น และการที่จะให้จุดมุ่งหมายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหวัง นอกจากผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบข่าวสาร การเลือกผู้สื่อสาร และช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมแล้ว ผู้ประกอบการยังจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารหรือผู้บริโภคอีกด้วย เพราะผู้บริโภคเป็นเป้าหมายหลักสำคัญของการสื่อสารการตลาด (สุทธิชัย ปัญญาโรจน์, 2556)

ตลาดชุมชนขยายชา จังหวัดหวัดนครปฐม เป็นตลาดขายของพื้นถิ่นในตำบลยายชาและตำบลใกล้เคียง ปัจจุบันความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานต่อสินค้าอุปโภคบริโภคเกิดความเปลี่ยนแปลงไป มีการเลือกซื้อและใช้สินค้าที่คำนึงถึงภาพลักษณ์และรูปแบบเพื่อสะท้อนความเป็นตัวตนมากกว่าการเลือกใช้จากคุณประโยชน์ของสินค้าเป็นสำคัญ นอกจากนั้นผู้บริโภคกลุ่มนี้ยังชื่นชอบความแปลกใหม่และความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาสินค้า รูปแบบสินค้าที่แปลกใหม่ รวมไปถึงช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าจากเดิมที่เมื่อต้องการเลือกดูหรือซื้อสินค้านั้นจำเป็นต้องไปที่ร้านค้าเท่านั้น ต่อมาได้มีการพัฒนามาเป็นการจำหน่ายอีกรูปแบบที่เปิดเพียงครั้งคราว โดยการจัดพื้นที่เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีความเฉพาะกลุ่มมากขึ้น ที่เรียกว่า “ตลาดออนไลน์” ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ชอบเลือกดูสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ได้พบเห็นสินค้าจริง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นใน

รูปแบบสินค้าไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบัน ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด ซึ่งมีปัญหาขาดการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ จึงจำเป็นต้องกระทำอย่างเร่งด่วนเพื่อการพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคได้ตัดสินใจมาใช้บริการตลาดชุมชน ยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากปัญหาดังกล่าว การสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและเพื่อเป็นนโยบายส่งเสริมพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้มาท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมมากขึ้น แล้วยังสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและให้มีกระแสเงินหมุนเวียนในจังหวัดนครปฐมมากขึ้น ในปัจจุบันการท่องเที่ยวชุมชนและการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคของผู้มาใช้บริการตลาด ยังไม่ได้รับในการประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จึงทำให้ประชาชนทั่วไปนั้นคิดว่าไม่น่าสนใจ

การวิจัยครั้งนี้ตระหนักถึงความจำเป็นของความสำเร็จของปัญหาที่จะนำมาพัฒนาชุมชน ในด้านการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภค ที่ใช้บริการ ตลาดใน ชุมชนยายชา เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในอำเภอสามปรานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจากประชาชนองค์กรภาครัฐและเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คงอยู่ชุมชนอย่างยั่งยืน และยังให้มีการสืบทอดเจตนารมณ์ที่ตั้งมาเหล่านี้ไปยังเยาวชนและอนุชนคนรุ่นหลัง เป็นการพัฒนาชุมชนสู่เศรษฐกิจในระดับประเทศสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารภาพลักษณ์ คือภาพลักษณ์จะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความประทับใจให้เกิดความน่าเชื่อถือ และถูกยอมรับจากสาธารณะชน ซึ่งภาพลักษณ์จะมีส่วนผสมหลายด้านทั้งด้านส่วนตัว (Private) และมิตินสาธารณะ (Public) เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์เฉพาะตัว (private Image) โดยที่มีส่วนร่วมกันในแง่ความเป็นภาพลักษณ์สาธารณะ (Public Image) แนวทางการสร้างภาพลักษณ์นั้นในปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมข่าวสารและสังคมการสื่อสารบุคคลและองค์กรจะมีลักษณะเป็นสาธารณะมากขึ้น ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและบุคลากรจึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะทำให้องค์กรมีชื่อเสียง ได้รับความร่วมมือมีความน่าเชื่อถือทำให้เกิดผลประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในหน่วยงาน หากภาพลักษณ์ในทางที่เสื่อมเสียหน่วยงานหรือองค์กรย่อมไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจจากกลุ่มประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ซึ่งอาจเปลี่ยนจากภาพลักษณ์ที่ดีเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดี หรือเปลี่ยนจากไม่ดีกลายเป็นดีก็ได้ เพราะฉะนั้น การสร้างภาพลักษณ์จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีจึงไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว หรือใช้เวลาเพียงช่วงสั้น ๆ เนื่องจากภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทีละน้อย และสะสมเพิ่มพูนมากขึ้น จนสามารถฝัง

รากฐานมั่นคงแน่นหนา อยู่ในจิตใจและทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ซึ่งผลที่ได้รับตามมามีชื่อเสียง เกียรติคุณ ความนิยมชมชอบ ความเชื่อถือ ศรัทธา ดังนั้น ภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นได้ ซึ่งวิธีการประชาสัมพันธ์ มีบทบาทอย่างมากในการเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ขององค์กร

2. แนวคิดการส่งเสริมการตลาดการส่งเสริมการตลาดคือกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา การตลาดทางตรง การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อกระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้ หรือการซื้อของลูกค้าขั้นสุดท้าย บุคคลในช่องทางการตลาดหรือพนักงานขายของกิจการ การส่งเสริมการขายไม่สามารถใช้เพียงเครื่องมือเดียวได้ โดยทั่วไปมักจะใช้ร่วมกับการโฆษณา การตลาดทางตรง หรือการขายโดยใช้พนักงานขาย เช่นโฆษณาให้รู้ว่ามีผลิตภัณฑ์ แลก แจก แถม หรือ ส่งพนักงานขายไปแจกสินค้าตัวอย่างตามบ้าน เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมการขายเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ทางทางการตลาดที่นอกเหนือจากการโฆษณา การประชาสัมพันธ์และการขายโดยพนักงานขาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อหรือเพิ่มยอดขายของกิจการรวมถึงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของคนกลางในการจัดจำหน่าย โดยการจัดและตกแต่งร้าน การแสดงสินค้า การสาธิตการใช้งาน และความพยายามทางการตลาดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งานด้านการขายที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ดังนั้นการส่งเสริมการตลาดจึงเป็นการประสานงานของผู้ขายในการพยายามใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแจ้งข้อมูลและสนใจ เพื่อขายสินค้าและบริการหรือส่งเสริมความคิด การส่งเสริมการตลาดถือเป็นหน้าที่หนึ่งของการตลาด เพื่อการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย โดยข่าวสารอาจจะเป็นข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ราคา หรือคนกลางในช่องทางการจัดจำหน่ายก็ได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจผู้บริโภคกระบวนการที่บุคคลใช้ในการเลือกจัดระเบียบและตีข่าวสารที่ได้รับจากการสัมผัสทั้ง 5 คือการได้ยินเสียง การได้กลิ่น การมองเห็น การลิ้มรส และการสัมผัสบนพื้นฐานความรู้สึกของบุคคลนั้น เช่น การเห็นการได้ยินโฆษณาทำให้มีความรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์มากขึ้นทำให้เกิดความพึงพอใจ และต้องตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ด้วยภาพลักษณ์ขององค์กร รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจเพื่อให้ผู้บริโภคได้เลือกและตัดสินใจในการซื้อ เพราะฉะนั้นแรงจูงใจของผู้บริโภคต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ที่ประชาสัมพันธ์และโฆษณาออกไป

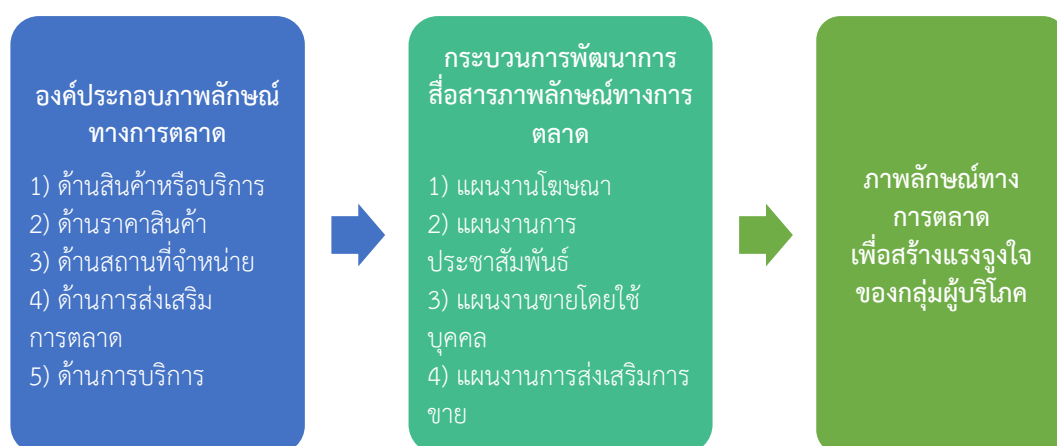
4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการนั้นมีความสำคัญต่อการให้บริการกับผู้บริโภค คุณภาพการบริการนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่ การศึกษา ดังนี้ ความหมายคำว่า การบริการตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Service” ซึ่งเป็นคำที่เราคุ้นเคยและคนส่วนมากจะเรียกร้อง ขอรับบริการเพื่อความพึงพอใจของตน โดยกล่าวว่า การบริการเป็นการปฏิบัติงานที่กระทำหรือติดต่อและเกี่ยวข้องกับการใช้ บริการ การให้บุคคลต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง ทั้งด้วยความพยายามใด ๆ ก็ตามด้วยวิธีการหลากหลายในการทำให้คนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับความช่วยเหลือจัดได้ว่าเป็นการให้บริการ ทั้งสิ้นการจัดอำนวยความสะดวกก็เป็นการให้บริการ การสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ก็เป็นการให้บริการ การให้บริการจึงสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี จุดสำคัญ คือ เป็นการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ การบริการเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในงานด้านต่าง ๆ เพราะบริการ คือ การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่มีการดำเนินงานใด ๆ ที่ปราศจากบริการทั้งในภาคราชการ และภาคธุรกิจเอกชน การขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใด ๆ ก็ต้องมีการบริการรวมอยู่ด้วยเสมอเป็น ธุรกิจบริการตัวบริการนั่นเองคือ สินค้า การขายจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการบริการที่ดี กิจการ ค่าจะอยู่ได้ต้องทำให้เกิดการ “ขายซ้ำ” คือ ต้องรักษาลูกค้าเดิมและเพิ่มลูกค้าใหม่ การบริการที่ดีจะ ช่วยรักษาลูกค้าเดิมไว้ ทำให้เกิดการขายซ้ำแล้วซ้ำอีก และชักนำให้มีลูกค้าใหม่ ๆ ตามมาเป็น ความจริงว่า “เราสามารถพัฒนาคุณภาพสินค้าที่ละตัวได้ แต่การพัฒนาคุณภาพบริการต้องทำพร้อม กัน ทั้งองค์กร”การพัฒนาคุณภาพของการบริการเป็น

สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนในองค์กรจะต้องถือ เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน มิฉะนั้นจะเสียโอกาสแก่คู่แข่ง หรือสูญเสียลูกค้าไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรม 5 ส. กิจกรรม 5 ส. เป็นกิจกรรมกลุ่มคุณภาพ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนทั้ง องค์กรจึงจะนำไปสู่คุณภาพมาตรฐาน โดยเริ่มจากนโยบายคุณภาพขององค์กร และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับ สูงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ดังนี้ 1) จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรม 5 ส. ขององค์กร 2) จัดตั้งกลุ่มกิจกรรม 5 ส. เพื่อรับผิดชอบพื้นที่ตามที่คณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรม 5 ส. ได้กำหนด ไว้ 3) กลุ่มกิจกรรม 5 ส. เริ่มประชุม เรื่องจัดทำแผนการดำเนินงาน และกำหนดเป้าหมาย 4) ประกาศกิจกรรม 5 ส. โดยติดหน้าห้องหรือด้านหน้าของบริเวณที่ปฏิบัติงาน 5) ปฏิบัติกิจกรรม 5 ส. 6) รับการตรวจสอบภายใน 7) เชิญผู้ตรวจสอบภายนอกทำการประเมิน 8) นำผลการประเมินมาจัดทำแผนดำเนินกิจกรรม 5 ส. ครั้งถัดไป ประโยชน์ของกิจกรรม 5 ส. 1) เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม 2) เกิดความสะอาดในการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดอุบัติเหตุในการทำงาน 3) สร้างกิจนิสัยให้ทุกคนในองค์กรรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบสวยงาม 4) สร้างภาพลักษณ์และความประทับใจต่อลูกค้าและองค์กร (วิทยา สุหฤทธำรง, ยุพา กลอนกลาง และสุนทร ศรีลังกา, 2550)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัย คือ เสนอรูปแบบการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคของผู้มาใช้บริการตลาดของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยได้ทำการศึกษาแนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้นงานวิจัยนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) โดยประกอบด้วยกิจกรรม 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด โดยใช้กระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษากลุ่มเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 15 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มองค์กรชุมชน จำนวน 4 รูป/คน (2) กลุ่มกรรมการตลาดชุมชน จำนวน 6 คน (3) กลุ่มผู้ซื้อผู้มาใช้บริการตลาด จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) ในกิจกรรมการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “กิจกรรมการพัฒนา ‘การสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด’ เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาด” มีขั้นตอนดังนี้

1. การประชุมวางแผนร่วมกับชุมชน เพื่อหากิจกรรมที่เหมาะสมต่อสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด ชุมชนในชุมชนยายชา โดยได้กิจกรรมทางเลือกด้านการพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพราะสอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่มีสินค้าการบริการสถานที่จัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจจากผู้บริโภค

2. ขั้นตอนการฝึกอบรมกิจกรรมการเรียนรู้ในการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด โดยมีผู้นำและสมาชิกของกลุ่มในส่วนของกระบวนการแปรรูปไข่เค็ม เป็นผู้นำในการส่งเสริม สนับสนุน ด้านองค์ความรู้ งบประมาณ การผลิต การตลาด ให้กับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้

ระยะที่ 3 การสร้างเครือข่ายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแปรรูปไข่ทองเค็มชุมชนยายชาโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ค้นหาแนวทางการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ไข่ทองเค็มของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 8 คน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านการส่งเสริมสื่อสารภาพลักษณ์ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักวิชาการด้านการส่งเสริมการตลาด จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักวิชาการด้านการส่งเสริมการบริการ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มประกอบการที่เป็นสมาชิกตลาดชุมชนยายชา 2 จำนวน เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เวลา 13.00 น.

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตกิจกรรม โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัย ความเหมาะสมในการเก็บข้อมูล และภาษาที่ใช้ โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา จังหวัด นครปฐม และนำเสนอภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนยายชา จังหวัดนครปฐม โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นเกี่ยวกับ ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน วัน/เดือน/ปีเกิด อายุ เพศ ผู้ดูแลใกล้ชิดและอาชีพหลักของผู้ให้สัมภาษณ์ และ (2) ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. ศึกษาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนยายชา จังหวัดนครปฐม จากการศึกษพบว่าภาพลักษณ์ทางการตลาดของชุมชนยายชา มีความล้มเหลวขาดการพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดไร้ซึ่งแรงจูงใจไม่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้มีความขัดแย้งขึ้นทั้งหน่วยงานภาครัฐ ผู้จัดการตลาดจนถึงผู้จำหน่ายสินค้าในตลาด เมื่อการพัฒนาล้มเหลวการจัดจำหน่ายก็ไม่ต่อเนื่อง ในตลาดนั้นยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมากพอที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคเข้ามาจับจ่ายใช้สอยได้ จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐมุ่งประเด็น

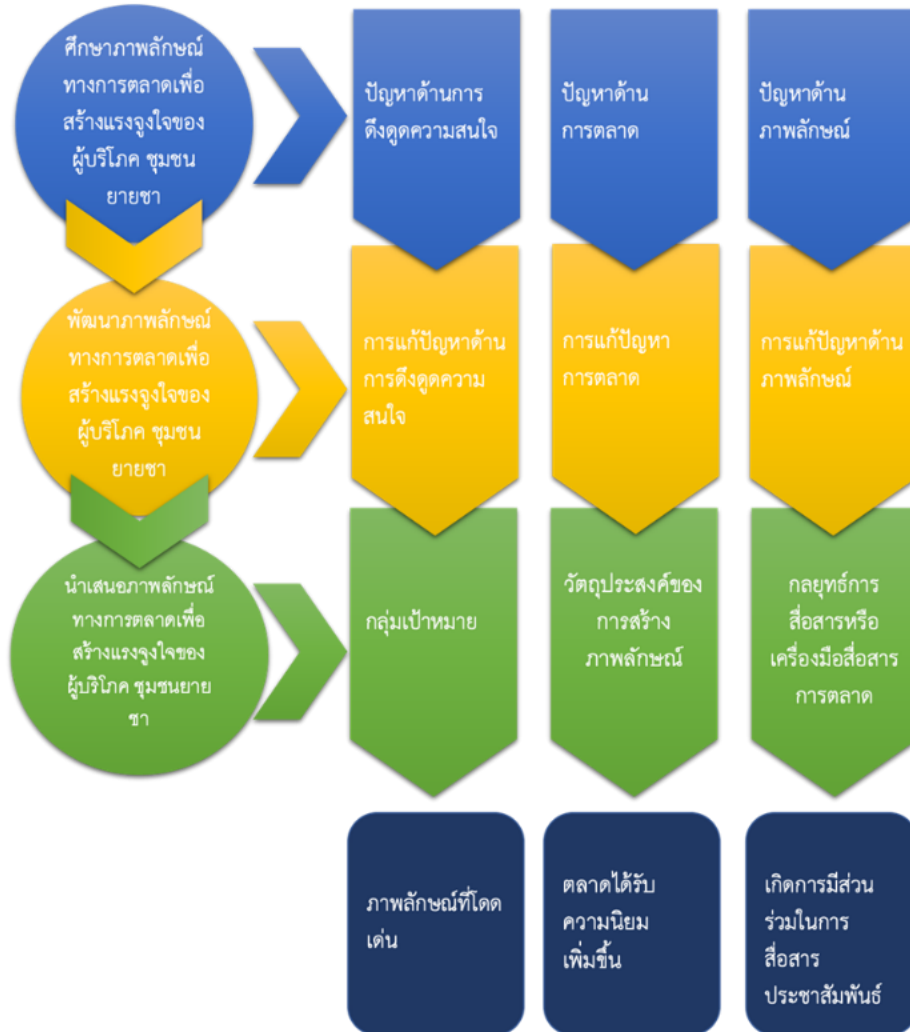
ที่ผู้ประกอบการและผู้จัดจำหน่ายไม่ให้ความร่วมมือ เมื่อขอข้อมูลจากผู้จัดการตลาด กลับได้ข้อมูลว่าหน่วยงานภาครัฐเข้ามาแทรกแซงไม่ให้อิสระในการจัดการซึ่งไม่สอดคล้องกันในขณะที่ผู้จัดจำหน่ายมีความต้องการให้ประชาสัมพันธ์มากขึ้น แต่กลับไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นจึงถือเป็นข้อบกพร่องอย่างยิ่ง ในการจัดการภาพลักษณ์ทางการตลาด นี่คือนโยบายที่สำคัญในชุมชนซึ่งประกอบด้วยปัญหา 3 ด้าน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการดึงดูดความสนใจ 2) ปัญหาด้านการตลาด 3) ปัญหาด้านภาพลักษณ์ ตลาดเป็นธุรกิจการค้าปลีกอีกแบบหนึ่งและได้ชื่อว่าเป็นตลาดที่ใกล้ชิดกับผู้คนมากที่สุดเป็นแหล่งรวมของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งตลาดจะมีสินค้าที่หลากหลายมากมายที่มีความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสินค้าอยู่ตลอดเวลาในการจัดตลาดนัด แต่ละแห่งซึ่งทำให้เห็นว่าตลาดเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ตลาดเป็นตลาดที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันและสถานที่ที่กำหนดอาจเป็นเพียงวันใดวันหนึ่งในสัปดาห์ และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนตลาดลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไปทั้งในชนบทและตัวเมืองใหญ่สำหรับสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดส่วนใหญ่จะใช้บริเวณลานวัดข้าง ๆ สวนสาธารณะหรือบนทางเท้าริมถนนที่มีรถวิ่งผ่านไปมาเพื่อให้ผู้สัญจรไปมาและคนในละแวกนั้นได้มาจับจ่ายซื้อของกัน สะดวก ส่วนขนาดของตลาดแต่ละแห่งขึ้นอยู่กับความเจริญของชุมชนนั้นสินค้าที่พ่อค้าแม่ค้านำมาวางขายจะมีสารพัดวิธีจัดจำหน่าย การจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคย่อมต้องการบรรจุกฎลักษณะหนึ่ง แต่หากจำหน่ายผ่านคนกลางเป็นคนกลางประเภทใด มีวิธีการซื้อของเข้าร้านอย่างไร วางขายสินค้าอย่างไร เพราะพฤติกรรมของร้านค้าย่อมมีอิทธิพลต่อโอกาสขายของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ รวมทั้งพิจารณาถึงผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งที่จำหน่ายในแหล่งเดียวกันด้วย

2. การพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนยายชา จังหวัดนครปฐม จากการลงพื้นที่ตลาดในชุมชนยายชา ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาต่างๆในข้างต้น จึงมีความต้องการดำเนินงานจัดการวิจัยเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนยายชา การให้ความร่วมมือไม่เป็นไปตามที่ควรเนื่องจากกลุ่มผู้จัดจำหน่ายจะเปิดร้านเฉพาะวัน ขยายบ้างหยุดบ้างไม่แน่นอนขาดความต่อเนื่องในการให้ข้อมูล เมื่อขอความร่วมมือทางหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นที่ดูแลอยู่กลับถูกกล่าวปฏิเสธด้วยเหตุผลว่าเป็นเรื่องการเมืองท้องถิ่นไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้จึงไม่สะดวกให้ข้อมูลจนกระทั่งเกิดปัญหาโรคระบาด ซึ่งเคราะห์ร้ายส่งผลทำให้ตลาดต้องปิดตัวลงนี่คือบทเรียนที่ผู้วิจัยได้เห็นถึงโทษของความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อคนในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด

3. นำเสนอภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนยายชา จังหวัดนครปฐม จากการลงพื้นที่ตลาดในชุมชนยายชา ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหายังขาดการนำเสนอภาพลักษณ์ทางการตลาดที่พบเห็นเด่นชัดเลยก็คือความต่อเนื่องในการนำเสนอสื่อประชาสัมพันธ์และการโฆษณาให้เด่นชัด ผู้วิจัยได้ขอข้อมูลจากผู้จัดการตลาดจึงได้ทราบข้อมูลว่า การโฆษณาสร้างภาพลักษณ์ต้องใช้เงินทุนแต่ในปัจจุบันผู้ที่สนับสนุนตลาดโดยตรงไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้ว เนื่องจากได้ลาออกจากตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นในชุมชน ส่วนการจัดการเท่าที่ได้ตอนนี้คือ การแนะนำปากต่อปากซึ่งแน่นอนจากปัญหาข้างต้น เมื่อไม่มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมากพอที่จูงใจผู้บริโภคก็ไม่สามารถดึงดูดผู้บริโภค ให้เข้ามาจับจ่ายใช้สอยได้จึงส่งผลให้ไม่มีการแนะนำกันปากต่อปากดังที่ผู้จัดการตลาดกล่าวไว้ นี่คือนโยบายของการโฆษณา จึงกล่าวได้ว่าถ้าตลาดไม่ดีพอก็จะอยู่ได้ไม่นาน มีการกำหนดแผนการสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ดังนั้น เพื่อให้แผนการสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดเป็นเหมือนพิมพ์เขียวในการสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจ จึงต้องกำหนดหัวข้อต่อไปนี้ให้ชัดเจนในแผน คือ 1) กลุ่มเป้าหมาย จะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน 2) วัตถุประสงค์ของการสร้างภาพลักษณ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาด 3) กลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือสื่อสารการตลาดที่ใช้ โดย

จำแนกกลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือแต่ละประเภทตามกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 4) กลยุทธ์การใช้สื่อและ 5) กลยุทธ์การนำเสนอสาร

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 ภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชน ยายชา จังหวัดนครปฐม โดยภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเป็น ภาพที่เกิดจากการรวมกันของความเชื่อ ความคิด ที่ผ่านจากประสบการณ์โดยตรง หรือประสบการณ์โดยอ้อม ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาด จึงสื่อความหมายรวมถึง ภาพลักษณ์ทุกด้านที่ประกอบขึ้นจากส่วนต่างๆ ของธุรกิจ และสามารถส่งผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวของภาวะทาง การตลาดของธุรกิจทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่น เมื่อผลิตภัณฑ์มีภาพลักษณ์ที่ดี ช่วยให้ผู้บริโภคต้องการซื้อ ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้น และหากภาพลักษณ์ของตัวองค์กรดีด้วยอีกส่วนหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อถือ ไว้วางใจ จนอาจถึงขั้นชื่นชมและศรัทธา จึงมีผลต่อความจงรักภักดีในตราห้อยของสินค้า ทำให้สินค้าอยู่ใน ตลาดได้อย่างยั่งยืน ลูกคารู้สึกพึงพอใจหลังจากให้ความมั่นใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่ดีมี

คุณภาพ ให้ลูกค้ารู้สึกว่าคุณค่ากับเงินที่เสียไป ภาพลักษณ์เป็นตัวแทนที่ดีที่อยู่ในชื่อของชุมชนวิธีการสร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภค การจะทำให้ธุรกิจการค้าขายของคุณประสบความสำเร็จ การสร้างความโดดเด่นของสินค้าถือว่ามีความสำคัญ แต่จะให้สินค้าและบริการของคุณได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า ต้องสร้าง “แรงจูงใจ” ให้ลูกค้าเห็นถึงความสำคัญของสินค้าและบริการของเราด้วย ดังนั้น การจูงใจ จึงกลายเป็นกลไกสำคัญ กิจกรรมการส่งเสริมการขาย โดยการส่งเสริมการขาย หมายถึง เป็นการส่งเสริมการขายโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ในทางการตลาดด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเชิญชวนให้ซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา การตลาดทางตรง การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อกระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้ หรือการซื้อของลูกค้าขั้นสุดท้าย บุคคลอื่นในช่องทางการส่งเสริมการขายต้องใช้ร่วมกับการโฆษณา การตลาดทางตรง หรือการขายโดยใช้พนักงานขาย เช่นโฆษณาให้รู้ว่ามีกรลด แลก แจก แถม หรือส่งพนักงานขายไปแจกสินค้าตัวอย่างตามบ้าน เรือนอาศัย เป็นต้น หรือเป็นกิจกรรมทางการตลาดที่สามารถกระตุ้นผู้บริโภคให้เกิดการซื้อขาย ผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการได้ทันทีทันใด โดยอาจจัดหาสิ่งจูงใจพิเศษ หรือคุณค่าพิเศษของผลิตภัณฑ์สินค้า พัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนขยายชา จังหวัด นครปฐม แนวโน้มการเจริญเติบโตของตลาดมีความเป็นไปได้ที่จะเติบโตขึ้นอย่างแน่นอน เพราะตลาดเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งในแง่ของผู้ซื้อจะมีแรงจูงใจที่จะจับจ่ายเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพดีในราคาถูกและสามารถต่อรองราคาได้การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาสัมพันธ์ในตอนนี้ถ้ามีหลักเกณฑ์หรือมีการดำเนินการตลาดที่เปลี่ยนแปลงระบบมีการจัดการมีงบประมาณถ้าเกิดสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในการพัฒนารูปแบบประชาสัมพันธ์จะเปลี่ยนแปลงแล้วอาจจะมีย่ออะไรที่เพิ่มขึ้นมา เรามีการลงโฆษณาในกลุ่มใหญ่กว้างออกไปในพื้นที่นอกเหนืออำเภอสามพราน และมีการใช้สื่อต่างๆ เพื่อพัฒนารูปแบบประชาสัมพันธ์ของเราให้ทันสมัยขึ้น อยากให้มีการพัฒนาคือให้ปรับเปลี่ยนแผนการประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้นจัดสถานที่ลงประชาสัมพันธ์ Facebook ทีวีวิทยุสื่อต่าง ๆ การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์คือต้องไปตามยุคตามสมัยในตอนนี้คือมี Facebook มีกลุ่ม LINE ต่าง ๆ เราได้ลงโพสต์ได้ลงตามโฆษณาสื่อทีวีไปแล้วแค่ปรับไปตามยุคของเทคโนโลยี ใช้การประชาสัมพันธ์นี้ทางสื่อโซเชียลเวลาไปออกบูธเราจะมีที่ตั้งป้ายชื่อตลาดของเราที่เราไปออก อยากไปออกโทรทัศน์ต้องการความต่อเนื่อง และอยากให้มีการตั้งป้ายตามแนวทางไหลทางต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนได้ทราบและลงทางโทรทัศน์หรือวิทยุชุมชน การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ มีจัดสถานที่ให้กับลูกค้าที่มาซื้อของในตลาดบริการที่นั่นมีน้ำบริการให้กับลูกค้า มีการวิเคราะห์แผนทางการตลาด โอกาสทางการตลาด วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อจะมาปรับใช้ในตลาดในชุมชนของเราให้ดียิ่งขึ้น อยากจะขยายให้มีหลายช่องทางในการค้าขายให้พ่อค้าแม่ค้าได้มีแหล่งค้าขายเพิ่มขึ้น แต่ยังติดที่งบประมาณต่าง ๆ ที่ยังไม่พอ และอาจจะมีการขยายช่องทางในทางออนไลน์เพิ่มเติมเพื่อให้พ่อค้าแม่ค้าและมีรายได้เพิ่มเติมมากขึ้น นำเสนอภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนขยายชา จังหวัดนครปฐม การนำเสนอภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนขยายชา จังหวัดนครปฐม การกำหนดแผนการสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ดังนั้น เพื่อให้แผนการสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดเป็นเหมือนพิมพ์เขียวในการสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจ จึงต้องกำหนดหัวข้อต่อไปนี้ให้ชัดเจนในแผน คือ กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการสร้างภาพลักษณ์ กลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือสื่อสารการตลาดที่ใช้ กลยุทธ์การใช้สื่อและกิจกรรม และกลยุทธ์การนำเสนอสารการนำเสนอสินค้าในหลายรูปแบบในราคาที่เหมาะสม และสื่อสังคมทางการตลาดเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเข้าถึงลูกค้าโดยง่าย โดยลูกค้าเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดสื่อออนไลน์เฟสบุ๊ค, อินสตาแกรม, ทวิตเตอร์ อย่างไรก็ตาม ตลาด

ชุมชนขยายขนาดจะพัฒนาด้านกายภาพ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการในตลาด การคมนาคมขนส่ง และห้องน้ำสาธารณะ ทั้งนี้ผู้ประกอบการสามารถนำมาประยุกต์กับตลาดนัดกลางวันและกลางคืนอื่นๆ ที่มีรูปแบบคล้ายตลาดชุมชนขยาย โดยสื่อที่นำมาเสนอคือ 1.ใช้รถกระจายเสียงวิ่งให้ทั่วในพื้นที่บริการ 2.ขึ้นป้ายคัทเออร์หรือบิลบอร์ดให้ชัดเจน 3.ใช้ประโยชน์จากวิทยุชุมชนให้เป็นประโยชน์ และ 4.ประชาสัมพันธ์ผ่านโลกออนไลน์ นอกจากนี้มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้ เป็นผู้สื่อสาร หรือเขียนเล่าเรื่องราว เนื้อหา ประสบการณ์บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่ออื่นๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตนผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่ให้บริการบนโลกออนไลน์ ปัจจุบันการสื่อสารแบบนี้จะทำผ่านทาง Internet และโทรศัพท์เคลื่อนที่เท่านั้น

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้แต่เดิมชุมชนได้มีการพัฒนาตลาดของชุมชนอยู่โดยการรวมกลุ่มกันจัดตั้งขึ้นที่วัดเดชาวนุสรณ์ บริเวณภายในวัดโยมมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ริเริ่มแต่ทำมาได้ซักระยะหนึ่งเกิดปัญหาด้วยกัน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการดึงดูดความสนใจในชุมชนขยาย ยังคงประสบปัญหาในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ของชุมชนขยายนั้น ชุมชนสามารถผลิตสินค้าได้แต่ยังขาดบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เพราะชุมชนส่วนใหญ่เป็น ผู้สูงอายุ ไม่มีความรู้ในการออกแบบ นอกจากนี้การทำบรรจุภัณฑ์นั้นใช้ทุนสูง ซึ่งชุมชนก็ไม่ได้มีทุนในการทำมากนัก เพราะขายอยู่เพียงในชุมชน และใช้สอยจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในครัวเรือนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ดังนั้น บรรจุภัณฑ์ของชุมชนส่วนใหญ่จึงทำเพียงแคใส่ถุงพลาสติก ติดสติ๊กเกอร์เพราะมีต้นทุนต่ำสอดคล้องกับการให้ข้อมูลผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ว่า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับสินค้าชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้ชุมชนได้รวมกลุ่มมีการบริหารจัดการเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และส่งผลต่อการมีความพร้อมในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เสริมความรู้ ความเข้าใจถึงขั้นตอนกระบวนการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมและต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการของการทำงานกลุ่มชุมชน จึงจะสามารถแข่งขันกับท้องตลาดทั้งยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้จึงได้นำกระบวนการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมและต่อยอดสู่รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้สินค้าที่เหมือนกัน ประเภทเดียวกัน มีความแตกต่าง เกิดเป็นทางเลือกสินค้าใหม่แก่ผู้บริโภค มีความเป็นเอกลักษณ์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าชุมชนได้ โดยได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการนำรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมมาพัฒนาต่อยอดสู่รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) ปัญหาด้านการตลาดการส่งเสริมการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง กลุ่มผู้ผลิตสินค้าจำเป็นต้องมีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม บรรจุภัณฑ์สามารถปกป้อง สินค้าได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสินค้าประเภทใดก็ตาม ดังนั้นรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนจะต้องดูดี ไม่เหมือนใคร โดดเด่น ดึงดูดใจตอบโจทย์ให้ได้ตามความต้องการของผู้บริโภค สร้างการตลาดด้วยรูปแบบบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่ดีนั้นจะต้องสามารถผลิตและนำไปบรรจุได้ด้วยวิธีการที่สะดวก ประหยัดและรวดเร็ว การเลือกบรรจุภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สำนักปลัดฝ่ายนโยบายและแผน ลักษณะของสินค้า คุณสมบัติทางการกายภาพ ประกอบด้วย ขนาด รูปทรง ปริมาตร ส่วนประกอบหรือส่วนผสมของแข็งของเหลว ผู้ออกแบบต้องทราบ คุณสมบัติพิเศษอื่น ๆ เช่น กลิ่น การแยกตัว เป็นต้น สินค้าที่จำหน่ายมีลักษณะเป็นอย่างไร มีคุณสมบัติทางฟิสิกส์หรือทางเคมีอย่างไร เพื่อจะได้เลือกวัสดุในการทำบรรจุภัณฑ์ที่ป้องกันรักษาได้ดี 3) ปัญหาด้านภาพลักษณ์ตลาดเป็นธุรกิจการค้าปลีกอีกแบบหนึ่งและได้ชื่อว่าเป็นตลาดที่ใกล้ชิดกับผู้คนมากที่สุดเป็นแหล่งรวมของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งตลาดจะมีสินค้าที่หลากหลาย

มากมายที่มีความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสินค้าอยู่ตลอดเวลาวันและเวลาในการจัดตลาดนัด แต่ละแห่งซึ่งทำให้เห็นว่าตลาดเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีตลาดเป็นตลาดที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันและสถานที่ที่กำหนดอาจเป็นเพียงวันใดวันหนึ่งในสัปดาห์ และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนตลาดลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไปทั้งในชนบทและตัวเมืองใหญ่สำหรับสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดส่วนใหญ่จะใช้บริเวณลานวัดข้าง ๆ สวนสาธารณะหรือบนทางเท้าริมถนนที่มีรถวิ่งผ่านไปมาเพื่อให้ผู้สัญจรไปมาและคนในละแวกนั้นได้มาจับจ่ายซื้อของกัน สะดวก ส่วนขนาดของตลาดแต่ละแห่งขึ้นอยู่กับความเจริญของชุมชนนั้นสินค้าที่พ่อค้าแม่ค้านำมาวางขายจะมีสารพัดวิธีจัดจำหน่าย การจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคย่อมต้องการบรรจุภัณฑ์ลักษณะหนึ่ง แต่หากจำหน่ายผ่านคนกลางเป็นคนกลางประเภทใด มีวิธีการซื้อของเข้าร้านอย่างไร วางขายสินค้าอย่างไร เพราะพฤติกรรมของร้านค้าย่อมมีอิทธิพลต่อโอกาสขายของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ รวมทั้งพิจารณาถึงผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งในพื้นที่จำหน่ายในแหล่งเดียวกันด้วย

ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ในข้างต้น จึงมีความต้องการดำเนินงานจัดการวิจัยเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ทางการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจของผู้บริโภค ชุมชนขยาย ขยายให้มีความร่วมมือไม่เป็นไปเท่าที่ควรเนื่องจากกลุ่มผู้จัดจำหน่ายจะเปิดร้านเฉพาะวัน ขยายบ้างหยุดบ้างไม่แน่นอน ขาดความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลเมื่อขอความร่วมมือทางหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นที่ดูแลอยู่กลับถูกกล่าวปฏิเสธด้วยเหตุผลว่าเป็นเรื่องการเมืองท้องถิ่นไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้จึงไม่สะดวกให้ข้อมูลจนกระทั่งเกิดปัญหาโรคระบาด ซึ่งเคราะห์ร้ายส่งผลทำให้ตลาดต้องปิดตัวลงนี่คือบทเรียนที่ผู้วิจัยได้เห็นถึงโทษของความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อคนในชุมชนอย่างเห็นได้ชัดดังนี้ 1) การแก้ปัญหาด้านการดึงดูดความสนใจการส่งเสริมการขาย เป็นการส่งเสริมการขายโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ในทางการตลาดด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเชิญชวนให้ซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา การตลาดทางตรง การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อกระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้ หรือการซื้อของลูกค้าขั้นสุดท้าย บุคคลอื่นในช่องทางการส่งเสริมการขายต้องใช้ร่วมกับการโฆษณา การตลาดทางตรง หรือการขายโดยใช้พนักงานขาย หรือเป็นกิจกรรมทางการตลาดที่สามารถกระตุ้นผู้บริโภคให้เกิดการซื้อขายผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการได้ทันทีทันใด โดยอาจจัดหาสิ่งจูงใจพิเศษ หรือคุณค่าพิเศษของผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการขาย คือ การดึงดูดลูกค้าใหม่การรักษาลูกค้าเก่า การส่งเสริมลูกค้าให้ซื้อในปริมาณมากขึ้น การเพิ่มการใช้ผลิตภัณฑ์การส่งเสริมการขายที่ให้ผู้บริโภคเกิดการยกระดับ และการเสริมแรงการโฆษณาในตราสินค้า 2) การแก้ปัญหาลูกค้าตลาดเป็นธุรกิจการค้าปลีกอีกแบบหนึ่งและได้ชื่อว่าตลาดที่ใกล้ชิดกับผู้คนมากที่สุดเป็นแหล่งรวมของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่ายซึ่งตลาดจะมีสินค้าที่หลากหลายมากมายที่มีความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสินค้าอยู่ตลอดเวลาวันและเวลาในการจัดตลาดนัด แต่ละแห่งซึ่งทำให้เห็นว่าตลาดเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีตลาดเป็นตลาดที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันและสถานที่ที่กำหนดอาจเป็นเพียงวันใดวันหนึ่งในสัปดาห์และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนตลาดลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไปทั้งในชนบทและตัวเมืองใหญ่สำหรับสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดส่วนใหญ่จะใช้บริเวณลานวัดข้าง ๆ สวนสาธารณะหรือบนทางเท้าริมถนนที่มีรถวิ่งผ่านไปมาเพื่อให้ผู้สัญจรไปมาและคนในละแวกนั้นได้มาจับจ่ายซื้อของกัน สะดวก ส่วนขนาดของตลาดแต่ละแห่งขึ้นอยู่กับความเจริญของชุมชนนั้นสินค้าที่พ่อค้าแม่ค้านำมาวางขายจะมีสารพัดแนวโน้มการเจริญเติบโตของตลาดมีความเป็นไปได้ที่จะเติบโตขึ้นอย่างแน่นอน เพราะตลาดเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งในแง่ของผู้ซื้อจะมีแรงจูงใจที่จะจับจ่ายเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพดีในราคาถูกและสามารถต่อรองราคาได้และสิ่งที่สำคัญคือ ในตลาดมี

สินค้าให้เลือกซื้อได้อย่างหลากหลายและราคามีความเหมาะสมมากกว่าร้านค้าปลีกทั่ว ๆ ไป อยู่ใกล้บริเวณที่พัก ไม่ต้องเดินทางไปไกล จึงทำให้ตลาดสามารถเจาะกลุ่มผู้บริโภคได้ในทุกระดับ ทำให้ผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าจากตลาดมากขึ้น 3) การแก้ปัญหาด้านภาพลักษณ์ต้องมองหาอัตลักษณ์ของบุคคลหรือชุมชนน่าจะศึกษาได้จากภาพตัวแทนที่แสดงออกมา เป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายอัตลักษณ์ซึ่งอาจจะแสดงผ่านสื่อต่าง ๆ หรือแสดงให้ผู้อื่นรับรู้ เช่น การใช้ภาษา ศาสนา เครื่องแต่งกาย และการบริโภค เป็นต้น อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่มีส่วนร่วมกันอยู่หลายประการ อัตลักษณ์เป็นเรื่องการสร้างจากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา อัตลักษณ์เป็นเรื่องการให้คำนิยามและตีความ มีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากล แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อย ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคม อัตลักษณ์เป็นเรื่องการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง ส่วนเอกลักษณ์ของที่นี่คือ มีสื่อเป็นเอกลักษณ์มีแบรนด์สินค้าที่นำออกเป็นเอกลักษณ์มีการแต่งตัวที่ย้อนยุคโบราณเป็นอัตลักษณ์ของตลาดของเรามีชุดชมรมในรูปแบบของชุมชน

ผู้วิจัยได้นำแผนการสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดเป็นเหมือนพิมพ์เขียวในการสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจให้กับผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดชุมชนจึงกำหนดหัวข้อต่อไปนี้ให้ชัดเจนในแผน คือ 1) กลุ่มเป้าหมาย ในทางการตลาดธุรกิจจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน ดังนั้น ในการสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดของธุรกิจก็จำเป็นต้องระบุไว้อย่างชัดเจนตามระดับและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มลูกค้า หรือสมาชิก กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายกลุ่มประชาชนทั่วไป นอกจากจะระบุกลุ่มได้ชัดเจนแล้ว ยังต้องวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานทางประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนรูปแบบการใช้ชีวิต และพฤติกรรมการบริโภค 2) วัตถุประสงค์ของการสร้างภาพลักษณ์ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์เพื่อส่งเสริมการตลาดต้องระบุแต่ละข้อตามเป้าหมายภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ซึ่งได้กำหนดไว้แต่ต้น โดยไล่ลำดับที่ต้องการตามแนวทางของกระบวนการสื่อสารและชักจูงใจผู้บริโภค ตั้งแต่เพื่อสร้างการรับรู้ การรู้จัก การมีใจโน้มเอียง การชอบ และการเชื่อมั่น 3) กลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือสื่อสารการตลาดที่ใช้ โดยจำแนกกลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือแต่ละประเภทตามกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ พนักงานขาย 4) กลยุทธ์การใช้สื่อและกิจกรรม โดยทั่วไปจะมีกรอบของระยะเวลาและงบประมาณเป็นตัวกำหนด โดยต้องระบุ 2 ส่วนคือชนิดของสื่อหรือกิจกรรมที่ใช้ และช่วงเวลาการใช้สื่อ 5) กลยุทธ์การนำเสนอสาร อาจเลือกใช้แบบใดแบบหนึ่งหรือทั้งสองแบบร่วมกันในแต่ละสื่อคือ การนำเสนอสารแบบแจ้งเพื่อทราบ และการนำเสนอสารแบบชักจูงใจ การพัฒนาการส่งเสริมการขาย เป็นการส่งเสริมในทางการตลาดด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเชิญชวนให้ซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์หรือบริการ กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา การตลาดทางตรงการขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อกระตุ้นความสนใจบุคคลอื่นในช่องทางการส่งเสริมการขายต้องใช้ร่วมกับการโฆษณา สามารถกระตุ้นผู้บริโภคให้เกิดการซื้อขาย ตลาดชุมชนเป็นธุรกิจการค้าปลีกอีกแบบหนึ่ง และได้ชื่อว่าเป็นตลาดที่ใกล้ชิดกับผู้คนมากที่สุดเป็นแหล่งรวมของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่ายซึ่งตลาดจะต้องมีสินค้าที่หลากหลายที่มีความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสินค้าอยู่ตลอดเวลาตามผลผลิตทางการเกษตรส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ซึ่งจะทำให้เห็นว่าตลาดเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ควรสร้างอัตลักษณ์ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่โดดเด่น ซึ่งทำให้สิ่งนั้น เป็นสิ่งที่รู้จักหรือจำได้ในการศึกษาอัตลักษณ์ของบุคคลหรือชุมชนน่าจะศึกษาได้จากภาพตัวแทนที่แสดงออกมา เป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายอัตลักษณ์ซึ่งอาจจะแสดงผ่านสื่อต่าง ๆ หรือแสดงให้ผู้อื่นรับรู้ เช่น การใช้ภาษา ศาสนา เครื่องแต่งกาย และการบริโภค เป็นต้น อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่มีส่วนร่วมกันอยู่หลายประการและพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารหรือเครื่องมือแต่ละประเภทตาม

กลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์พนักงานขาย กลยุทธ์การใช้สื่อ และกิจกรรม เพื่อการนำเสนอสารแบบแจ้งเพื่อทราบ และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารชักจูงใจ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ให้หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้การสนับสนุนการให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตกลงตัดสินใจ หาแนวทางแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ ในชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนให้เข้มแข็งกับทุกหน่วยงาน
- 2) ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐการสนับสนุนงบประมาณเงินทุนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดอบรม และสร้างช่องทางการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ให้กับประชาชน เพื่อได้มีความรู้ความสามารถและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันวางนโยบายในการทำงานที่สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนขยาย และในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างจริงจังเพื่อส่งเสริมการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนเพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย
- 2) ควรมีการอบรม เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับสื่อสารภาพลักษณ์ เพื่อให้เกิดแนวคิดการพัฒนาสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
- 3) ควรมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาส่งเสริมการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจของกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการตลาดในชุมชนขยาย เช่น การขายสินค้าออนไลน์ การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด อันประกอบด้วยการประชาสัมพันธ์ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาด ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดียิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ต่างๆ และพัฒนาการจัดการปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยใช้กระบวนการจากการศึกษาในครั้งนี้
- 3) ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาศูนย์อบรมในการสื่อสารภาพลักษณ์ทางการตลาดของตลาดชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพและต่อยอดทางการตลาด

เอกสารอ้างอิง

- ถาวร กนกวลีวงศ์. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาพลักษณ์ของชาติ เพื่อส่งเสริม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 20 ปี. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60.
- ถาวร กนกวลีวงศ์. (2561). วิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาภาพลักษณ์ของชาติ เพื่อส่งเสริม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ปณิดา พุ่มแย้ม. (2544). การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2550). *ถอดรหัสลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ออฟเซ็ทรีเอชั่น.
- วีรัช อภิรัตน์กุล. (2542). *การประชาสัมพันธ์แบบสมบูรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริภรณ์ เกียรติเกรียงไกล. (2560). *การจัดทำคู่มือ 5 ส*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคนิคบริหารธุรกิจ.
- สโรชา นนทร์รักษานุกุล. (2560). *ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ CP Easy Snack ในร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลเว่นในจังหวัดนนทบุรี*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุทธิชัย ปัญญาโรจน์. (2556). *ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- อัจจิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ เรืองวิเศษ. (2530). *การบริหารการตลาด*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทย
BUDDHISM AND THE SOLUTION TO THE PROBLEM OF FAKE NEWS
IN THAI SOCIETY

พระมหาสาทร บุญชุย, พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร,
พระมหาศุภวัฒน์ บุญทอง, พุทธชาติ แผนสมบุญ และ กฤติยา ถ้ำทอง
Phramaha Sathorn Boonchuya, Phramaha Boonlert Chuaythanee,
Phramaha Prakasit Thitipasitthikorn, Phramaha Supawat Boonthong
Phutthachat Phaensomboon and Krittiya Tumtong
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Received 16 March 2021; Revised 15 May 2021; Accepted 19 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทย 2) เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอม และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหข่าวปลอมตามหลักพระพุทธศาสนา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนผู้เข้าอบรมหลักสูตรเครือข่ายพระสงฆ์เฝ้าระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนา มุ่งศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอม จนนำมาพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหข่าวปลอมตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ข่าวปลอมที่เผยแพร่ออกไปสร้างความบิดเบือน ความเข้าใจผิดแก่คนทั่วไปทำให้เกิดความคิดและความเชื่อที่ผิดจนเกิดความสูญเสียทั้งด้านการเงิน สุขภาพ อารมณ์ความรู้สึก หน้าที่การงาน เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทยนั้นประกอบด้วยหลักกาลามสูตร 10 หลักโอวาทปาฏิโมกข์ หลักโยนิโสมนสิการ และหลักมุสาวาท เป็นต้น ผู้เสพข่าวควรรู้เท่าทันสื่อ ก่อนจะช่วยให้ผู้รับมีความเข้าใจในชีวิตและความต้องการของตนที่มีต่อสื่อ ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ประกอบด้วยสิ่งเร้า เกิดความคิดรวบยอด เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการในการแก้ปัญหาข่าวปลอม โดยสรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) สร้างเครื่องมือตรวจสอบข่าวปลอมตามหลักพุทธธรรม และ 2) จัดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันข่าวปลอมในชุมชน จึงเกิดศูนย์ประสานงานพระสงฆ์นักสร้างสื่อสร้างสรรค์เพื่อสันติชน วิธีการของศูนย์ประสานงานเพื่อผลิตสื่อธรรมะที่ชาวบ้านอ่านง่าย เข้าใจง่ายเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้านได้ทราบจนเป็นอาวุธที่สำคัญที่พระสงฆ์สามารถนำไปเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้านให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวปลอมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : ข่าวปลอม ; การแก้ปัญหาข่าวปลอม

Abstract

The article's objectives are to explore the Buddhist principles, to organize learning process and the Buddhist integration and to develop a model in solving fake news in the Thai societies founded on the Buddhist principles. This is a participatory workshop applying mixed method approach and a qualitative research through in-depth interviews conducted with the representatives who participate in the Program of Monks' Network Watch over Religious Propaganda focusing on exploring the Buddhist principles, organizing learning process and the Buddhist integration until arriving at developing a model to solve fake news in the Thai societies founded on the Buddhist principles. Results revealed that the released fake news brought distortions, and misunderstanding to people in general. They emerged distorted ideas and distorted beliefs led to the loss of money, health, sentiments, job and career, and social dissensions. The Buddhist principles in solving fake news in the Thai societies encircled *Kāḷāmasutta* 10 (advices to investigate doctrines), *Ovādapāṭimokkha* (the principal teaching), *Yonisomanasikāra* (proper attention), and *Musāvāda* (lying) principles and more. News consumers should know media's tricks before helping recipients understand their own lives and needs towards media. It should be imperative to create learning process for achievement which was involving impulses, arriving at concept and emerging learning process vested with integrations for addressing fake news. This could involve 2 issues, i.e., (1) inventing instruments to check fake news founded on the Buddhist principles and 2) organizing activities to immunize fake news within communities. As such, there is a rise of a center for coordinating monks with creative news for peace. The approach of the coordination center is to produce dhamic media easing the local members in reading, understanding and disseminating to them to recognize and become indispensable weapon which monks can disseminate and to well equip them with knowledge about fake news.

Keywords: fake news; solutions to fake news

บทนำ

สภาพการณ์ในปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์มีประโยชน์ในการช่วยให้เราสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายดายและรวดเร็ว ได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมาก (สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2561) ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ นับว่าเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมกันมาก โดยเนื้อหาปรากฏขึ้นจะผลิตหรือสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยผู้ให้หรือผู้บริโภคคล้ายกับเป็นบรรณาธิการที่สามารถผลิตเนื้อหาได้ด้วยตนเอง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา วงศ์คำสิงห์, 2561) ผู้บริโภคข่าวสารมีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบความเคลื่อนไหวเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในแต่ละวันมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงเป็นผลให้แต่ละบุคคลจำเป็นต้องมีการติดตามหรืออ่านข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น เช่น เฟซบุ๊ก เป็นต้น นับว่าเป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย ภายใต้การพัฒนาตลอดเวลาของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับคนในโลกอนาคต (พิชิต วิจิตรบุญรักษ์, 2554) เพราะเฟซบุ๊กมีความ

รวดเร็วในการรายงานข่าวอันจะทำให้บุคคลต่าง ๆ สามารถรับทราบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วถึง

ปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาสื่อสังคมออนไลน์ในการบริโภคข้อมูลข่าวสารมากจนเกินไป คือ การที่คนปักใจเชื่อข่าวสารทั่วไป รวมถึงข่าวลือ ข่าวปลอมต่าง ๆ บนเฟซบุ๊ก ถูกนำมาเผยแพร่โดยไม่คำนึงว่าข้อมูลนั้นมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด เพราะข่าวสารบนเฟซบุ๊ก นอกจากถูกเผยแพร่โดยสื่อมวลชนที่หันมาทำเพจเฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มช่องทางสื่อสารข่าวให้มากขึ้น ยังมีการเผยแพร่ข่าวสารได้โดยผู้ใช้งานเฟซบุ๊กทั่วไปได้เช่นกัน ในอดีตข่าวปลอมลักษณะนี้อาจจำกัดเฉพาะด้าน เช่น เนื้อหาด้านสุขภาพ แต่เมื่อวงการสื่อเปลี่ยนแปลงไป ข่าวปลอมก็เริ่มพัฒนามาเป็นข่าวการเมืองหรือข่าวต่างประเทศ ประเทศไทยมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองมานานหลายปี การสร้างข่าวปลอมเพื่อใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้ามเกิดขึ้นมานาน และการใช้ช่องทางตรวจสอบแหล่งที่มาของข่าวทำได้ยาก เช่น การคัดลอกข่าวแล้วส่งต่อผ่าน LINE Group แทนการส่งลิงก์เพื่อไปอ่านยังเว็บไซต์ต้นฉบับ เป็นต้น ก็ยังทำให้ข่าวปลอมระบาดง่ายขึ้น ปัญหาใหญ่ของโลกอินเทอร์เน็ตในรอบ 4 ปีที่ผ่านมาคงหนีไม่พ้นในเรื่อง “ข่าวปลอม” หรือที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า “Fake News” ถึงแม้ว่าปัญหาข่าวปลอมไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เมื่อพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเปลี่ยนไป หันมาเสพข่าวจากโลกโซเชียลมากขึ้น จากเดิมที่เคยติดตามข่าวสารจากสำนักข่าวที่มีชื่อเสียงซึ่งมีการคัดกรองคุณภาพในระดับหนึ่ง ก็เปลี่ยนมาเป็นการอ่าน feed หรืออ่านข่าวจากห้องแชทที่เพื่อนแชร์มา โดยเชื่อมั่นว่าเพื่อนของเราคัดกรองข่าวที่เหมาะสมมาให้แล้ว เมื่อข่าวจากโซเชียลได้รับการยอมรับมากขึ้น เพิ่มสัดส่วนมากขึ้นจากข่าวทั้งหมดที่เราเสพในแต่ละวัน บวกกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีแนวโน้มเชื่อในสิ่งที่เราเชื่ออยู่แล้ว ก็ทำให้ข่าวที่อาจไม่ถูกต้องในข้อเท็จจริง (fact) แต่ถูกใจคนอ่านได้รับความนิยมมากขึ้นตามไปด้วย ปัจจัยเหล่านี้จึงเอื้อให้เกิดสำนักข่าวหน้าใหม่ ๆ เป็นจำนวนมาก สำนักข่าวเหล่านี้ รู้ว่าผู้อ่านชอบข่าวแบบไหน จึงพยายามประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ข่าวที่คนชอบ เพื่อให้เกิดการไลค์ การแชร์จำนวนมาก สิ่งที่มาคือรายได้จากโฆษณาที่มากขึ้นตามไปด้วย ในประเทศไทยมีข่าวปลอมอยู่บนโลกโซเชียลมีเดียมากมาย ในบรรดาข่าวปลอมที่ไหลเวียนอยู่ ข่าวปลอมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมรุนแรง คือข่าวปลอมชวนเชื่อทางศาสนา ที่ผานมาเกิดปรากฏการณ์สร้างความเกลียดชังต่อบุคคลและองค์กรที่เข้ามาทำงานในทางศาสนา ผ่านการสร้างข่าวปลอมแล้วส่งต่อผ่านทางโซเชียลมีเดีย ทั้งเฟซบุ๊ก และไลน์ ที่ปรากฏเด่นชัด เช่น การแชร์ข่าวปลอมเกี่ยวกับทนายกรัฏฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และครอบครัว ในประเด็นการนับถือศาสนา ซึ่งผู้จัดทำอาจมีเจตนาหวังผลทางการเมือง หรือลดความน่าเชื่อถือ ซึ่งปัญหาข่าวปลอมดังกล่าวได้รับการแชร์ต่อในกลุ่มผู้นับถือพระพุทธศาสนา ทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป อันส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้นำและรัฐบาล รวมถึงสร้างความแตกแยกในสังคมของกลุ่มการเมืองที่ใช้ศาสนาและสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น แม้จะจำกัดวงอยู่เฉพาะในวงการคณะสงฆ์ แต่ในแง่ผลกระทบมีความรุนแรงและขยายผลออกไปในวงกว้าง สร้างความรู้สึกเกลียดชังต่อกฎความขัดแย้ง ราวลึกในกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ เกลียวของความอคติหาได้หยุดอยู่แค่เพียงความรู้สึกของพระสงฆ์ต่อบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น แต่ข้อมูลข่าวที่ไม่จริงถูกนำไปใช้เพื่อเป็นการแสดงพระธรรมเทศนาของพระสงฆ์ในพื้นที่ต่าง ๆ เมื่อพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาโดยใช้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นจริงเหล่านี้ไปยังประชาชน ย่อมส่งผลการรับรู้ของประชาชนให้โน้มเอียงไปทางการเชื่อตามที่พระสงฆ์ท่านเทศนา ส่งผลให้ความเข้าใจผิดของประชาชนที่มีต่อบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ขยายผลไปรวดเร็วและลงลึกในระดับความเชื่อ ทั้งนี้พระสงฆ์เป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน และเป็นกลุ่มที่มีบทบาทและ

อิทธิพลอย่างมากต่อการปลูกฝังข่าวสารข้อมูลต่อประชาชนและเยาวชน แทนที่จะเป็นผู้สร้างเกราะที่เข้มแข็งต่อต้านข่าวปลอม กลับกลายเป็นว่าเป็นสื่อ ชักนำข่าวปลอมหรือเป็นกระบอกเสียงของข่าวปลอมให้เกิดการขยายผลอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของผู้รับสื่อจากโซเชียล และมีความเชื่อต่อข่าวสารนั้น ๆ ขาดการรู้เท่าทันสื่อ ขาดทักษะในการไตร่ตรองและแยกแยะข่าวจริงข่าวปลอม จึงยังไม่สามารถจะอยู่ในฐานะยามผู้กรองสารและสื่อสารสิ่งที่เป็สาระที่แท้จริงต่อสังคมได้ แต่หากพระสงฆ์มาทำหน้าที่ผู้กลั่นกรองข่าวสารข้อมูลนำเสนอต่อคณะสงฆ์และสาธารณชน ย่อมส่งผลให้เกิดเกราะที่เข้มแข็ง ยากที่ข่าวปลอมทั้งหลายจะผ่านเขาไปได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อทั้งสื่อโดยตรงและสื่อออนไลน์ โดยการพัฒนาศักยภาพและพัฒนาเครื่องมือการทำงาน เช่น สื่อองค์ความรู้หรือสื่อสร้างสรรค์ที่ทันสมัย เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องของทางศาสนา โดยการให้ความรู้ที่ก่อให้เกิดความรู้เท่าทันและรวมเผละระวังภัยออนไลน์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และประทุษวาจาโดยใช้ศาสนาเป็นเงื่อนไข ทำงานเผละระวังและป้องปรามสื่อปลอมในเชิงเครือข่ายกับภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม

ปัญหาข่าวปลอมที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งในสังคมไทย **พระสีหราชสมาจารมุนี** ประธานเครือข่ายพระสงฆ์เผละระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนา รุ่นที่ 1 กล่าวว่า พระสงฆ์ต้องมีความตระหนักรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างตื่นตระหนกแต่ต้องตระหนักในการรับสื่อ โดยเฉพาะในการรับสื่อให้ใช้หลักกาลามสูตร พระสงฆ์ควรที่จะตรวจสอบก่อนมีการโพสต์ แชร์ข้อความต่าง ๆ ให้ระมัดระวังในการโพสต์ เพราะอาจทำให้เกิดกฎหมายบ้านเมืองและเป็น Fake News ด้วย หลักธรรมต่อมาคือ 5 ถ้าคนยึดหลักมสาวาท Fake News หรือข่าวปลอมจะไม่มีทันที ถ้าคนเสพสื่อเข้าใจไม่ถูกต้องขาดหลักในการคิดวิเคราะห์หรือคิดวิเคราะห์โดยปราศจากปัญญาจะทำให้เกิดความเสียหาย เข้าข่ายมีทัศนคติที่ไม่ดี อาจถึงขั้นมีฉันทาภิบาลได้ **พระครูอุภัยโกศล (หลวงพี่ช้าง คนคั่นคน)** วัดกลับพวงเหนือ ตำบลพรหมพิราม อำเภอรามพิราม จังหวัดพิษณุโลก ผู้เข้ารับการอบรมโครงการพระสงฆ์เผละระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนา รุ่นที่ 1 กล่าวว่า วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพระสงฆ์เผละระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนาขึ้น หลังจากการอบรมเสร็จแล้วเกิดความเชื่อแบบเดิมที่ว่าสื่อทุกสื่อที่เผยแพร่ออกไปเป็นสื่อจริงทั้งหมดนั้นเป็นการคิดที่ผิดทั้งหมด เมื่อเข้ารับการอบรมจึงได้ทราบเทคนิคต่าง ๆ มากขึ้น เทคนิคอย่างหนึ่งที่เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาข่าวปลอมคือ (1) ค้นหาแหล่งที่มา (2) พิจารณาความเป็นไปได้ของข่าว (3) ตรวจสอบกับแหล่งข่าวอื่น ๆ และ (4) ตรวจสอบเนื้อหา

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของข่าวปลอมและการแก้ปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทย จึงได้ทำการวิจัยเรื่องนี้ขึ้น เพื่อที่จะทราบถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทย ตลอดจนการจัดกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอม เพื่อให้ได้รูปแบบการแก้ปัญหาข่าวปลอมที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายระดับประเทศเพื่อสร้างองค์ความรู้และกลไกในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอมในสังคมไทย
2. เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้การบูรณาการพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาข่าวปลอม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมตามหลักพระพุทธศาสนา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม

ข่าวปลอมที่เผยแพร่ออกไปสร้างความบิดเบือน ความเข้าใจผิด และความตื่นตระหนกให้แก่ประชาชนทั่วไปนั้น (พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, 2563) สามารถจำแนกกว้าง ๆ ได้ถึง 10 ประเภท ดังนี้

1) ขาวพาดหัวยั่วโหดคลิก (Clickbait) เป็นข่าวที่ใช้คำพูดหรือรูปภาพพาดหัว ทำให้ดูชวนสงสัย ใครรู้ หรือดึงดูดใจให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปคลิกเขาไปอ่าน ผู้สร้างข่าวอาศัยประโยชน์จากความสงสัยเพื่อเรียกยอดวิวในเว็บไซต์นั่นเอง

2) โฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มุ่งชักจูงทัศนคติของผู้รับสารต่ออุดมการณ์หรือมุมมองบางอย่าง โดยการนำเสนอการให้เหตุผลเพียงข้างเดียว การโฆษณาชวนเชื่อ มักทำซ้ำและกระจายในสื่อหลายชนิด เพื่อหวังผลให้ผู้รับสารเชื่อและคล้อยตามอุดมการณ์ที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ

3) ขาวแฝงการโฆษณา (Sponsored Content, Native Advertsing) รูปแบบโฆษณาที่ใช้เนื้อหาแนบเนียนกับเนื้อหาปกติในเว็บไซต์นั้น ๆ พร้อมทำหน้าที่ให้เนื้อหาที่คนต้องการรับรู้ หรือรับชม โดยไม่ทราบว่าเป็นโฆษณาจนกว่าจะได้อ่าน/ดูจบ ขาวแฝงการโฆษณานี้จะทำการแฝงเรื่องราวของแบรนด์และสินค้าไม่มากเกินไป ทำให้คนอ่านหรือคนเสพสื่อนั้น รู้สึกว่าไม่ได้อ่านโฆษณาอยู่

4) ขาวล้อเลียนและเสียดสี (Satire and Hoax) ขาวที่ดัดแปลงข้อมูลเพื่อมุ่งสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้อ่าน ใช้เนื้อหาที่ตลกขบขัน เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ข่าวในโลกแห่งความเป็นจริงผ่านการล้อเลียนหรือเสียดสี

5) ขาวที่ผิดพลาด (Error) บางครั้งแม้แต่ข่าวที่เผยแพร่จากสำนักข่าวออนไลน์ที่เชื่อถือได้ ก็อาจมีความผิดพลาดได้เช่นกัน เช่น การเขียนข้อความที่ผิด ชื่อบุคคลหรือรูปภาพผิดจากเนื้อหาจริง ๆ ซึ่งทำให้ผู้รับสารเข้าใจไปในทิศทางอื่น หรือไม่เข้าใจในข่าวนั้น

6) ขาวเอนเอียงเลือกข้าง (Partisan) เป็นข่าวบิดเบือนข่าวสาร มักจะเลือกข้างโดยนำเสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์ในทางลบต่อฝ่ายที่ตนเองเกลียดชังไม่ชอบ ในขณะที่ฝ่ายที่ตนเองสนับสนุนจะเสนอข่าวชื่นชมเกินจริง โดยเฉพาะด้านการเมือง

7) ทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy theory) เป็นเรื่องเล่าหรือบทความที่สร้างขึ้นมาจากความคิดของคน หรือกลุ่มคนที่น่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน โดยอาศัยข้อมูลที่ไม่มี ความเชื่อมโยงกัน และอาจมีวัตถุประสงค์ซ่อนเร้น เพื่อให้ประโยชน์ ให้โทษต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งใด เช่น เครื่องบินที่หายไปนั้นโดน CIA ยึดไว้ เพราะต้องการของสำคัญที่อยู่ในเครื่องบิน เป็นต้น

8) วิทยาศาสตร์ลวงโลก (Pseudoscience) คือ ข้อเขียนที่อ้างว่าเป็นวิทยาศาสตร์และข้อเท็จจริงแท้จริง ๆ แล้วขัดแย้งหรือเข้ากันไม่ได้กับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือไม่มีหลักฐานหรือความเป็นได้ใด ๆ มาสนับสนุนมักจะมาในรูปแบบของบทความทางการแพทย์หรือบทความสุขภาพที่แฝงโฆษณารักษา หรืออุปกรณ์เพื่อสุขภาพ โดยแอบอ้างว่าได้ผ่านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์แล้ว มีการสร้างภาพผู้เชี่ยวชาญขึ้นมาเพื่อให้น่าเชื่อถือ

9) ขาวที่ให้ข้อมูลผิด ๆ (Misinformation) คือ ขาวที่ไม่ได้ตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อน ข้อมูลอาจมีทั้งจริงและเท็จผสมกัน ผู้ส่งสารตั้งใจจะส่งข่าวออกไป แต่อาจจะไม่ได้ตระหนักว่าข่าวนั้นมีข้อมูลที่ผิดพลาดอยู่ เช่น ข่าวลือต่าง ๆ

10) ขาวหลอกลวง (Bogus) คือ ขาวปลอมที่เจตนาในการสร้างขึ้นและจงใจให้แพร่กระจาย มีวัตถุประสงค์เพื่อหลอกลวง อาจมีเนื้อเรื่อง ภาพ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นเท็จมาประกอบกัน อาจรวมถึงการแอบอ้างเป็นแหล่งข่าวหรือบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ทุกวิธีการที่จะ

หลักพุทธธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาชาวปาลอม

กาลามสูตร เป็นสูตรหนึ่งในคัมภีร์คัมภีร์นิกาย อังคุตตรนิกาย เป็นพระสูตรที่สำคัญมากพระสูตรหนึ่งในพระพุทธศาสนา ได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษจากนักวิชาการและนักวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน แท้ที่จริงในพระไตรปิฎก ชื่อกาลามสูตรไม่ได้มีปรากฏอยู่ หากมีแต่ชื่อว่า เกสปุตตสูตร ทั้งนี้ก็เพราะว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระสูตรนี้แกชาวกาลามะ ซึ่งอยู่ในเกสปุตตนิคม เพราะฉะนั้น จึงตั้งชื่อพระสูตรนี้ตามชื่อของนิคมนี้ว่า เกสปุตตสูตร แต่คนที่อยู่ในนิคมหรือตำบลนี้เป็นเชื้อสาย หรือมีสกุลเดียวกัน คือ สกุลกาลามะ เขาจึงเรียกประชาชนเหล่านี้ว่ากาลามชน ซึ่งมีโคตรอันเดียวกัน สกุลเดียวกัน คือ กาลามโคตร เพราะฉะนั้น เขาจึงเรียกพระสูตรนี้ว่า เกสปุตตสูตร แต่ชาวโลกทั่วไป มักจะเรียกพระสูตรนี้ว่า กาลามสูตร เพราะรู้สึกว่าจะเรียกได้ง่ายกว่า โดยเนื้อหาแห่งกาลามสูตรพระพุทธเจ้าตรัสสอนชนชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคมในแคว้นโกศล ไม่ให้เชื่อมหายไธผลตามหลัก 10 ข้อ คือ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

- 1) มา อนุสสวเนน ออย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
- 2) มา ปรมปราย ออย่าเพิ่งเชื่อโดยถือวาเป็นของเก่าเล่าสืบ ๆ กันมา
- 3) มา อติกริยา ออย่าเพิ่งเชื่อเพราะชาวเลาถือ
- 4) มา ปฏกสมปทานเนน ออย่าเพิ่งเชื่อโดยอ้างคัมภีร์หรือตำรา
- 5) มา ตกเหตุ ออย่าเพิ่งเชื่อโดยคิดเดาเอาเอง
- 6) มา นยเหตุ ออย่าเพิ่งเชื่อโดยคิดคาดคะเนอนุมานเอา
- 7) มา อาการปริวิตกเกณ ออย่าเพิ่งเชื่อโดยตรึกเอาตามอาการที่ปรากฏ
- 8) มา ฏิกุณินิฆมานกขนติยา ออย่าเพิ่งเชื่อเพราะเห็นวาทองกับความเห็นของตน
- 9) มา ภพพรูปตา ออย่าเพิ่งเชื่อวาผู้พูดควรเชื่อได้
- 10) มา สมโน โน ครุติ ออย่าเพิ่งเชื่อวาผู้พูดนั้นเป็นครูของเรา

หลักคิด ตามหลักพุทธธรรม สำหรับใช้ในการกลั่นกรองข่าว คือ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การพิจารณาโดยแยบคาย, เขาใจตั้งแต่ต้น, เขาใจโดยตลอด การทำในใจโดยแยบคาย, การกระทำไว้ในใจโดยอุบายอันแยบคาย, การพิจารณาโดยแยบคาย คือ พิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริงโดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นตัวสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย หรือตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นโดยอุบายที่ชอบ ซึ่งจะมีให้เกิดวิชาและค้นหา, ความรู้จักคิด, คิดถูกวิธี (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2558)

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย การคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง หรือการคิดที่ถูกต้อง มีระเบียบ มีเหตุผล และสร้างสรรค์ มี 10 วิธี ดังต่อไปนี้

1. คิดแบบอหิทัปปัจจยตา คือ คิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย หลักคิดคือ สรรพสิ่งล้วนมีเหตุให้เกิด ไม่มีสิ่งใดเกิดมีขึ้นโดยบังเอิญ
2. คิดแบบอนัตตา ไม่มีตัวตน คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ความเข้าใจผิดมักเกิดจากภาพรวมที่เรามองเห็นสิ่งนี้ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง
3. คิดแบบสามัญญลักษณะ/รู้เท่าทันความจริง ยอมรับกฎธรรมชาติที่ครอบคลุมสรรพสิ่ง 3 ประการ คือ 1.กฎอนิจจัง ความแปรปรวนไม่อยู่นิ่ง 2.กฎทุกขัง ความขัดแย้งไม่คงทนถาวร และ 3.กฎอนัตตา ความที่สรรพสิ่งหาแก่นสารไม่ได้
4. คิดแบบอริยสัจ 4 คือ 1.ทุกข์ กำหนดรู้ปัญหาคืออะไร 2.สมุทัย กำหนดรู้สาเหตุปัญหาอยู่ที่ไหน 3.นิโรธ กำหนดรู้ว่าปัญหาแก้ได้ไหม มีวิธี และ 4.มรรค กำหนดรู้แนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ดีที่สุด

5. คิดแบบหลักการและความมุ่งหมายตรงกัน ตั้งเป้าหมายเป็นและรู้วิธีการ ปฏิบัติเช่นไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น วิธีการกับเป้าหมายเป็นเอกภาพเดียวกัน วิธีการที่เลวร้ายมีอาจนำไปสู่เป้าหมายอันปลายที่ดีงามได้ วิธีการคือเป้าหมายที่กำลังจกเงยคลี่คลายตัวมันเอง

6. คิดแบบพิจารณาคุณ-โทษและทางออกสุดโต่ง 2 สายคือ การปล่อยตัวตามความรู้สึก (หย่อนเกินไป) การตึงเครียดกับชีวิตธรรมดาตัวเอง (ตึงเกินไป) โดยคิดแบบอัสสาทะ ส่วนดี ส่วนอร่อย, อาทีนวะ ส่วนดี ส่วนเสีย และ นิสสรณะ ทางออก ทางรอด เป็นต้น

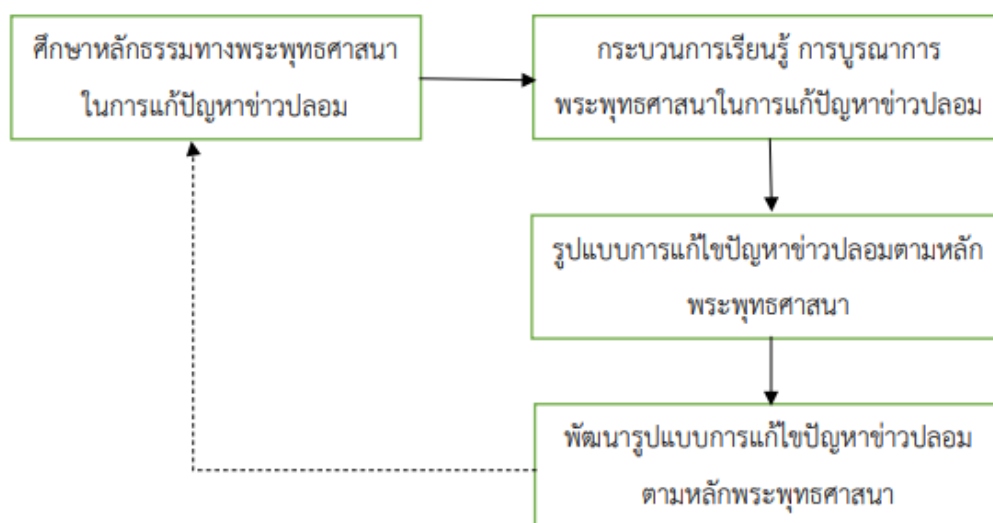
7. คิดแบบพิจารณาคุณค่าแท้ คือ ประโยชน์อันแท้จริงที่เกิดจากปัญญา เป็นการสร้างค่านิยมแบบเศรษฐกิจพอเพียง คุณค่าเทียม คือ สิ่งที่พอกเพิ่มอันเกิดจากตัณหา เป็นการสร้างค่านิยมแบบวัตถุนิยม/บริโภคนิยม ใช้หลักคิดรู้จักประมาณในการบริโภค อยู่ดีกินดี

8. คิดแบบเร้าคุณธรรม ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ เป็นคนควรพยายามเรื่อยไปจนกว่าจะสำเร็จ คนย่อมนั่งทุกข์ด้วยความเพียร

9. คิดแบบอยู่กับปัจจุบันขณะ มีสติ ชีวิตคนเรานั้นมีอยู่ชั่วขณะจิตเดียว จงไม่ประมาทในทุกขณะของชีวิต รู้เท่าทันความ รู้สึก/ไม่ตกไปตามอำนาจของอารมณ์ เจริญสติ/สมาธิ

10. คิดแบบวิภาษวาท จำแนกประเด็น/ไม่ตีคลุม การคิดและวิธีการตอบปัญหา 4 อย่าง คือ 1. ตอบแบบฟันธงแบบหรือแบบยืนกระต่ายขาเดียว 2. ตอบแบบศอกกลับหรือย้อนถาม 3. ตอบแบบแยกแยะประเด็น และ 4. ตอบแบบนิ่งเงียบหรือไม่ตอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชาวปลอมที่ส่งผลกระทบตอความขัดแย้งในสังคมไทย ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาชาวปลอมในสังคมไทย ท้ายที่สุดได้พัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาชาวปลอมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) การศึกษาเพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปัญหาชาวปलอมที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้ง และกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลในสังคมไทย

2) การศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์และการจัดอบรมหลักสูตรเครือข่ายพระสงฆ์เถรวาทชาวชนเชื้อทางศาสนา Fact Checker ซึ่งดำเนินการจัดอบรมโดยวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภายใต้โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” สนับสนุนโดย กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ จำนวน 4 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research tools)

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interviews form) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวางแผนประเด็นที่สำคัญทั้งสิ้น 3 ประเด็น จากการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี เพื่อนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เป็นเครื่องมือในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงปัญหาชาวปलอมที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งในสังคมไทย วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาชาวปलอมจนนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหา ชาวปलอมตามหลักพระพุทธศาสนา

2. แบบการจัดอบรมหลักสูตรเครือข่ายพระสงฆ์เถรวาทชาวชนเชื้อทางศาสนา Fact Checker เป็นการจกกิจกรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมแกนนำพระสงฆ์กลุ่มพระสงฆ์ศีลธรรมในโรงเรียนและครูสอนปริยัติธรรมในการเผยแพร่ความรู้ สร้างภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อดิจิทัลให้กับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป

3. ประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนหลักสูตรเครือข่ายพระสงฆ์เถรวาทชาวชนเชื้อทางศาสนาจากนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา วิทยากรหรือพระสงฆ์นักเผยแผ่ต้นแบบ เพื่อวางยุทธศาสตร์การทำงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ก่อนการดำเนินงาน หลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้วดำเนินการประชุมเพื่อถอดบทเรียน ค้นหาปัญหาอุปสรรคและพิจารณาผลการดำเนินงานก่อนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ไดมาจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) นำข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary research) ที่เก็บรวบรวมได้มาศึกษาพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interviews) จากผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรเครือข่ายพระสงฆ์เถรวาทชาวชนเชื้อทางศาสนา Fact Checker มาจัดหมวดหมู่ และสรุปตามสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้

3) นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาชาวปलอมในสังคมไทย ประการแรกก่อนที่จะพัฒนารูปแบบต้องพัฒนาที่คนก่อน โดยที่ผู้รับข่าวสารต้องรับสารด้วยสติที่สมบูรณ์ และประกอบด้วยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ กาลามสูตร โยนิโสมนสิการ เป็นต้น หากรับข่าวสารมาแล้วไม่พินิจพิจารณาให้ดีแล้ว เผยแพร่ข่าวสารออกไป ก็จะกลายเป็นผู้ส่งสารที่ส่งสารปलอมออกไปสู่ผู้รับได้โดยไม่รู้ตัว **พระมหาบุญเลิศ อินทปญญ, รศ.ดร.** กล่าวว่า การรับข่าวสารอย่างมีสติและมั่นคงจึงมี 6 ขั้นตอนดังนี้ (1) ไตร่ตรองทุก

ครั้งที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร (2) พิจารณาข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาให้ถือว่าเป็นข้อเท็จจริง (3) ทวนสอบความถูกต้องของข่าวสารโดยการหาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง (4) ตั้งสติทำใจเป็นกลาง (5) เปิดใจกว้างที่จะยอมรับข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องแต่ไม่ถูกใจ และ (6) ผ่อนคลายอารมณ์ ไม่ใช้เวลากับการรับข้อมูลข่าวสารในแต่ละวันนานไปเพราะชีวิตเราก็ต้องเดินหน้าต่อไป โดยการรับข่าวสารอย่างมีสติและมั่นคงทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวอธิบายขยายเนื้อความเพิ่มเติมได้ดังนี้

(1) ไตร่ตรองทุกครั้งที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การรับข้อมูลข่าวสารในแต่ละครั้ง ผู้รับข่าวสารควรประกอบด้วยสติสัมปชัญญะทุกขณะ ทั้งในขณะที่รับข่าวสาร และในขณะที่ส่งข่าวสาร ต้องไตร่ตรองทุกครั้งที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่าเพิ่งด่วนหลงเชื่อทันทีแม้เป็นข้อมูลที่ถูกต้องหรือผลสืบเนื่องมาจากรับส่งต่อข้อมูลให้คนอื่น ๆ หรือรีบแสดงความเห็นด้วยออกไป ควรตรวจสอบรายละเอียดปลีกย่อยของข่าวสารให้ถี่ถ้วนว่ามีแหล่งที่มาที่ไปอย่างไร น่าเชื่อถือหรือไม่ ไตร่ตรองให้ละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร หากไม่พิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนแล้ว ผู้รับสารจะกลายเป็นผู้ส่งสารที่เป็นข่าวสารปลอมออกไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจเป็นผลนำมาซึ่งความเสียหายต่อตนเองและต่อส่วนรวมได้ในที่สุด เช่น ข่าวนายประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและภริยา มีผู้ไม่ประสงค์ดีต่อท่าน จึงนำข่าวสารว่าท่านเป็นอิสลามออกมาเผยแพร่ให้สาธารณชนทั่วไปได้รับทราบจนเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าท่านและภริยาเป็นอิสลามทั้งครอบครัว เป็นเหตุให้สาธารณชนทั่วไปเกิดเกลียดชังท่านในที่สุด เป็นต้น

(2) พิจารณาข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาให้ถือว่าเป็นข้อเท็จจริง วิธีการเช็คข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาว่าเป็นข้อมูลเท็จจริงประการใดนั้น ควรพิจารณาข้อมูลข่าวสารก่อนว่าเป็นข่าวที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ผู้ส่งข่าวสารมีความน่าเชื่อถือประมาณไหน แหล่งการอ้างอิงข่าวสารมีความน่าเชื่อถือขนาดไหน เป็นต้น องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยเติมเต็มความคิดของเราว่าข่าวสารนั้นเป็นข่าวสารที่จริงหรือไม่อย่างไร ควรพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้ให้ถี่ถ้วน เช่น ข่าวสะกิดดาวตก เป็นต้น หากเป็นองค์การนาซ่าส่งข่าวสารมา ประการที่เห็นคือแหล่งส่งน่าเชื่อถือ มีความเป็นไปได้สูงมากว่าจะเป็นข่าวจริง ประการต่อมาควรพิจารณาเนื้อหาข่าวก่อนแชร์ออกไปว่าสะกิดดาวตกมีความเป็นไปได้ แต่หากเป็นข่าวดาวเสาร์ตก ข้อนี้เป็นข้อมูลเท็จแน่นอน ผู้รับสารก็ไม่ควรส่งข่าวสารออกไป เป็นต้น

(3) ทวนสอบความถูกต้องของข่าวสารโดยการหาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง ข่าวสารที่รับมาจากผู้ส่งสารนั้น ผู้รับควรตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะเชื่อข่าวสารนั้น จนท้ายสุดได้เผยแพร่ออกไปอีกชั้นหนึ่งจนทำให้เป็นข่าวลวงที่ได้ถูกเผยแพร่ให้กระจายเป็นทอด ๆ ไป ผู้รับสารควรตรวจสอบข่าวสารจากแหล่งที่มาหลากหลายที่ และเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือด้วย หากข้อมูลตรงกัน แหล่งที่เชื่อถือตรงกัน ก็มั่นใจได้เลยว่าข่าวสารนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง แต่ก็ต้องดูว่าเป็นข่าวที่น่าเชื่อถือได้หรือไม่ด้วย ดังตัวอย่างในข้อที่ (2) ซึ่งเป็นข่าวที่มีความเป็นไปได้ยากมาก แต่ถูกแชร์ออกไปเพราะเป็นผู้ตื่นข่าวก่อนมีสติในการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

(4) ตั้งสติทำใจเป็นกลาง เมื่อแน่ใจแล้วว่าข่าวสารที่ได้รับรู้มาเป็นเรื่องจริง แต่เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกใจเราหรือผิดจากความเชื่อที่มีอยู่เดิมของเราอาจทำให้ข่าวสารนั้นถูกแชร์ออกไปโดยขาดการวิเคราะห์ข่าวสาร ผู้รับสารควรตั้งสติและทำใจให้เป็นกลางมากที่สุด ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ต้องไม่มีอคติทั้ง 4 ประการคือ ลำเอียงเพราะโลก ลำเอียงเพราะโกรธ ลำเอียงเพราะหลง ลำเอียงเพราะกลัว ผู้รับสารต้องไม่มีอคติทั้ง 4 ประการนี้ ต้องทำตนให้เป็นกลางที่สุด ข่าวสารจะถูกใจเราหรือไม่ก็เสพข่าวสารนั้นแต่เป็นข่าว ให้รู้ข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงเท่านั้น ข่าวสารก็จะถูกแชร์ออกไปเท่าที่จำเป็นและเป็นข่าวสารที่ถูกต้อง มีประโยชน์ต่อผู้รับมากที่สุด

(5) **เปิดใจกว้างที่จะยอมรับข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องแต่ไม่ถูกใจ** ในข้อนี้ก็เป็นเช่นเดียวกับข้อที่ (4) ที่ผ่านมา ผู้รับสารต้องเปิดใจให้กว้างที่จะยอมรับข่าวสารที่ตนได้รับถึงแม้ข่าวสารจะไม่ค่อยถูกใจตนเองสักเท่าไร หากข่าวนั้นเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนหมู่่มากแต่ไม่ถูกใจเราก็ควรแสร้งออกไปให้เป็นประโยชน์ เช่น ข่าวเรื่องคนอ้วนหารับประทานอาหารที่มีไขมันสูงก็จะเสี่ยงต่อโรคร้ายไข้เจ็บ เป็นต้น เป็นข่าวที่มีประโยชน์เตือนให้คนอ้วนไม่รับประทานอาหารจำพวกทอด อย่าง ที่มีส่วนประกอบเป็นของมัน แต่ไม่ถูกใจเราเพราะคำว่าคนอ้วน ก็ไม่แสร้งข่าวสารนั้นออกไปทำให้ข่าวสารไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนหมู่่มาก เป็นต้น

(6) **ผ่อนคลายอารมณ์** ไม่ใช่เวลากับการรับข้อมูลข่าวสารในแต่ละวันนานไปเพราะชีวิตเราก็ต้องเดินทางไปไหนต่อไหน คนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่กับโทรศัพท์เป็นส่วนมาก ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน แม้กระทั่งผู้วิจัยเอง ชีวิตส่วนใหญ่อีกติดอยู่กับหน้าจอโทรศัพท์ การใช้ชีวิตแบบนี้ทำให้เวลาในการประกอบการทำงานอย่างอื่นหมดไปกับการเล่นโทรศัพท์ เด็ก ๆ สมัยนี้ร้องแงแง ผู้ปกครองก็โยนโทรศัพท์ให้เล่น เด็กก็หยอแง ซึ่งเป็น การสร้างจิตนิสัยที่ไม่ดีต่อเด็กเป็นอย่างมาก ผู้ปกครองควรหากิจกรรมที่เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ให้ทำบ้าง เพราะการรับข้อมูลข่าวสารจำพวกนี้มาก ๆ ทำให้เกิดการสั่งสมขึ้นในสมอง วันไหนไม่ได้รับก็จะทำให้หงุดหงิด ไม่มีเวลาประกอบสัมมาชีพออย่างอื่น

รูปแบบการแก้ไขปัญหาวาฬพลอมตามหลักพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมหลายข้อที่นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบในการแก้ไขปัญหาวาฬพลอม เช่น หลักโยนิโสมนสิการที่พระสงฆ์นักเผยแผ่ นำมาใช้ในการแก้ปัญหาวาฬพลอมในสังคมไทยนั้นเป็นกระบวนการคิดแบบพุทธธรรมคือการใช้หลักสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ ความเห็น และความเชื่อที่ถูกต้องเข้ามาช่วยในกระบวนการการคิดที่จะสามารถแก้ปัญหาวาฬพลอมในสังคมได้ โดยกระบวนการคิดนี้สอดคล้องกับ **เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์** ที่ได้เสนอแนวความคิดว่า “การคิดของคนในสังคมไทยมีลักษณะการคิดเป็นเหมือนการเรียงหินอย่างสะเปะสะปะ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคนในสังคมให้รู้จักวิธีคิดที่ถูกต้อง เมื่อข้อมูลเข้ามาปะทะเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องอย่างไม่มีผิดพลาดสามารถคิดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมในทุก ๆ สถานการณ์ เพื่อให้คนไทยสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้อย่างไม่เสียเปรียบ ไม่ถูกหลอกง่าย และเกิดทักษะ สามารถคิด สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้” โดยได้นำเสนอแนวในการคิดครบ 10 มิติ กล่าวคือ มิติที่ 1 ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) มิติที่ 2 ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) มิติที่ 3 ความสามารถในการคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) มิติที่ 4 ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) มิติที่ 5 ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) มิติที่ 6 ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มิติที่ 7 ความสามารถในการคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking) มิติที่ 8 ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) มิติที่ 9 ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking) และ มิติที่ 10 ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking)

สรุปกระบวนการคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เชื่อมโยงกับหลักโยนิโสมนสิการทั้ง 10 ข้อ สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงหลักพุทธธรรมข้อโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ	วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม
หลักที่ 1 การคิดเชิงหาสาเหตุ	คิดแบบอหัตถ์ปัจจัยตา คือ คิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย หลักคิดคือ สรรพสิ่งล้วนมีเหตุให้เกิด ไม่มีสิ่งใดเกิดมีขึ้นโดยบังเอิญ
หลักที่ 2 การคิดเชิงวิเคราะห์	คิดแบบอนัตตา ไม่มีตัวตน คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ความเข้าใจผิดมักเกิดจากภาพรวมที่เรามองเห็นสิ่งนี้ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง
หลักที่ 3 การคิดเชิงมโนทัศน์	คิดแบบสามัญลักษณ์/รู้เท่าทันความจริง ยอมรับกฎธรรมชาติที่ครอบคลุมสรรพสิ่ง 3 ประการ คือ 1.กฎอนิจจัง ความแปรปรวนไม่อยู่นิ่ง 2.กฎทุกขัง ความขัดแย้งไม่คงทนถาวร และ 3.กฎอนัตตา ความที่สรรพสิ่งหาแก่นสารไม่ได้
หลักที่ 4 การคิดแบบวิทยาศาสตร์	คิดแบบอริยสัจ 4 คือ 1.ทุกข์ กำหนดรู้ปัญหาคืออะไร 2. สมุทัย กำหนดรู้สาเหตุปัญหาอยู่ที่ไหน 3.นิโรธ กำหนดรู้ว่าปัญหาแก้ได้ไหม มีวิธี และ 4.มรรค กำหนดรู้แนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ดีที่สุด
หลักที่ 5 การคิดเชิงกลยุทธ์	คิดแบบหลักการและความมุ่งหมายตรงกัน ตั้งเป้าหมายเป็น และรู้วิธีการ ปลุกพืชเช่นไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น วิธีการกับเป้าหมายเป็นเอกภาพเดียวกัน วิธีการที่เลวร้ายมีอาจนำไปสู่เป้าหมายนั้นปลายที่ตั้งงามได้ วิธีการคือเป้าหมายที่กำลังออกเงยคลี่คลายตัวมันเอง
หลักที่ 6 การคิดเชิงบูรณาการ	คิดแบบพิจารณาคุณ-โทษและทางออกสุดโต่ง 2 สายคือการปล่อยตัวตามความรู้สึก (หย่อนเกินไป) การตั้งเครียดกับชีวิตทรมานตัวเอง (ตึงเกินไป) โดยคิดแบบอัสสาทะ ส่วนดี ส่วนอร่อย, อาทินวะ ส่วนดี ส่วนเสีย และ นิสสรณะ ทางออก ทางรอด เป็นต้น
หลักที่ 7 การคิดแบบพิจารณาคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม	คิดแบบพิจารณาคุณค่าแท้ คือ ประโยชน์อันแท้จริงที่เกิดจากปัญญา เป็นการสร้างค่านิยมแบบเศรษฐกิจพอเพียง คุณค่าเทียม คือ สิ่งที่พอกเพิ่มอันเกิดจากตัณหา เป็นการสร้างค่านิยมแบบวัตถุนิยม/บริโภคนิยม ใช้หลักคิดรู้จักประมาณในการบริโภค อยู่ดีกินดี
หลักที่ 8 การคิดแบบเร้าคุณธรรม	คิดแบบเร้าคุณธรรม ความเพียรย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จเป็นคนควรพยายามเรื่อยไปจนกว่าจะสำเร็จ คนย่อมนั่งทุกข์ด้วยความเพียร
หลักที่ 9 การคิดแบบปัจจุบันขณะ	คิดแบบอยู่กับปัจจุบันขณะ มีสติ ชีวิตคนเรานั้นมีอยู่ชั่วขณะจิตเดียว จงไม่ประมาทในทุกขณะของชีวิต รู้เท่าทันความรู้สึก/ไม่ตกไปตามอำนาจของอารมณ์ เจริญสติ/สมาธิ
หลักที่ 10 การคิดแบบวิวิธราช วา	คิดแบบวิวิธราชวา จำแนกประเด็น/ไม่ตีคลุม การคิดและ

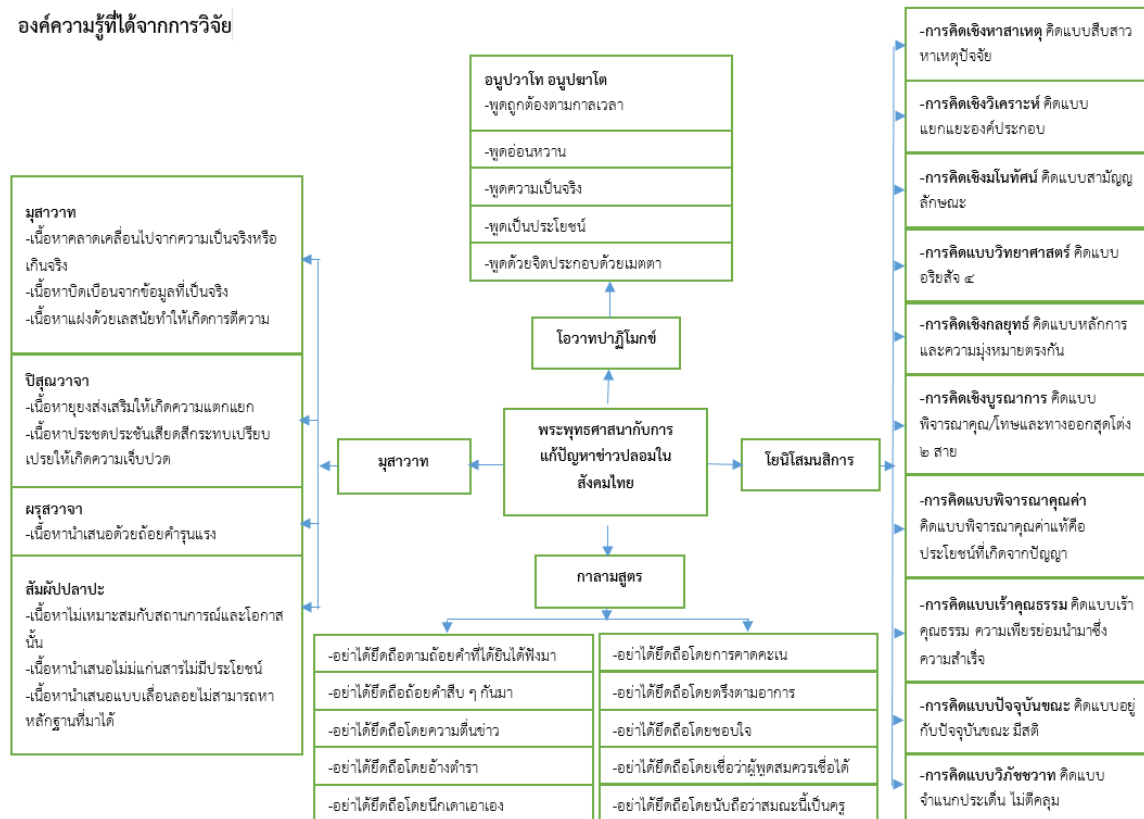
	วิธีการตอบปัญหา 4 อย่าง คือ 1.ตอบแบบฟันธงแบบหรือแบบยืนกระต่ายขาเดียว 2.ตอบแบบศอกกลับหรือย้อนถาม 3.ตอบแบบแยกแยะประเด็น และ 4.ตอบแบบนิ่งเงียบหรือไม่ตอบ
--	---

อีกหลักธรรมหนึ่งที่น่าสนใจนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาชาวปทุมคือหลักมูสาวาท เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันชาวชนเชื้อแก่ชุมชนโดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือตรวจสอบชาวปทุมตามหลักพุทธธรรม 10 ประการ คือ (1) เนื้อหาคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง หรือเกินจริง เป็นมูสาวาท (2) เนื้อหาขู่ส่งเสริมให้เกิดความแตกแยก เป็นปิสุนวาท (3) เนื้อหาบิดเบือนจากข้อมูลที่แท้จริง เป็นมูสาวาท (4) เนื้อหาประชดประชันเสียดสีกระทบเปรี้ยวเปรยให้เกิดความเจ็บปวด เป็นปิสุนวาท (5) เนื้อหาโจมตีฝ่ายตรงข้าม เป็นปิสุนวาท (6) เนื้อหาที่นำเสนอด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ เป็นมูสาวาท (7) การนำเสนอเนื้อหาไม่เหมาะสมกับสถานการณ์และโอกาสนั้น ๆ เป็นสัมผัปปลาปะ (8) เนื้อหาแฝงไว้ด้วยเล่ห์ส่นัยทำให้เกิดการตีความหรืออาจกล่าวได้ว่าพูดไม่กระจ่างผิดวัตถุประสงค์ เป็นมูสาวาท (9) เนื้อหานำเสนอไม่มีแก่นสารไม่มีประโยชน์ เป็นสัมผัปปลาปะ และ (10) นำเสนอแบบเลื่อนลอยไม่สามารถหาหลักฐานหรือที่มาที่ไปของข่าวได้ เป็นสัมผัปปลาปะ

ภาพที่ 1 เครื่องมือตรวจสอบมูสาวาทตามหลักพุทธธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

- 1) คณะสงฆ์ควรนำเอาแนวทางการแก้ปัญหาชาวพลมในสังคมไทย ไปใช้ในการแก้ปัญหาชาวพลมต่อไป
- 2) พระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป ควรสร้างจุดยืนจุดเด่นในการเสาะหาข้อมูลข่าวสาร แล้วใช้ปัญหาในการพิจารณาชาวพลมก่อนการแชร์ออกไปในแต่ละครั้ง
- 3) พระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป ควรนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาชาวพลมให้สอดคล้องกับนโยบายของพระพุทธรองค์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป ได้เรียนรู้การเสาะหาข้อมูล วิธีการแก้ปัญหาชาวพลม ตลอดถึงการแชร์ข่าวพลมสู่สาธารณะ
- 2) ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการแก้ปัญหาชาวพลม วิธีการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาชาวพลมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรนำไปศึกษาในเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มพระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน ที่เข้ารับการอบรมในโครงการพระสงฆ์เฝ้าระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนา เพื่อเป็นการเจาะลึกและได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2562). *ลายแทงนักคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส, 2562.
- จารรัตน์ วงศ์คำสิงห์. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชัยภูมิ. *รายงานวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชัยภูมิ.
- พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์. (2554). สื่อสังคมออนไลน์ : สื่อแห่งอนาคต. *วารสารนักบริหาร เล่มที่ 4*, 99.
- สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2561). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook). *วารสารสำนักประชาสัมพันธ์* สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาตามแนวทางการจัดการความรู้ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ประจำปีงบประมาณ.
- สัมภาษณ์ ชัยณพวงศ แฉลมรัมย์. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 12 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ น.อ.(พิเศษ) หญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร. ศูนย์การศึกษาและวิทยาการด้านความมั่นคง (กอร.มน.). 12 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ พระครูอุภัยโกศล (หลวงพี่ช้าง คนคั่นคน) วัดกลับพวงเหนือ ต.พรหมพิราม อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก ผู้เข้ารับการอบรมโครงการพระสงฆ์เฝ้าระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนา รุ่นที่ 1. 2 กันยายน 2563.
- สัมภาษณ์ พระศรีสมโพธิ, ดร. กรรมการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. 12 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ พระสีหราชสมาจารมุนี. ประธานเครือข่ายพระสงฆ์เฝ้าระวังสื่อชวนเชื่อทางศาสนา รุ่นที่ 1. 1 กันยายน 2563.
- สัมภาษณ์ ผศ.ดร.วรัญญู ครุจิต. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารมวลชน. 12 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ พ.ต.ท.วิชัย สุวรรณประเสริฐ ผู้อำนวยการกองคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวน คดีพิเศษ (DSI). 12 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ พ.ต.อ.ดร.นิติพัฒน์ วุฒิบุญยสิทธิ์ ผกก. (สอบสวน) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประธานเครือข่ายไซเบอร์. 12 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ ไพรพล อนุตรโสทธิ์ ศูนย์ข่าว “ข่าวรอนแซ่” สำนักข่าวไทย อสมท.. 12 มีนาคม 2563.

**การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบแนวคิดของวิทยาลัยสงฆ์
พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ**
DEVELOPMENT OF STUDENT CHARACTERISTICS IN ACCORDANCE WITH THE NAWALUK
FRAMEWORK OF THE BUDDHIST INTRAGRATION OF BUDDHAPANYA SRI THAWARAWADEE
BUDDHIST COLLEGE

พระปลัดสมชาย ดำเนิน¹, ธันยนันท์ จันทรทรงพล²,
วรรณพล หิรัญบุรณะ³ และชณยนันต์ สมถวิลผ่องใส⁴
Phrapalad Somchai Damnoen¹, Thanyanant Chansongpol,
Wanthanapol Hirunburana³ and Chanyanan Somthawinpongsoi⁴
คณะศิลปศาสตร์ สถาบันราชภัฏภาคย์
Faculty of Liberal Arts, Rajapark Institute, Thailand.
¹Email: somchai.dam@mcu.ac.th

Received 11 May 2021; Revised 3 July 2021; Accepted 3 July 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบแนวคิดของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี โดยการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีตามกรอบแนวคิดบัณฑิต ทั้ง 9 ด้าน คือ 1) ด้านมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส นิสิตควรมีการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดด้วยดี 2) ด้านรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม นิสิตต้องเข้าใจ เข้าถึง เท่าทันความจริงในการเรียนรู้ 3) ด้านมีศรัทธา อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา นิสิตควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและนิติตควรมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชน 4) ด้านมีความสามารถในการแก้ปัญหา นิสิตต้องรู้จักใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค 5) ด้านมีความใฝ่รู้ ใฝ่คิด นิสิตต้องสามารถวิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรคในการเรียนรู้ได้ 6) ด้านมีน้ำใจเสียสละเพื่อส่วนรวม นิสิตควรมีน้ำใจให้คำแนะนำถึงเพื่อนร่วมชั้นเรียน 7) ด้านมีโลกทัศน์กว้างไกล นิสิตต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น 8) ด้านมีความเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา นิสิตต้องมีความรู้ และพัฒนาความเป็นผู้นำต่อเพื่อนในชั้นเรียน 9) ด้านมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม นิสิตควรให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

คำสำคัญ: คุณลักษณะนิสัย, กรอบแนวคิด, พุทธบูรณาการ

Abstract

This article aims to propose Development of Student Characteristics in accordance with the Nawaluk Framework of the Buddhist intragation of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. This mixed methods research the first part will be quantitative Research, using Survey Research Methods. The sample group used in this research was students of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University who are studying in grade 1-3 with 205 people by opening Taro Yamane's sample size, the data was collected from the sample. All questionnaires were analyzed and processed by the researcher using the statistical package for social science research using the following statistics: frequency, Percentage, mean and standard deviation. Qualitative research with in-depth interview with key informants and analytic induction. The findings were as follows: The development of student characteristics follows Navaluck framework of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College 9 aspects are (1) There is an honorable path. Students are also encouraged to behave in strict compliance with the good. (2) Knowingly social change. Students need to understand the real tricks to learn. (3) Faith Dedicated to Buddhism Students should have knowledge and understanding of the tenets of Buddhism and students should be involved in the propagation of Buddhism to young people. (4) The ability to solve problems. Students have to know the main reasons for solving problems and obstacles. (5) They are keen on knowledge, which students must be able to analyze problems and learning barriers. (6) Being generous and sacrificing for the common good. Students should be considerate and advice their classmates. (7) Having a wide world view which students must recognize and accept the opinions of others. (8) There are psychological and intellectual leaders. Students must have knowledge and leadership development to friends in class. (9) Is committed to the development of their moral and ethical base. Students should focus on how to develop morals and ethics

Keywords: Student Characteristics; Nawaluk Framework; Buddhist Intragation

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และการพัฒนาประเทศ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง สถานศึกษา และภาครัฐที่พยายามปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างเหมาะสม หรือตามความสามารถของผู้เรียนในการดำเนินชีวิต (Wetsukum & Phumphongkhochasorn, 2021) ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ ทำให้วิถีของคนเปลี่ยนไปการปรับเปลี่ยนที่ไม่

สอดคล้องกับพื้นฐานดั้งเดิมของคนในสังคม โดยเฉพาะสังคมไทยปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสื่อมทางสังคมปัจจุบัน (พระศรีสุวงศ์ สิริภทโท, 2563)

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมนับเป็นคุณลักษณะด้านแรกที่มีความสำคัญในการผลิตบัณฑิต การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) การพัฒนาคนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันคือการฝึกฝนอบรมจิตใจด้วยการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนา การประยุกต์ใช้สื่อวัตตกรรมเทคโนโลยี ปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้าถึงได้ง่ายและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (พระมหาประจักษ์ พนาลัย และ นิรุทธ์ วัฒนภาส, 2564) เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้พัฒนาตนเองเป็นเบื้องต้นแล้วจึงพัฒนาผู้อื่นต่อไป โดยการออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง หรือ สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ (พัชรภรณ์ ดวงชื่น, 2563; กิตติพงษ์ แซ่เจียว, 2564) เพื่อเป็นเครื่องชี้นำในการดำรงชีวิตของเหล่านมนุษย์ (สุวรรณา เทือน และ บุญมี เณรยอด, 2563) โดยมีผลกระทบอันเป็นผลเสียเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว สังคมการทำงาน และสังคมประเทศชาติ (พระมหากิตติธัญญ์ สุกิตติเมธี, 2564) โดยมีองค์ประกอบที่ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านอิทธิพลชักจูงจากบุคคลอื่นๆ ด้านผลผลิต และคุณภาพ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านความน่าเชื่อถือของสถาบัน ด้านค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตร และด้านสภาพแวดล้อม (ธนพัฒน์ อินทวิ, 2564) สามารถพัฒนาความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ให้พร้อมต่อการแข่งขันแบบไร้พรมแดน (กมลชนก ชมพูพันธุ์, 2564) ทั้งนี้เนื่องในยุคดิจิทัลจะต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการแข่งขันได้อย่างเหมาะสม (Sirilamduan, Chuaychuny, Ruamboon, & Srisuk, 2021) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง รวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือ แม่นยำ สามารถนำมาเปรียบเทียบย้อนหลังได้ (พระมหากันดินันท์ เองสกุล, 2564)

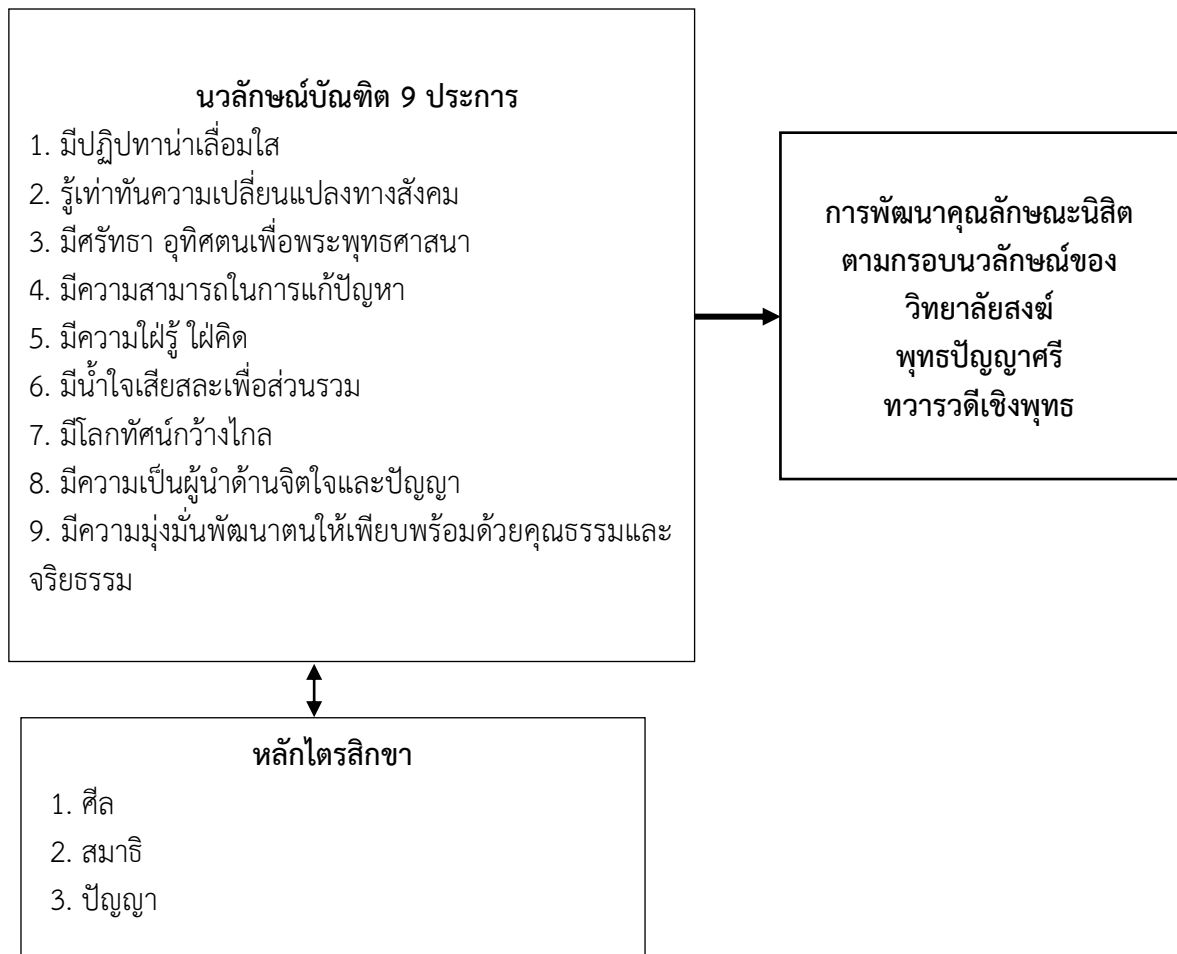
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีบทบาทในการให้การศึกษาศาสนา พระไตรปิฎกและวิชาการขั้นสูงที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมพระพุทธศาสนา (วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, 2562) วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีจึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายชัดเจนที่จะผลิตและพัฒนาบัณฑิตที่ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นิสิตที่สมบูรณ์ในพระพุทธศาสนาต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมและมีแนวทางในการพัฒนาดตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ให้สอดคล้องตามหลักไตรสิกขาตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “สมาธิที่มีศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก ปัญญาที่มีสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์ มาก จิตที่มีปัญญาอบรมแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยชอบ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกทุกคนควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาดตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม เพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและดำเนินการต่างๆ เพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ผลดีที่สุดสูงสุดจุดหมายของชีวิต ของบุคคล ขององค์กร ของชุมชนตลอดจนสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557) ผ่านกระบวนการทำงานอย่างมีอาชีพ เกิดเป็นวัฒนธรรมหรือ ชุมชนของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลง (ไพพกา ผิวดำ, 2564)

ดังนั้นการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบบวลักษณะของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ” ในครั้งนี้จะเป็นแนวทางเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมพันธกิจในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษาของผู้ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบบวลักษณะของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี พื้นที่วิจัย คือ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 – 3 จำนวน 136 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจาก ประชากร จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 205 รูป/คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) ซึ่งใช้ระดับความ

ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 ท่านประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนาคุณลักษณะนิสิตตามกรอบบวลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.976 2) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ชนิดปลายเปิด จำนวน 1 ฉบับ ข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การพัฒนาคุณลักษณะนิสิตตามกรอบบวลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะนิสิตตามกรอบบวลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การปฏิบัติตามกฎระเบียบมหาวิทยาลัย มีกิริยามารยาทที่งดงามเสียมเรียบร้อย มีความประพฤติและการปฏิบัติดีงาม ส่วนนิสิตคฤหัสถ์ควรประพฤติในเรื่องการแต่งกายที่ถูกต้องตามระเบียบกฎกาลเทศะและมีความเหมาะสมในทุกที่ แสดงอิริยาบถอ่อนน้อมดูเรียบร้อยและงดงามในวิทยาลัย นิสิตต้องรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการกระทำหรือตัดสินใจ มีความกล้าแสดงออก

2) เปิดการรับรู้ รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นอย่างมีสติ นิสิตจะต้องยอมรับที่จะเรียนรู้กับสิ่งใหม่ๆ โดยไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งใหม่นั้นเกินไป รู้จักเรียนรู้อย่างมีระบบ และสร้างสรรค์ รู้เท่าทันข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในทุกระดับและมีความสามารถในการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารและสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม ในทางโลกและทางธรรม และรู้จักที่จะเปลี่ยนแปลงรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงศึกษาเล่าเรียนเปลี่ยนแปลงตนเอง

3) ปกป้องและรักษาพระพุทธศาสนา นิสิตจะต้องเข้าใจในคุณค่าและหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ใช้ความรู้ความสามารถทั้งปวงทุ่มเททำงานเพื่อพระพุทธศาสนา การทำตนให้มีประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ยอมเสียสละเวลาของตนเอง ให้กับส่วนรวมเพื่อกระทำคุณประโยชน์แก่พระศาสนาให้ได้มากที่สุด มีศรัทธามุ่งมั่นปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนรู้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา มีศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย เกิดความรู้เข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนและส่วนรวม ในสิ่งที่ดีงามต่อพระพุทธศาสนาและสังคม สามารถเป็นตัวแทนชาวพุทธตัวอย่างได้ มีจิตใจมั่นคงและรักษาไว้อย่างมั่นคงต่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเวลาและโอกาสของตนเอง

4) ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยใจ รู้จักให้อภัย นิสิตรู้จักให้อภัยไม่มีอคติต่อเพื่อนและสถาบัน ยินดีในการทำงานเพื่อส่วนรวมเสียสละทั้งกำลังกายกำลังทรัพย์กำลังสติปัญญา มีความเอื้อเฟื้อต่อกันไม่เห็นแก่ตัว มีจิตอาสา อยู่แบบเหมือนครอบครัวเดียวกัน มีน้ำใจ เสียสละต่อกัน มีจิตใจเกื้อกูล รู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นและมีจิตสำนึกสาธารณะ ไม่เห็นแก่ตัวและตระหนักในการเสียสละพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆอย่างเต็มความสามารถและอาสารับหน้าที่เพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจและกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การเสียสละเวลาเพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นและคอยช่วยเหลือสังคมไปด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้คนรู้จักพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสาในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นแค่หน้าที่ของตน

5) วิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอย่างมีกระบวนการ คือความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยหลักอริยสัจ 4 หรือหาหลักธรรมความรู้ ที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อนำมาเป็นเกราะป้องกันของตนเอง ให้รู้จักหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ดำเนินชีวิต และสามารถแก้ไขปัญหอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ด้วยสติปัญญา หรือใช้หลักพุทธวิธี มีทัศนคติทางบวกในการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล รู้จักวิธีการ หลักการและกระบวนการแก้ไขปัญห โดยอาศัยหลักธรรม รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทุกสถานการณ์และสามารถป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นซ้ำอีกทั้งในปัญหาส่วนตัวและผู้อื่นมีทักษะในการแสวงหาความรู้ นิสิตสามารถแก้ปัญหาอย่างมีทักษะและฝึกตนเพื่อแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยใช้ปัญญาในการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาดตนเองและผู้อื่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทางสังคม นำความรู้ที่ศึกษามาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหในชีวิตประจำวันได้ สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและทางโลกมาทำความเข้าใจในหลายด้าน

6) ค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ท้นต่อสถานการณ์ ทั้งทางโลกและทางธรรม นิสิตจะต้องมีจิตใจที่เปิดกว้าง รับฟังข้อเสนอแนะต่างๆจากกัลยาณมิตร มีความสามารถในการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ โดยใช้พื้นฐานทางภาษาทางการสื่อสารและทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการตีความที่ถูกต้อง มีความคิดแบบโลกกว้าง มองไกลใฝ่สันติ มองโลกด้วยปัญญา มีวิชาการดี มองโลกในแง่ดี มีความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ ในทางที่ดีและสร้างสรรค์มีความคิดในการวางแผนชีวิตได้และรู้ปัจจุบัน มีความเป็นประชาธิปไตย บนพื้นฐานของธรรมาธิปไตย

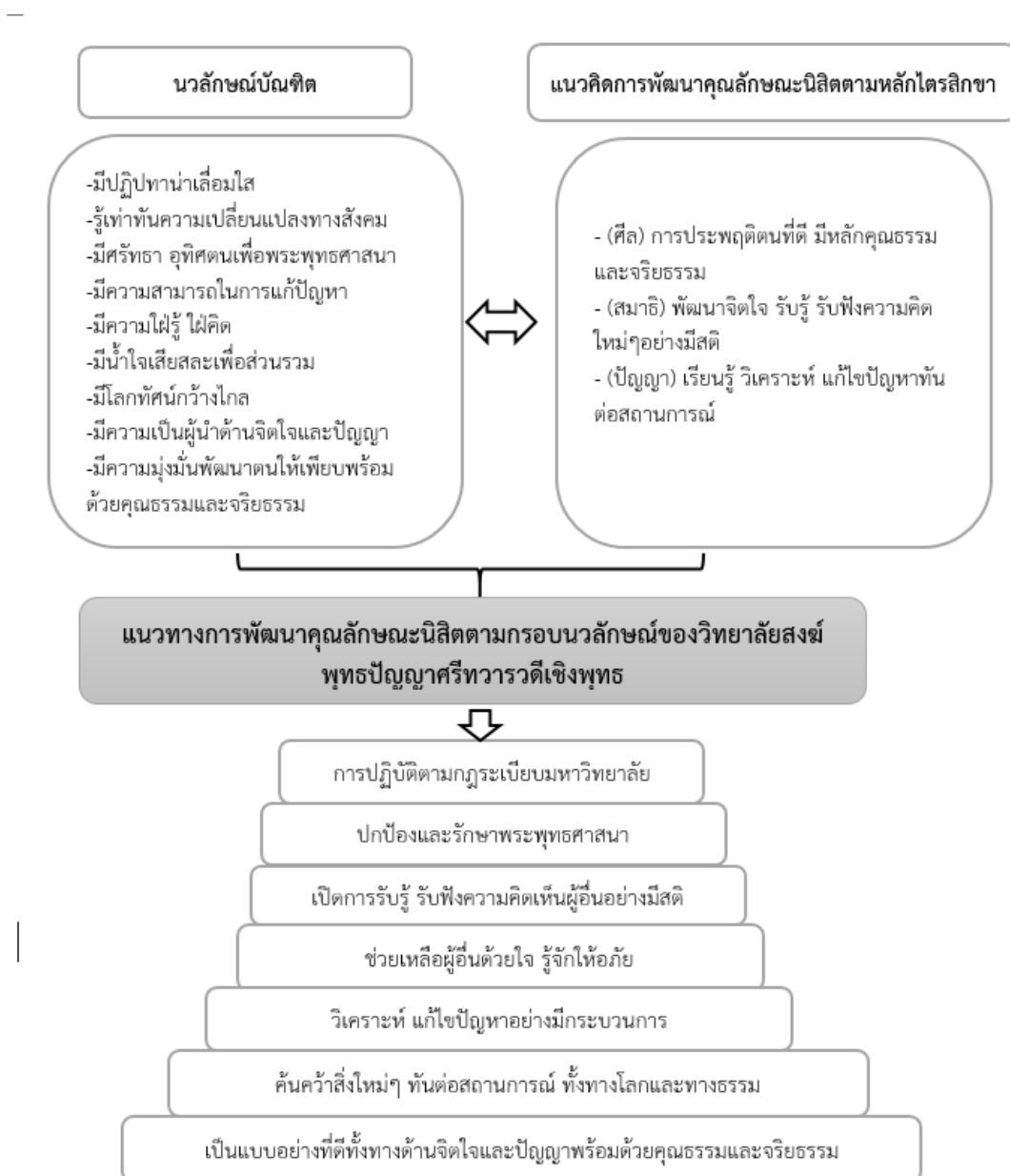
7) เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านจิตใจและปัญญาพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม นิสิตสามารถสร้างภาวะผู้นำแบบชั่วคราวโดยใช้หลักธรรมทางปัญญา เป็นแบบอย่างของคนรุ่นหลังจากการที่ได้เรียน และได้ศึกษาสามารถนำมาสอนผู้อื่นต่อได้ โดยการฝึกทางด้านจิตใจ และสามารถเป็นตัวอย่างและนำผู้อื่นได้ดีมีความสามารถเป็นผู้มีบารมีและเป็นที่ศรัทธาของประชาชน โดยยึดหลักธรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาใช้เป็นแนวปฏิบัติและรู้สำนึกในคุณงามความดีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามตามหลักศีลธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีตามกรอบนวลักษณ์บัณฑิต โดยภาพรวม จากการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่ออภิปรายผลตามรายด้านพบว่า ทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาคุณลักษณะนิสิตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีตามกรอบนวลักษณ์บัณฑิต นิสิตมีการปรับตัวและยอมรับต่อสิ่งรอบตัวในปัจจุบัน นิสิตมีจุดมุ่งหมายและหลักการทันกับสถานการณ์นิสิตสามารถช่วยประสานให้เพื่อนร่วมชั้นมีความร่วมมือกัน ดังงานวิจัยของฤทธิพล ไชยบุรี (2562) พบว่า ด้านบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน คือมีความรับผิดชอบในงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความขยันขันแข็งต่องาน มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ สนใจใฝ่รู้ มีไหวพริบ แต่งกายเหมาะสม น่าเชื่อถือ มีความเป็นผู้นำ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สอดคล้องกับงานวิจัย (มูจลินท์ สิงห์สาครเดชา, 2557) พบว่า สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความร่วมมือในการทำงาน และการตั้งเป้าหมายมีความสัมพันธ์ทางลบกับความร่วมมือในการทำงาน โดยใช้หลักความเห็นชอบ และคิดชอบในการทำงาน (วิชญาภา เมธีวรฉัตร, 2557) เพื่อเป็นเครื่องชี้้นำในการดำรงชีวิต โดยมีผลกระทบอันเป็นผลเสียเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว สังคมการงาน และสังคมประเทศชาติ (พระมหากิตติณัฐ สุกิตติเมธี, 2564) สร้างความตระหนักถึงข้อดีและข้อจำกัดของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา(นันทิยา น้อยจันทร์, 2564) สามารถพัฒนาความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ให้พร้อมต่อการแข่งขันแบบไร้พรมแดนในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม (กมลชนก ชมพูปันธุ์, 2564)

ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามกรอบแนวคิดของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ เป็นการหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกทุกคนควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม รวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและ ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ผลดีที่สุดสูงสุดจุดหมายของชีวิต รู้ศาสตร์ที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ รู้จักเลือก วัฒนธรรมที่เหมาะสมมาปรับปรุงใช้ในชีวิตประจำวันและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตอยู่ในสังคม (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2564; พระมหาเฉลิมชัย ฐานสิริ, 2564; วันไชย กิ่งแก้ว, 2564; อุบล วุฒิพรโสภณ, 2564) และ ต้องได้รับการร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

ด้านศีล คือ การพัฒนาความประพฤติทางกายและวาจาที่ดีงาม และมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านสมาธิ คือ การพัฒนาลักษณะของจิตใจให้มีคุณธรรม มีความดีงามในจิตใจ สามารถควบคุมจิตใจของตนเองและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ด้านปัญญา คือ การฝึกฝนอบรมให้เกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต การรู้จักคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง มีความเชื่อที่มีเหตุผล รวมทั้งการนำความรู้มาใช้เพื่อแก้ปัญหาให้กับตนเองและสังคม โดยแนวคิดด้านปัญญานี้สามารถนำมาใช้พัฒนานิสิตตามกรอบบวรลักษณ์ทางความสามารถในการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ ใฝ่คิด และมีโลกทัศน์กว้างไกล

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เชิงทฤษฎี เชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรพัฒนาและส่งเสริมให้นิสิตเกิดความตระหนักในการเรียนรู้ มีความพร้อมและต้องการที่จะได้รับการพัฒนา
2. ควรมีแผนงบประมาณด้านการพัฒนาอาจารย์และนิสิตที่เป็นรูปธรรมชัดเจนและแน่นอน
3. ควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ให้นิสิตมีศักยภาพขีดความสามารถมากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องแล้วเกิดการปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ในแต่ละงบประมาณควรมีการบรรจุแผนการพัฒนา ติดตามประเมินผลการพัฒนาอย่างชัดเจน
2. วางรูปแบบและแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง
3. จัดกิจกรรมหรือโครงการ ที่พัฒนานิสิตในทุกด้านอย่างต่อเนื่องจากการติดตามและประเมินผลจากโครงการเดิม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะนิสิตตามกรอบบวรลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีเชิงพุทธ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพการพัฒนานิสิตอย่างสมบูรณ์แบบ
2. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบพุทธบูรณาการเครือข่ายพหุภาคีในการพัฒนานิสิต
3. ควรศึกษาวิจัยแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการสร้างประสิทธิภาพการพัฒนานิสิต

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ชมภูพันธ์. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในธุรกิจยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรม การศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 148-155.
- กิตติพงษ์ แซ่เจียว. (2564). การจัดการศึกษาของสันตติโศกในโลกดิจิทัล. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 4(1), 374-387.
- ธนวัฒน์ อินทวิ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกสถาบันศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 1-14.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: วี อินเทอร์เน็ต.
- นันทิยา น้อยจันทร์. (2564). การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(1), 1-16.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.
- พระมหากิตติธัญญ์ สุกิตติเมธี. (2564). การวิเคราะห์แนวทางดเว้นจากความเสื่อมในปราชญ์สูตร. *วารสารสห วิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 84-95.
- พระมหากันดินันท์ เสงสกุล. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการ การศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 1-10.
- พระมหาเฉลิมชัย ฐานสิริ. (2564). ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี. *สัมภาษณ์*.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ. (2564). รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ฝ่ายบริหาร. *สัมภาษณ์*.
- พระมหาประจักษ์ พนาลัย และ นิรุทธ์ วัฒนภาส. (2564). การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 4(1), 374-387.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 50.
- พระศรีสุวงศ์ สิริภทฺโท. (2563). บุรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสี่ยงของสังคม. *วารสาร มจร บาลี ศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 6(2), 27-41.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด -19. *วารสารศิลปการ จัดการ*, 4(3), 783-795.
- ไพฑูรย์ ผิดดำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. *วารสารนวัตกรรม การจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 11-18.
- มุลินท์ สิงห์สาครเดชา. (2557). *สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานและการตั้งเป้าหมายที่พยากรณ์ความ ร่วมมือในการทำงานของพนักงาน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ฤทธิพล ไชยบุรี. (2562). การดำรงตนในสังคมด้วยคุณธรรม จริยธรรม. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 21(1), 171-180.
- วันไชย กิ่งแก้ว. (2564). รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ฝ่ายวิชาการ. *สัมภาษณ์*.

- วิชญาภา เมธีวรณัฏฐ์. (2557). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือ ตอนล่าง 2. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี. (2562). รายงานการประเมินตนเองระดับระดับวิทยาลัย. นครปฐม: วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี. เอกสารเย็บเล่ม.
- สุวรรณา เหือน และ บุญมี เณรยอด. (2563). การศึกษาการบริหารงานวิชาการ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านขุนประเทศ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 2(1), 1-12.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- อุบล วุฒิพรโสภณ. (2564). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สัมภาษณ์.
- Sirilamduan, C., Chuaychuny, S., Ruamboon, K. & Srisuk, S. (2021). A Development Web Application for Planning Cultivate Vegetable to Maximize Profits on Nam Kam District, That Phanom, Nakhon Phanom Province, Thailand. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 5(1), 29-35.
- Wetsukum, P. & Phumphongkhochasorn, P. (2021). Developing A Causal Relationship Model in Business Development That Affect the Excellence of Public Business Organizations. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(8), 2667–2671.

ผู้นำองค์กรกับการบริหารจัดการสมัยใหม่
ORGANIZATION LEADER AND MODERN MANAGEMENT

พระครูโกวิทบุญเขต¹, อำนาจ ทาป็น² และพิมพ์พร แสนคำหล้า³
Phrakhru Kowitbunkhet¹, Amnaj Thapin² and Pimphorn Saenkhmla³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดท่านา จังหวัดตาก
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Buddhachinaraj Buddhist College Wat Tana Tak Unit
¹Email: amnajnrms@gmail.com

Received 11 February 2021; Revised 7 March 2021; Accepted 23 March 2021

บทคัดย่อ

องค์กรในปัจจุบัน บริหารจัดการภายใต้ตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานความเป็นสมัยใหม่ ผสมผสานกับสถานะกดดันและความคาดหวังจากผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานตามพันธกิจขององค์กรนั้นๆ เพราะองค์กรในปัจจุบันอยู่ในเวทีการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้นรุนแรงกับสถานการณ์ความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้นำองค์กร (Organization leader) จึงมีบทบาทสำคัญในการประคับประคององค์กรให้อยู่รอดและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย เพราะการเกิดขึ้น ดำรงอยู่และล่มสลายขององค์กร ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกขององค์การพหุวัฒนธรรมล้วนขึ้นอยู่กับผู้นำองค์กรแทบทั้งสิ้น จึงเป็นสิ่งท้าทายความสามารถของผู้นำองค์กรปัจจุบัน ในการเสริมสร้างทักษะและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามบริบทความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยความมุ่งมั่นและความชัดเจนในวิสัยทัศน์ ตามรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่แบบซีอีโอแห่งสหประชาชาติ โดยมีธรรมเป็นเครื่องประกอบ คุณธรรม เทคนาธรรม ปรีชาธรรม นิสสัทธิธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการ ตามหลักการบริหารความเสี่ยง (Risk management)

คำสำคัญ: ผู้นำองค์กร, การบริหารจัดการสมัยใหม่

Abstract

Organization today Managed under modern indicators and benchmarks. Combined with the pressure and expectations from the productivity and operational results of the mission of the organization Because the organization today is in a competitive arena that intensifies the modern situation. Due to changes and advancement in information technology, organizational leaders play an important role in sustaining the organization to survive and leading the organization to its goals. Because of the occurrence Existence and collapse of the organization As well as the progress and well-being of all organs. It depends

on the leader of the organization almost all. It is a challenge for today's corporate leaders. To enhance skills and develop modern management models in accordance with the context of changes and advancement in information technology. With determination and clarity of vision Based on the new millennium's new CEO model of corporate management. With Dharma as an accessory to virtue, to build immunity in management According to the principle of risk management

Keywords: Organization leader, Modern management

บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบัน เป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ (modern organization management) เพราะองค์กรในปัจจุบันถูกกำหนดโดยระบบและกลไกในการบริหารจัดการ และตัวชีวิตในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีผลกับองค์กรนั้น ๆ การจัดการองค์กรในปัจจุบันกับแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการในอดีตอาจจะไม่ได้ผลกับสภาพแวดล้อมขององค์กรในปัจจุบันที่อยู่บนพื้นฐานของการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงเพราะองค์กรในปัจจุบันถูกกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการภายใต้ตัวชีวิตและเกณฑ์มาตรฐานความเป็นสมัยใหม่ กับสภาวะกดดันของผลผลิตและผลลัพธ์จากพันธกิจการดำเนินงาน เพราะองค์กรในปัจจุบันอยู่ในสถานการณ์ความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นสิ่งท้าทายผู้นำองค์กร (Organization leader) ในการเสริมสร้างทักษะและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่ ด้วยความมุ่งมั่นและความชัดเจนในวิสัยทัศน์ตามรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่แบบซีอีโอแห่งสหัสวรรษใหม่ โดยมีธรรมเป็นเครื่องประกอบคุณธรรม เทศนาธรรม ปรีชาธรรม นิสสัตตธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการ ตามหลักการบริหารความเสี่ยง (Risk management) อันเป็นแนวทางของผู้นำในการนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ดังพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) “...แต่แต่ละคนจะต้องสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองให้สมบูรณ์ทั้งด้านงานอาชีพ ทั้งด้านเกียรติคุณความดี และด้านบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลส่วนรวมและชาติบ้านเมือง การสร้างความสำเร็จดังกล่าว จึงต้องอาศัยปัจจัยประกอบพร้อมกันอย่างน้อยสามส่วน ส่วนแรก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำหรับนำมาปฏิบัติงาน ส่วนที่สอง ได้แก่จิตใจที่มีสุขภาพสมบูรณ์ และมีความเข้มแข็งหนักแน่นในเหตุผล ในความสุจริตถูกต้อง ในหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนพื้นฐานที่จะรองรับวิชาความรู้และความคิดอ่านทั้งปวงไว้ให้มั่นคง มิให้หวั่นไหวและผันแปรไปในทางเสื่อมเสียหาย ส่วนที่สาม ได้แก่ ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกลมีหลักเกณฑ์กับทั้งความเฉลียวฉลาดคล่องตัวในการติดต่อประสานงานประสานประโยชน์กับทุกๆ ฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนที่จะส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติภารกิจทุกด้านได้โดยราบรื่นรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ปัจจัยทั้งสามส่วนนี้ เมื่อประกอบพร้อมกันได้ครบถ้วนย่อมบันดาลให้การงานทั้งปวงไม่ว่าเล็ก ใหญ่ ยาก สำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ทุกอย่าง...”

หัวใจผู้นำ

ดวงจิตที่ประกอบด้วยโสมนัส คือ ความดีใจ ความสุขใจ ความปลื้มใจ (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, 2558) ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง ปฏิบัติหน้าที่โดยมีธรรมอันเป็นเครื่องประกอบ คือ คุณธรรม เทศนาธรรม ปรีชาธรรม นิสสัตตธรรม ผู้เขียน อธิบายถึง หัวใจผู้นำตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ได้ดังนี้

1. คุณธรรม ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล หมายถึง จริยธรรม ธรรมคือความประพฤติ หลักในการประพฤติ มีธรรมนำใจและต้องประกอบทั้งคุณธรรมจริยธรรม

2. เทศนาธรรม การชี้แจงให้รู้จักดีรู้จักชั่ว มีการแนะนำตักเตือน

3. ปริยัติธรรม การศึกษาเล่าเรียน หมายถึง 1)ปริยัติสัทธรรม คือ สิ่งที่ฟังศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์ 2)ปฏิบัติสัทธรรม คือ สิ่งที่ฟังปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา 3)ปฏิเวธสัทธรรม คือ ผลที่ฟังบรรลุ ในหลักของสัทธรรม 7 คือ ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ สติ ปัญญา มีการศึกษาหาความรู้ ตั้งตนไว้ในฐานะ

4. นิสสัตตธรรม ไม่ปรากฏในประมวลศัพท์พจนานุกรมพุทธศาสตร์ คงมีอธิบายในพระไตรปิฎกภาษาไทยว่า สภาวะที่มีใช้สัตร์ ผู้เขียน ให้ความหมายถึง ความเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูงส่ง

โดยสรุปแล้ว หัวใจผู้นำ คือ ดวงจิตที่มีใจนำพานั้นเอง ดังพระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้ ว่า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 : 24)

ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า
มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ
ถ้าคนมีใจดี ก็ประพฤติหรือทำตามไปด้วย
เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเขาไป
เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น

จากแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับ “ผู้นำ” จะเห็นคำว่า “ภาวะผู้นำ” หรือ “Leadership” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546) อธิบายคำจำกัดความของภาวะผู้นำ ในลักษณะการผสมคำตามความหมายของคำว่า “ภาวะ” ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง “ความมี” “ความเป็น” กับคำว่า “ผู้นำ” ซึ่งมีความหมายในตัว โดยไม่มีการบัญญัติไว้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (พระธรรมปิฎก, 2540) ให้ความหมายผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีสติปัญญา ความดีงามที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยการประสานช่วยเหลือกันบนพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม

ในบทความนี้ ผู้เขียนขอใช้คำว่า “หัวใจผู้นำ” หรือ “Leader's Heart” ในมุมมองผู้เขียน หมายถึง หัวใจของผู้นำ ซึ่งอธิบายได้ครอบคลุมถึงภาวะผู้นำในการนำองค์กร กำหนดทิศทางองค์กร และกำหนดวิถีชีวิต บทบาทการปฏิบัติงานให้กับคนในองค์กร แสดงถึงหัวใจที่หนักแน่นด้วยการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ ภายใต้ขอบเขตข้อจำกัดและสภาพแวดล้อมขององค์กรในปัจจุบัน โดยประการที่ศาสตร์ (Science) หมายถึงองค์ความรู้ สติปัญญาตามหลักการบริหาร และศิลป์ (Art) หมายถึง วิธีการตามหลักการจัดการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบในพระบรมราโชวาทเบื้องต้น อันเป็นแนวทางของผู้นำในการนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ความรู้ความสามารถทางวิชาการ จิตใจที่มีสุขภาพสมบูรณ์ในคุณงามความดี ความฉลาดรอบรู้ในการประสานความร่วมมือ หัวใจของผู้นำจึงต้องมีความหนักแน่นอยู่กับพันธกิจและเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ เพราะในความเป็นจริงความเท่าเทียมในองค์กรไม่อาจเกิดได้และไม่น่าเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุผลเพียงข้อเดียวเท่านั้น คือ ถ้าเรากำลังจะจม สิ่งที่ต้องรีบดำเนินการไม่ใช่ “เรียกประชุม แต่ต้องมีการ “สั่งการและบังคับบัญชา” เพราะในการทำงานนั้นจะต้องมีผู้นำที่ตัดสินใจเสมอ และประยุกต์รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ตามแบบชีอีโอแห่งสหัสวรรษใหม่ (Peter F. Drucker, โดย กณลา สุขพานิช ขันทดราบ, 2546)

1. การปกครองที่เปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับ “บริษัทภิบาล” ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า องค์กรในภาพรวมทั้งองคัพพ “องค์กรภิบาล” ล้มเลิกระบบอุปถัมภ์ สร้างระบบคุณธรรม “ธรรมภิบาล” ให้เกิดขึ้น

โดยเฉพาะทรัพยากรการบริหาร 4 M (คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ) ภายใต้ข้อจำกัดและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรในปัจจุบัน เพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

2. แนวทางใหม่สู่สารสนเทศ “ข้อมูลใหม่จะสร้างโฉมหน้าใหม่แก่ธุรกิจ แต่ในปัจจุบันเกือบไม่มีข้อมูลอะไรเลย” ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า การเปิดใจ (Open mind) บริบทหนึ่งของการยอมรับความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันยุค ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก เพื่อไม่ให้เสียโอกาส สามารถรับรู้สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร หรือการแสวงหา “ข้อมูลนำเข้า” อันเป็นแนวทางหนึ่งในการเข้าถึงการพัฒนาและการสร้างองค์ความรู้ เพื่อใช้สร้างนวัตกรรมการทำงานรูปแบบใหม่ ๆ

3. ระบบการบังคับบัญชาสั่งการและการควบคุม “เมื่อใดควรบังคับบัญชา เมื่อใดควรขอความร่วมมือ” ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า “พระเดชพระคุณ” เมื่อใดควรบังคับบัญชา หมายถึง การใช้พระเดช และเมื่อใดควรขอความร่วมมือ หมายถึง การใช้พระคุณ จะสร้างความสวยงามให้เกิดขึ้นกับบทบาทของผู้ผู้นำได้เป็นอย่างดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการทำงานในปัจจุบันใช้รูปแบบการบูรณาการความร่วมมือกันแบบสหวิทยาการทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์กรหรือองค์กรภายนอก

4. ความรุ่งเรืองของแรงงานเปรี๊ยะปัญญา “การฝึกสอนให้ผู้คนรู้จักทำงานให้ได้ในระยะเวลาชั่วข้ามคืน แรงงานที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะการได้เปรียบทางการแข่งขันด้านองค์ความรู้มันไม่เพียงพอ” ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ทั้งที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและให้โอกาสทำในสิ่งที่สนใจ เพื่อจะได้นำมาประยุกต์และสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้น สามารถสร้าง “ผลผลิต” ที่เป็นประโยชน์ขึ้นมาได้

5. การรวมตัวกัน “ผลลัพธ์” คืออะไร ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า ผู้นำประสานสามัคคี ที่คอยปลุกใจ แสดงออกให้เห็นถึงจุดยืน ความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรและสร้างความตระหนักร่วมกันในการนำพาองค์กรให้อยู่รอดและไปสู่เป้าหมาย คอยให้สัญญาณอยู่เสมอว่าเมื่อไร “เดินหน้า” เมื่อไร “ถอยหลัง” ด้วยการใช้ศิลปะทางการจัดการทำตัวเป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้นำองค์กรกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ ต้องประกอบด้วยหัวใจที่มีความมุ่งมั่น คือ มีดวงจิตที่มีใจนำพา ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ มีธรรมอันเป็นเครื่องประกอบ คือ คุณธรรม เทศนาธรรม ปรีชาธรรม นิสสัตตธรรม ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ และประยุกต์รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ตามแบบชีโอโอแห่งสหประชาชาติ ของ Peter F. Drucker บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล พัฒนาระบบการทำงานควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กรแบบสหวิทยาการ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ และเป็นศูนย์กลางสมานสามัคคี ในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

สร้างภูมิคุ้มกัน

ผู้นำองค์กรที่ไม่มีการสร้างภูมิคุ้มกัน บริหารจัดการอยู่บนพื้นฐานของความประมาท เป็นมหันตภัยที่จะส่งผลร้ายต่อองค์กร และอาจจะส่งผลต่อผู้นำองค์กรโดยตรง ภายใต้สถานการณ์และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน เพราะในความเป็นจริงไม่สามารถรับรู้ได้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรกับองค์กร หากองค์กรยังอยู่ในระบบการสั่งการและการบังคับบัญชา ตามหลักโลกธรรม 8 ที่เป็นสังขธรรมคู่โลกทุกยุคทุกสมัย แม้กระทั่งองค์กรสมัยใหม่ อันประกอบด้วย 1)ลาภ 2)อลาภ 3)ยส 4)อยส 5)นิันทา 6)ปลั่งสา 7)สุข 8)ทุกข์ โดยสรุปแล้ว ลาภ ยส ปลั่งสา (สรรเสริญ) สุข คือ อิฏฐารมณ์ สิ่งที่น่ายินดี สิ่งที่น่าปรารถนา ส่วน อลาภ อยส นิันทา ทุกข์ คือ อนิฏฐารมณ์ สิ่งที่ไม่น่ายินดี สิ่งที่ไม่ปรารถนา (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 2558)

ภูมิคุ้มกัน จึงเป็นเกราะป้องกันไม่ให้ “อนิฏฐารมณ์” เกิดขึ้น เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งระบบ และอาจจะทำให้ “อิฏฐารมณ์” เกิดขึ้นกับองค์กรโดยภาพรวมได้เช่นกัน การสร้างภูมิคุ้มกันจึงเป็นสิ่งที่

สำคัญยิ่งที่ผู้นำนองค์กรควรให้ความตระหนักกับการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ ซึ่งหมายถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นนั่นเอง

จากแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับ “ภูมิคุ้มกัน” จะเห็นคำว่า “การจัดการความเสี่ยง” หรือ “Risk management” ซึ่งมีความหมายลักษณะเดียวกันกับ “การสร้างภูมิคุ้มกัน” โดยใช้กระบวนการบริหารความเสี่ยง (Risk management process) เพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงเกิดขึ้นจากสองปัจจัยหลักนี้ (เจริญ เจริญวาลย์, 2550)

1. ความเสี่ยงประการแรก คือ สิ่งที่ย่ออยู่ในตัวท่านเอง ความสามารถในการใช้ดุลพินิจที่ถูกต้อง การตัดสินใจภายใต้ความเชื่อมั่นในตนเอง ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า “ดุลพินิจ” คือ “การชั่งน้ำหนัก” บนพื้นฐานของเหตุผลและศาสตร์ หมายถึง องค์ความรู้ ข้อมูล (information) ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อผลของการตัดสินใจนั้นๆ เพราะอำนาจการตัดสินใจของผู้นำเป็นต้นเหตุสำคัญของความเสี่ยงขององค์กร

2. ปัจจัยเสี่ยงจากอิทธิพลภายในและอิทธิพลภายนอกองค์กร ปัจจัยเสี่ยงจากอิทธิพลภายใน ได้แก่ ความเสี่ยงในการดำเนินงาน ความเสี่ยงในเรื่องของความซื่อตรง ความเสี่ยงในการมอบอำนาจ ความเสี่ยงทางการเงิน ปัจจัยเสี่ยงจากอิทธิพลภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความต้องการทางตลาด สภาพการแข่งขัน ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า ปัจจัยเสี่ยงจากอิทธิพลภายในและอิทธิพลภายนอกองค์กร เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้กับองค์กรที่อยู่ภายใต้ของสภาพแวดล้อม เพราะองค์กรในปัจจุบันเป็นองค์กรระบบเปิด (Open system) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม โดยประการที่ อิทธิพลภายใน หมายถึง สภาพแวดล้อมภายใน อิทธิพลภายนอก หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอก ถึงแม้ว่าตามหลักการบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมภายในเป็นสิ่งที่องค์กรสามารถควบคุมได้ และสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นสิ่งที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ แต่องค์กรในปัจจุบันลักษณะความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ โดยหลักการของความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในวังวนของความรัก โลภ โกรธ หลง สามารถทำทุกอย่างได้หากไม่ได้ตั้งใจปรารถนา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีล้วนมีผลประโยชน์เป็นที่ตั้งสำคัญ ในลักษณะนี้จึงไม่สามารถควบคุมได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำนองค์กรควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง

ในบทความนี้ “การบริหารความเสี่ยง” หมายถึง การจัดการความเสี่ยงตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง (Risk management process) การทบทวน/ค้นหาความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง และการควบคุมความเสี่ยง ส่วน “การสร้างภูมิคุ้มกัน” หมายถึง แนวทางในการป้องกันด้วยการกำหนดกลยุทธ์และสร้างระบบกลไกที่มีประสิทธิภาพ ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าองค์กรสมัยใหม่ที่ประสบความสำเร็จ หรือสามารถยืนหยัดอยู่ได้ในปัจจุบัน ล้วนมีผลสืบเนื่องมาจากระบบกลไกการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยการกำกับจากผู้นำนองค์กรแทบทั้งสิ้น ผู้นำนองค์กรสมัยใหม่จึงควรสร้างภูมิคุ้มกันบนพื้นฐานการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการพัฒนารูปแบบการทำงาน จากวิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้นำนองค์กร ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ โดยมีค่านิยมพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรโดย Richard L. Daft (พิชาภ พันธ์แพ, 2555)

1. สัญลักษณ์ อันเป็นเครื่องหมาย หรือการกระทำที่สื่อความหมายขององค์กร ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า การที่ผู้นำนพัฒนาหรือสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกับบุคลากรแล้วหยิบยกขึ้นเป็นสัญลักษณ์ อันเป็นเครื่องหมายสำคัญในการพัฒนาองค์กรไปข้างหน้าในลักษณะของหุ้นส่วนแห่งการพัฒนา (Development partner)

2. เรื่องราว เป็นเหตุการณ์จริงที่ประทับใจและเป็นเรื่องเล่าจากบุคลากรขององค์กร ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า สตอรี่ที่เป็นภาพจำประทับใจของใครหลาย ๆ คน ล้วนแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แทบทั้งสิ้น

ไม่เกิดจากอามิสผลตอบแทนรางวัลสิ่งของตามผลของการปฏิบัติงาน ก็เกิดจากได้การปฏิบัติที่ดีทั้งทางกาย วาจา และทางใจ จากผู้นำองค์กร

3. วีรบุรุษ บุคคลผู้อุทิศตนแก่องค์กร ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ จากการอุทิศตนและการปฏิบัติตอบแทนของผู้นำองค์กร ด้วยความมุ่งมั่นพัฒนา เสียสละร่างกาย แรงใจ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน เห็นประโยชน์ขององค์กรส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ก็จะทำให้ผู้นำองค์กรครองใจบุคลากรไปได้ยาวนานแสนนาน

4. คำขวัญ ค่านิยมหลักขององค์กร ในที่นี้ผู้เขียน สรุปได้ว่า เป็นพันธกิจหลักในการดำเนินงานขององค์กรให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ เปรียบเสมือนกับภาระงานที่ผู้นำองค์กรคอยกำกับส่งเสริมให้บุคลากรดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานนั้น ๆ

5. พิธีการ กิจกรรมพิเศษที่เป็นประโยชน์แก่บุคลากรขององค์กร ทุก ๆ การกระทำล้วนต้องใช้ร่างกาย และแรงใจในการผลิตผลงานแทบทั้งสิ้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานย่อมเกิดขึ้นจากการกระตุ้นของระบบการทำงาน ในรูปแบบของการประเมิน มีการให้รางวัล มีการลงโทษ เพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญในระบบการประเมิน อันเป็นแนวทางสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพแก่องค์กรและผู้นำองค์กร

ผู้นำองค์กรกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ ต้องจัดการความเสี่ยง ตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง (Risk management process) และสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการ ด้วยการกำหนดกลยุทธ์และสร้างระบบกลไกการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงเกิดขึ้น จากการบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการแนวราบ ให้อำนาจผู้นำองค์กรในการตัดสินใจ ความเสี่ยงภายในจากการดำเนินงาน ความเสี่ยงภายนอกจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม บนพื้นฐานของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตามแนวคิดของเจริญ เจษฎาวัลย์ สร้างวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ที่มีสัญลักษณ์แห่งหุ้นส่วนของการพัฒนา (Development partner) ที่มีภาพจำ “สตอรี่” ร่วมกัน ในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างค่านิยมหลักในการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของธรรมาภิบาล ตามแนวคิดของ Richard L. Daft

สรุป

องค์กรที่สามารถพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่และประสบความสำเร็จในปัจจุบัน จุดเปลี่ยนสำคัญ คือ ผู้นำองค์กร

ผู้นำองค์กร (Organization leader) ที่มีหัวใจที่มุ่งมั่น มีดวงจิตที่มีใจน้าพา มีธรรมเป็นเครื่องประกอบ คือ คุณธรรม เทคนาธรรม ปรีชาธรรม นิสสัตธรรม เปิดใจ (Open mind) เข้าใจต่อสถานการณ์ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ดังพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ว่า “การสร้างความสำเร็จ ต้องอาศัยปัจจัยประกอบพร้อมกันอย่างน้อยสามส่วน ส่วนแรก ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ส่วนที่สอง ได้แก่ จิตใจที่มีสุขภาพสมบูรณ์ และมีความเข้มแข็งหนักแน่นในเหตุผล ในความสุจริต ถูกต้อง ในหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่วนที่สาม ได้แก่ ความรอบรู้และความคิดอ่านที่กว้างไกลมีหลักเกณฑ์กับทั้งความเฉลียวฉลาดคล่องตัวในการติดต่อประสานงานประสานประโยชน์กับทุก ๆ ฝ่าย”

สร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการ ตามกระบวนการบริหารความเสี่ยง (Risk management process) ด้วยการกำหนดกลยุทธ์และสร้างระบบกลไกการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นเกราะคุ้มกันไปกับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ป้องกันความเสี่ยงเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร สร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของคณาพพทั้งหมดในองค์กร ให้เกิดความตระหนัก ในการทบทวน/ค้นหาความเสี่ยง นำผลจากการทบทวน/ค้นหา มาประเมินระดับความเสี่ยง

และควบคุมความเสี่ยงไม่ให้เกิดขึ้น หรือส่งผลกระทบน้อยที่สุด ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เจริญ เจษฎาวัลย์. (2550). *การบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพอดี้จำกัด
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระธรรมปิฎก. (2540). *ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พิชาภพ พันธุ์แพ. (2555). *ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Prtter F. Drucker. โดย กนลา สุขพานิช ชันทปราบ. (2546). *การบริหารการจัดการสังคมแห่งอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.อาร์.บิซิเนส เพรช จำกัด.

COVID-2019: โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนา
COVID-2019: OPPORTUNITIES AND METHODS FOR SELF- DEVELOPMENT IN ACCORDANCE
WITH BUDDHISM.

พระครูสุภัทรวชิรานุกุล¹ และ เยื้อง ปั่นแห่งเพชร
Phrakrusuphatvajiranukul¹ and Yueng Pannengpetch
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus
¹Email : Bigjod3458@gmail.com

Received 4 May 2021; Revised 11 July 2021; Accepted 20 August 2021

บทคัดย่อ

COVID-2019 : เป็นภัยคุกคามร้ายต่อมวลมนุษยชาติที่เป็นอันตรายถึงชีวิตหากตั้งอยู่ในความประมาทในการดำเนินชีวิตอย่างมาก แม้ว่าจะทางกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขระบุวิธีป้องกัน COVID-2019 : ว่า การใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือหรือเช็ดด้วยแอลกอฮอล์ ไม่อยู่ใกล้ผู้ป่วยที่ไอ จาม หลีกเลี่ยงการอยู่ในสถานที่แออัด งดเดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยง ไม่นำมือมาสัมผัสตา จมูก ปาก ไม่ใช้สิ่งของร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น แต่ก็ยังมีการระบาดของโรคดังกล่าวอย่างมาก ถึงอย่างไรก็ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นโอกาสของชาวพุทธที่สามารถจะพัฒนาตนเองได้ในสถานการณ์ดังกล่าว ได้แก่ 1.การดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท (อปปมาเทน สัมปาเทถ) 2.การอาศัยอยู่ในพื้นที่สมควร (ปฏิรูปเทสวาสะ) 3.การใช้ทรัพยากรให้น้อยลง (กฎธรรมนิยาม) 4.การหลีกเลี่ยงเพื่อค้นหาตนเอง (ปฏิสฺสลาณ) และ 5.การรักษาความสะอาด (สุจริตธรรม) แนวคิดทั้ง 5 ประการดังกล่าวสามารถลดการเชื้อโรคระบาด COVID-2019 : ไม่ให้แพร่กระจายไปยังผู้อื่นและก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : วิธีการพัฒนาตนเอง, พระพุทธศาสนา.

Abstract

COVID-2019 is a great threat to humankind, which brings deadly harmful for one who lives negligence in life. Although the Department of Disease Control and the Ministry of Public Health state the ways to prevent COVID-2019: by wearing a face mask, wash hands or wipe with alcohol sterilization, stay out of close contact with people who cough, sneeze, and avoid being in crowded places, refrain from traveling to vulnerable areas, do not touch eyes, nose, mouth, do not share things with others, etc., there are still many outbreaks of such disease. However, according to the Buddhist viewpoint, it is an opportunity for Buddhists to be able to develop themselves in such situations as follows: 1. Existence without negligence (Appamāda-Sampadā). 2. Living in a suitable area (Patirūpadesavāsa). 3. Less resource usage (Dhamma-

niyāma) 4. Escaping to find oneself (Patisalāna) and 5. Maintaining cleanliness (Sucarita). These five concepts can reduce the spread of the COVID-2019 epidemic to others and contributing to the self-development method in accordance with Buddhism.

Keywords: COVID-2019, Self-development Method, Buddhism.

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการระบาดในวงกว้างในสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 เป็นต้นมาโดยเริ่มจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ จนถึงปัจจุบันทำให้พบผู้ป่วยยืนยันมากกว่า 70,000 ราย และเสียชีวิตมากกว่า 2,000 รายการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มต้นที่ประเทศจีน ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2562 ต่อมาได้พบผู้ป่วยยืนยันในหลายประเทศทั่วโลก จำนวนผู้ป่วยยืนยันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ฮองกง มาเก๊า ไต้หวัน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และญี่ปุ่นพบอัตราการเสียชีวิตจากโรคประมาณร้อยละ 2 ซึ่งร้อยละ 26.4 ของผู้เสียชีวิตเป็นผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัวมีโอกาสเสี่ยงที่จะเสียชีวิตเพิ่มขึ้น โดยผู้ที่เป็นโรคหัวใจมีอัตราการเสียชีวิตมากที่สุดร้อยละ 10.5 รองลงมาคือ โรคเบาหวาน (ร้อยละ 7.3) และ โรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง (ร้อยละ 6.3) (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2564) ขณะนี้มีหลักฐานการติดต่อจากคนสู่คน และพบมีการระบาดภายในประเทศ (local transmission) เพิ่มขึ้นหลายพื้นที่ ณ วันที่ 12 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคระบาดที่เข้าได้ภาวะระบาดครั้งใหญ่ (Pandemic) กระจายไปหลายส่วนของโลก และแนะนำให้ทุกประเทศเร่งรัดการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคนี้ (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2563) ทำให้รัฐบาลออกมาตรการในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น สถานบ้านกึ่งผับ สถานบริการ และสปา ฯลฯ ทั้งการปิดช่องทางการเข้าสู่ราชอาณาจักร รวมทั้งห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือการทำกิจกรรมในสถานที่แออัด อีกทั้งห้ามบุคคลใดที่ทั่วประเทศออกนอกเคสสถาน (เคอร์ฟิว) ระหว่างเวลา 22.00 - 04.00 น. แม้สถานการณ์ต่างๆ คลี่คลายได้ช่วงหนึ่งแต่กลับมาระบาดอีกครั้งระลอกใหม่ทำให้ กรมควบคุมโรค ได้เสนอปรับมาตรการควบคุมโรคให้เหมาะสมใน 4 มาตรการ คือ 1.การค้นหาผู้ติดเชื้อดูแลรักษา แยกกัก และควบคุมโรค 2.การจัดการเตียง มีการกักตัวดูแลรักษาที่บ้าน 3.มาตรการวัคซีน โดยจัดวัคซีนบูสเตอร์โดสให้บุคลากรทางการแพทย์ด่านหน้า เพื่อให้ภูมิคุ้มกันสูงขึ้นป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ชนิดกลายพันธุ์ เพื่อลดอัตราการป่วยรุนแรงและเสียชีวิต และ 4.มาตรการทางสังคมและองค์กรก่อนเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2564) และมีประกาศหลายฉบับอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม สถานบันเทิง เป็นต้น ซึ่งโดยใจความสำคัญของการใช้มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวย่อมมีเหตุผลที่ต้องการลดการแพร่ของโรคระบาดจนเป็นที่มาของคำว่า Work from Home ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชนสถาบันการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม และองค์กรอื่น ๆ จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่ก่อนที่หน่วยงานรัฐจะมีมาตรการเยียวยาต่อไป

ผลกระทบดังกล่าวแม้ว่าจะส่งผลไปยังกิจกรรมต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมไปถึงกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรมจำเป็นต้องงดไปโดยปริยาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แนวคิดทางพระพุทธศาสนา มองว่า การอยู่กับบ้านหรือการทำงานทางระบบออนไลน์มีถือได้ว่าเป็นโอกาสอย่างมหาศาลที่ชาวพุทธควรตระหนักและให้ความสำคัญในการพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น การพัฒนาตนเองหรือการฝึกฝนตนถือว่าเป็นหลักของบัณฑิตผู้ฉลาดมีปัญญาในโลกนี้ก็ต้องฝึกฝนตนเองเพื่อความเจริญก้าวหน้าด้วยคุณธรรมต่างๆดังที่พระพุทธศาสนาใช้ หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาตนตามแบบโลกียะคือ ภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนาสีลภาวนาจิตต ภาวนาและปัญญาภาวนาและหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาตนตาม

แบบโลกุตระคืออภาวา 2 ได้แก่ การเจริญการฝึกอบรมการทำให้เกิดให้มีขึ้นได้แก่สมถอภาวา คือ การฝึกอบรมจิต ให้เกิดความสงบหรือการฝึกสมาธิ และวิปัสสนาอภาวา คือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริงหรือการเจริญปัญญาเรียกว่ากรรมฐานหลักการพัฒนาตนทั้งสองอย่างนี้เพื่อ จะนำตนไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า คันถะระ หมายถึง ฐานะฝ่ายคัมภีร์หรือกิจด้านการเล่าเรียนการศึกษาจากคัมภีร์ พระไตรปิฎก ตำรา ทางพระพุทธศาสนาตลอดถึงการแสวงหาความรู้ต่างวิปัสสนาธุระ หมายถึงฐานะฝ่ายเจริญวิปัสสนาหรือกิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญกรรมฐานซึ่งเรียกรวมเข้าไว้ด้วยโดยฐานมีวิปัสสนาเป็นส่วนสำคัญอย่างมาก (จิตติมา สุนทรธรรมาและพระมหามิตร ฐิตปัญโญ, 2563) ดังนั้นชาวพุทธในสังคมไทยแม้ว่าจะไม่สามารถสร้างเงินในการดำรงชีวิตได้มากนักในยุคนี้แต่หากปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ก็จะสามารถร่ำรวยได้ด้วยการสร้างบุญกุศลและปัญญาให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป เพราะได้กลับมานั่งทบทวนกิจกรรมในชีวิตตามความเป็นจริงในมิติทางจิตวิญญาณที่มีได้ปะปนไปด้วยมิติทางสังคมและทางเศรษฐกิจใด ๆ อีกทั้ง ยังเห็นว่าการที่ประเทศไทยมีประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาจำนวนมากทำให้เห็นโอกาสและช่องทางการพัฒนาตนเองที่สามารถรับมือสถานการณ์โรคระบาดในปัจจุบันได้ก็ด้วยความหวังที่จะให้ชาวพุทธสามารถพบปะผู้คนได้น้อยลง มีความสงบกาย วาจาและสิ่งแวดล้อมได้ดี อยู่กับตนเองได้มากขึ้น ปลีกวิเวกในการค้นหาเป้าหมายของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง และการใช้ทรัพยากรการดำรงชีวิตให้น้อยลงก็เป็นเหตุผลอย่างดีที่สามารถลดการรับและแพร่เชื้อได้ในที่สุดด้วยไม่ประมาทอันเป็นยอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงที่มาของแนวคิดโอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่จะได้นำเสนอต่อไป

แนวคิดการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีความเชื่ออย่างยิ่งว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองไปสู่จุดสูงสุดในความเป็นมนุษย์ ผู้ประเสริฐได้หลากหลายวิธี พระพุทธองค์จึงทรงมีความคำสอนมากมายที่สอดคล้องกับอุปนิสัยของบุคคลนั้น ๆ ให้ได้รับการคัดเลือกหรือตรึงตรองตามด้วยความชอบแนวทางของตนเอง หากย้อนกลับไปในยุคพุทธกาลแล้วจะพบกับความน่าสนใจตัวอย่างของผู้ที่ฝึกตนหรือพัฒนาตน เช่น พระสงฆ์รูปเพียงพึงธรรมก็บรรลุอรหัตผล บางรูปพิจารณาซากศพก็บรรลุ บางรูปเดินจงกรมก็บรรลุ บางรูปเห็นเพียงการเปลี่ยนของสังขารก็บรรลุ เป็นต้น กรณีศึกษาที่กล่าวเป็นเพียงผลของพัฒนาตนเองได้ดีซึ่งจะใช้วิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับพิจารณาด้วยสติปัญญาของตนเอง เมื่อสามารถพัฒนาตนเองได้แล้วก็นำไปสู่กระบวนการพัฒนาสังคมต่อไป เพราะคำว่า การพัฒนา คือ การทำสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เจริญงอกงามโดยมีระดับในการพัฒนา 2 ระดับ คือ ในระดับส่วนรวมและในระดับส่วนตัวการพัฒนาในระดับส่วนตัวนั้นต้องอาศัยการพึ่งตนเองเป็นสำคัญพระพุทธศาสนาได้วางหลักในการพัฒนา คือ ในระดับประเทศใช้หลักปฏิรูปทะเลส่วนการพัฒนาในระดับส่วนตัวใช้หลักอัตตสัมมาปณิธิ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2539) แต่ถึงอย่างไรก็ตามไม่ว่าชาวพุทธจะพัฒนาสังคมให้เกิดความสุข ความเจริญเท่าไรแต่พระพุทธองค์ทรงยกย่องผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองดังธรรมภาษิตความว่า “*ทณฺโต เสฏฺฐมฺหุสฺเสสฺ*” แปลว่า บรรดาคนผู้ฝึกตนได้แล้วเป็นผู้ประเสริฐ” (ขุ.ธ. (บาลี) 25/321/72) หรือ “*อิตฺตา ทิ อิตฺตโน นาโถ โโก ทิ นาโถ ปโร สียา อิตฺตนา ทิ สุตฺตเนนะ นาถํ ลภติ ทูลลภํ*” แปลว่า ตนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่น ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคล มีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้ยาก (ขุ.ธ. (บาลี) 25/160/45) แต่ทั้งหมดทรงยกย่องมากที่สุด ก็คือ ผู้ที่มี “*วิชาจรณสัมปັນโน โส เสฏฺฐมฺหุสฺเสสฺ*” แปลว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ(ความประพฤติ) เป็นผู้ประเสริฐในหมู่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (ส.นิ. (บาลี) 16/245/269) ประเด็นเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า คำว่า การฝึกตนหรือการพัฒนาเป็นสิ่งเดียวกัน คือ ยกระดับคุณความดี ศักยภาพ ทักษะและความเชี่ยวชาญของตนเองให้มีมากขึ้นเจริญขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามวิธีการพัฒนาตนเองตาม

แนวคิดทางพระพุทธที่เห็นว่าเป็นความสอดคล้องกับเป็นรูปธรรมที่นักวิจัย นักวิชาการนำมาอธิบายบนฐานของการชี้แนะให้กับชาวพุทธได้นำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมได้มากขึ้นเรียกว่า “หลักภาวนาธรรม” หรือ ภาวนา 4 แม้ว่าจะมีหลักพุทธธรรมแต่ผู้มุ่งสู่การอธิบายไว้เฉพาะหลักนี้เท่านั้นเพราะเห็นว่า สามารถมองเห็นกรอบคิดทางพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนประกอบด้วย 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545) ได้แก่

1) กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพราะฉะนั้น โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาในประเด็นนี้สามารถปฏิบัติได้ด้วยหลักทางไกลจากผู้อื่นให้มากขึ้นด้วยการทำงานที่บ้าน การกักตัวอยู่ที่บ้าน เว้นระยะห่างสังคมให้มากขึ้นเพื่อลดการติดเชื้อโรคดังกล่าว

2) สีลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาประเด็นนี้ที่เป็นรักษาระเบียบ กฎหมายของทางราชการอย่างเคร่งครัดและข้ออนุญาติที่สามารถกระทำได้ก็สามารถลดการติดเชื้อโรคดังกล่าวได้

3) จิตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น ซึ่งโอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาในประเด็นนี้ก็ด้วยความสามารถในการรักษาความสงบจากผู้คนได้มากขึ้นจึงเป็นปัจจัยในการฝึกอบรมจิตใจของตนเองได้มากขึ้นและเป็นที่มาของคุณธรรมทั้งหลาย

4) ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ซึ่งโอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาในประเด็นนี้ก็เพราะความสามารถในการมีเวลาเพื่อการพิจารณาความจริงของชีวิตพิจารณาเป้าหมายที่แท้จริงได้มากขึ้นและพิจารณาเพื่อลดความต้องการในฐานะเป็นมนุษย์ที่ได้รับผลกระทบเช่นกันกับผู้อื่นๆ แต่ชาวพุทธมีคำสอนต่างๆ ที่สามารถนำมาเสริมสร้างปัญญาของตนเองให้เพิ่มขึ้นได้

ดังนั้น หลักภาวนา 4 จึงเป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่าให้แก่ชาวพุทธอย่างมาก พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนจึงเชิดชูบุคคลผู้มีภาวนาแล้วว่าเป็นบุคคลสูงสุด เป็นผู้ควรค่าแก่การบูชา ซึ่งยกย่องเช่นนั้นเกิดจากคุณของภาวนา 4 ที่เป็นผลของการฝึกตนนั่นเอง (ขุ.ธ (ไทย) 25/106/63) และเมื่อชาวพุทธได้พัฒนาตนเองอย่างสูงสุดได้แล้วก็เปลี่ยนเป็นคำว่า ภาวนา 4 เป็น ภาวิต 4 ที่แสดงถึงการพัฒนาตนเองได้แล้วประกอบด้วย 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ได้แก่

1. ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว (= มีกายภาวนา) คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี เริ่มแต่รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น เป็นต้น อย่างมีสติ ความเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญาบริโศกปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยี อย่างฉลาด ได้ผลตรงเต็มตามคุณค่า ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือความสงบอันเป็นที่มาของสมรรถนะของอายตนะมากขึ้น อีกทั้งลดการเบียดเบียนการใช้ทรัพยากรให้น้อยลงไปอันเป็นหนทางการพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งทางพระพุทธศาสนา

2. ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว (= มีศีลภาวนา) คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเวรภัย ตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีพที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์ และส่งเสริมสันติสุข ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือ ความสุขของตนเองในปัจจุบันที่ไม่ต้องโทษภัยจากการ

ละเมิดกฎหมายบ้านเมือง อีกทั้งลดความขัดแย้งในทางสังคมได้มากขึ้น และลดการทำงานที่ปราศจากโทษได้อันเป็นหนทางการพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งทางพระพุทธศาสนา

3. ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว (= มีจิตภาวนา) คือ มีจิตในที่ฝึกอบรมดีแล้วสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทร มีมุทิตา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง มีความเพียรพยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจที่ร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เปี๊ยะยิ้ม ผ่องใส และสงบ เป็นสุข ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือ สามารถลดผลกระทบความรุนแรงทางจิตใจที่มีผลมาจากผู้อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้วยคำพูด หรือกิริยาท่าทางก็ตาม

4. ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว (= มีปัญญาภาวนา) คือ รู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิต เป็นอิสระไร้ทุกข์ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือ การได้พัฒนาปัญญาที่เกิดจากความสงบนั่นเอง เพราะตัวปัญญามักจะค้นพบได้ในช่วงที่มีความสงบกาย สงบใจ และสงบจากกิเลสตัณหา

เพราะฉะนั้น แนวคิดการพัฒนาตนตามแนวทางพุทธศาสตร์เป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี หรือการมีดุลยภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคล กับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำ ตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ (พีรพัฒน์ พันศิริ, ศานติกร พินยงค์, ออนไลน์) ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นคำว่า ภาวนา สิกขา วัฒนาหรือคำอื่นๆ สามารถใช้แทนในการพัฒนาตนเองได้ทั้งหมดแต่หลักการพัฒนาตนเองตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ยังคงมุ่งให้คุณค่าไปที่ความสมบูรณ์ของพัฒนาตนเองให้เกิดความยั่งยืนในมิติความพร้อมทุกๆ ส่วนของการพัฒนาตนเองทั้งทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญาไปพร้อมๆ กันให้เกิดเป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ด้วยตนเอง

โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นการมองบริบทเชิงสถานการณ์ที่บ่งบอกว่า ชาวพุทธสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาไม่เลือกว่า จะเป็นสถานที่ใด เวลาใด หรือโอกาสใดก็ตามก็สามารถจะพัฒนาตนเองได้ที่น่าไปสู่ความพร้อม ความบริบูรณ์ในการดำรงชีวิตในยุคการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่สามารถป้องกันและรักษาดูแลตนเองให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและดำรงอยู่เพื่อการกระทำคุณงามความดีต่อไป ซึ่งประเด็นที่น่าเสนอไว้เพราะมองเห็นว่า ประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาตนเองและนำไปสู่กระบวนการสร้างความพร้อมในการรับมือต่อสถานการณ์อันตรายได้อย่างดีที่สุด ดังต่อไปนี้

การพัฒนาตนเองประการที่ 1 การดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าได้ทรงสอน เรื่องความไม่ประมาท ในกุสัลธรรมทั้งหลายเป็นธรรมมีอุปการะมาก ความไม่ประมาทในการทำบุญ ความไม่ประมาทในชีวิต ไม่ประมาทในวัย ไม่ประมาทในความไม่เจ็บป่วย ไม่ประมาทในเรื่องโน้น ไม่ประมาทในเรื่องนี้ ในเรื่องนี้ เป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างมีสติอยู่เสมอ (สุภีร์ ทุมทอง, 2559) นอกจากนี้ ใน พุทธศาสนสุภาษิต ธรรมศึกษาชั้นตรีหมวดที่ 10 มีการกล่าวถึง ความไม่ประมาทเป็นจำนวนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เช่น “ความไม่ประมาท เป็นทางไม่ตาย” “ผู้ไม่ประมาท ย่อมไม่ตาย” “ปราชัญญ่อมรักษาความไม่ประมาทไว้ เหมือนทรัพย์ประเสริฐสุด” “บัณฑิตย่อมสรรเสริญความไม่ประมาท” “บัณฑิตย่อมบันเทิงในความไม่ประมาท” ท่านทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2477) ท่าน ว.วชิรเมธี

ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย (ออนไลน์) กล่าวว่า รู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา เต็มความตั้งใจลงไปในทุกเรื่องสิ่งที่กำลังกระทำ นั่นแหละคือการมีสติ และการมีสติก็คือการตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ซึ่ง“ความไม่ประมาท” เป็นหลักธรรมระดับหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา ก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์ได้ตรัสปัจฉิมโอวาทว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงตั้งอยู่ในความไม่ประมาท” ดังนั้น ไม่ว่าจะเรื่องของเวลา ในวัยของตนเอง ในการทำงานหรือปฏิบัติใด ๆ หรือแม้ว่าการปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ก็ไม่ควรที่จะประมาทใด ๆ ดังนั้น ยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กำลังระบาดอย่างหนักอันส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตอย่างมากในฐานะชาวพุทธก็ไม่ควรที่ประมาทในการดำเนินชีวิตว่า ตนเองยังหนุ่มยังสาว อายุยังน้อย ตนเองทำบุญไว้มากแล้ว ตนเองจะไม่รับได้เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างแน่นอน หรือตนเองมีเงินเก็บจำนวนมาก หรือมีयरักษาแล้วก็ดำเนินชีวิตด้วยความประมาทโดยเข้าไปในพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น ความคิดเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นความคิดในเชิงความประมาททั้งสิ้นที่จะนำไปสู่ความตายในที่สุด เพราะฉะนั้น ในฐานะชาวพุทธที่มีคำสั่งสอนเรื่องความประมาทที่หน่วยงานรัฐได้เตือนไว้อย่างสอดคล้องกับแนวทางพระพุทธศาสนาก็ควรปฏิบัติตามคำแนะนำของทางรัฐบาลเพื่อลดปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นอีกทั้งยังได้ปฏิบัติคำสั่งเสียของพระพุทธองค์ก่อนที่จะดับขันธปรินิพพานว่า “จงรักษาความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” จึงได้ชื่อว่า การพัฒนาตนเองอย่างดีที่สุด

การพัฒนาตนเองประการที่ 2 การเลือกอาศัยอยู่ในพื้นที่สมควร (ปฏิรูปเทสวาสะ) ที่มีนัยยะว่า สถานที่นั้นต้องเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยระดับจิตใจและหน้าที่ของตนเองให้สูงขึ้นไป ซึ่งสถานการณ์ทั่วโลกกำลังเผชิญกับเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ดังนั้น ปัจจุบันต้องถือได้ว่า สถานที่ไหนย่อมมีความอันตรายทั้งหมดไม่ว่าจะในประเทศ ในสังคม ในชุมชน ในหมู่บ้านหรือแม้กระทั่งในบ้านของตนเองก็มีโอกาสติดเชื้อไวรัสได้แทบทั้งสิ้น แต่กระนั้นกรมควบคุมโรคได้แนะนำให้ทุกคนอยู่บ้าน หยุดเชื้อเพื่อชาติก็เพราะพยายามแนะนำประชาชนให้เกิดการลดการแพร่เชื้อให้มากที่สุด จึงถือได้ว่า บ้านหรือสถานที่ใดก็ตามที่เหมาะสมและปลอดภัยมากที่สุด พระองค์ทรงตรัสสิ่งเกี่ยวกับการอาศัยอยู่ในพื้นที่สมควรไว้ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ความว่า “อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อนการตั้งตนไว้ชอบ นี่เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.ข. (ไทย) 25/3-12/7-8) ดังนั้น การเลือกอยู่ในที่ ที่เหมาะสมบางคนเข้าใจว่าต้องมีบ้านอยู่ในที่ที่เหมาะสม จำกัดความนี้ไม่ได้คลุมแคลว่า “บ้าน” เท่านั้น แต่เป็นการเลือกหาแหล่งที่อยู่ อาศัยหรือที่เรียน การเลือกเรียนในที่ที่เหมาะสม เพราะฉะนั้น การเลือกอยู่ในที่ที่เหมาะสมก็คือ การเลือกหาที่ หรือแหล่งดำเนินชีวิต ซึ่งมีบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกการพัฒนาไปในเส้นทางที่ตนเองปรารถนาที่จะสร้างความรุ่งเรือง ให้ได้สถานที่ที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญสามารถ ที่จะทำให้จิตใจของเราหันเหไปทางไหนก็ได้ (จ้านง ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต, 2547) เพราะฉะนั้น แนวคิดการพัฒนาตนเองในกรณีสถานการณ์อย่างนี้การเลือกหรือพิจารณาอย่างดีแล้วจึงจะสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานรัฐด้วยโรคไวรัสโคโรนา 2019 การอยู่บ้านหรือการออกไปทำงานต้องเลือกวิธีการที่ก่อให้เกิดความปลอดภัยมากที่สุด

การพัฒนาตนเองประการที่ 3 การใช้ทรัพยากรให้น้อยลง ด้วยการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุดผ่านทำความเข้าใจในสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่เกื้อกูลการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้มากที่สุดเพราะมนุษย์ทุกคนที่อุบัติมาในโลกนี้จะพึงได้รับไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน เงินทอง บ้านเรือนที่ใหญ่โตหรูหรา การได้ครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่มีค่ามหาศาลแต่สิ่งเหล่านี้มนุษย์ก็มีอยู่ชั่วขณะหนึ่ง คือในขณะที่เขาดำรงชีวิตเท่านั้นมิใช่หรือ ในช่วงที่มนุษย์นอนหลับ หรือเสียชีวิตมนุษย์ก็ไม่นำสิ่งที่เขาครอบครองนำติดตัวไปได้แม้แต่ชิ้นเดียว จริง ๆ แล้วมนุษย์เป็นเพียงผู้มาอาศัยโลกใบนี้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่พอวันเวลาผ่าน มนุษย์กลับคืนไปสู่ธรรมชาติ ละทิ้งสิ่งต่าง ๆ คืนสู่โลกที่อาศัยอยู่ (ธนพล วิทยาสิงห์, 2557) นอกจากนี้คำสอนของครูบาอาจารย์ทั้งหลายได้อธิบายเพิ่มเติมว่าแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักหวงแหน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้รักษา และการป้องกัน เป็นต้น (พระอนุสรณ์ ปรกโม (ยิ่งยง), 2558) เพราะฉะนั้น การใช้ทรัพยากรให้น้อยลงก็เพราะมนุษย์อาศัยทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต หากไม่มีทรัพยากรชีวิตก็ตั้งอยู่ไม่ได้ หากมากเกินไปก็เป็นของใช้ฟุ่มเฟือยและทำให้ชาวพุทธหลงติดอยู่วัตถุมากเกินไปจนมองไม่เห็นศักยภาพการพัฒนาตนเองอันมีผลต่อการทางพระพุทธศาสนาไปโดยปริยาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรให้น้อยลง ก็คือ การลดการพึ่งพาทรัพยากรให้น้อยที่สุดที่สามารถลดการเบียดเบียน และใช้การพึ่งตนเองให้มากขึ้นและมองเห็นคุณค่าการพัฒนาตนเองให้มีจิตใจที่สูงขึ้น ตั้งใจและมีคุณค่าต่อโลกมากขึ้นอันเป็นรากฐานของการพัฒนาตนเองให้มากโดยเฉพาะทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการดำรงชีวิต

การพัฒนาตนเองประการที่ 4 การฝึกฝนเพื่อค้นหาตนเอง เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องให้พุทธบริษัทแสวงหาโอกาสเพื่อค้นหาและค้นพบตนเองด้วยความสงบทางภายนอกและภายในผ่านกระบวนการพัฒนาตนเองตามหลักสมถภาวนา คือ การฝึกสมาธิจิต ให้เกิดความสงบหรือการฝึกสมาธิ และวิปัสสนาภาวนา คือ การฝึกสมาธิปัญญา (จิตติมา สุนทรธรรมาและพระมหามิตร จิตตปัญญา, 2563) ทั้ง 2 วิธีการย่อมต้องอาศัยหลักความสงบเพื่อพัฒนาให้เกิดขึ้น แต่หากผู้ที่เชี่ยวชาญหรือถึงเป้าหมายของตนเองก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยความสงบก็สามารถดำรงชีวิตภายใต้ความสงบภายในได้ ดังกรณีตัวอย่างของพระองค์สิริมาลจากที่เคยเป็นมหาโจรแต่สามารถพัฒนาคุณธรรมอันเป็นเหตุให้ถึงฝั่งสู่การบรรลุคุณธรรมเบื้องสูง กล่าวคือ มรรค ผล และนิพพานด้วยการปลีกวิเวก ดำรงตนอยู่ด้วยความมีสติ ไม่ประมาท และมีจริยาวัตรเคร่งครัด (พระเด่น ชิตมาโร, 2559) แต่ถึงอย่างไรก็ตามชาวพุทธเป็นส่วนมากมิได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพราะมุ่งการปฏิบัติตามคำสอนในระดับเบื้องต้นเท่านั้นจึงพบกับความลำบากใจ ลำบากกายที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือเมืองที่วุ่นวายไปวันๆ อย่างไม่รู้จบรู้อัน ซึ่งส่วนมากมุ่งแสวงหารายได้หรือการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ แต่ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันที่มีเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลับทำให้ชาวพุทธในสังคมไทยต้องอยู่บ้านไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ด้วยข้อห้ามและข้อจำกัดของฝ่ายบ้านเมืองทำให้หยุดการประกอบอาชีพที่วุ่นวายได้เวลาหาพบตนเองได้มากขึ้นและเป็นโอกาสของชาวพุทธที่ดีที่จะสามารถค้นหาเป้าหมายชีวิตในฐานะผู้ที่เกิดมาเป็นมนุษย์และพบกับพระพุทธศาสนาอันมีเป้าหมายที่ยังไม่ได้พัฒนาก็รีบเร่งขวนขวายเพื่อก้าวไปสู่ความจริงที่มนุษย์ควรจะค้นพบ

การพัฒนาตนเองประการที่ 5 การรักษาความสะอาด ด้วยสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ได้เกิดขึ้นโลกใบนี้ทำให้เกิดแสวงหาปัจจัยในการดูแลรักษาตนเอง การแสวงหาหรือวิธีการรักษาต่าง ๆ กันมากขึ้น ซึ่งกันดูแลและป้องกัน เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดีอีกวิธีหนึ่งก็คือ การรักษาความสะอาดมีอวัยวะสำคัญที่สามารถแพร่เชื้อได้ง่ายด้วยแอลกอฮอล์หรือสบู่ต่าง ๆ ให้สะอาดมากที่สุดหรือเป็นวิธีการฆ่าเชื้อไวรัสดังกล่าว แต่ถึงอย่างไรก็ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนามองว่านอกจากนี้การรักษาให้ตนเองมีความสะอาดทางร่างกายแล้ว ยังต้องรักษาความสะอาดแห่งกาย วาจาและความสะอาดบริสุทธิ์ทางใจ (ที.สี.(ไทย), 9/247/83) อันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงมุ่งที่จะสอนให้มนุษย์มีหลักที่พึงทางใจ และมีแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้เกิดมงคลแก่ชีวิต อันจะทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความสงบสุขและเจริญก้าวหน้ายังเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิตหากปฏิบัติตามอย่างจริงจัง จะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างมากทั้งสิ้นนั้นสอนทั้งการดำเนินชีวิตที่จะทำให้ชีวิตตนมีค่าหรือเป็นชีวิตที่ประเสริฐ ชีวิตที่อยู่ด้วยความเจริญและคุณธรรมและสอนการดำเนินชีวิตให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี สงบ และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม (เสาวนุช ศิริมาลัยรักษ์, 2560) นอกจากนี้ยังมีคำสอนอื่น ๆ ที่แสดงถึงความสะอาดแต่ก็สามารถจัดรวมอยู่ในลักษณะทั้ง 3 อาการได้ เพราะฉะนั้น แนวคิดการรักษาความสะอาดจึงถือว่าเป็นประเด็นในระดับการป้องกันและรักษาเพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความสะอาดทางจิตใจที่ปราศจากกิเลสตัณหาหรือเชื้อ

โรคทางจิตใจนับได้ว่ามีคุณค่าอันนิตย์ที่พระพุทธร่องค์ทรงยกย่องอย่างมาก ซึ่งหากสามารถกำจัดและสลัดได้ก็สามารถเข้าถึงเป้าหมายของชีวิตได้อย่างปลอดภัยในยุค COVID-19

สรุปและข้อเสนอแนะ

โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาตามสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรตระหนักและให้ความสำคัญถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและครอบครัว รวมไปถึงผู้คนในสังคมอีกด้วย แต่กระนั้น การระบาดของเชื้อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในมุมมองชาวพุทธถือได้ว่าไม่ได้เป็นภัยเพียงอย่างเดียวแต่สามารถมองในเชิงบวกหรือมองในเชิงการพัฒนาตนเองได้ในหลาย ๆ เรื่อง หรือ มีเวลาและโอกาสในการพัฒนาตนเองในทางธรรมะได้มากขึ้น ซึ่งเป็นหลักของบัณฑิตผู้ฉลาดมีปัญญาในโลกนี้จะต้องฝึกฝนตนเองเพื่อความเจริญก้าวหน้าด้วยคุณธรรมต่างๆ (จิตติมา สุนทรรส และ พระมหามิตร ฐิตปญโญ, 2563) ดังนั้น โอกาสและวิธีการพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาในยุคสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ถือว่าเป็นสิ่งที่เปิดโอกาสให้กับชาวพุทธได้พัฒนาตนเองไปสู่กิจกรรมตามเป้าหมายและก่อให้เกิดคุณค่าในตัวเองได้สูงขึ้น (ทิพย์ธิดา ณ นคร, 2563) แม้ว่าจะไม่ถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาก็ตามแต่อย่างน้อยที่สุดก็ให้สามารถยกระดับพัฒนาตามวิธีการทั้ง 5 ได้ประกอบด้วย 1. การดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท อันเป็นยอดคำสอนทั้งหลายที่พระพุทธทรงเตือนชาวพุทธดำรงชีวิตอยู่ด้วยการมีสติประมาทในวัยของตนเอง 2. การเลือกอาศัยอยู่ในพื้นที่สมควร โดยเฉพาะสถานที่ที่มีความปลอดภัยจากเชื้อโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สถานที่ไหนมีความเสี่ยงสูงก็งดการเดินทางไปสถานที่นั้น รวมไปถึงการปฏิบัติตามมาตรการของหน่วยงานรัฐที่ต้องการให้ประชาชนร่วมด้วยช่วยกันอยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติอันเป็นสโลแกนในการเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันถ่วง 3. การใช้ทรัพยากรให้น้อยลง เป็นการแสดงความเคารพต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดด้วยการบริโภคใช้สอยทรัพยากรให้น้อยที่สุดซึ่งทรงแนะนำและพร่ำสอนพระภิกษุสงฆ์อย่างมากและบัญญัติไว้ในพระวินัย 4. การหลีกเร้นเพื่อค้นหาตนเอง การเว้นระยะห่างทางสังคมให้อยู่กับบ้านมากที่สุดลดการออกจากบ้าน รวมไปถึงการลดการพบปะสังสรรค์ในเชิงสังคมที่มีความวุ่นวายอย่างมาก การปลีกวิเวกบ้าง อยู่คนเดียวบ้าง แสวงหาสถานที่อันสงบบ้านเพื่อลดความอยากลงไปให้มากที่สุดหรือพัฒนาจากภายนอกให้เกิดความสงบก่อนแล้วค่อยไปสู่กิจกรรมการพัฒนาภายในให้เกิดความสงบจากเสถียรตน และ 5. การรักษาความสะอาด ที่ใช้เป็นมาตรการสำคัญในการลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการล้างมือบ่อยด้วยสิ่งต่าง ๆ ให้สะอาดอยู่เสมอก็ช่วยให้ป้องกันได้ ในทัศนะทางพระพุทธศาสนาแบ่งบอกว่า การรักษาความสะอาดเป็นวิธีการที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองไปตามลำดับจากปัจจัยภายนอกไปสู่ความสะอาดปัจจัยภายในก็สามารถเข้าถึงปัจจัยแห่งการพัฒนาตนเองอย่างสูงสุดในโลกปัจจุบัน เพราะฉะนั้น หน่วยงานรัฐและองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาชาวพุทธน่าจะมีบทบาทในการขับเคลื่อนไปในลักษณะพร้อม ๆ กันทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะมาตรการของรัฐและมาตรการการปฏิบัติธรรมด้วยวิธีที่หลากหลายในขณะที่ประชาชนอยู่บ้านหรือพัฒนาสื่อต่าง ๆ ที่ช่วยให้ประชาชนเกิดความเข้าใจข้อปฏิบัติทั้งทางโลกและทางธรรมจนนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

- กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม.(2563). *แนวทางการดำเนินการเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสถานประกอบการ*. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค. (2564). *รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. กระทรวงสาธารณสุข.
- จำนง ทองประเสริฐ. (2547). *รวมบทความสารคดี เชิงศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ดวงแก้ว.
- จิตติมา สุนทรรสและ และ พระมหามิตร ฐิตปัญญา. (2563). การพัฒนาตนเพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามหลักพุทธธรรม. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 7(4), 68-69.
- ทิพย์ธิดา ณ นคร. (2563). การพัฒนาชีวิตตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง. *วารสารพุทธจิตวิทยา*. 5(2), 1.
- ธนพล วียาสิงห์. (2557). พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 1(2), 35.
- พระเด่น ขิตมาโร. (2559). การบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระองค์ลิลิตมาเถระ. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 2(2), 89.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- _____. (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินเตอร์ แมสโปรดักส์ จำกัด.
- พีรพัฒน์ พันศิริ, ศานติกร พินยงค์. *การพัฒนาตนเองเพื่อความเป็นผู้มีจิตอาสา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2564 จาก <http://pws.npru.ac.th/pheerathano/data/files/บทที่%203%20>.
- พระอนุสรณ์ ประกโม (ยิ่งยง). (2558). ศึกษาการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร*. 4(2), 311.
- ว.วชิรเมธี ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย, *ความไม่ประมาท*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/73099>.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, (2477). *พุทธศาสนสุภาษิต ธรรมศึกษาชั้นตรี*. มูลนิธิมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุภีร์ ทุมทอง. (2559). *ความไม่ประมาท*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

